

1086

SPISY

FRANT. JAROMÍRA RUBEŠE.

DÍL DRUHÝ.

DEKLAMOVANKY, PÍSNĚ

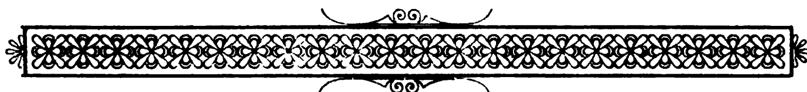
A JINÉHO DRUHU BÁSNĚ.

V PRAZE 1894.

NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ ALOISA HYNKA.

Tiskem Rudolfa Weisse v Praze.

Příznivcům svým.

Aj tu kvítky! — kvítí nelíčené;
Žádné růže, žádná liliátka!
Chudobinky chudé, ubožátka,
Slzinkami jenom porosené;
Jsouť to kvítka, jež jsem sbíral,
Když se na mne blazí dnové smáli,
Nezabudky natrhané v dáli,
Když bol ňádra moje svíral;
Jsouť to slze, jež jsem slzíval,
Když jsem blahým dobám »s Bohem« dával. —
Kdybych mohl k nebes báni jasné,
Třpytících bych nabral hvězdiček,
Z nichž bych jako z růžiček
Věnečky dva uvil milokrásné:
Jeden bych dal mateři své — vlasti,
Od kteréžto Vás a sebe mám,
Druhý bych dal, bratří! sestry! Vám,
Jejichž blahem blaženost jest vlasti. —
Přijmětež ty kvítky nelíčené,
Vám je, drazí! Vám je věnuji,
Ježto víc než sebe miluji:
Jsouť jen pro Vás, pro Vás vyprošené;

Čím jsem Vám, tím Vy jim buďte,
Výjev lásky s láskou suďte.
Láska — láska, blahé pomnění; —
Láska blahá, která všecko zmůže,
Chudobky Vám moje promění
V lilie a růže.

Já jsem Čech!

Já jsem Čech! a kdo je víc,
Přistup a se slyšet nech,
A zvolej třebas z celých plic!
»Ha, já jsem víc a nejsem Čech!«

Země česká mou jest vlastí,
Já syn český, to mou slastí;
Jen v Čechách žíti Čecha slast,
Čech do Čech spěje domů;
A lze se divit tomu?
Což není krásná naše vlast?
Rcete, kdo ji hanět může?
V srdci Evropy se skví co růže;
Hledejte v světa vůkolí
Tak utěšené oudolí,
Které věnčí nebenosné hory,
Jimž se táhnou požehnané dvory,
Jehož háje
Jsou jak ráje,
Jímž se vinou valné řeky a potůčky jemné —
A to je ta krásná země,
V níž se těší Čechů plémě,
Země česká — moje vlast!
Patřte na ni, jaká slast!

Každý strůmek má své dobré bůže,
Každá chýžka vlastní pohádky,
Každé místo svaté památky,
Pěstitelku svoji každá růže;
Každý pahorek má jmeno svoje,
Každá kaplička své ctitele,
Každá studánka své přátele,
Každá lípa včeliček svých roje,
Každý háj má místa utěšená,
Zpěvce své a vánky jemné,
Každý les své háje svatotemné,
Každý rov svá kvítka poslzená,
Každý kámen má své zvěsty dávné,
Každá ves své muže veleslavné.
Nezávidím Němci břehů Rýna,
Ani Vlachu citronový háj;
Nezávidím Maďarovi vína,
Ani Řeku slávohojný kraj;
Přeji Švejcarovi jeho hory,
Přeji Angličanu drahý krám,
Přeji Španělovi zlatý chrám,
Přeji Turku lepých dívek sbory;
Kavárny své, Franku! sobě nech:
Já mám dosti — já jsem Čech!
Ano, Čech jsem — kdo jest víc?
Všemu světu chci jít vstříc,
Volati chci v krajích všech:
»*Já jsem Čech!*« —
Čecha jmeno
Ctihodných jest předků věno;
Slávu naši vina nehnusí,
Čech se za svou vlast a jmeno

Nikde stydět nemusí.
Čech povždy ctíval svatou ctnost,
Jen dobrým bohům světil chrámy,
Čech neznal ouskok ani zlost,
Ni zášť, ni lest, ni klamy;
On vždy ctil svatou zásadu:
K zlým nikdy nechoď na radu;
Své braň,
Opuštěné chraň,
Cizí nech.
Proto kvetly Čechům blaha růže,
Proto Čech říc' směle může:
»*Já jsem Čech!*«
Čech vlast a krále miloval,
Pro obé statně bojoval,
Pro obé rád svůj život dal;
A tam, kde válčil český lev,
Tam zkrotnul zhoubců krutý hněv,
Tam Češi byli vítězi;
A nepříteli, který klesl,
Čech vstříc vždy palmu míru nesl,
A ne otrocké řetězy;
Čech válčil jen, když hájil své,
On neved války z návodu,
On nemá ruce krvavé,
A nezná kletbu národů.
Ano, Čech jsem, to mou slastí —
Slavnou honosím se vlastí!

Řek a Říman měli Venuše,
Čech pak Vlasty, Tetky, Libuše,
Čech ten se bohumilou

Honosí Lidumilou.
My máme pěvce Lumíra,
I toho, jenž pěl Čestmíra;
My máme Karly, Kroky,
My máme také Achilly,
Již vlast svou statně bránili,
A zahanbili soky;
My máme Jany, Břetislavy,
My máme Jany, Věnceslavy,
Malíře vůbec známé
My Češi také máme;
Kdož nezná známé světu:
Kadlíka, Brandla, Škrétu?
A kdož soka Rafaela vlaského,
Menxa, Rafaela našeho?

Co se božské hudby týče,
Čech má k chrámu tónů klíče;
Naši čeští hudebníci,
Tiť jsou praví kouzelníci,
Rozhlášení po Asii,
Známí v dálné Australii,
V Africe i Americe;
A kdybychom ještě více
Světů měli, než jich máme,
Také tam by měli známé.

Slavná jesti česká země,
Staroslavné Čechů plémě!

Čeští hoši, to jsou hoši,
To jsou ňácí jonáci!

Z nich bývají hodní muži,
Z nich též statní vojáci;
Oni věrně milují,
Oni statně bojují,
Pro ty, které rádi mají,
Milerádi život dají.

A pak naše dívky české,
Nejsou-li to dívky hezké?
Nevinné co holubinky,
Co včelinky bedlivé,
Pečlivé a stydlivé.
Tváře mají hlaďounké,
V nichž se v živé kráse může
Každou chvilku spatřit růže;
Ústa mají slaďounké,
Sladší nežli mandelinky,
Očka jako violinky, —
Jsou-li pak to dívky hezké?
Ony věnčí junů meč,
Ony pějí české písně,
Písní kouzlí z mysli tísně,
Ony vnadí českou řeč:
To jsou dívky naše české!

Písně české, ach, ty svaté tóny!
Jimi plyne Čechu celý svět;
Ty jsou hrobů našich rajský květ,
Naší slávy, našich hran to zvony.
Písně české, ach, ty zvuky jemné,
Z věků zlatých svaté památky,
Rájů našich truchlé ostatky!

V nich Čech plesá, pláče, sebe cití,
V nich jest vidět Čecha mřít — a žíti.
A řeč naše, ó ta kvete znova! —
Rus má sáhodlouhá slova,
Španěl má slovíčka hladká,
Vlach snad až již příliš sladká,
Angličina, ta se temně z prsou vine,
Maďar hrd je na své nic,
Nosem mluví Frank a Němec z plic —
Česká řeč však z srdce v srdce plyne.

Až ztížen lhůtou dnů
Na trapné klesnu lože,
V posledním snu svých zemských snů
Chci zvolat: Dobrý Bože!
Já jdu již, kam mě hlas tvůj zve;
Buď velebeno jmeno tvé
Posledním tímto vzdechem:
»Já byl — a byl jsem Čechem!«

Básník.

Sit venia verbo!

I já jsem se zrodil v Arkadii,
Také mně sudičky v době svaté,
Příchozímu v světa komedii,
Slibovaly hory zlaté.
Od té chvíle, chvíle třikrát zrádné,
V lůně přišlé budoucnosti
Nalezl jsem strastí dosti,
Slasti ale — žádné. —

Jako snové
Prchli mládí mého dnové.
Vyvinuv se metle zlého kantora,
Bez moudrého mentora
Projdu Římanů a Řeků starých háje,
Probřednu mudrctva moře černé —
Tu mě lapnou teprv chvíle perné.
Něčím jsem přec býti chtěl,
A tu žil jsem v oné chvíli,
V níž jsem cestu k svému cíli
Volit měl.

Právní cestou moje touha
Vést mě chtěla k cíli žádanému —

V tom jsem zaslech' k hoři svému,
Právní cesta že je dlouhá.
Pak jsem lékařem chtěl být,
Však i tu mi bylo zřít,
Že též lékařů již dosti.
Nechtěl jsem být právníkem,
Nechtěl jsem být medikem —
Tak jsem se stal, moji páni!
Bezpochyby z povolání —
Básníkem.

V každém stavu člověk něco zkusí.
Provazník se stříci musí,
By mu jeho řemeslo
Na krk nepřišlo;
Proto vždycky zpátky kráčí.
Ježto všickni vůkol pláčí,
Musí kantor, třeba nechtě tomu,
Zpívat, co mu hrdlo stačí.
Hvězdář nesmí v noci domů;
Tkadlec pro stav není v stavu
Ke slavnému přijít stavu;
Hrobník jiným kopá jámu;
Rolník v botách nosí slámu.
Že má každý člověk křížek,
Pravda jesti stará již;
Ale spisovatel knížek —
Věřte, ten má celý kříž!
Šťastný ten, kdo za čas žití svého
Neutvořil verše jediného.

Již ta práce — veršování —
Ukrutné jest namahání;

Neb kdo hodlá veršovat,
Musí umět rýmovat.
K valné řadě obtížností,
Co jich vím,
(jest jich věru do sytosti)
Patří také rým.
Rým u verše býti musí,
Bez rýmuť jest verš jen kusý.
Napiš prolog pěkný, řádný
Bez rýmu — a na mou čest!
Neuvěří tobě žádný,
Že to také báseň jest.
Kdo má málo rýmů ve svém skladu,
Musí rýmovat vše na hromadu;
Ku příkladu:
»Děvče jako květ,
Outlých boků,
Staré sotva šestnáct let«
Na to: — »osmdesát roků«
Aneb: »šedivé již vlásky« —
Na to: »plamen lásky;«
Na »milosti plamen« —
»Amen.«

Co je rým,
To jen básníkové vědí;
Běda — já to také vím!
Člověk skoro půl dne sedí,
Než myšlénku řádnou utvoří;
Nemá-li k ní rýmy žádné,
Tuť se plody mysli řádné
V početí hned umoří.

Jakmile cos básník utvoří,
Hned se rychle vyšňoří,
Ku knihkupci hned s tím pospíchá,
Běží, letí, jedva oddychá;
Blahý sen
Krátí jemu dlouhé chvíle.
»Udělám si dobrý den!«
Ve nadějné době
Myslí sobě:
»Strasti musí na stranu,
Jak peníze dostanu.«
Jakmile že přišel k cíli,
Zaklepá, i chvilku čeká —
Vůkol ticho — již se leká —
A když hodnou chvíli stál,
Zavzní slavně: »Vstupte dál!«
Básník vstoupí jako dívka nesmělá,
Na sta slušných poklon nadělá.
Pan knihkupec vážně vstane:
»Co se líbí, drahý pane?«
Načež básník se vší šetrností:
»Já bych prosil — tu — tu — maličkosti.
Tu mám román, sluje: Den a rok;
Tu je epos: Horymírův skok;
Tu jsou na Julinku čtyry znělky,
To jsou celky . . . . .
A tu kousek dramatické maličkosti.«

»Dobře, dobře, to mě těší,
Že se svého chápají ti mladí Češi,
To vám ke cti, že své slasti
Pokládáte v blahu vlasti;

To vám slouží ke cti, chvále,
Pokračujte jenom dále;
Odpusťte však, nemám čas,
Musím na kvap někam jíti;
Až budete něco míti,
Můžete to přinest zas.«
Vezme spisy a jde pryč.
Načež básník: »Pěkně prosím, což pak nic
Strany nějakého honoráru?« —
»Přítelínku drahý, velkých darů
Za svou práci čekat nesmíte,
Pomyslit si musíte:
Máti vlast jest chudá máti,
Chudá máť jen láskou platí;
Budete-li ale chtít —
Můžete sem přijít sám —
Může být, že místo honoráru
Asi deset exemplářů
Vám přec dám.«
Básník se svým honorarem
Musí stát za pivovarem. —
To však jsou jen obtížnosti malé;
Slyšte, prosím, dále!

Sotva knížka uzří světla,
Již již na ni čeká metla;
Recensenti, kritikáři
Hned se sejdou ve svém kanceláři.
Nepsal-li ji sboru jejich oud,
Zavede se nad ní přísný soud,
A tu ubohého básníka
Perná sklepá kritika.

Kdybych hlásal Achillovy hněvy
Silou božskou, duchem Homérovým,
Kdybych uměl krásu české děvy
Líčit perem Petrarkovým,
S Youngem kdybych o půlnoci lkal,
Nad hvězdy i s Klopstockem se bral,
Kdybych něžnosť Kollárovu měl,
S Čelakovským hlasné písně pěl,
Rabnerovým vtipem tepal svět,
S Byronem vynášel z hrobu květ,
Kdybych myslil, líčil, zpíval bez chyby,
Bychť se líbil každému: —
Můj-li spis se kritikářům nelíbí, —
Již se nesmí líbit žádnému!
Komu však se zalíbilo v satyře,
Toho teprv učí manýře . . .
Mor a hlad a recensenti
(Kdo nevěří, nechať zkusí,
A pak se mnou vyznat musí)
Jsou tři stejní saťenti! — —

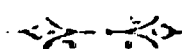
I ten lid teď básním málo přeje;
Jeden na ně zuří, druhý se jim směje,
A ti, kteří básně slabikují,
Tvorce jejich divně posuzují:
Ten jim zpívá, co již každý umí,
Tomu zase nikdo nerozumí;
Ten jim lítá tuze vysoko,
Onen leze příliš hluboko;
Ten se tuze na jiné jen dívá,
Jiný zas jim o sobě jen zpívá.

Jindy, jak nám staré svědčí hlasy,
Byly pro básníky lepší časy.
Jindy také jiní lidé žili,
Básníky své řádně ctili;
Věncem aspoň bobkovým
Miláčky své ověnčili:
Básník, poctěn darem takovým,
Myslil, že má božské hody.
Dobře, že to vyšlo z mody;
Věnec z bobku — toť jsou hračky,
Které se již na nic nehodí,
Leda jenom na omáčky.
Jiný duch teď v světě vévodí!
Tenkrát dostal pévec věnec ne-li víc;
Nyní nedostane jistě — prachem nic.
Kvočna sobě jídlo vysedí,
Opice si ořech vyšaškuje,
I ta nemotora medvědí
Chleba dosti sobě vytancuje;
Básník ale . . . .
A tak dále.
O kéžby to lidstvo poznat chtělo,
Že ti veršotepcové
Nejsou pouzí duchové,
Že má básník také tělo!

Kdo chce ode země žít,
Musí na ní také dlít;
Vyleť k nejvyššímu pólu,
Chceš-li žíti, musíš dolů;
Z třpytících se hvězdiček
Nepučí se chlebíček,

Z milostného luny světla
Nesplete se na hlad metla;
Žito, proso kvetou v blátě; —
V propast musí, kdo chce chodit v zlatě!

Že má každý člověk křížek,
Pravda jesti stará již;
Spisovatel ale knížek —
Věřte, ten má celý kříž!
Neboť jeho těžkosti
Ani smrt ho nesprostí.
Za rakví mu ještě běží
Hádky, pletky, rozbroje.
Ba i když již v hrobě leží,
Ještě nemá pokoje.
Když už dřímá v hrobce chladné,
Teprv počnou hádky řádné,
Byl-li klassickým neb slaměným,
Milostným neb dřevěným,
Psal-li ohněm nebo vodou,
Řídil-li se novou modou,
Přál-li pánu čili rolníku;
Na to ale hledí zvlášť,
Nosíval-li řecký plášť,
Neb jen římskou tuniku.
Blažen ten, kdo za čas žití svého
Neutvořil verše jediného!

Mužská prosba.

Drahé dívky — milé paničky,
Vlasti naší rajské růžičky!
Dnes, ach, prosbu na jazyku mám,
A tu prosbu jmenem celého
Pokolení mužského
Nesu nyní k vám
V plné víře sám a sám.
Máte-li nás jenom trochu rády —
A toť přece původ naší slávy —
Slyšte, co vám povím bez vší vády,
Nepijte — ach, nepijte již kávy!

Káva — to je metla,
Kterou psota ve své zlosti
Na hřbet naší blaženosti
Z napařených prutů spletla;
Káva jest jen jed!
Jestli mi to věřit nechcete,
Přesvědčit se o tom můžete;
Nahlédněte do Pölitze sami,
Naleznete na začátku hned
Psáno velikými písmenami:
Káva jest jen jed!
Potom na sta důkazů,

Že je káva na zkázu;
Při tom věcí proti tomu jedu
Víc než celou abecedu! —

Zdaž se hnedle nehněváte,
Poví-li vám někdo směle,
Jazejčky že jedovaté
Máte skoro celé?
Není divu — totě hned!
Kam by se to také dělo,
Když pijete samý jed?
Nechtež tedy loudavého jedu,
A byť se ho vám i chtělo,
A my řeknem, že jste celé z medu.
Vám však, jimž moc laskominky —
Navzdor mému varování —
Přece jenom do hubinky
Nápoj tento shání,
Vám tu vypočítám neřestí,
Kteréž káva vypěstí.

Děvče, kteréž kávu pije, zbledne
Potom, jak ji někdo zhlédne,
Hnedle řekne: Hlehle, holka bledá,
Laskavec jí pokoj nedá! —

Těm, jež kávu pívají,
Zoubky bílé jako křída,
Skvělé jako perličky,
Zežloutnou a zčernají —
Pak jsou z nich hned babičky!
Jaká je to potom bída,
Když se dívka zasmát bojí?

Neboť víme, z holčiček
Ty jen že se usmívají,
Které v ústech zoubky mají
Jako řadu perliček.
Černé perle nevyhojí,
Nevybělí žádná vodička
Ani mastička.

Mnohá kmotra klepna pleská:
»Pij jen kávu, budeš hezká.«
Eva, jakž nám písmo praví,
Byla žínka plná vnad,
Plná krás a plná zdraví;
Adam ji měl víc než rád.
Snad jste také slýchávaly,
Jak se švarní junové
Po překrásné Majoleně
Třeštívali? —
Nebo něco o Heleně,
Pro kterou se dlouho rvali
Trojanští a Řekové?
Řekové — ti měli nos!
Těm se nelíbilo ledacos!
Čím pak se ty ženské líčily? —
Bude se snad mnohá ptáti —
Že svět celý zbláznily? —
Ony kávu nepily!

O tom také jistě víte,
Jak se den ode dne množí
Zprávy šlakovité,
Že jste totiž *lehké zboží.*

Kam se to má také dít,
Když jen kávu chcete pít?
Každinká se zamiluje
Hnedle z mládí do kávy,
Plné nemoci a nezdraví,
Kávy, ježto vysušuje,
Jížto smrt jde v zápětí.

Vaše báby slavné paměti
Pily v společnostech jako med
Diviznu a jiné vařem
Ze zdravého koření,
Že byste se divily!
Vy pijete samý *jed*,
Jejž jste »*káva*« pokřtily.
Při tom chcete hezké býti?
Chcete dlouho žíti?
Smrti lezete spíš na stopu! —
Nechtež polívky té černé,
Zůstaňte jen hezky věrné
Cibulce a oukropu!
Budete pak tomu rády,
Dlouhoť zůstanete mlády,
Budete se moci vdáti
Ještě v padesáti.

Mnohá z kafíčkové čtvrti praví:
»Káva, to je nápoj zdravý!
Jak si ho jen do hrnečku naleji,
Hnedle celá okřeji.«
Aj aj, jakéž vtipné zosnování!
Nedělejte z kávy vezdejšího chleba,

Nebude vám okřívání
Po celý rok třeba.
»Vždyť ji pívala má babička,
A ta kdyby byla žila
Takhle až do nynička,
Sto by roků stará byla,
A snad by ji ještě pila!«
Ovšem, ona by ji ještě do se lila,
Kdyby jenom živa byla!
»Vždyť je káva medicina!
Vždyť ji mají v apatyce!«
V apatyce mají jedu více,
A s tou medicinou to je jiná;
Ať ji churaví
Pijou pro zdraví:
Ale vám nic neschází,
Ani za mák, ani za mák malý,
Jen abyste kávy zanechaly.

Ach, jen zbůhdarma se mnohý grošíček
Za tu bryndu vyhází;
Dejte již jí tedy košíček.
Pak jen, milé, drahé, pomyslete,
Co se napotíte,
Než to zrno upražíte!
Pot vám stojí na čele,
Než se v mlejnku umele;
A co potu vylejete,
Než tu moučku zavaříte,
A pak — než pět šálků vypijete.
Leč jen kdyby na tom bylo dosti!
Potom však i my se potíme,

An za vaše nepravosti
Ještě platit musíme! —
Nahlídnětež nyní,
Proč má často souchotiny
Kapsa pečlivého muže,
A proč samy stůněte,
Chřadnete a vadnete,
Ježto byste mohly kvést co růže! —
Nechtež tedy, nepijte již kávy,
Nám tím radost uděláte,
Peněz zachováte,
Zlosti umenšíte,
Lásku roztoužíte,
Sobě ale dobudete slávy;
Neboť věčně vaše líčko
Pokvete co krev a mlíčko . . . .
Budete se moci vdáti —
Ještě v padesáti.

Jindy a nyní.

Naše první rozjímání
Bude jednat o vdávání,
O němž vůbec lidinky,
Zvláště ale dívčinky,
Jak o ňákém ráji
Rády poslouchají. —
Jindy, chtěla-li se dívka vdáti,
Musela se vykázati,
Že má pěkně v jedné řadě
Všech sedm *P* pohromadě:
Musela být pracovitá,
Pěkná, pokorná, pak pečlivá,
Pobožná a poctivá,
Potom, tuším, ještě peněžitá.
Jedno-li teď holka má,
Jen to kmitne, hned se vdá;
Velké P však musí míti,
Chce-li brzo paní býti,
Sice přijdou kolize; —
Musí míti — peníze!
Jindy, nežli bylo vdávání,
Bývala svatební smlouva;
Čech, jenž nyní staré zvyky zouvá,
Utvořil ze smlouvy — smlouvání.

Společenstvo drahocenné!
Povím hned, jak se to stává.
Smlouvčí, ten se napřed žene,
Ženich za ním poklusává,
U stavení zastaví,
Na okénko zaklepají,
Hospodáře pozdraví,
Pak se ptají:
»Máte dceru?« — »Máme.«
»Můžete-li pak ji vdáti?« — »Vdáme.«
»Mnoho-li jí asi dáte?« —
»My jí tolik asi dáme.« —
»Polepšit se nehodláte?« —
»Nemůžeme, nehodláme.«
Tatínek-li na svém stojí stále,
Jde se o dům dále.
O jé! což jest nyní vdavek,
Kde se jenom měšec vdává,
K němužto se děvče dává
Jenom jako za přídavek!
Jindy prý to nebývalo tak:
Teď je všecko naopak!
Tenkrát žily moudré matky,
Tenkrát žili moudří otcové,
Dítky měli za nejdražší statky,
Blaho dítek byli jejich rájové;
Dítky k sňatkům nenutili,
Srdcím, jež se vyvolily,
Bez zdráhání
Svaté dali požehnání.

Nyní, má-li otec dceru na vdávání,
Tu se svojí stařenou

Po nějakém ženichu se shání;
Jak ho mile seženou,
Již tu dceru k sňatku nutí,
Tetinky jí dodávají chuti;
Dívka-li ho nechce,
Pomohou jí lehce —
Musí,
Sice zkusí.
Na to ani nekoukají,
Rádi-li se spolu mají!
Moudří-li jim domlouvají,
Hnedle zkřiknou:
»Však oni si zvyknou!«
Pak se oba zvykat učí,
Jedna strana druhou mučí;
Než se jedna naučí,
Obě dvě se umučí.

Jak přestane děvče s pannou hrát,
Tuť jen honem, honem vdát.
»Čím dýl budem nad ní stát,
Tím je na ní větší škoda,
Léta běží jako voda,
Dokud čas je, má se dbát;
Budeme-li dlouho na ni hledět,
Ostane nám sedět, —
Někomu se musí dát!«
Dívce dají ušit nový šat,
Pak ji strčí ledaskomu,
A tak nedospělé dítě
Na úsvitě
Žití svého — musí z domu;

A tak otec a tak máti
V pusté kraje
Vyhánějí dítě z ráje,
Do něhož se více nenavrátí. —

Jindy matky hodné chvály
Hned své dcerky nevdávaly.
»Holka, dočkej času
Jako husa klasu,«
Říkávaly.
Dcerušky své na procházku
Nevodily pro ukázku.
»Sedávej, panenko, ve koutě,
Hodná-li vždy budeš, najdou tě,«
Myslívaly.
A tak jejich dívčinky
Kvetly jako růžinky;
A ač nenosily velkou mašli,
Přec je štíhlorostlí jonákové,
Berounští to ženichové,
V koutě našli.
O, teď nejsou ženichové takovi!
Ti nynější ženichové
Jsou jen pouzí ženílkové
Z Drážďan, planí, jalovi.

Před lety
Měli mládenci jen Alžběty,
Elenory, Lidmily a Anny,
Antonie, Juliany,
Magdaleny, Karoliny,
Marie a Augustiny;

Zato ale mají nyní:
Lény, Lidy, Lory, Tiny,
Juli, Niny, Nany, Nety,
Máry, Liny, Tony, Bety —
Jmena, kterých Češi staří
Dozajista neznali,
Kteréž bychom v kalendáři
Darmo hledali.

Inu, to je maličkost!
Ještě něco, a pak dost.
Jindy, když hoch milenku,
Spanilou to jitřenku,
Kterou dlouho v srdci nosil,
O to slastiplné: »Ano«
K blaženému sňatku prosil,
Řekl jí vždy: »Panno!«
Nyní — jak čas mění lidi,
Pannou být se každá stydí!
Třebas papá dělal košťata,
Přec jsou dcery jeho frajlata;
Promluvíš-li s ní jen malinko,
Musíš pětkrát říci: »Frajlinko!«
Neřekneš-li, hned tě sekne
Rozohněným očkem a pak řekne:
»Ani způsob neumí!«
Matce — to se rozumí:
»Küss' die Hand« a »Jemnost paní!«

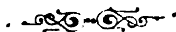
Ale to je všecko ještě maličkost;
Ještě něco — a pak jistě dost.
K oltáři když panna putovala,

Jindy plakávala;
Za to se však jako máti
Po celý svůj život mohla smáti.
Nyní, an si pro dukáty
Ženich děvče béře od pantáty,
Stává se, že, když ty vyskáčí.
Teprv obadva se rozpláčí.
Mnohá tedy, jak se často děje,
O své svatbě naposled se směje.

Jindy, když se dívky vdaly,
Držívaly se vždy bály.
Což bývalo jindy bálů
Při dudách a při cimbálu!
Muselo být, jestli vzali
K nástrojům těm ještě basu;
Při tom pak se vyskákali
Na mnoho zas časů.
Strakonické dudy
Byly tenkrát známy všudy,
Jako nyní
Smyčec páně Paganini;
Nyní, má-li Češka tancovat,
Musí Strauss neb Lanner hrát.
Kde jsou tance, jež se tancovaly
V celých Čechách před lety?
Kde jsou vážné minety,
Které, jako tanec pravý,
Ani boty, ani zdraví
Netrhaly?
Kde je břitva, rejdovačka s vrtákem?
Kde je sedlák, sedlák s šupákem?

Kalamajka, mik mik mik,
Votava a kominík?
Ba již ani netancují hulána
Od večera do rána;
Nyní, je-li muzika,
Málo Káča utíká.
Nový-li rejd moda upeče,
V mále zas nám uteče. —

Již jsem věru zhřešil dosti
Proti vaší laskavosti!
Co je mnoho, to je mnoho,
Zvlášť když je to pouhé nic;
Raděj tedy nechme toho,
Někdy jindy sobě víc
O té věci povíme;
Nyní raděj — skončíme.

Co je pravda, to je pravda: s pravdou ven!

Ach, co se to s námi děje?
Celý svět se světu směje,
Času duch se denně zmahá,
Moda šilhavá a bledá
Po všech smyslech jako po svém sahá;
Svatá prostota již dvéře hledá,
Stydlivost jde, odkud přišla, s pláčkem,
Věkům zlatým zvoní umíráčkem.

Ach, co se to s námi děje?
Jaké slunce nás to hřeje?
Jaký vítr nás to ovívá —
Kam nás žahnal osud mstivý?
Kam se člověk podívá,
Vidí, běda! svoje divy;
Kam se vrtnout, kam se dět? —
Bezhlavý je slavnou hlavou,
Slavným býti žádnou slávou,
Slavným slouti slávy květ.
Slepec, kdo má zdravé oči;
Krátkozraké slepý vodí;
V kočáře se veze kočí,
Rytíř ctnosti pěšky chodí,
Kdo má hodně dvacetníků,

Učeným hned pánem sluje,
Ten má vtipu, krásných zvyků,
Umí víc, než potřebuje:
Slovem, kdo má drobných dosti,
Ten má samé krásné ctnosti;
Kdo však zlaté nemá ctnosti,
Ten je nyní bez milosti,
I pod věncem bobkovým,
Vulgo — oslem hotovým.
Kdo má ale jenom trochu rohy,
Sedne směle mezi bohy — —
Inu, kam jen člověk zhlédne,
Spatří div a zbledne.
Vzácný pán si maže boty,
Písař tloustne od roboty,
Před panskou se krčí milostpán,
Před poklasným jako stěna
Zbledne neb se začervená
Důchodní co Indián.
Dráb se správce nebojí.
Pan obroční obrok jí;
Hajnému skrz krk
Dub proleze, buk i smrk,
A pan oučty vedoucí
Čítá: dvakrát tři je pět; —
Babylon to kvetoucí,
Na rub zvrácený to svět!

A kdybych měl o paninkách,
Panenkách a o slečinkách
To, co vím, vám povídati,
Tu bych musel — a to nechci — lháti.

Nyní ale co to je,
Co nám nedá pokoje?
Mudrcové, ptám se vás! —
»Lid je lidem, časem čas,
Čas je zlostný, čas je zlý;
Člověk křehký, slabý, mdlý.«

Jen se za svou křehkost schovávejte,
Jak vy se tam časem najdete;
Na čas také všecko nestrkejte,
Myslete a myslete,
Že v tom čase, vás co kalí,
Druhdy hvězdy zlaté zrály;
Čas jest půda, na níž kvete
Símě, v brázdy její vseté.
Jděte pro výmluvu dál —
Čas? ó ten je neutrál.

Jak se mi však, páni! zdá,
Jiného v tom vězí cos;
Ať se raděj každý podívá —
Rukou ale — kde má nos.

Aby se nám vyjasnilo pod lebkou,
Začnem hnedle s kolébkou.

O jé! to je radost bledá —
U kolébky kojná sedá!
Nechtějme dél na ni hledět,
Pojďme dál a nechme kojnou sedět.
K outlounkému pojďme dítěti;
Ach, tu jest nám slyšeti,
Přemoudré jak matičky

Poučují chůvičky:
»Neubliž andílku mému,
Dej mu, co chce, ať nepláče,
A když půjdeš s ním na táče,
Nechoď mi s ním ku žádnému:
Je to lůza oškubaná —
Víš, že z něho chci mít pána!«
Tak se o malého Fricínka
Stará milostpaninka. —

Maličkého Jiříčka
Dobrá chová matička,
Kluk je tichý jako pěna;
Jak ho klade: hrabe, vříská,
Tluče sebou, pláče, výská;
Matka celá poděšená
Nechá všeho, hned ho bere,
Slibuje mu věci steré:
»Neplač, tys můj Jiříček!«
A co říká tatíček? —
Vzkřikne, sebrav všecku sílu:
»Vezmu-li já na něj žílu . . . .!«

Roste Fric i Jiříček. —
Jirka, to je dobré dítko,
Fricínek zas pěkné kvítko:
Jeden jimi šije čertíček.
Jirka tluče hrnce, láme biče,
Na žlab cizí hází míče,
Dráždí psy a kozlíky,
Odřezává knoflíky
Bratru s kabátu,

A když novou záplatu
Babě strhne s kožichu,
Dá se nahlas do smíchu. —

Fricek také neposedí;
Ač se na něj více hledí,
On si přec dle vlastní chuti
Časem ledaco zakutí:
Brzo starou chůvu pošťuchuje,
Hned zas služce smetí rozhazuje,
Leze, lítá, křičí, káže,
Na zdi, dvéře, stoly, schránky
Uhlem nebo hrudkou maže
Dlouhonosé tatrmánky;
A když panáček ten smělý
Papínkovi knihy pokaní,
A chce činit pokání,
Vytrhne ven list ten celý;
Když pak na nemoudrá záda
Moudrá přijde baštonáda,
Hned citlivá matička
Od sladkého mazlíčka
Truchlivé dostává depeše,
A je — oheň na střeše! —

Jirkovi je sedm let.
„Jirko! musíš do školy!“
[Matku srdce zabolí.]
„Odvést musím rekrutu,
Sic hned máme drába zdeť,
Abych platil pokutu.“
Tak tatínek k Jiříčkovi.

Kluk dostane lístek nový,
Snídaní pak tatínkovu,
Na krk tašku z brusu novu,
Do ní všeho, čeho třeba,
Totiž předně: krajic chleba.
A tak první v pusté kraje
Krok učiní z svého ráje.

Fric již také dlouho větší;
Třeba mu již kantora.
„Nepošlem ho do školy,
Tam jsou samé sprosté děti,
Vezmem informátora.“
Pak se dále šveholí:
Němec ten má mysl hrdou.
Čech zas hlavu tuze tvrdou;
Jiného chcem cizozemce.
Pomozte nám ze nouze —
Nejlíp, vezmem Francouze!“
A co jsou ti slavní mentorové?
Tiť musí být ňácí kosi,
K nám co z Francouz rozum nosí!
Respekt! to jsou kubíkové,
Takoví nerostou všude:
Fechtem jdoucí genialní hlavy,
Miláčkové chudopyšné slávy,
V možném těle duše duchachudé,
Bankrotirovaní karbaníci,
Absolvirovaní uličníci,
Lumina a *monstra mundi*,
Jimž se, kde se okázali,
Hezky zčerstva rozdávali

Consilia abeundi;
Náhončí, bývalí markeři,
Takové a jiné pazdeří. —

Informátora jak mají,
Hned jsou s nebem svojím v ráji.
To je člověk, to je jonák řádný,
Vůkol nad něj není žádný,
Tolik nikdo nerozumí!
Byť byl s tělem s duší trám —
Jen když pilně házet umí
S *bon jour* sem a s *bon jour* tam.

Nežli počne hoblování,
Mentorovi milostpaní —
Každá ne, jen některá —
Celý vychování plán,
Totiž: „z Fricka má být pán,“
Diktiruje do péra.
O je, to jsou slasti bledé!
Kam to vede? —

Fricek se potichmu směje
Žluči svého mentora;
Jiřík ale nahlas kleje
Metle zlého kantora.
Fricek-li se učit nechce,
Tu si najde pomoc lehce;
„Achich!“ křičí; „zub mě bolí!“
Nechce-li se Jiříčkovi do školy,
Ujde také lehce oukolu:
Jiříček jde za školu.
Něčemu se učit z knížek,

[illegible]

[illegible] ctí,
[illegible]

[illegible]

[illegible] ti,
[illegible] ěrné
[illegible]

[illegible] dc
[illegible]

[illegible] ě
[illegible]

Fricínek na vtipné dámy
Ostré dělá epigramy;
Dopálí-li Jirku děvčata,
A on vtipnou mstu jim kuje,
Tu jim hrudkou vymaluje
Muří nohu na vrata. —
Fricínek-li jde do bálu,
Ostře dvacetníky sází;
Jirka u muziky hází
Dvougrošáky do cimbálu.
Jirka, počne-li mu v kapse svítat,
Pomáhá do města lítat
Holoubatům tatínkovým;
Fricínek, jak pozoruje,
Že se v kapse rozšeřuje,
A on nakvap potřebuje
Do temnosti světýlka:
Na kvap směnkám papínkovým
Přidělává křidýlka.
Fricínkovi taroky
Malé nesou ouroky,
Jiříkově kapse malý znik
Ferbl, vojta, ramšl, cvik;
Oba synáčkové zlatí,
Jeden lepší nežli druhý;
Na kredit vybírá Fricínek,
Jirka sprosté dělá dluhy;
Za Fricínka papá platí,
Za Jiříka tatínek
A co tomu říkají? —
Napřed ovšem hřímají,
Pak jen trochu broukají;

Jsou však brzo hotovi.
Jak se city utišily,
Řeknou: »Inu, vždyť jsme byli
Někdy také takoví!«

Z kterých býti mají páni,
Těm se v moudrém rokování
Svaté určí povolání:
»Fric je hlava geniální,
Rád si časem zahučí:
Kapitán to z něho bude kapitální!
Klít už zná, a bít se naučí. —
Lukáš, ten má hlavu na svém místě,
Tichý jest, a rád si chodí čistě,
Řádně světí každý svátek,
Rád si ale pohoví:
Dobře, farář hotový! —
Petříček má hodnou hlavu,
A v ní mysl notně hlubokou,
Na ní klobouk s střechou širokou;
On zná skoro každou trávu,
On zná skoro všecko koření,
On zná blín a sliz i růžek jelení,
Lépe nežli všecky báby;
Již co chlapec kuchával rád žáby,
A ví mnoho — vždyť ho znáte!
Do kapsy už strčí kantora:
Co s ním, rcete! — I to máte
Z Petra — pana doktora. —
Jan je trochu lehké zboží,
Nerad slyší slovo boží:
Umí všecko, co kdo žádá;

Vlasy má již kudrnaté,
Oči celé jedovaté,
Pije rád a rád se hádá;
A když přijde mezi krásotinky,
Umí kroutit kudrlinky,
A zná mluvit do duše;
Jakby neměl doma hlavu,
Staré Dorce říc' je v stavu:
»Má divokrásná Venuše!«
Béře rád a nerad dává;
A když se mu nedostává
Pravdy, umí také lhát —
I toť celý advokát!«

Ach, co denně vzdychá hlasů:
»Jestli pak se lepších časů
Přece někdy dočkáme?«
Marně, marně vzdycháme:
Naděje nám svítá malá.
Plačme, plačme, plačme všude:
Ono to tak, myslím, bude,
Jak ta bába povídala.

Pivo.

Jak sladce zní to slovíčko:
Ty *pivénko!* ty *pivíčko!*
Jaká sladkost! jenom toho slova
K dokázání piva výtečnosti —
Slova toho bylo by již dosti;
Já však začnu ještě jednou znova.

Jak sladce zní to slovíčko,
Ty *pivénko*, ty *pivíčko!*
O jak sladký musí nápoj být,
Jemuž již tak sladké jméno
Losem bylo přiurčeno!
Jak se dobře musí pít!

Jestli se kde dobře žilo,
Jistě se tam pivo pilo.
Kdybych se chtěl zdržovati,
Mohl bych vám dokázati,
Že nektar, jejž Perun pil,
Z něhož táhl věky blahé,
Sotva jiný nápoj byl,
Nežli naše pivo drahé,
Nežli naše pivíčko! —
Nektar náš i nebíčko!

Teprv za našeho času,
Aneb raděj za našeho nečasu,
Ozvalo se asi deset hlasů,
A as tisíc ohlasů,
Pivo, tento ječmínkový med,
Že jest jed — !
Divme se!
Že prý hubí, že prý škodí,
Pár set neduhů prý zplodí —
Smějme se!

Milí páni! kozla víte,
Do úst sobě nevidíte,
Na rozumu sobě sedíte,
Mluvíte, však co? to nevíte.
Kdybyste vy pivíčko
Jenom píti začali,
Páni, věřte — hnedličko
Byste jinou zpívali!
Ať se pije čistá voda,
Tak to chce mít nová moda.
Tak to chtí mít hydropati —
Ať si dají pokoj svatý!
Pivéčko se vody nebojí,
O jak my to dobře víme,
Co je pivo a co voda,
A že žádná nová moda
Za moc nestojí!

Žába proto kuňká,
Že jen vodu zunká!
Němá že je ryba,

Vody to jen chyba!
Kdyby v pivě plavala,
Jistě že by zpívala!
Vodu pijou kachny, husy,
Proto mají rozum kusý;
Voda velké dobroty
Nenadělá,
Nepráší-li se jen do boty;
A ta by se píti měla?
Ať si dají pokoj svatý
Všickni slavní hydropati!
»Pivo píte,
A pak zvíte,
Zdali pivu rozumíte!«
Pivo jen, ten nápoj milý,
Dodá rozumu a síly.

V pivě žije život života,
V něm se topí strast i trampota,
Jím se krutá žízeň mile hasí,
Jím se život pustý krásí,
Mudrců v něm leží kámen.
Blaha počátek i Amen.

Naši slavní předkové,
Dobří staří Čechové,
Dobré pivo milovali,
A když pivko bumbávali —
»Kde se pivo vaří,
Tam se dobře daří« —
Zpívávali.
My jsme také Čechové,

Slavných dědů vnukové;
Važme činů jejich sobě,
Ctěme to, co oni ctili,
Pijme to, co oni pili,
Ctěme tak své dědy v hrobě.
Pivo pijme, pivo vychvalujme,
Pijme ho a dokazujme,
Že jsme jejich vnukové,
Že jsme také Čechové.

Proč pak mladí, proč pak staří
Toho, který pivo vaří,
Asi *sládkem* nazývají? —
Zásluhy že jeho uznávají!
Sládek proto *sládkem* sluje,
Že nám život oslazuje;
Paní *stará*
Proto se tak jmenuje,
Že se *stará*
A že pečuje,
Bychom v mládí jako v starosti
Měli dosti radostí.
Za to se má v úctě mít,
Chválit, ctít a velebit.
Tomu, jenž zná pivo vařit,
Má se vždycky dobře dařit;
Že se sládkům musí dařit,
Dokáže se málem:
Ten, kdo začal pivo vařit,
Brabantským byl králem.

»Kde se pivo vaří,
Tam se dobře daří.«

O kéžby to poznal svět,
Že jest pivo slasti květ,
Že jest naše pivíčko
Naše druhé sluníčko,
Které blaží, které hřeje,
Které v mozku svítí,
Které hasí, těší, sytí,
Které život v život leje,
Bratříčkové moji zlatí!
Kdybych jen směl na velkého hráti —
Já bych vám dal udělati
Ze všech škol i komptoárů —
Samých pivovarů —
Pivovary, ty jsou Karlovary,
A jich doktor jest pan starý.

Staří slavní Řekové
Moudří byli mužové,
Oni také zákon měli,
Jehož slova takto zněly:
»Starého-li zhlédneš,
Rychle vstaň,
Starého se uraziti chraň,
Sice zbledneš!«

Tak si staří Řekové
Vážívali starého;
Máme dělat něco jiného?
My, my švarní Čechové
Máme *pana starého!*
Slyšte, mladí, slyšte, staří,
Slyš mě, lidstvo pivo pijící —

Před tím, který pivo vaří,
Rychle dolů s čepicí! —

Že si ten, kdo trošíčku
Do korbele hlouběj nahlédl,
Časem domů přivedl,
Jak říkáme, opičku,
Mnohý z toho dělá mnoho;
Což jest z toho?
Vždyť i ona opička,
Malá-li, je hezičká.

Ještě něco na svém srdci mám,
A to patří, páni sládci, *vám!*
Že když pivo vařívate,
Rozeňátku zpívávate,
Jesti vůbec známo.
Nechte, páni! toho zpívání,
Přidejte mu *sypání* —
Ono bude zpívat samo!
Já pak, dokud budu žít,
Chci vás ctít a pivo pít;
I až budu umírati,
Musí se mi k ústům dáti,
Aby pěli andělé,
Až mě uzří píti:
»Bože, tomu pijáku
Rač milostiv býti!«

Mlynářova chlouba.

Také mlynářovi budiž přáno
Jednou trochu otevříti hubu,
Také od něho buď povídáno —
Něco aspoň o slovutném lubu;
Vždyť to víte o mlynáři jistě,
Že má rozum vždycky v pravém místě.
Kdo si nechce hubu spálit,
Musí mlčet nebo chválit.
Mlčet? — proč nám dalo jazyk nebe? —
Tedy chválit! — koho ale? — sebe!
Ať si mudrcové švadoní,
Že ta vlastní chvála nevoní —
Člověk přece v každé době
Nejbližší sám sobě;
Pak prý je to nyní v modě!
I proč tedy plavat proti vodě?
Chutě budu chválit sebe sám —
Však to první nedělám.
Mlynář také ví, co činí;
Upevním vás aspoň ve víře,
Že jsem nedal ani halíře,
By mě pochválili jiní. —
Kde však začít, abych shrábnul čest?
Nu, vždyť nad námi snad nehoří!

Každý nejraději hovoří
O tom vždy, což jeho jest:
Stará žena o mladosti,
Mladý manžel o starosti;
Ovčáci si povídají,
Kolik který zubkyň má a kolik bahnic,
Němý nepovídá pranic,
Ženské zato všecko přetřepají;
Já však sám a sám
Ženu, mlejn a *sebe* mám.
Jaké ženy jsou,
To ví každý; do pytle je dejte,
Hodně všemi zamíchejte,
Pak se navrch podívejte,
Naleznete — zlou!
Nechám tedy žínkou býti žínku,
A radš pěkně po sobě
O *mlejně* a o *sobě*
Učiním teď zmínku. —
Ve mlejně je vyražení,
Jakého hned všude není;
Jak je na vantrokách hodně vody,
Začnou v mlejně celé hody;
Kolo, to se otáčí,
Kámen jako kozel běží,
Mládek s mlečkou čtveračí;
Strejček na svých pytlech leží,
Prášek shání pilně prach,
Na pšenici pouští strach;
Mleč se s pytlem na koš dere,
Stárek měřičného bere,
Mlynář v krčmě vážně sedí,

Do korbele pilně hledí,
Mlynářka si kávu vaří —
Zkrátka, všem se dobře daří.
Jenom tenkrát vodička
Mlynářovi teče do huby,
Když je příliš maličká;
Aneb zase na ruby,
Když mu proudy zpáteční
Příval dělá nezhledný;
Tu mu voda zbyteční
Časem dělá suché dny.
Ty pak žlutý, závistivý brachu,
Jenžto nechceš rozuměti naší chvále,
Řka, že tobě mlejn dá jenom prachu,
A že prachů jiných v světě dosti —
Dobře máš; svět má těch prachů ve hojnosti;
Jakých ale? —
Máme předně *školní* prach;
Z toho však jde pouhý strach:
Ten prý, jak nám moudří praví,
Trhá jenom zdraví.
K čemu také dlouhých řečí,
Jak ten prášek svědčí?
Patřme školákům jen na líce!
Tváře jejich zmudřené
Jsou tak pěkně červené
Jako moje — čepice! —
Máme také *střelný* prach —
Z toho prý jde teprv strach!
O ten mnohou rozpláče;
Mnozí nováčkové naříkají,
Že se z něho nedělají

Buchty radš neb koláče. —
Prach je, také na *silnici*,
Ten však nestojí mi za to,
Vlastnosti bych jeho sčet',
Jeť to jenom suché bláto.
Prach však, jenž je ve *mlejnici* —
Žitný prášek, to je zlato!
Mouka pěkná jako květ,
Jaké ta je drahé zboží,
To vy ani nevíte;
Z ní se dělá dárek boží,
O který se modlíte.

Mlynář není žádný zvláštnůstkář;
Jakož se to děje v zemi celé,
U něho též kdo dřív přijde, dřive mele,
Buď si kalouň- nebo pilníkář.

Svět jest plný špekulantů,
Pletichářů, mudrlantů,
A ti všeho užívají
Jinak, nežli mají.
Co ta voda jenom od nich zkusí!
Jaké kusy
S tou jen tropí!
Šenkýř — ten ji v pivě topí;
Ladýř — ten jí oves kropí,
A tak lidi, kteří špatně vidí,
Šidí.
Pán zas, který píše
Písničky a kalendáře,
Naleje si vody tiše

Do vyschlého kalamáře:
Pak by mnohý klel se na to,
Že je každá jeho strana
Ohněm psána,
Každý puntík že je zlato!

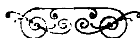
Jenom mlynářova mysl střízlivá
Jak se patří vody užívá;
Mlynář ví, co vodě chybí,
Zná však také její sílu,
On ji vodí, jak se mu jen líbí,
On jí žene stoupy, mlejn a pilu.
Mlynář, třebas nesedával v radě,
Má přec všech pět pohromadě;
O něm ale mlčí celý svět,
Jak by neznal, co jsou čtyry a co pět:
O botě a o kabátě,
O řepě a o salátě
Spisují teď knihy v Praze;
My pak potom jejich dišputací,
Jejich smích a lamentací
Kupovat si máme draze.
Ať si svatý pokoj dají!
Ať nám poví, co je mlejnek řádný,
Tím nám radost udělají;
Ale o tom ani zmínku žádný.
Mlynář, kdyby se snad stavěl na hlavu,
Ani nezavadí o slávu;
Umí-li kdo trochu vřískat,
Na jednu hrát strunu, trochu pískat,
Hned by na rukou ho nosili —
Bodejž jste se zmámili!

Což pak byste dělali,
Kdybychom vám mouky nedali?
Jinou byste pískali! —
Mlynářovi pranic nepřejete,
Také na něj hubujete,
Že mu lub
Chleba nese do třicetí hub,
A že prášek polovičku ukradne,
Než co v truhlu dopadne.
Moje stará hospodyně
Nedostává do kuchyně
Půlky telat, celé skopy,
Kuřátka a vajec kopy —
Nechť jen drží uštěpači huby!
My jim přejem jejich akcidence,
Jejich slávy, jejich věnce;
Jen ať *oni* nám též přejou naše luby.
Kdyby lubu nebylo,
Všem by se zle dařilo! —
Mlynář, ten jde na pořádek,
Jeho stárek, prášek, mládek,
Slovem každý na svém místě
Musí dělat věc svou čistě,
A takž musí v mlejně štěstí
Jako z vody růst a kvésti.

Ještě vám tu povím zkrátka,
Co má mlynář v mlejně míti,
Má-li mlejn mlynáře ctíti:
Předně ouhledného *mládka*,
Přece nějakého šviháka,
Kterýž lásce jako mlejnu rozumí;

Nemá-li mlejn takového jonáka,
Hned tam hezké mlečky chodit neumí.
Je-li k tomu ještě švarný *stárek*,
Volavých tu párek.
Pak je v mlejně perla drahá
Prášek čilý,
Kterýž ostře z pytlů tahá
Rozumy — a v malé chvíli
Moc nadělá mlečům vrtochů;
Který po mlejně jen létá,
Pilně hledá, pilně smetá,
Tu trochu, tu trochu;
Trocha k trošce dohromady,
Vyleze až na hromady,
A ty v Praze
Prodají se hezky draze.
Pak se ovšem, páni moji,
Mnohý člověk závistivý
Jako novým vratům diví,
Mlynář že si dobře stojí;
Pořádek však nese dary,
Chytrost nejsou žádné čáry.
Mlynář mele, když má mleče
A když hodně vody teče:
Vody-li se nedostává,
Tuť se kolo jenom vleče,
Tu mlejn jako churavý
Poklepává — poklepává,
Až se posléz — zastaví. —
To též mohu říci směle,
Na prázdno že nerad mele;
Jak na koši dochází,

Letí k stavidlu a zarazí. —
Příznivcové předrazí!
Račte mi již prominouti,
Musímť na koš dohlídnouti —
Mně se zdá, že dochází.

Dýmka.

Život náš je trpký dost,
Tomu denně učí zkušenost;
Trpčí však by ještě byl,
Kdyby si ho člověk nesladil;
Staří vínem, láskou mladí,
Jeden knihou, druhý kávou,
Třetí hudbou, čtvrtý slávou —
Jiní jinak si jej sladí.
Co však *mně* útěchu dává,
Ani kupec neprodává,
Ani vinař, ani muzikant,
Ale — trafikant!
Dýmka a paklíček uherského
Dva jsou živly živobytí mého.
Kdokoliv by ke své spáse
Bez velkého namahání
Skončiti chtěl študování
O pravdě a kráse:
Nechť si jenom za pět českých
Volí jednu z dýmek hezkých;
Stojím za to s tělem s duší,
Že vše pozná, jak se sluší.

Chce-li kuřáctví začíti,
Hned jest něčemu se učiti.

Má-li dýmka dýmkou býti,
Musí řádný troubel míti;
Když ne řádný,
Raděj žádný.
A co dýmka bez troubele;
To jest dívka bez přítele;
A co troubel bez dýmčinky,
To jest přítel bez dívčinky,
Jenom obou harmonie
Jim a jiným věnce vije.

Nezkušení kuřákové
Při svých dýmek kupování
Hledí jenom na kování.
Běda, že i ženílkové,
Nevěstu-li hledají,
Nehledíce na chování,
Na jiné se neptají,
Nežli také — na kování;
Teď i babička se vdá,
Je-li stříbrem kovaná.

Kolikrát to z dýmky jíti nechce,
Aneb aspoň nejde lehce,
Odkudž pak to pochází?
Buď je zácpa, nebo uchází.
Tak se také stává,
Když se děcko za dědečka vdává;
Dědeček, ten hospodaří,
Všecko se mu dobře daří;
Domácí jen štěstí
Od šestnácti k šesti

Pomalounku putuje,
A dědeček študuje,
Odkud to as pochází? —
Buď je zácpa, nebo uchází. —

A když trud své šípy na mne řídí,
Co říkáte, jak je zaženu?
Na dýmku si zpomenu!
Trud se rychle z mysli klidí,
Ať si nehoda je jak chce černá,
Všecko zmůže moje věrná —
Dýmka totiž, a jak stoupá kouře sloup,
Klesá starost hloub a hloub.

Mnohý filozůfek praví:
»Kterýž rozum zdravý
V dýmě bude hledat radost?«
Třebas v dýmě, jen když činí zadost!
Mnohý byl by blaženým,
Kdyby radosti
Jeho mladosti
Jiné hříchy nebyly, než dým.
Tabák poskytuje radosti
Starobě i mladosti,
Kteráž k vůli zábavě
Frak nenutí k zástavě.
Jest to blahé radování,
Za nímž nechodívá bědování,
Kouření prý kažení jest kapes, ba i plic,
A též na zdraví kat zrádný.
Prokouřil již někdo statek? — žádný!
A co jest pak o kus plic?

Lidé jsou, jimž schází v těle víc.
Sejdou-li se tetinky
U laskavé kmotřinky,
A tu pěkně v pokojíčku
Sladkou řeží rosoličku:
To se mají dýmčinky!
»Paní teto, to mám muže,
To je kůže;
Ráno vstane, očma ještě mhouří —
Již tu safienskou dýmku hledá,
Na mé prosby nedá,
Do večera zlopověstník kouří.«
Paní tetky ještě něco přidají,
Pak si zavdají:
»Zapijme to,
paní teto!«
A tak na tu zlost
Padne rosoličky víc než dost.
Bene! — vy to zapíjíte,
Pakli my vás rozhorlíme;
Když vy nás pak rozzlobíte —
My to zakouříme.

Kdo chce dýmku řádně posoudit,
Sám si musí dobře umět začoudit;
Musí tabák znát, to drahé koření,
Totě stvořeno jen k kouření;
Darmo jiného v něm člověk hledá —
Obraťme je stokrát na ruby,
Syrob dělati se z něho nedá,
Ani letkvař, když je panna bledá,
Leda prášek na zuby.

Řádný kuřák dokouří až na dno,
Kouř jde vzhůru, vyklepá se prach,
Do dýmky se počne loudit chladno.
Tak se také s námi děje, —
Dožijem, a duše vzhůru spěje;
Tělo chladne a jest prach.
Dokavade tedy kousek ducha v těle,
Uchopme se dýmek směle,
Bychom pozdě nehonili bycha;
Osud divně kostkami tu míchá! —

Dříve zemře smrt a slunce zhasne,
Než má láska zajde k dýmce krásné;
A jen kdybych věděl jistě,
Že jsem darmo zásluh nechválil:
Jáť bych sobě na tom místě,
Jako Čech a kuřák pravý,
Na Vaše a všechněch Čechův zdraví
Dýmku uherského zapálil!

Šňupka.

Nic se, páni, prosím, nelekejte,
Že bych zvěstoval: jak Drahomíra,
Chtíc prý nasaditi do Čech štíra,
V černou propast ranou boží sklesla,
An se hrdě v skvostném voze nesla;
Na tu pověst, páni, nečekejte.
Rovně nemnoho bych z toho měl,
Kdybych vypravovat chtěl,
Jak pan čert z pekelné špekulací
Přenáramný v Římě ukrad sloup,
A když oklamán byl, troup,
Hněvem rozpálený z dešperací
Sloupem mrštil Vyšehradu v čelo,
Až to v celých Čechách znělo:
Já vám z brusu novou rejdovačku
Zahudu dnes, totiž — o tabáčku;
Neboť věci, plné valných ctností,
Nikdy chválit nelze do sytosti.

Začnem tedy — u límce? či u šosu?
Začnem s naším Kamenickým u nosu.
Nos je — slyšte dobře! — ubohý je nos,
Chodíť bos.
Prstům dáme prsteny,

Krkům drahé kameny,
Ušim kroužky zlacené,
Očím brejle stříbrné,
Ústům mlsek do syta
Z lesů, zahrad, ze žita;
A jen ubožátko nos
Chodí bos.
Příroda sic na něj myslila,
Když své dary dělila;
Všickni křičí: »Všemu dejte ještě víc,
Jenom nosu nic a nic!«
Div že se jim jazyk nepoláme.
Což pak ho jen proto máme,
Bychom brejle na něm nosili
A tím zrak si kazili?
Co pak není částkou těla,
Jež by také dárku dostat měla?
Kdo pak by chtěl posléz nosem býti,
Kdyby měli na světě,
Tabáček kde vykvete,
Samí nešňupáci žíti? —

Kdo z nás může při vší učenosti
Chválit jenom stínek tabáčkových ctností?
Řečník, jenžto v řeči proudu
Na nějakou vrazí hroudu
A nemůže dále —
Nijak — nikam dále —
Vezme honem pyksličku,
Z pyksličky pak šňupičku
(Také šátek musí ven) —
A duch zas je zotaven.

Nejsme-liž to jonáci,
My — my řečníkové šňupáci? —
Zpěv když básník se vší chutí
Na jalovo nutí — nutí,
Ve skoky pak zpotvořené
Verše strká zmrzačené,
Když mu proudy básnického potu
V roztrhanou tekou botu:
O! v té smutné hodině
Darmo vzývá bohyně;
V této nemoci
Není jiné pomoci,
Nežli šňupec Sedleckého,
Nedávno však koupeného.
Proza honem z mysli kráčí,
Básník tu skanduje, slabiky stáčí,
Daktyly jakoby kobylky skákají.
Takovíto jonáci
Jsme my — básníkové šňupáci!

Ovšemť, že i páni doktoři
Rádi proti němu hovoří:
Že je prášek jedovatý,
Že prý nervy oslabuje,
Mozek vysušuje . . . . .
Ať nám dají pokoj svatý!
Mnohý z nich nám šňupec neschvaluje;
Sám však, než nás do živého lup,
Již si za katedrou — šňup!

Pradleny snad jenom právem stýskají,
Když šňupákům šátky právají;

Ale každá růže má své trny,
Ani slunce není bez poskvrny,
Mimo to i ženy, jež naň broukají,
Samy v skutku s pyksličkou si hrávají!
Protož ať jen s chutí šátky perou,
Aneb z cechu šňupáků se berou.
Nechtějí? — aha — toť dobré znamení,
Že jich nosík tabák dobře ocení.
A co za potřebné uzná krásná pleť,
U mužů již z pouhé zdvořilosti
Musí míti krásné ctnosti,
Třebať se i býti zdálo smeť!
K čemu tedy stále na tabáček sedat?
K čemu v něm jen vady hledat?
Vždyť i to, že prášek milý
Proti dlouhé chvíli
Ode dávna *comprobatum*
Arcanum jest *duplikatum* —
Toť již při podivné světa zlosti
Slouží k chvále tabáčkových ctností.

Známe-liž pak človíčka,
Jenž by neměl mazlíčka?
Jeden prázdní skleničku,
Druhý cpe si dýmčičku,
Třetí s ptáčky stále hraje,
Čtvrtý krmí husy,
Pátý jezdí v cizí kraje —
Jiný vyvádí zas jiné kusy.
Protož, drazí páni,
Nechte učeného lání;
Neboť když to rozvážíme,

Zdaliž vůčihledě nevidíme,
Že to pouhé utrhání?
Mnoho stojí práce, než co vykvete;
Důtky leckdos, a jak snadno, uplete.
Vždyť i Apelesa práci,
Kterouž za kouzelnou věc
Měli sami chytří ptáci,
Pohaňoval — bídný švec.
Homér, Šekspír — pomlouvačů
Měli víc než posluchačů;
Mnohý musel mlčet panáček —
Což má chudák říci — tabáček?
Vám však, jenž jste lásky úhelnicí
Činy naše měřili,
Šňupáte-li, přejem, by vám tabáčníci
Spravedlivě vážili;
Nejste-li však z šňupáckého řádu,
Slyšte aspoň dobrou radu:
Na ty hany nedbejte,
Šňupejte a šňupejte!
Neboť všecky plané hany
Samy sobě zvoní hrany.
Obojím však, jenž nás milovali,
Třebas nešňupali,
Věčně budem platit dluh,
Říkajíc vám, třebas nekejchali,
Vždycky vděčně: »Pozdrav Bůh!«

Chvála malých.

(Deklamovánka pro ženskou.)

Co jest malounké,
Bývá hezounké,
Bývá jemné, hbité, čilé,
Šťastné, dobré, Bohu milé;
Inu všecko, co jest malé,
Věrné jest a v lásce stálé.
Že jest lepší maličký,
Než ti hrozní velikáni —
Moje drahé sestřičky,
Též i vy, předrazí páni,
Jest, co hodlám dokázati;
Račte mi jen sluchu přáti!

V *malých chýžkách* pokoj bydlí,
V chýžkách malých kvete slast;
V hradech velkých zuří strast,
V hradech velkých závist sídlí.
Děvče malé bývá věrné,
(Zvláště má-li oči černé),
Dívky malé jsou též stálé —
Onyť mají srdce malé.

A v malounkém místečku
Nemůž' se jich směstnat mnoho,

Tomuť učí zkušenost;
Pročež v malém srdéčku
Jest též jenom pro jednoho
Místa dost.

Vojín malý
Bývá stálý.
On se strachem netřese,
A když v boji
V ohni stojí,
Koule se spíš přes něj přenese.

Že má velký velké síly,
Dejme tomu; že však velikáni
Od malých již přemoženi byli,
Není také žádné lhaní,
Tomu učí na sta povídek;
A jak praví knihy naše,
Velikána Goliáše
Malý skolil Davídek.

Muži křížem prý jest žena;
Ač to pravda vymyšlená —
Mužští jen tak švcholí —
Dejme tomu! — kdo se již
V skutku oženiti míní,
Dobře činí,
Malou-li choť vyvolí —
Lepšíť *křížek* nežli *kříž*.

Každý člověk podroben jest pádu,
A že každý má tu smutnou vadu,

Jestiť pravda vzatá z hluboka.
Veliký-li padne, padne řádně;
Malý sice také padne,
Nikdy ale z vysoka.

Malý ten se všude hodí,
Malý nikde nevráží;
Velký všude překáží,
A vše, čeho moc jest, škodí.

Jak milé bývá robátko,
To jehňátko, to kůzlátko,
Jak milé a jak hezounké,
Jen proto, že je malounké!
Kozlové a berani
Ti již nejsou k vystání.

Vánek libý k violce se shýbá,
S konvalinkou sobě hraje,
Kvítím lučním mile vlaje,
Nezabudky jemně líbá;
O velké však stromy
Mlátí hromy,
Velikány duby
Drtí jeho zuby.

Miluje-li manžel choti svou,
Nazývá ji *ženuškou*;
Miluje-li muže choti,
Tu se k němu přilichotí
Říkajíc mu: *zlatoušku*,
Miloušku neb *staroušku*. —

Chce-li mít kdo něco hezounkého,
Udělá si z toho něco malounkého:
Důkaz, že to malounké
Musí být přec hezounké.
Malý může šťastně žíti,
Z mála slasti sobě kuje,
Malý málo potřebuje,
Málo jídel, málo pití,
Malý pokoj, malý šat,
Hrob i malý — když jde spat;
Mrtev dřímá sladce, jemně,
Netlačíť jej těžká země,
Neb i on ji netlačil,
Malýť jsa též lehký byl.
K čemu ale tolik důkazů?
Ty jsou ještě pravdě na zkázu;
Jeden, jeden důkaz dám,
Ten dokáže všecko sám.
Pročež, moji zlatí,
Račte pozor dáti.
Děvče české
Bývá hezké,
Dobré, tiché, svorné, čilé,
Utěšené, roztomilé,
V přízni věrné, v lásce stálé.
To jest pravda z pravdy vzatá:
Však i to jest pravda svatá:
Děvče české bývá malé,
Následovněž co jest malé,
Bývá věrné, bývá stálé,
Dobré, tiché, svorné, čilé,
Utěšené, roztomilé. —

A co víc!
Sám Pán nebes, hvězd a země
Řekl: »Pusťte *malých* ke mně!«
O velkých neřekl nic.
Tu to máte, moji zlatí!
Co jsem chtěla dokázati.
Ale řeč má — na mou čest —
Větší již než malá jest,
Chybu jsem již udělala,
Ještě dobře, že jsem malá —
Chyba malých jest jen chybička;
Dobře, že jsem maličká,
Teď jest čas, bych přestala! — —
Kéž bych touto maličkostí
Si jen vaší laskavosti
Částku malou získala:
O toť by pak všickni malí
Ke cti vaší zaplesali.
O velikou chválu malý nestojí,
Malý malounkem se spokojí;
Neboť to, co malounké,
Jest nám malým milounké.

Láska.

Co je láska a co láska není —
Nechci hlásat, slavné shromáždění!
K čemu mařit chvilky zlaté?
Vždyť ji všickni dobře znáte —
Ono mračno, ježto svítí jasně,
Onen bodlák, kterýž kvete krásně,
Onu láci zaplacenou draze,
Onu bolest, kteráž trápí blaze,
V Žebráce tak dobře, jako v Praze!

Milek — totě starý známý!
Je-liž pravda, že ho znáte,
Pánové a drahé dámy?
Vždyť ho často vídáváte
Krášlit perníkářské krámy;
Jest to onen andělíček
Krásně malovaných líček,
S zastřenýma očinkama,
S motýlčíma křídélkama;
Zlatý luk má na pentličce
A šíp ostrý ve ručičce.
Tento malý mysliveček
Střílí jenom do srdeček,
A kam zaměří, tam také raní.

Srdéčko se neubrání;
Nechť je jako kamínek,
Znikne v něm přec lásky plamínek.

Jestli ale ještě nevíte,
Milek neb co láska jest:
Však vy se to jistě dovíte,
To mi věřte — na mou čest!

Před láskou nás, drazí páni,
V světě pranic neuchrání,
Ani moudrost, ani sláva,
Ani metla, ani dukáty,
Ani pancíř, ani záplaty,
I ba ani prázdná hlava!

Milek ten nás najde všude,
Za kamny i v chýši chudé,
Za hradbou i v síni zlaté,
Za světem i v poušti svaté;
Ostřejší než lidský vtip
Jestiť jeho zrak i šíp.
Ať děláte co děláte,
Ať se srdce jak chce dusí:
Člověk se přec jedenkráte
Notně zamilovat musí.

Ten, kdo lásku študuje,
Vysoko se nesmí bráti;
Láska sobě libuje
V malicherném harampátí.
Nad zrcadlem zvadlý vínek,

Deset veršů na Julinku,
V knížce z rozmariny kmínek,
Za rámečkem kudrlinku,
Lístek krásně napsaný,
Samé O! a samé Ach!
K tomu pěkně vázaný
Nejnovější almanach,
U hodinek šňůrku z vlásků,
Taneční dva pořádky — —
Nejeví to všecko lásku
Aneb lásky památky?
Mohu vám však, moji zlatí,
Ještě jiná znameníčka dáti.

Viděli jste dívku krásnou,
Jížto hvězdy v očích hasnou?
Rty, kol kterých úsměv hrává,
Teskné »Achich« obletává?
Ubožátko u okénka sedá,
Chuti mívá do plakání,
U hvězdiček tichých hledá
Útěchu a slitování;
Ptáte-li se: »Co je jí?«
Úkazy to neomylné
Lásky trochu tuze silné
S trochu slabou nadějí!

Vidíte-li šlechetného juna,
Jemuž věčností je den,
Před nímž prchá ples i sen,
Jemuž sluncem bledá luna;
Který si rád postonává,

Rád se dívá v zrcádko,
S prstýnkem si často hrává,
Před kostelem pilně stává
Nevinně jak jehňátko:
Ptáte-li se: »Co mu je?«
Odpověď: »On miluje!« —
Když se ovdovělá stařenka
Fintí jako panenka,
Usmívá se na mladíky,
Říká, že má — dvacetníky,
Na děvčátka mladá brouká:
Z toho také láska kouká! . . .

Teď má přijít rozjímání:
Jak to jest, když Milek raní?
Jak se při tom krasotinky mají,
To ať ony povídají;
Já to nevím, moji páni!
Krátké audience u nich mívám,
A pak se jim nerad dívám
Do šití a štrikování.
Jak se ale jinoch zachvěje,
Když se na něj Milek usměje:
To vám povím jasně dosti —
Vím to z vlastní zkušenosti.

Mysleme si, že jsme v krásném sadě:
Tuhle sedí v libém lípy chladě
Štíhlý jinoch, rek to z vyšší školy,
S knihou, s brejlema a s holí.
V tom zaslechne lehký kroček —
Ohlédne se, a tu zočí
Párek chrpomodrých oček.

Celý svět se s ním hned točí,
Zanícený chudák stojí,
Jak by hledal duši svoji,
Stojí tiše, jak by se mu
O budoucím examenu zdálo;
Ach, co pak se ubohému
Holoubkovi asi stalo? —
Vida, kdož by to byl věděl,
Že v těch očkách Milek seděl,
A že z jeho luku střela
Hochu do srdéčka vjela? —
Truchlé domů putování,
Všude teskno, žádné stání,
V ňádrech bouří city zňaté,
Srdce hlavě koncept mate.
Těžce mu jde každá práce,
Která chodívala lehce;
Dobrá duše explikace
Na něj ani koukat nechce.
Láska umí krásně mučit,
Krásně umí sužovat:
V lásce dá se mnoho učit,
Málo ale študovat.
I jde radost, i jde zdraví,
I jde rozum — vše jde spat,
Když tak někdy místo hlavy
Srdce začne študovat!

Tuto lásku vzali jsme hned z kraje,
Avšak ještě jiných lásek máme;
Hnedle, hnedle uhlídáme,
Jaké kousky která hraje.

První láska — krásní snové,
Dušinka když dobrá procitne,
Žasne, plesá, z mrákot vylítne
K nebes báni blankytové:
Oko vidí nevídané krásy,
Srdce tone v moři rajské spásy!
Žebrákova hůl se zazelená,
Truchlá poušť se kvítím ošatí,
Rybákova loď se pozlatí,
Bledá smrti tvář se začervená,
Nový svět a nové počne žití,
Kde sluníčko lásky první svítí!
Slovy obraz jeho líčiti se nedá,
Pouhé slovo je proň barva bledá!
Má-li se tu z něho první láska dívat,
Musí se buď hrát anebo zpívat.

Věrná láska kvetla prý jen v ráji —
Tak nám učení i neučení
Po střechách již vrabci štěbetají —
Nyní prý již v modě není!
To jest ale, bez pochlebování,
Našim časům na cti utrhání;
Sámť jsem krásný párek znal,
Který sebe z duše celé
Od pondělka do neděle
Věrně miloval! —
Ach, co věrná láska spojí,
To svět více nerozdvojí!
Ani losů kruté zloby,
Ani pletichářek práce,
Žádná smrt a žádné hroby,

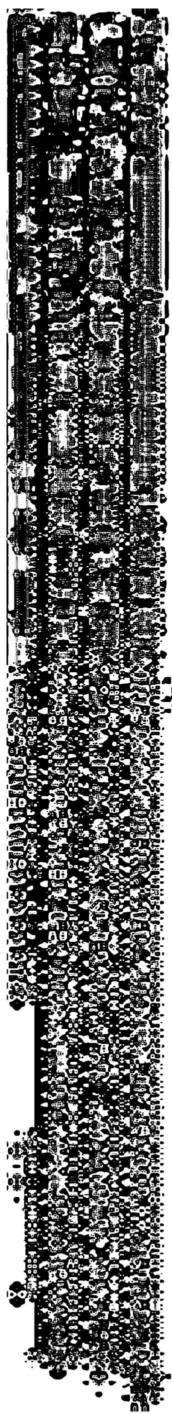
Ba i žádná kopulace!
Věrná láska není k překonání,
Její prapor vyšší mocnost chrání,
Ta jen v pravdě oblaží! —
Škoda jen, že musí míti,
Má-li dýl než jiná žíti,
Těžké, zlaté závaží!

Panská láska — ráda šálí,
Zapřáhne si čtvero koní,
A kdo za ní pěšky pálí,
Věřte, ten ji nedohoní!
Musím dát též obraz malý,
Rytíři jak milovali.

Rytíř k vůli lásce blahé
S Bohem dával slečně drahé:
»S Bohem, Jitko milená!
Dřív si musím věnce slávy dobyt,
Než nás bude rozmarina zdobit;
S Bohem, Jitko, hvězdo má!«
S hradu vlaje závoj bílý,
Plání letí rytíř milý,
Tasí meč;
Letí jako sokol dravý
Tam, kde smrt své hody slaví,
Zuří seč.
Z pouhé lásky letí k boji,
Letí tisíc bratrů zhubit,
By se mohl Jitce svojí
Věrnou láskou někdy chlubit.
Láska ovšem pokoj hledá;

Jak se ale mile splaší,
Pak se udržet již nedá,
Pak i po smrti prý straší.
S rytířskými hody
Rytířská též láska vyšla z mody.
Časy trhaly kus po kuse;
Neudělaly však velké škody,
Z toho máme rozum sami;
Neb kdybychom jen ty dámy,
Jež teď nosí burnusy,
Po rytířsku milovati chtěli,
I to bychom svatě měli
Místo svateb — funusy!

Idyllická láska — ta se
Na konvalinkách jen pase,
Ta po slávě nebaží,
Snadno srdce oblaží.
Pod kopečkem domek nový,
Nad ním stříška slaměná,
Podle hájek javorový
A potůček křišťálový
A zahrádka milená;
K tomu párek hrdliček,
Hejno bílých koziček,
Malovaná loutnička
A k tomu dvě srdíčka,
Plná svaté nevinnosti —
To je idyllické lásce dosti! —
Když se lásce ale brání,
By nemohla zplápolati:
Tenkráte je, moji zlatí,

Nevíte-liž, jak se končívají
Krásné komedije,
Které láskou začínají,
V nichž jen láska láskou žije? —
Někdy k pláči, někdy k smíchu,
Jaký je kde hrdina;
Je-li dobrá hodina,
Nechá zdravý rozum v štichu,
A je rád, že z lásky ráje
V pusté skutečnosti kraje
Vyvázl tak z lacina.

Jiný, jakmile mu shasne
Hvězda lásky spasné,
Počne bouřit, blejskat, hřmít,
Láska jeho uražená,
Žalem celá popletená,
Neví, kam se honem dít;
A v tom zmatku, moji drazí,
Se mu vždycky někam vrazí.
Vrazí-li se do hlavy,
Tu se bez vší přípravy
Počnou silné lamentace;
Několik dní zármutek se světí —
Pak se z pouhé dešperace
Jiné lásce v náruč letí.
Nejhorší však žalost nastane,
Když nám panna uletěla,
A ta krásná láska celá
V srdci vězet zůstane.
Jinoch bolem krutým prahne,
V šílenosti v ňádra sáhne,

[illegible]

[illegible] zen:
[illegible] t!
[illegible] n!
[illegible],

[illegible] é,

[illegible] chá

[illegible] ky,
[illegible] ky!
[illegible] ou chvílí,

[illegible]

Mnohý — ten se, slyšte dále,
Z pouhé lásky *ožení!*

To jsou, slavná společnosti,
Našich lásek blaženosti!
Láska, známť ji ven a ven,
Nejsladší věc v světě není;
Je to jenom **polobdění**,
Je to jenom krásný sen,
Z kterého se probudíme,
Jak se mile oženíme —
A pak začne dlouhý den.
Mnohý, ten si lásku chválí,
Nové koště dobré bývá;
Jak se ale trochu spálí,
Potom věru jinou zpívá. —
Nemilujme, moji zlatí,
Ať jsme v stáří nebo v mládí,
Láska se nám nevyplatí! —
Slyšte, mějme se radš rádi!

Krásotinky nechtějí? —
Nechť se tedy Milka držejí!
Až prohlídnou jeho sklady,
Potom přijdou ještě rády.
Milek — to je pěkné bůže,
Ten to zná! —
On vám ukazuje růže,
A pak vám jen trní dá.
Nevěřte mu, dítky zlaté,
On je lhář;
Slibí-li vám knihy svaté,
Dostanete kalendář.

Ženit nebo neženit?

Muž' se člověk sebe víc
Rozumu a srdce ptáti,
Má-li ženu vzít, či nic —
Vždy ostane při otázce státi;
Vzít si ženu! — »Koho?«
Slyším ptát se mnohý hlas:
Ženu, pravím: — »To je mnoho!
Na krátký snad jenom čas?«
A toť by byl žertík pouhý;
Navždy — navždy! pravím zas. —
»Ne, to kontrakt příliš dlouhý!«

Kdybych však chtěl přece ňákou,
Tedy jakou?
Starou nebo mladičkou?
Velkou nebo maličkou?
Bohatou neb chudičkou?
Ostražitou — bázlivou?
Hezkou nebo ošklivou?
Chladnou aneb ohnivou?
Jaké — jaké ruku dáti? —
Tu ostane rozum státi!

»Jakoukoliv!« slyším hlasy steré,
»Byť i byla rohatá,

Je-li jenom *bohatá!*«
Pro peníze kdo si dívku bere,
Ten si pomůže
Z bláta do lúže.
Krm ji třebas marcipánem,
Nech ji chodit v atlase:
Přec ti pěkně po čase,
Jak se mile čehož lekne,
Hezky zřetedlně řekne:
»Já tě udělala pánem.«

Chudinké si děvče vzíti?
To nemůže také být;
Nechť si srdce bolest cítí,
Tak to nechce svět náš míti;
Dříve než je zajíček,
Má býti pěkný trávníček.

Za *chytrouškem* ňákým chodit,
Neradil bych každému,
Tať by mohla za nos vodit!
Neradím však žádnému,
Za *přihlouplou* dívkou pálit,
To se nedá nijak chválit;
Byť i tebe v pravdě kochala,
Přec se bát jest toho zlého,
Že by se zas od každého
Za nos vodit nechala.

Namlouvat si děvče *ohnivé?*
To jest ovšem vábivé;
Oheň blaží, oheň hřeje,
Oheň život v žíly leje;

Však i to se nedá chválit —
S ohnivou se může spálit.

Vzít si *chladnou?*
Láska jenom trochu chladná
Není láska vlastně žádná.
Chladná jesti smrt a mdloba;
Lehce mohla by pak přijít doba,
V nížto bychom zmrzli oba.

Hezkou? — strach je s hezkou paní,
Celý svět se kráse klaní,
K hezkým bývá vždycky spád,
Každý snad má krásu rád;
Kdo si hezkou choť chceš vzíti,
Nezapomeň také na to,
Že prý není všecko zlato,
Co se třpytí.

Kdybych *nehezkou* zas chtěl,
Co bych z toho měl? —
Neboť mám-li břímě nést,
Alespoň ať hezké jest.

Tichou jako holubinku
Vyvolit si krásotinku,
No, to ještě — ale —
Tiché řeky . . . . a tak dále.
S ženou,
Zoubkem zlatým ozbrojenou,
S tou mi dejte pokoj svatý;
Zoubek kousá, byť i zlatý.

Kdo si vezme za ženu
Pro peníze *stařenu,*

Ten si dá!
Sudimír náš povídá:
»Chytal raky, chytil žábu
Učitelův mládenec;
Pro měšec kdo vezme bábu,
Dát mu vejprask, ne věnec.«
Dejte pokoj s babičkou!
Jaké jsou s ní radosti? — —
Vzít si zase *mladičkou?*
Mladá dělá starosti;
Té bych musel chůvu vzít,
Jedna napřed, druhá vzadu
Musely by stále jít,
By nepřišla k nějakému pádu.
Dítě chce, co vidí, mít,
A to nesmí — nemá být!
Velkou? ta by ještě dobrá byla,
Kdyby se jen vydařila;
Komu pak se to však poštěstí?
Velká žena, velké neštěstí!

Tuze *maličkou* si vzít,
Třebas měla stříbro, zlato,
To nestojí zase za to;
Kdo se chce již oženit,
Měl by si již něco vzít,
Co by přece za to stálo —
V maličkosti jest jen přece málo.
Malá žínka za pár roků
Ztratí polovic svých boků;
V krátkém čase nemá žádné,
Pomalounku schne a vadne,

K Babičkovu pospíchá,
Víc a více sesychá,
Až je jako konopásek,
Ztrácí se vždy víc a víc —
Až z ní neostane — nic —
Nic jiného, nežli hlásek.
Ostražitou? — to by se mi chtělo!
Abych se jí musel bát,
Před ní v strachu v koutě stát,
A jak hraje tancovat!
Aj, tof by mně neslušelo! —
Bázlivou? — no, zač to stojí,
Když se žena muže bojí?
Kdyby se mě stále bála,
Kdy pak by mě milovala?

Dobrou ňákou — jen ne zlou!
Co si však tím pomůžeme?
Do nich kouknout nemůžeme!
Panny všecky dobré jsou,
Zevnitř totiž — ale šlaci vědí,
V nich co sedí.
Všecinky se přetvařují
Těch pár neděl před svatbou;
Po ní teprv rozvazují,
Začínají píseň svou.

Učenou? — o chraniž nebe!
Tou bych nerad hněval sebe!
Žínku chci — ne doktora!
Manželku — ne kantora! —
Jakou tedy? — žádnou!

Tak ostanu aspoň pánem svým,
Pánem bez paní — však svobodným.

Nyní jak?
Nechati to tak?
Výhost dáti pleti milené? —
Pryč myšlénky studené!
Člověku tu samotnému
Nelze šťastně živu býti,
To muž každý jistě cítí,
Cit to praví ku každému.
Proč Bůh Adamovi Evu dal?
Aby ho jí potrestal?
Aj, to nejsou slova pravdy jasná,
Metla nebývá tak krásná.
Mám se sám životem brát?
Pro sebe jen snášet slasti?
Samoten své nésti strasti?
Žíti sám, a sám též umírat?
Pak až ustelou mi lůžko chladné,
Nezapláče pro mne oko žádné;
Žínka ale pro mne plakat musí,
Sice od kmotřinek zkusí. —
To jsou smutné komedie,
V kterých není švarné děvy!
Co jsou bez pastýřek Arkadie,
Co jsou ráje, v nichžto není Evy?
Mezi bludičkami skví se dennice,
Mezi koukolem jest také pšenice.

Bratři! slyšte, nebojme se!
Vem to šlak!

[illegible]

[illegible] ván zde byl —

[illegible]

Obrana krásného pohlaví.

(Deklamovánka pro ženskou.)

Již je čas, a sice svrchovaný,
Abychom se sebe ujaly,
Bychom poklad práv, nám nebem daný,
Zhoubcům déle loupit nedaly.
Hajme svoji slávu, svoji čest,
Dokavad ji můžem hájiti!
Víte, sestry, jak to s námi jest?
Dneska smíme ještě mluviti —
Kdož ví, zdali zejtra ráno
Nebude i to nám zakázáno?
Víte, jak nám naši páni slouží?
Jak nám práva naše denně ouží?
Jak nám loupí naši čest?
Víte, čím nám plémě mužské jest? —
Neopouštějme se, sestřinky!
My jsme opuštěné dušinky;
Opustíme-li se samy ještě,
Kdož pak vydrží ty tuhé kleště?
S chutí tedy — dokaváde čas,
Dokud svornost bydlí mezi námi!
Neujmem-li se teď sebe samy,
Neujme se jistě nikdo nás. —

[illegible] časů
[illegible]
[illegible]
[illegible] ého.
[illegible] mného? —
[illegible] vého! —
[illegible] ržíce,
[illegible]
[illegible] ohnivé
[illegible]

Kde kdo může, každý haní,
Páni, vy jí málo rozumíte!
Oč že by se nebyl stal
Sokrat filosofem takovým,
Kdyby mu byl Hymen jinou ženu dal!
Xantippe jej vycvičila,
Bez ní byl by zůstal mužem jalovým;
Pak — i od něho cos pochytila.
Páni, takových žen máte sobě
Vážit, ne je tupit v hrobě.

Že jsme učiněná slabota,
To nám našich pánů dobrota,
Zkušenost a rozum praví.
Máte-li pak rozum zdravý,
Víte-li pak, co as mluvíte? —
O Vlastách a o Libuších nevíte? —
Šárka, dívka čilá, plná vnady —
Samiť chválíte ji do nebe —
Měla více vtipu do sebe,
Nežli muži tehdáž dohromady.
Krásná Lais si s celým Řeckem
Zahrávala jako s děckem;
Pod jejími okny básníkové,
Mudrci i hrdinové
Celé noci provzdychali;
Řečníci jim pomáhali,
Mezi nimiž často jejich král,
Demosthenes, pěkně tiše stál,
Co se týká naší všetečnosti,
Tu se hájit marná věc by byla;
Tatě dokázána víc než dosti

vé,

v loni;

sk.

vaté.

vdají.

áte?

Naši švarní ženichové
Jako putující rytířové
Pod našemi okny bloudí,
Samý achot z horkých ňader loudí,
Kde jen mohou, tu nám nadskakují,
Každou služku naši pozdravují,
Nás jak zhlédnou —
Leknou se a zblednou.
Tu jsou plni zdvořilosti,
Plni lásky, plni šetrnosti,
Jejich život pro nás jenom hoří;
Každý nám se klaní, nám se koří;
Jako pěna pěkně tiše sedí,
Hezky mírně, jako kuřátko;
Z každého mu oka srdce hledí,
Srdce dobré, jako jehňátko;
Krásně mluví, ještě krásněj vzdychá,
V očích našich hledá blaho své,
V mírný úsměv bolné hledy míchá,
K outrpnosti srdce dívky zve;
Z outrpnosti
Dopřeje mu dívka náchylnosti —
Z náchylnosti ruky své.
Jak ji mile pod svou moc
Dostane, pak — dobrou noc!
Pomalounku láska jeho chladne,
Při své choti, druhdy milé,
Soužívá jej dlouhá chvíle,
U ní nemá stání žádné,
Celý den vám zamyšlený sedí,
Z každého mu oka zlý duch hledí;
Žínka-li se k němu vine,

dnc ;

čc ;

o —

dem,
mordem ;
spády? —
tady.

atuje:
hlebuje,

ch sám!
vám

dila!
? —

Jakživy již od vás zkusily!
Bodejž jste se zmámili,
Vy i moudrosti ty vaše!
Co jen možno, můžem na se vzíti,
Vše se vám zdá marné býti,
Všecko všudy zkažené:
Brzy je to střeštěné,
Brzy podlé, a co víc . . . . .
Vy nám šat náš haníte —
Sami ještě horší nosíte.
Prosím, k čemu jsou ty vaše fraky?
V předu nic a vzadu nic!
Vyhlížíte v tom jak straky;
Pak ty vaše zimní kabáty
Jež vám jdou až na paty —?
Ty snad vaši parádníci
Budou míti bezpochyby na to,
Aby mohli po ulici
Vymetati bláto —?
Proč pak sobě na boty
Mnohý z vaší pěchoty
Nastrkuje ostruhy?
K užitku? či k okrase? či k slávě?
Nemá-li dost na té, již má v hlavě? —

Však vy máte ještě jiné neduhy.
Vyvrafte si z očí vašich
Dříve, páni, hrotné trámy;
My si mrvy z oček našich
Vyndáme pak samy. —
Když pak přijde nová moda,
To je na váš mlejnek voda!

[illegible]
[illegible] nou:
[illegible] svatý,
[illegible] stilo,
[illegible] lo ;
[illegible] ovat!
[illegible]

[illegible] dátc !
[illegible]

Vy byste nám stáli za to!
A pak, vždyť jsme vaší dobrotou
Učiněny učiněnou slabotou.
Kdo v té peci bývává,
Jiného tam hledává.
Vy — vy, páni dobrotiví,
Vy jste šalební a lstiví!
Vy jste mistři v ouskoku a lhaní! —
Přijde-li tak někdo cizí k nám,
Tu pan manžel představuje choti svou:
»Vidíš, bratře, to je moje paní!«
Je-li však s ní doma sám,
Hnedle hraje na jinou;
»Muž je hlava!« křičí, »muž je pán —
Ženám, aby poslouchaly, dán!«
Prosím pěkně, páni moji,
Kde to asi psáno stojí? —
A však, byť to i kdes psáno bylo,
Nic by to přec neplatilo;
Beztohoť to ňáký mužský psal:
Havran nikdy havranovi,
Ani kulich kulichovi
Oči ještě neklubal;
Vrkot holubí dlask nehude —
Mužský od mužského nebude.
Cpěte nám to třeba ještě víc,
V našich právech není o tom nic;
A co v našich právech nestojí —
Toho se duch ženský nebojí!
Muž je hlava, to je pravda; ale tvrdá,
Nepovolná, neústupná, hrdá!
Muž je pán!

... zlosti dán!
... ností,
... my:
... kosti;
... šak vy!

... rštili,
... dili;

... o celé!
... žíti —

... dali;
... :
... — —

... sestřinky mé milé,
... hvíle.
... y;

... č vinit:
... nit.

Dodatek k obraně krásného pohlaví.

Již to není déle k vydržení,
Jakých ousměšků a han
Na nás hází ze všech stran
Zlostné mužské pokolení!
Máme stále poslouchati:
»Muž je hlava, muž je pán,
Světa trůn jen jemu dán!« —
Počkejte jen, páni zlatí,
Hned vám budu zvonit hrany;
Neboť vám chci ukázati,
Proč a zač jste světa pány. —
A vy, družky moje milé,
Přítelkyně míru, pokoje,
Odpusťte již, že se této chvíle
Vaše sestra pouští do boje;
Nebť chci hájit naše práva,
Heslem mým buď: »Dívkám sláva!«

Kdybychom se pánů ptaly,
Odkud vládu světa vzali,
Tu se zkrátka odpoví:
»My tu byli dřív než vy,
A v tom vězí právo celé;
Kdo dřív přjde, ten dřív mele.«

[illegible] mele!«
[illegible]
[illegible]!
[illegible]
[illegible];
[illegible] ný,
[illegible]
[illegible] va?

Nosit rohy, to je sláva? —
Ale jak jste, páni zlatí,
Přec jen také chocholatí:
Když tak ňáká čilá žínka
Svého zlého přítelínka
Parůžkama korunuje,
Mužstvo celé lamentuje —
To je křiku, to je litování:
»O chudinec ubohý!
Teprva je tejden s paní,
A už nosí parohy!«
K čemu to? vždyť muž jest hlava!
A mít rohy? totě sláva!

Jiní velemoudří páni
Přijdou ještě s jinou zbraní,
An nám bez obalu povídají,
Rozumu že více mají,
Vtipu víc a srdnatosti,
Více sil a jiných ctností;
A tu začnou chválit sebe:
»My neznáme bázeň, strach,
My přinesli moudrost z nebe,
My vynašli tisk a prach,
My jsme stáhli měsíc níže,
My objeli celý svět;
Muž je hlava, světa kníže,
Slunce, démant, perla, květ:
Dívka jenom luna bledá,
U slunce jež jasnost hledá.«

Muž je *slunce* — ano, ano,
Tak to bylo povídáno;

[illegible]

[illegible] du —
[illegible]

[illegible]
[illegible] hledá
[illegible] —
[illegible]

[illegible]
[illegible] st;
[illegible]
[illegible]
[illegible]:
[illegible] je,
[illegible] edá? —
[illegible]

[illegible]
[illegible] ody!
[illegible]
[illegible]
[illegible] —
[illegible]!

[illegible] st;
[illegible]
[illegible] —
[illegible].
[illegible] —
[illegible]

[illegible]
[illegible]

Má-li z hocha něco být,
Co se musí vše s ním dít?
Dřív ho musí osm roků
Pan učitel hoblovat,
Potom musí dvanáct roků
V potu tváře študovat;
Potom pár let praktikuje,
Pak se pár let připravuje,
Dělá zkoušek něco víc,
A když všecko vyštuduje,
Vyčerpá a vymudruje,
Teprva je z něho — nic.

Dívka — musí doma sedět,
Naučí se modlit, číst,
Trochu psát a trochu příst,
Do punčochy pilně hledět,
Hospodařit, vařit, šít —
A hned musí moudrou být.
Kdo má tedy *vtipu* více —
Muž či jeho pomocnice?

Nyní můžem, moji milí,
Pozorovat přednost *síly*.

Samson byl muž jako skála,
Sám roznesl vesnice;
A přece ho ostřihala
Nepatrná dívčice;
A co pak pan Herkules,
Sám jenž vyrval celý les,
Roztrh' lva a zničil saň;

Omfale jako koukla naň,
Odloživ svou palici
Sednul pěkně k přeslici.
Naše Šárka rozmilá
Ctirada vám udatného,
Jak vám známo, i pluk jeho
Jednou číší zkrotila.
Kdo má tedy více *síly?*
My anebo páni milí?

Co se týče vaší *učenosti*,
Té vy máte ovšem dosti;
Vyť jste staři
Latináři,
Ano, stará latina
Ta jest vaše jediná;
Škoda, že s ní v společnosti
Jenom tenkrát vyjedete,
Když si něco v soukromnosti
Před dívkami říci chcete.
A co jest ten celý krám? —
»*Habesne pecuniam?*«
To jest v naší češtině:
»Roztomilý přítelíčku,
Půjčte mi pár dvacetníčků!«
Tak vysoké latině
To my také rozumíme,
Ač se v žádné hodině
Ala alae neučíme.

Moudřejší snad máte *hlavu?*
Tomu věřit nejsem v stavu;

Neboť víte dobře sami,
Že ten nejmoudřejší mezi vámi,
Který nerad mluvil z plic
(Myslím, že slul Sokrates),
Upřímně se vyznal kdes:
»Vím jen to, že nevím nic.«
A ti naši slavní páni,
Co tak moudře umí hledět,
Budou při všem študování
Jistě ještě méně vědět. —
Jak veselé komedie
Moudří páni provozují,
Jak se mile zamilují,
Tomu učí historie.
Do čeho se Jupiterek,
Který také moudrý byl,
K vůli jedné zemských dcerek
Z pouhé lásky proměnil,
To vám, moji páni zlatí,
Netřeba již povídati;
Vždyť to víte líp než já,
Co byl Zevs, co byla Evropa. —
Však i v našem krásném šeru,
Kde jsou ňáké Evropy,
Máme pánů Jupiterů
Na tucty, ba na kopy.
Příkladů vím na tisíce:
Bych vám aspoň jeden dala,
Slyšte: Tu kdes slavná tanečnice
Ve divadle tancovala;
Tanec krásný, rajský, čilý,
Básnický až k zbláznění —

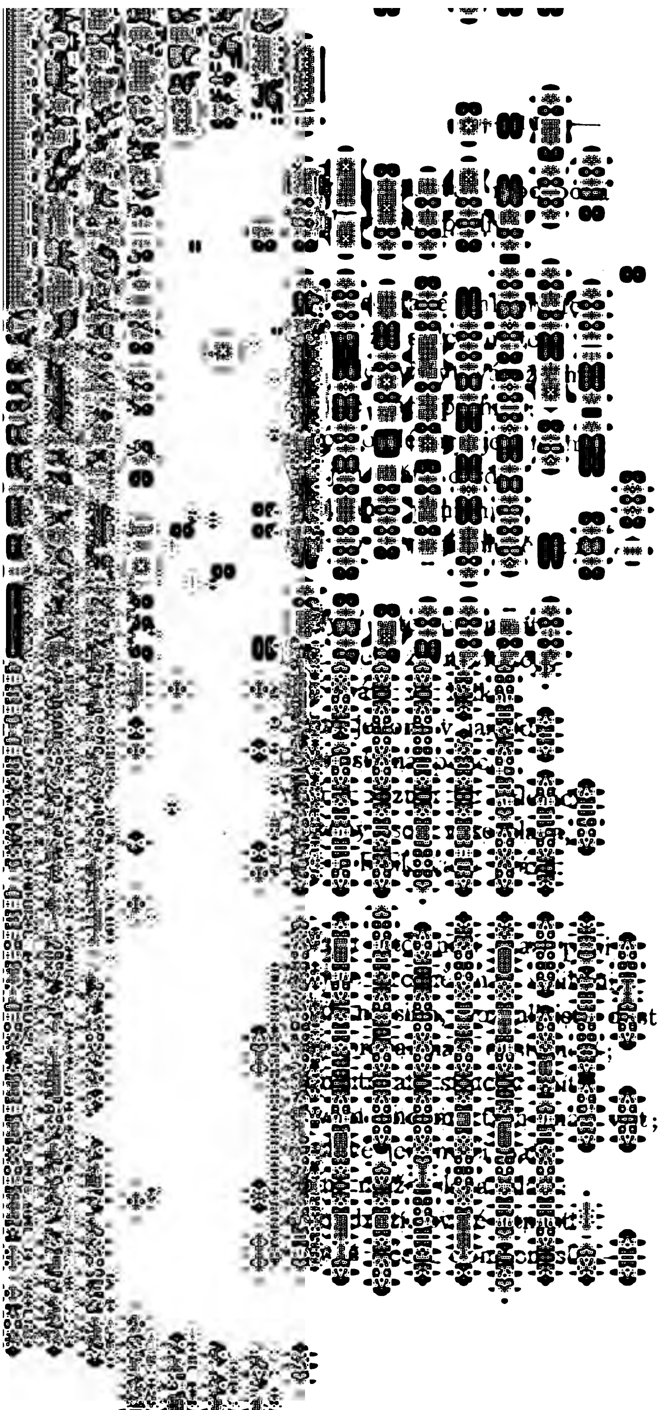
[illegible]

[illegible] by,
[illegible] Myûli,
[illegible]
[illegible] uzc,

Neb ti vaši páni bratří
Vědí líp, než vy, kam patří.

Co se týče vašich ctností,
Ty jsou také známy dosti:
Kainové a Jidášové,
Otovaldští, Durinkové,
Absolon, ten synek vděčný,
To jsou vaši bratříčkové!!
A kdybych se touto zbraní,
Moji veledrazí páni,
Poněkud jen bránit chtěla,
Takovou bych látku měla,
Že bych mohla celý rok
Číst ten krásný katalog.
Ples by to byl ovšem bledý,
Pánové by studem shořeli;
Potom bychom zvěděli,
Kdo by se smál naposledy.

My — my máme ctností více,
A vy jenom — chlubné plíce,
Čehož vám
Důkazy hned také dám:
Má-li z nezdárného synka
Něco moudrého přec být —
Musíte ho oženit,
By mu neučená žínka
Narovnala pomatenou hlavu,
Co muž žádný nebyl v stavu.
Vaše moudrost kopuroká
I srdnatost omdlívá,

Nuže tedy, slavní páni,
Nechte si své panování;
A že nyní dobře víte,
Co jsme my a co my známe,
Toť se rády podíváme,
Jak se asi polepšíte:
Ostanete-li však, jak jste byli,
Potom přijdu v jiném hávu,
Velkou učiním si přípravu,
A pak vezmem světa hlavu
Jak se patří za hlavu.

d?

vaté
ou!«

žije:

šašky,

;

u —«

na,
dá,
as;

Na mne upře očka svá,
V nichž lze čísti: »Já jsem tvá!«
Dobrý Bože! tou mě spas!

Která bol v svém srdci nosí,
Že se dlouho nevdává,
A pak, když ji o prst prosí,
Celou ruku podává!
Aneb, když jí podám prst,
Po celinké ruce sahá,
A hned drží celou hrst!
Ne, taková dívka blahá,
Věřte, ta je darmo drahá.

Která, jako violinka skrytá,
V svaté kvetouc domácnosti,
S nelíčenou šetrností
Příchozího mile vítá,
Která mě co přítele
Upřímného vidí ráda,
Býti mou si nechtíc žádá,
Mne co mužského se bojí:
Dobré nebe! ta buď mojí!

Která ráda chodí na procházku,
Do divadel, do bálů,
Do kostelů, do sálů
Sebe vodí na okázku,
A po hoších každou chvíli
Jako jelen očma střílí;
Slovem, která by již ráda
Ručičku svou odbyla,

Co se doufá, mocí žádá:
Ta by pro mne nebyla!

Která ve spanilém rozkvétání
Dítkem dobrým ještě ostala,
Svět jen z jeho usmívání
Teprv byla poznala;
Ráj svůj najde ještě v každém kvítku,
Andělíčka jenom v každém dítku,
Jsouc též sama sobě dosti,
A tak samou nevinností
Neví ještě, že je nevinnou:
Ta buď mojí jedinou!

Která však o nevinnosti
Celé umí disertace,
O panenství a o ctnosti
Držet umí disputace,
Na kloubečky víc než steré
Nevinnost vám rozebere
A pak z toho resultaty
Přeučené vyvádí,
Na nemravy dovádí,
A na hříchy volá katy:
Nechci, věřte, nechci ji,
Ta se může nechat sedět!
Dívka, která tolik ví,
Může ještě více vědět!

Která jenom o svůj krám se stará,
Před svým prahem jenom zametá,
Družku, která klevetá,

Upřímně a vlídně kárá,
Jiné mírně, sebe přísně posuzuje,
O jiných jen dobré vypravuje,
Cizí čest ctí co čest svou:
Ta jen, ta jen budiž mou!

Která ale za jediné ráno
Celé město převochluje,
Kde co bylo přetřepáno,
Ví a vše to vysvětluje;
V níž se všecky noviny
Jako v centrum scházívají,
Kterou ty, jež rády povídají,
Ctí co svoji bohyni:
S tou mi dejte pokoj svatý,
Ta nebude nikdy mou;
Než bych si vzal takovou,
Zemru raděj neženatý.

Která jenom pro modlení
Do kostela chodívá,
A tam v blahém zanícení
Za všecky se modlívá;
Jejíž očko v knížce dlí a srdéčko se chvěje,
Mysl čistá, božským ohněm zňatá,
A dušinka dobrá, zde již svatá,
S andělem své nevinnosti
K trůnu božské velebnosti
Z mrákotné snů říše spěje:
Nebesa! ó klesni, duchu bláhový,
Ztiš se, cite, oněm, hlase podlý!

[illegible] bikujc,
[illegible] kuje,
[illegible] vedí,
[illegible]
[illegible] říkané,
[illegible] nstrované:
[illegible] dí;
[illegible]

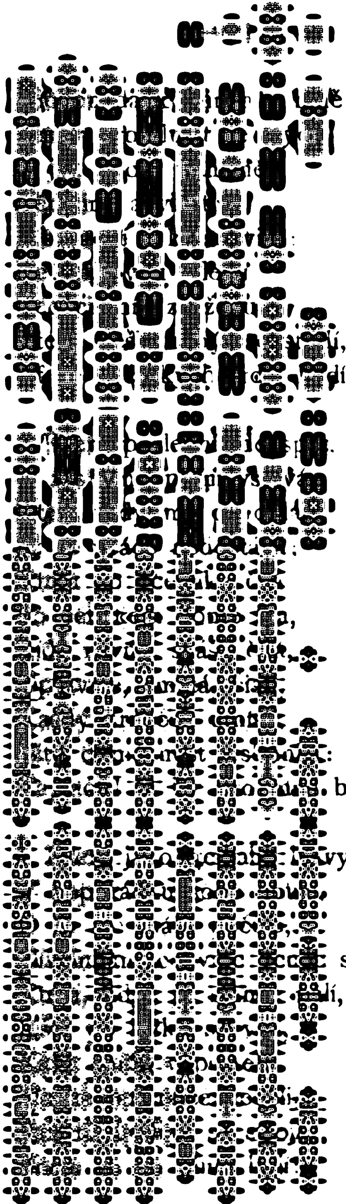
[illegible] zdravou,
[illegible]
[illegible] vky slávou;
[illegible]
[illegible] tydí,
[illegible] dí;
[illegible] může,
[illegible] nemůže:
[illegible]
[illegible] va.

Která ale podle mody nové,
Ač je sličná, ač je mladá,
Tvářinky si žádá
Za růžové míti liliové,
V bílé růži jenom krásu hledá;
Proto jen, by byla bledá,
V kafrové se vodě myje,
Citron jí a ocet pije;
Která brzy nosí podvázanou bradičku,
Hned zas na to zavázanou hlavičku,
Brzo očko, hned zas uši,
Proto jen, že jí to sluší;
Které, jak se jí jen zlíbí,
Něco chybí,
A od rána do noci
Lékaře vždy volá k pomoci,
Chtíc své srdce opít medicínou,
A za týden nemocí
Padesát má, každou jinou;
Ne, ne! té se ruka nedá!
To by byla svatba bledá.

Která, jsouc krásenkou českou,
Češkou být se honosí,
Duši při tom majíc hezkou —
Dosti! Čech o jinou neprosí.

Která ale, o níž vím,
Že je vnučkou Libušinou,
Když ji slušně pozdravím
Milou naší materštinou,
Jako hromu se ulekne,

[illegible] odsekne,

[illegible] byla.

[illegible] slávy,

Když má na kvap někam jít,
Pro saminké vrtochy
Hnedle neví kam se dít,
A pak strachy celá bledá
Po celinkém domě hledá
Podvazky a punčochy;
Která jsouc děvčátkem čilým,
V pátek teprv do prádla se pouštívá,
Strakatinu s prádlem bílým
V jednom kotli vařívá,
Aneb, abych šel již na jisto,
Z jedné vody pere na čisto;
Nepřebranou zavařuje čočku,
Vařečkou vyplácí kočku,
Nové koště nechá spálit,
Starým mrakům okna kalit,
V píli čiperného děvčete
Tatínkovy boty vymete;
Teprv, když se jí chce spát,
Postýlku si běží stlát:
To je mnoho, to je moc;
Milostenko — dobrou noc!

[illegible] erada.

[illegible] ých já rád. —
[illegible] si žádá!
[illegible] át:
[illegible]

[illegible]
[illegible] zlou,
[illegible] y jsou —
[illegible]
[illegible] ý —
[illegible] struhy!
[illegible] beránka,
[illegible] danka!
[illegible]
[illegible] nosti.
[illegible] nosti,
[illegible]
[illegible] stě?

[illegible]
[illegible]
[illegible] dati,
[illegible]

Který, ač má čtyry oči,
Slzy nešťastných přec nevidí,
A když k němu chudý vkročí,
Osopit se na něj nestydí;
Koho blaží citupráznost němá,
Toho družkou nechci být;
Neb kdo srdce pro *bližního* nemá,
Nebude ho také pro *choť* mít.

Který jak mě zhlídne čtoucí,
Honem vedle usednoucí
Do knihy mi nakukuje,
A pak v duchu slabikuje:
Víra, *láska*, *naděje* —
Na to převtipně se usměje:
„*Velký nebe klíč*“ — ten nemáte?
„*Pláč a nářek otců svatých*,“
„*Sedm korun*, *celých zlatých*,“
Andílku můj, neznáte? —
No no, ten by pro mne byl!
Velemoudrý ten pan Thales
Ať jde raděj k tomu, kdo ho vyučil,
By mu vrátil sobotáles;
Za učenou latinku
Nedostane na celý věk družinku.
Který jako modní *chevalier* (švalié)
S uhlazeným *bon jour* přichází,
Francouzských mi kvítků nahází,
A odchází s adié;
Jemuž, ač si po pařížsku fouká,
Z boty přece Hloupětín jen kouká . . .
S takovou kdo přijde zbraní,

[illegible] u přivede,
[illegible] projede:
[illegible]
[illegible] být,
[illegible]
[illegible] kukuje,
[illegible] shýbá;
[illegible] ce zastaví,
[illegible]

„*Přítel můj!*“ rce ke mně,
K příteli však: *Slečinka* —“
A pak hezky jemně:
„*Moje z venku tetinka!*“
Tetinka? aj proč nic více,
Nový pane strejčínku?
Za tu novou tetinku
Ponížená služebnice!
Takovému ruku dáti —
Třikrát zemřít raději:
Muselať bych častěji
Ještě na tetinku hráti!

Kdo, an vejde do kafírny,
Jak by vešel do konírny,
Počne volat, klepat, hřmít,
Až i služka polekána
Přiletí a ptá se pána:
»Milost! prosím, račte chtít . . .?«
Načež dí panáček rozezlený:
»Mám tu čekat čtyry hodiny?
Fidibus chci zapálený,
Všcobecné Noviny,
Journal nejnovější módy,
A pak — sklenku čisté vody! —«
O tom panáčkovi dost!
Ten by mi byl hořký host!
Prázdný sud má zvučný hlas,
Nikoli však, je-li plný;
Hlavu zdvihá prázdný klas —
Mnoho křiku, málo vlny!

[illegible] paní,
[illegible] ní,
[illegible]

[illegible] ch leží,
[illegible] bána,
[illegible] běží;
[illegible] kou —
[illegible] *st pět* —
[illegible]
[illegible] u;
[illegible] staré klice,
[illegible] lelé
[illegible]
[illegible]
[illegible] !

Ať si najde kopu let
Pro svůj starožitný kabinet:
Já bych pro něj byla trochu mladá!

Kdo tu živ jen v říši rajských snů,
Při tom kalným okem k nebi zírá,
Jemuž prozaičnost zemských dnů
Jako kleště ňadra svírá;
Kdo zde s růží svadlou postonová,
Leckde na hrobečku dokonává,
Když se naň však slunce usměje,
Opět obživne a okřeje,
Parným paprskem se rozčepejří,
A pak jako skřivan v podletí
Nad hvězdy a měsíc vyletí,
Kdež co bůže v novém nebi hejří;
Potom navrátiv se s větrnické říše,
Kde co viděl, kde co cítil,
Jak mu měsíc v kapsu svítil,
Prózou nebo veršem spíše,
Jehož Jasnost, jak smrt bledá,
Kudy chodí, rýmy hledá;
Tomu se má ruka nedá;
Srdce *jeho* s srdcem *mým* —
ó, to by byl krásný rým!

Který si rád přes dvanáctou
Časem zahrá v půldvanáctou,
Aneb sousedskou či šestadvacet,
K tomu častěji a to s vysoka,
Byť i snímal z hluboka,
Budou kartičky se vracet;

Protož nechám bulku jeho stát;
S hráčem není dobře hrát!
Kdybych s ním i čtyři touše dostala,
Přece bych snad prohrála;
Toť už nám dá rozum náš,
Že by to byl smutný mariáš;
Kdo se drží karbanu a her,
Dej radš lásce alifer.

Kdo se, jako divadelní hrdina,
Jak by Talmu do kapsy chtěl schovat,
Přižene a začne deklamovat:
»Hvězdo ty má jediná!
Ježto v mrákotné mé žití
Předůvěrně svítí —
Ty jsi mojí jedinou
Věčnou *vidinou!*
Shlédni na otroka svého,
Z oka milostného
Nech ho život ssáti!
Nedopusť, bych musil k meči,
K jedu outočiště bráti —
By mě nepozřela divá voda . . .«
Ticho! ticho, pane! — škoda
Slov a mnoha řečí!

Kdo teprve v padesáti
Poklad lásky své chce zaprodati,
A tu teprv po trhu rozkládá:
Nechtěl-li už dříve vykládati,
Teď si může sám též kupovati —
Já bych staré zboží nerada!

Který si rád časem zabouří,
Zašňupne a zakouří,
Který si rád z plných nahýbá,
Jehož každý sklepník vychvaluje;
Kdo jen švadlenky si nadskakuje,
Krejčímu se ale vyhýbá;
Jejžto cesta do kavárny
Vede dveřmi zastavárny,
Který, hrd jsa na své »*já*«,
Povídá, že má
Hlavu o píď výše nežli já —
Jsouť to ovšem jenom všední hříchy,
Byl by to však přece ženich lichý!

Mohla bych těch pánů ještě mnoho
Vochličkami třít;
Co bych ale měla z toho?
Mohl by si třeba někdo pomyslit,
Že bych *všecky nerada* —
To bych ale přece nerada.
Krásněj' kvete růže milená,
O prouteček pevně opřená;
Slunkem objasní se luna bledá,
Každý břečťan jilmu hledá, —
Někoho přec každé srdce očekává,
Po někom si nechtíc zavzdychá:
Boženka má svého Oldřicha,
Jitka svého Břetislava —
Proč bych tedy vyjímala jenom sebe?
Chraniž dobré nebe!
Někoho bych ráda! — Koho? to já vím;
Veřejně to ale nepovím.

•- ✻ -•

[illegible]utě.

[illegible]
[illegible]evisí.

[illegible] třeba mnoho!
[illegible]

Řečník má mít černý frak,
Jak sníh padlý rukavičky,
Aby — třeba řečnil tak a tak —
Dělal přece vtipné kličky,
Vynikal i nad kritiku;
K tomu má mít mrštnost ve jazyku,
Zvučný hlas a bystrý zhled,
Hnedle tam a hnedle zdef;
Obličej však takový,
By se v jeho klidné tváři
Čísti dalo jako v slabikáři —
Pak je řečník hotový!
Aby ale za to jako náhradu
Nevyzískal pomluvu a klevety,
Musí míti ještě manšety,
Manšety a — kakadu;
A pak v kotrbě,
V té své osvícené nádobě,
Nejmíň šestnáct řečí v zásobě.

Já bych řečnil — ale tak —
Nemít bílé rukavičky,
Nevědět, jak dělat vtipné kličky,
Nemít frak,
Nemít manšety a kakadu —
Toť bych letěl k svému západu!

Bez vesla se pustit na moře,
Holou rukou chytat ouhoře,
Bez přípravy do řeči se dát —
Toť by se mi musel každý smát!

[illegible] edí?
[illegible]
[illegible] k;
[illegible] ozum nesedí,
[illegible]
[illegible] dů,
[illegible]
[illegible]

[illegible] — ale co?
[illegible] o?
[illegible]
[illegible]

[illegible] je hřích.
[illegible] smích.
[illegible] ěco dal,
[illegible] žertík
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] o lesa,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ch.
[illegible] jen bledá;
[illegible] t,
[illegible]
[illegible] se klanět.

Hanět mody, šněrovačky – –
Škoda času, to jsou hračky:
Kárej, hřímej – — malý strach,
Marně na zeď házet hrách,
A pak, co tím člověk vyvede?
Hanět každý ťulpa dovede.

Chválit? ovšem, to se musí;
Kdo nechválí, ten se spálí.
Ale co? — ach, to jsou těžké kusy!
Dobré — to se samo chválí;
Chválit chod a rozum husí,
Chválit stvůry hříchem bledé —
To našinec nedovede.
Řečnit ale přece mám!
Ale co? a kudy kam? – –
Pravdu máte v slabikáři,
Lásku v každém románu,
Lež najdete v kalendáři,
Rozum v drahém županu,
Mládence v kupeckém krámě,
Panny chová dětské rámě,
»Věrnost« naleznete v slovníku,
V péru jed a v jazyku,
Ideal svůj v sobě,
Pokoj svatý v hrobě.
Vždyť to všecko znáte, moji zlatí!
K čemu tedy škváry přemílati?
Škoda času, škoda plic!

Ptáte-li se ale, páni,
Co nám zbylo k rokování

[illegible]

[illegible] io,
[illegible] dělat dalo.

[illegible] ařičem.

[illegible] Praze

[illegible] všemu zmatku,

[illegible] světa,

[illegible] ad;

[illegible] u,

[illegible]

Z Kanaanu do Egypta vede,
Vypravuje široké a dlouhé historie,
Jaké Židé měli mizerie;
Dává stavět z cihel pyramidy,
Ony památníky hrozné bídy;
Opustiv pak tuto památku,
Ukáže nám v Nilu ošatku,
Popisuje metly Faraonů,
Egypťanů hněv a hoře,
A když přejdem červené to moře,
Bychom mohli dále jít,
Ukáže nám slunce v Gabaonu,
Z Gangesu nás nechá pít,
Podav nám pak bambusové hole,
Uvede nás až do Konstantinopole;
Tu nám vyjeví, že Turci světí pátek,
Popisuje tulipánů svátek,
Dýmek kouř a z kávy páru,
Zahubení janičárů,
Turban, Peru, měsíc skvělý,
Hurisky a Dardanely —
A teď hbitě z Cařihradu
Rovnou cestou k Bělehradu.
Jdeme dále — blíže Mohače
Sedne si a zapláče,
U Sigetské brány
Nechá vypadnouti Mikoláše,
A když spatří Budín ze salaše,
Nechá kázat Kapistrány;
Chtě nás posléz vzkřísit z mdlob,
Přivede nás na Tokajské víno,
Není mu však ještě líno,

[illegible]

[illegible] ypraví,
[illegible]
[illegible] ezné dráze,
[illegible] amaže,
[illegible] —
[illegible] ze!
[illegible]
[illegible] jí:
[illegible] edš uhneme
[illegible] me.

[illegible]
[illegible] obl-bále – –
[illegible] na začátku,
[illegible] — ale —
[illegible] eselosti
[illegible] ností.

[illegible]
[illegible]
[illegible] dělo,
[illegible]
[illegible] u —
[illegible]
[illegible]
[illegible] i.
[illegible] uže,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] né,

Let as měla čtyrykráte pět;
A jak sladké povídaly hlásky,
Dali prý si oba ruce *z lásky!*
Při ní byly čtyry *družinky*,
Utěšené dušinky;
Slyšte: ony nevěřily,
Že ten hezký čepeček,
Jímž nevěstu očepily,
Ač byl skoro samé kvítí,
Někdy lehčím může býti,
Nežli jejich věneček!

Nechám družek, hledím dál.
V koutě letný člověk stál,
Skromný vyvolil si stan;
Bylť to, jak mi řekli, *velký pán*,
Který *své a sebe znal*,
Dobře viděl, hezky psal,
Mnoho dělal, málo spal,
Často dával, zřídka bral,
Staré známé ještě znal,
Nehrozil se svého sluhy,
Neměl dnu a neměl dluhy!

Byl tam také jeden *básník český*,
Ještě mladý, švarný, hezký,
Hezčí ještě měl však frak:
A když pravil jonák smělý:
»Ten jsem vyveršoval celý!«
Divím se, že tomu tak;
A když nás tu nikdo nehlídal,
Tu mi ještě povídal —

[illegible] *kusů,*
[illegible] etl,
[illegible]

[illegible] jak piskl,
[illegible]
[illegible] ni stáli,
[illegible] máli.
[illegible]

[illegible] vořili,
[illegible] cály,
[illegible] stříčkách
[illegible]

[illegible] byl!
[illegible] štěstí
[illegible] il —
[illegible] —
[illegible] Hloupý *sen!*

A teď ještě něco všechněm k potěšení!
Moudrý řečník hledí uschovati,
Co má nejlepšího, naposled,
Na celou řeč sladký med;
Protož také já tak učiním —
Aspoň upřímně se přičiním.
Slyšte tedy, moji zlatí!
S deklamací jsem již u skončení —
A to jest to celé potěšení!
Šlo to arci všecko trochu mrzutě —
Byla to však jenom *deklamací v kaputě!*

[illegible] krátké jméno
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ní,
[illegible]
[illegible]

[illegible] heslem,
[illegible] !
[illegible] ou —
[illegible] veslem.

[illegible] dy v světě,
[illegible] ;
[illegible] ody,
[illegible] víc hněte.

[illegible] plamen,
[illegible] ramen,
[illegible]
[illegible]
[illegible] ly,

Když se z lože svého vyvalí,
Okamžikem krutě zhubí,
Čím se svět sta roků chlubí.«
Krutější než obojí
Jsoutě války, kruté boje,
Které syna s otcem rozdvojí,
Bratra proti bratru, proti svojím svoje
Mečem nebo pérem ozbrojí. —
Horší však než rozjitřená voda,
Nežli žravý plamen, nežli boje —
Horší než to všecko jesti *Moda!*
Ona zhoubná měnitelka kroje,
Onen tygr, jenžto s námi zahrává,
Ona hydra stohlavá,
Před níž všecko ve prach klesá,
Na niž darmo volat Herkulesa,
Jako na lov do pustin a lesů stinných.
Malou by s ní získal slávu,
Neboť, kdyby jí hned srazil *jednu* hlavu,
Okamžikem naroste jí deset jiných.

Tak by nevražiti na modu
Začal jistě
Jiný na mém místě;
Vydal by se ale na vodu,
Za níž břehu není
K nalezení —
Nadarmo by do plamenu olej lil:
Já si jinou cestu vyvolil,
Neboť věci, jež jsou hodny hany,
Časem mívají též dobré strany.

Hleďme *zvolna* modu před soud vzíti! —
Jeť to arci mody stránka trochu lichá,
Že se nám již do pravšeho míchá,
Ku příkladu — do *knížek a pití.*
Jindy prý se knihy psaly,
Ježto přece za to stály;
Každý spis
Polknul nejmíň celý rys
Velikého papíru;
V takovémto revíru
Mohly se pak arci směle
Honit pravdy se vším všudy celé.
Co se nyní v knihtiskárně narodí,
Jest jen pouhý caparteček,
Že se ani pod syreček
Jak se patří nehodí.
Jaká pomoc? Kam se dít? —
Moda to chce mít!
Za to blaze básníkem však býti,
An mu nyní jako s kruchty zříti,
Že se dítko jeho milované
Na tvaroh a pod sýr nedostane.

Že se nyní pije voda —
To je také moda,
Zlatí! to je zlatá moda,
Držme se té blahé mody!
Když se člověk vody napije,
Pak mu je —
Jako by se napil — vody.

Má-li to však po té cestě dále jít,
Budou také páni šenkýřové

Musit, podle mody nové,
Vodu pít!

Nejvíc ale, paničky a panny moje!
Držívá se, jakož víte, moda *kroje*,
Zvláště kroje dívčinek.
Rád bych věděl, co as na tom mají
Mnohé z moudrých matinek,
Že hned na útlounká děvčátka,
Na nevinná poupátka,
Kalhotečky navlékají? — —
»I ty Bože, pouhé vyražení,
Ctíme,« praví, »novou modu;
Při tom také vidět není,
Punčoška-li táhne vodu;
Nedostanou hnedle kašel —
A pak, čemu prý se člověk z mládí
Naučí — ó, buďmež rádi!
V stáří jako by to našel.«

Pozorujmež kteroukoliv slečinku,
Každá chce mít malou nožinku,
Neboť předobře to vědí,
Že ti naši mladí páni,
Když se po krásenkách shání,
Zvláště na nožičku hledí!
Krásenky pak, pokud vím,
Myslívají na to
Nejvíc, když je trochu bláto.
Proč? — to ještě nezjevím.
A co z toho také má
Milostenka útloboká,

Že své nožky sevírá?
Něco přece — kuří oka.

A ty šněrovačky prokleté —
Rcete, co jen na těch mají?
Z milostného děvčete
Pravou sršeň udělají,
Z dívek plných zdravoty
Bílé soboty;
Kéž by matky jinak dbaly
O blaho svých děvčátek,
A místo těch poupátek
Rozum jejich šněrovaly —
Moudřeji by jistě udělaly!
Nevím věru, moji milí!
Jakou náhodou
Se s tou šlakovitou tisku svobodou
Milostenky seznámily.
Co se již ti páni kopřiváři,
Chtíc jim vštípit jinou manýru,
V potu tváři
Nakazili per a papíru!
Co se již i řečníkové,
Mravokárci, doktorové
Nalámali úst a plic —
A co svedli? — ještě nic!
Škoda všech těch povídaček!
Věřte, páni! dvojích radostí —
Dluhů a pak *šněrovaček*
Svět se nikdy nesprostí.
Nyní na kritickou vochlovačku
Kloboučky zas můžem vzít;

Neboť, co má šněrovačku,
Chce i klobouček též mít.

Mnohá dívka, jížto rozum ušel,
Klobouk má i slečnou jest;
Lépe by jí ale, na mou čest!
Pod bačkorou slušel.
Chce-li se však takováto vdáti,
Jde to s těžkem — proč, mí zlatí?
Pro klobouček není v stavu
Pod čepeček dostat hlavu.
Jiná, nemohouc si zjednat klobouček,
Zakoupí si aspoň čepeček;
Pak si vlepí
Mezi ouško hned a bradičku
Malovanou mašličku,
Že by se jí podivil i slepý.
Čepeček však musí při tom býti
Samé blondy, samé kvítí;
Takže, uvidíš-li vystrojenou,
Myslíš věru, že je pod zelenou.
Uštěpáček hned pak říci může:
Hle, jak na trní tu kvetou růže!
Pod klobouček ale, moji zlatí,
Nemusí se ani čepec bráti,
To se béře — věřte nebo ne —
Jenom okružíčko z *šakoné*.

Milostná však čelička
Musí krášlit přestička,
Kterou ňácí chytří ptáci
Nazvali assekurací,

[illegible] ky
[illegible]
[illegible]
[illegible] ti
[illegible]
[illegible]
[illegible] adých let?
[illegible]

[illegible]
[illegible] skvít,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible];
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] dojista.
[illegible] y!
[illegible]
[illegible] čista.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] e.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Krišpiny a krišpinkové,
A teď ještě kacabajky —
Neb jak se ty kalamajky
Všecky všude jmenují,
Na něž si tak mnozí stěžují.
Proč pak? V tom jsou vtipy zašity;
Poslyšte jen, hned je máte odkryty.

Z hazuky, té ňáké stoleté,
Síla se vám toho naplete;
Ze starého salupu
Mantil je tu na kupu;
A pak z vesty pradědovy
Dva krišpinky, z brusu nový;
Z dědečkova fraku z cajku
Máte krásnou kacabajku —
Vnučka si to sfikne dle nového tónu,
A hned dělá primadonu.
Že však naše krásotinky
Mnoho drží na prstýnky,
V tom již mnoho prospěšného nevězí,
Neboť z prstenů se kují řetězy.

Má-li krásenka dle mody celá být,
Musí ještě jiné ctnosti mít:
Musí umět trochu zpívat,
Trochu tulipánky malovat,
Nedbale se z lože dívat,
Jako vítr tancovat,
Dlouho koukat ve zrcádko,
Hezky nosit paraplátko,
Dvorně dělat pukrlátka,

ky!

krám,

bálu.

ové.

dě měly

zdou chtěli!

a,

oda.

Denní kronika nám vypravuje,
Že prý mnohá dívčinka
Všecko modě obětuje —
Dobré jméno tatínka,
Rodiny své blaho svaté,
Dražší nežli kovy zlaté —
Vše, co má, prý modě dá,
Kolikrát i víc, než má,
Aby jen, když plave na parádu,
V šperku nezůstala v zadu.

Paničky to také znají!
Jen když hodně šperku mají —
Potom na to málo dbají,
Že se manžel pomalu
Bude musit držet žurnálu,
Jímž se řídil Adam v ráji!
A přec mnohý chodí *prosit* —
Starý blázen ducha mdlého!
Jenom aby dcera jeho
Místo putny mohla závoj nosit.

Trochu mody musí ovšem být!
O čem pak by krásotinky mluvily?
Na čem by si rozůmky své brousily?
Bez duše jim nelze žít;
Ano, trochu mody musí být.
A co by si ubožáci židé počali,
Kdyby mody přestaly?
Žida jistě nezděsí
Ze krišpinů starých procesí.
Kdyby mody nebylo,

[illegible] ařilo,
[illegible] zí!
[illegible] ý šat zkazí?
[illegible]

[illegible] já,
[illegible] dě:
[illegible] č
[illegible] láce!

[illegible] e;
[illegible] tnout:
[illegible] větší —
[illegible] sta hnout:
[illegible] šály
[illegible]

Každý chce být trochu živ.

Každý chce být trochu živ —
A to není žádný div!
Každý je tu jen co host,
A má přec jen nejradš sebe,
A země je krásná dost
K čekání na blahé nebe;
Každý tu má někoho,
S nímž si rád přec pohovoří;
Každý tu má někoho,
Pro nějžto rád něco tvoří;
Každý tu má někoho,
S nímž si trochu rád zaskáče;
Každý tu má někoho,
S nímž si trochu rád zapláče;
Každý tady něco má,
Čím si může lámat hlavu:
Každý tu přec něco má,
Čím si může získat slávu;
Každý tu přec něco má,
Co ho vznese do nebe;
Inu, každý tady má
Přece něco pro sebe.
Proto není také div,
Že chce býti každý živ,

[illegible]

[illegible] ze,

[illegible]

[illegible] ou,
[illegible] ou,

[illegible] aví,

[illegible]

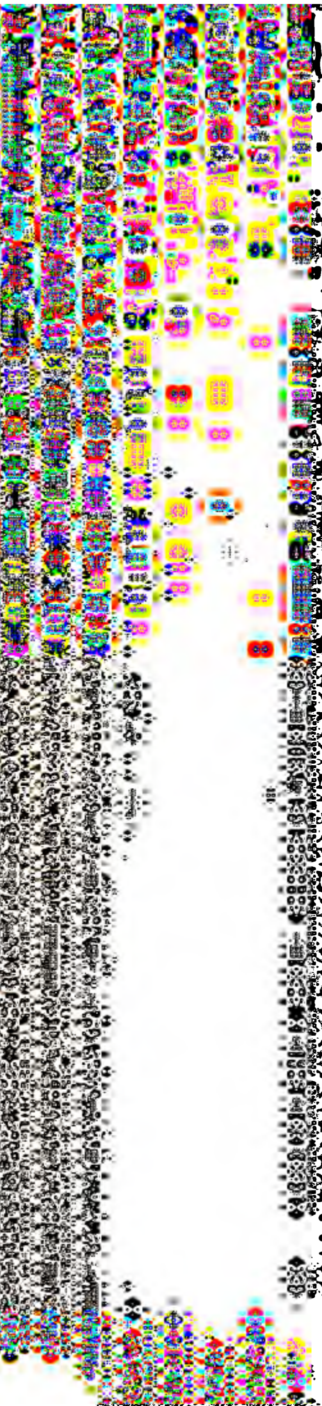
Nedá hledat a sám hledá;
Tu se kryje, tam zas číhá,
Hrozí se a sám zas straší,
Ustupuje a zas stíhá,
Raní a hned lék přináší;
Divě roste jeho síla,
Ocel láme na padrť
A rozdává krutou smrt
Štědře, jak by darmo byla.
Vítězi již srdce plesá:
Přijde rána — vítěz klesá,
Oko jasné zamhouřiv;
Inu, chce být také živ.

Sládek chce být také živ:
A co dělá? V letě topí,
Jak drn suchý ječmen močí,
Pak ho suší, a jak uschne,
Zas ho ze vší síly kropí,
Pak ho jako milostpána
K mlýnu veze v slávě celé;
Jak ho tam má, tu ho hnedle
Bez milosrdenství mele.
Pak ho vaří a zas chladí,
Mladé pivo nechá stárnout,
A přestárlé zase mladí,
Sladké tvoří z hořkého,
Pivoňkové z bílého.
Tak pivečko naše zdravé,
Než ho pijem, musí dřív
Býti celé vrtohlavé;
Sládek chce být také živ!

Šenkýř chce být také živ:
Trochu lže a všecko věří,
A neměří onou měrou,
Kteroužto se jemu měří;
I když se mu do holbičky
Dva žejdlíky nechtí vjít,
To se nesmí proto nikdy
Ani za mák zarmoutit;
Musí péci, musí vařit,
Jiné učit hospodařit,
Úctu vzdávat patřící,
Byť i poklonkami rozmlel
Každý týden čepici;
Musí býti knihou pouhou,
S hostem sedět chvíli dlouhou,
Aby neměl pan host milý
Po čas dlouhý
Dlouhou chvíli.
Místo, kde vždy místa není,
Nejlepší je pro něj z míst.
Co se doma uvařilo,
Nechá také jinde sníst.
Na svá česká vrata si dá
Napsat cizou němčinu,
A z poctivé hověziny
Tvoří pravou zvěřinu.
Omáčky jsou jeho síla —
Oulisný to jídel lhář —
Pro něž není možná spatřit
Na pečince kalendář.
Je to žertík jenom hravý,
Při němž se již něco sleví,

Neškodný, neb člověk neví,
Co mu všecko slouží k zdraví.
Vodu co jen možno haní,
Na pivo chce hosti mít,
A sám učí za svitání
Pivečko své vodu pít.
Není div,
Chce být také trochu živ!

Básník chce být také živ:
Hrdě jako vladař sedě
Na svém papírovém trůnu,
A třebas i v tom byl bledě,
Jen když vidí jasnou lunu,
Rozvětří se a zas žasne,
Rozplápolá a zas hasne,
Hledá rýmy, volá bohy,
Žvejká péra, čítá nohy,
Pěje ale bez hlasu,
A necítě světa tíseň
Milostnou utvoří píseň
Kolikrát i na basu;
Chce být jenom spanilým,
A je blažen v díře syslí,
Jen když to má, co si myslí,
Aspoň černé na bílým;
Na svět, toť se ví, to brouká,
A je při tom v blahu svém,
Neb přec s toužebností kouká
Po věnečku bobkovém.
Líčí žití rozmanité vnady,
Snáší kvítí s rajských niv,

Nedůvěrně vůkol hledě
Počítá své jistiny,
Měří pilně dlouhou chvíli
A čte při tom ze vší síly
Nejnovější noviny.
Cítí sám a sám též mluví,
Ocenit zná každého,
Myslit však, když třeba, nechá
Za sebe též jiného.
Vítá sám, a nechá vítat,
Navštěvuje zahrady,
Sloužící své učí lítat,
Ležet svoje strnady.
Mnoho hřmí a málo blýská,
Na zlé časy stále stýská,
Třeba-li, tu bez všeho
Zapře sebe samého.
Porouchá-li si své zdraví,
To se zase brzo spraví:
Přiveze si domů v září
Z Karlovar jen hodné hlady,
A zas snídá v potu tváři
Denně pintu čokolády.
Není div,
Chce být také trochu živ!

Žebrák chce být také živ:
O každinkou píď své pouti
Bližní svoje musí prosit,
A přece ho nezarmoutí
Prázdnou mošnu světem nosit;
Nedostává návštěv žádných,

S potěšením druhému.
By nemusel z nedostatku
Smrti *vůbec* odtud jíti,
Přeje této kruté paní
Vroucně šťastné dlouhé žití.
Není div,
Chce být také trochu živ!

Já chci býti také živ:
I kdybych to nechtěl chtít,
Jsa ve slavné společnosti
Musel bych se k tomu mít
Již jen z pouhé zdvořilosti.
Musím však svou skončit práci,
Než mi učiní to jiný;
Mohl bych svou deklamací
Dostat ještě souchotiny,
A to nechci — není div,
Chciť být také trochu živ!

...ádka.

... brámě
... mě ;

... břemeno

... rajní — rameno;
... zad.
... no,
... pro bližního;

... al :

Že se nyní nechcem znáti?«
Povím hned, jen slyšme dál!
Jednou, času nešťastného,
Člověk do pytle se koukna svého
Zarazil se, jakby rohatého
Viděl v celé slávě jeho;
A jak se mu dech zas navrátil,
Hned i pytle převrátil:
Činy bližních pověsil si pod bradu,
Svoje ale pěkně do zadu.
Od té chvíle každý z lidí
Spíše jiného než sebe vidí.
Na sebe se nechcem podívati,
Jakž pak máme sebe znáti?
Kam se to má dít?
Takto arci musí v každé době,
Chtěj neb nechtěj, člověk sobě
Velkou pohádkou jen být.
Dokážu však, slavné shromáždění,
Že v té slavné,
Vykřičené, starodávné
Pohádce nic velikého není,
A že snadno, moji zlatí,
Člověk může sebe znáti.

Kdo chce znáti bratra svého,
Hledí naň — ne na jiného;
Kdo chce znáti modré nebe,
Podívá se na nebe;
Kdo chce tedy znáti sebe,
Podívej se na sebe!

[illegible] dělámc. —
[illegible] dámc,
[illegible]
[illegible] di,
[illegible]
[illegible] ti?
[illegible] stínu
[illegible]
[illegible] hledá;
[illegible]
[illegible] ti!

A což kdyby se tu někdo ptal,
Proč nám osud hlavu dal?
Snad že pro vtip, slavná společnosti,
Rozumy a učenosti?
Mnohý nemá kusa hlavy,
To ví každé dítě jistě,
Přece však se o něm praví,
Že má rozum na svém místě,
Zkušenosti do sytosti,
Za sto jiných učenosti,
Kupu, stoh a hromadu
Šťastných nápadů.
Nač bychom ji tedy měli?
Strpeníčko — budu prosit:
Proto, bychom nemuseli
Mozek s sebou v kapse nosit!

Srdce s hlavou nyní známe,
Můžem tedy skoumat dále:
Proč pak hlavu velkou máme,
Srdce ale jen tak malé?
Co tím osudové chtěli? —
To nás nebude stát nic:
Aby všickni lidé víc
Rozumu než lásky měli.

Slýcháme však mnohé hlásky:
»Kdo chce v světě šťastně žít,
Musí rozumu a vtipu mít,
Ještě ale více lásky!«
To se může co chce dít —
Tomu věřit nejsem v stavu!

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] cáří?
[illegible] vsadí
[illegible]

Proč pak ale as dvé očí?
Teď se to zle s námi točí! —
Aby jinoch milostenku svoji
Jedním rázem spatřil v kráse dvojí?
Bychom dvakrát pozor dali,
Než bychom se sňatkem upoutali?
Aby děvče milené,
Když se s rájem rozžehnává,
Nebo jaro ztracené,
Ubožátko, oplakává —
By je bez ustání
Dvakrát oplakalo v jednom lkání?
K pláči, slavná společnosti,
Očí dvou jest arci dosti,
A přec marná všecka naděje;
Jedno očko chvilkou prosměje,
Co sto očí za věk celý
Dosti neoželí.
K zpytování
Při vdávání —
Kdyby se jen o den hrálo —
Očí dvou je skoro málo;
K zevlování,
K milkování
Jednoho je multum dost;
Tomu učí zkušenost,
Že, kdo do dívky se zamiluje,
Vidí víc, než potřebuje.

K čemu tedy dvě? — dost jednoho!
Nyní kudy do toho?
Nějak to přec musí jít! —

[illegible] bě,
[illegible] il!
[illegible] řil,
[illegible]

[illegible] dalo?
[illegible]
[illegible] kný dárek!
[illegible]

[illegible] uzený?
[illegible]

[illegible] ečnosti?
[illegible] ti.
[illegible]

Jedna ruka druhou meje,
Aby obě byly bílé.

Proč je ale každá zvlášť?
Co tím příroda zas chtěla?
To již také starý plášť,
To nám poví hlasy steré:
»Aby levá neviděla,
Pravice když něco bere;
Aby neviděla pravá,
Levice když něco dává.«

Proč pak deset prstů máme?
Jak to asi vymotáme?
Je to dárek pro krásenky
Na prsténky?
By si na prstéčkách spočítaly,
Zdali by se brzo vdaly?
No, no, lásko, dobrou noc!
Deset prstů na prsténky
To je málo pro krásenky;
Deset prstů k počítaní,
Kdy čas bude ku vdávání —
Deset? zas je trochu moc.
Bychom skrz ně mohli hledět,
Když chtíc nechcem něco vědět?
K čemu dlouho študovat,
Nač bychom jich deset měli?
Proto — bychom nemuseli
Jenom za pět kupovat.

Proč je ale k srdci blíže
Ruka levá, nežli pravá —

Ruka, kterou člověk dává
Věčné ráje, věčné kříže?

Ruka pravá proto není
Se srdéčkem ve spojení,
By se hned tak snadno netěšil,
Kdo se proti lásce prohřešil,
Že, když ruku vybojoval,
Také srdce opanoval!
K ruce dají právo vdavky,
K srdci ale? — chyba lávky!
Neříká-li se mu dříve: Pane!
Při svatbě ho nedostane.

Proč dvě nohy?
Aj, tu řekne mnohý:
Bychom mohli tancovat;
Ale, což je každý Klišníkem?*)
Nechtějme jen mudrovat
Přeučeným jazykem!
Vždyť je vidět vůčihledě,
Že by o jedné to šlo as bledě,
Aby přece někam přišel,
Kdo si pěšky na svět vyšel!
Dvěma nepřekročiš každý kámen;
Jednou — to by teprv bylo amen!
Nebesa nám po dvou dala,
Proto že nás milovala!
Můžemť takto hezky pevně na svém stát,
Kdyby nám tu někdo z krámku svého
Rozumeček do našeho
Rozumu chtěl cpát!

*) Klíšník, jen se psal Klieschnigg, byl v době předbřeznové pověstný taneční umělec. *Pozn. pořadatele.*

Proč pak ale máme jeden nos?
Abychom ho nestrkali v ledacos!
Můžeť přijít kámen na kosu,
Frňk! — a máme po nosu.
Kdež pak potom jiný vzít?
Tam jít, kde se rozdávají?
Nosy, jež se dostávají,
Tuze dlouhé bývají;
A takž by nám bylo jít
Domů — ne-li s jedním šosem,
Jistě aspoň s dlouhým nosem!

Proč pak se to asi děje,
Že nos číhá z obličeje?
Nu, to zvíme velmi lehce,
Vždyť v tom nejsou žádné čáry:
By naň strčil okuláry,
Kdo druhého vidět nechce;
Bychom za ním chodili,
By nás za něj vodili,
Bychom se zaň, jak jen chceme,
Pohodlně mohli vzít,
Když tu něco vyvedeme,
Zač by se měl člověk rdít.

A proč máme jedna ústa a dvě uši?
Že víc slyšet, nežli mluvit sluší;
Protož ihned konec udělám —
Na důkaz, že sebe znám.

Nuže tedy, moji zlatí,
Je to těžké, sebe znáti?

[illegible]

[illegible]
[illegible] váme;
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] dění,
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] e;
[illegible] ání
[illegible] —
[illegible]
[illegible] dí,
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] robě,
[illegible]

[illegible]
[illegible] icí.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] me!

Venkovanka.

Jsem jen prostá venkovanka,
A jsem tomu ráda,
A nad vísku mou si srdce
Více nic nežádá.
Byla jsem již v mnohém městě,
Byla jsem též v Praze,
Všude bylo ještě dobře,
Však jen doma blaze.
Venkov náš je roztomilý,
Co pak nám tu schází?
Tu nám radost, potěšení
Nebe samo sází.
Což můž' milejšího býti,
Nežli víska klidná?
Z daleka nás vítá
Co matinka vlídná.
Vše tu svorně spočívá,
Podle chyšky chyška,
A uprostřed na vršku
S kostelíčkem vížka;
Všecko všudy veselo,
Nikde žádný smutek,
Podle sebe zahrádky,
Podle plůtku plůtek.

[illegible]

[illegible] rájem

[illegible]

[illegible] ček,

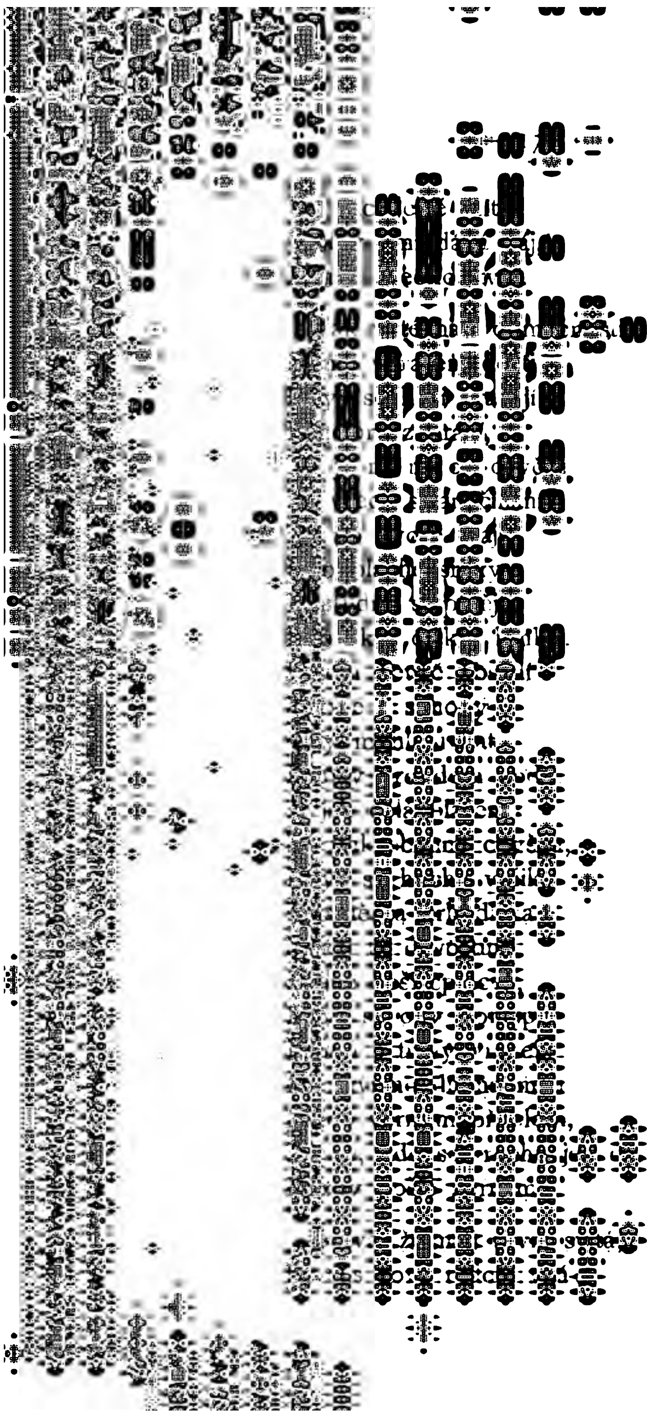
[illegible]

[illegible] roční části

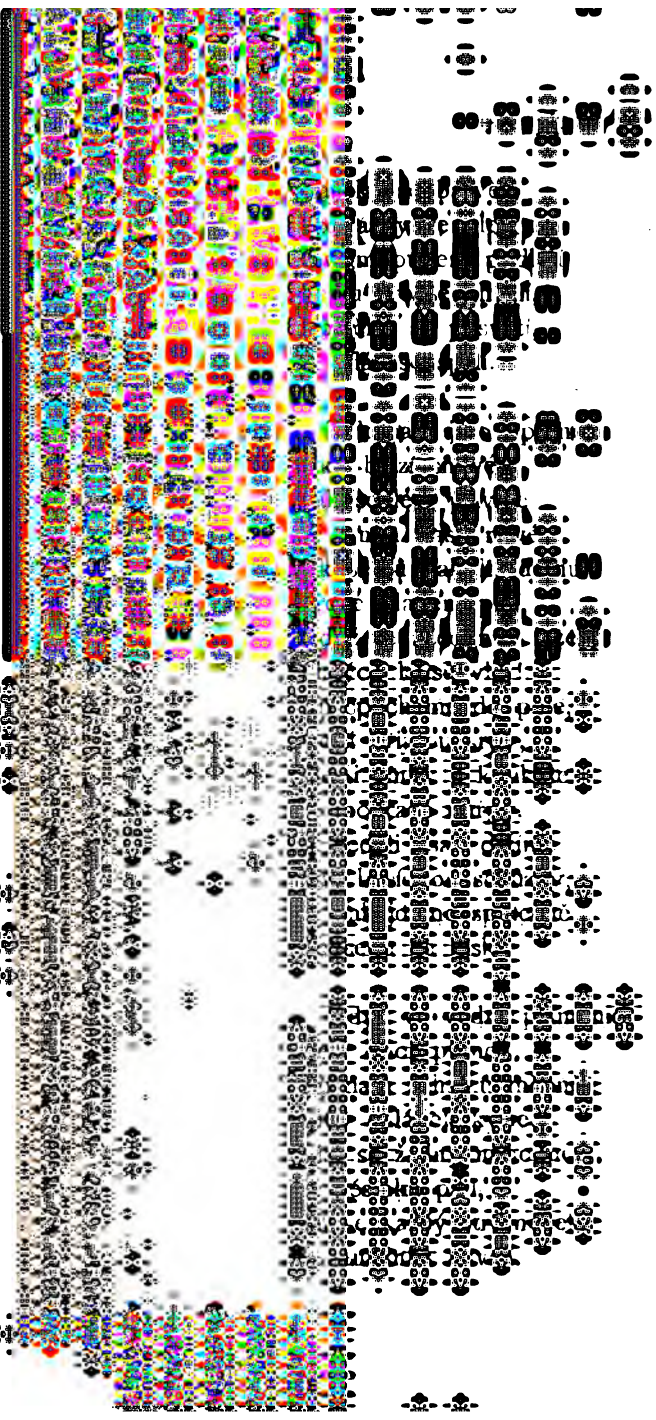
[illegible] slasti:

[illegible]

Hned vše doma pálí,
Na sluníčko vyleze
Velký tak jak malý.
Angrešt hned se zelená,
Zelená se luka,
A v háječku zeleném
Kukačka zakuká.
Potokem se housátka
S mateří svou brodí,
Po výsluní kuřátka
Moudře kvočna vodí.
Tu si záhy zahrádku
Za chyškou vyklestím,
A pak si tam několik
Květinek též pěstím:
Měsíčky a macošky
V záhonkách mi kvetou,
A do nové rasošky
Řeřichy se pletou;
Fialu též štěpnou mám,
Krytou zlatým práškem,
A plůtek jest porostlý
Ledvinkovým hráškem.
Modrý bez můj milený
Přes plůtek mi kyne,
V jeho vůni celinká
Zahrádka má plyne;
Rozmarinka za oknem
Roste s mojím štěstím,
A pod oknem růžinku
Červenou si pěstím.
Pro mne dost to krásný ráj;

Chmura noční za dennicí
Volně ještě ubíhá,
A tu se již po vesnici
Slavně hudba rozlíhá.
V komůrkách se tajně dýše,
Neb před oknem každé chýše,
Kde má hoch milenku svoji,
Opentlená máje stojí.
Kolik děvčat, tolik májí,
Na každinké fábor vlaje,
U každé pak hudba hraje.
Víska stojí celá v háji;
Tu hoch každý zasvětí
Máje svému děvčeti,
A kdyby měl hořké dosti
S myslivcem mít mrzutosti,
A kdyby snad pan polesný
S hajným seděl na lese,
On mu přece nejkrásnější
Břízu s stráně unese,
Ji ku máji připraví
A pak slavně postaví,
A když všecko spánek blaží,
Je své máje pilnou stráží;
Neboť táhnou nocí ptáci,
Kteří máje rádi kácí.
Pak když přijdou velkonoce,
Tu se hledí na to,
Aby byly mazance
Krásné jako zlato.
Dívky všecko čistějí,
Světničky jen kvetou,

Ouvoz douškou mateří
Milostně zavání,
Cvrčků hlas se ozývá
Po celinké stráni.
V lesíku si holoubek
Spokojeně houká,
Slunečnice pyšně si
Přes plot na ves kouká. —
Obilíčko dozraje;
Za perlaté rosy
Zalesknou se na mezích
Naklepané kosy;
Brzo v celém okolí
Obilíčko leží,
Plnějí se stodoly
A stohy se věží.
Obžinky se slavějí,
Tancují i bosí,
A hned každý hospodář
Výše hlavu nosí. —
Tak nám blaze uplynou
Léta krásné chvíle,
A již zase přivítá
Podzimek nás mile.

Tu se zase pomalu
Pole pěkně oře,
A drůbež se prohání
Po rozsáhlém dvoře.
Zajíčkové čile si
V zelnišťatech hrají,
A na révách v lupení

[illegible]

[illegible] p[illegible] 3.

[illegible]

[illegible] ketry [illegible]

[illegible]

Tu si každý hospodář
Klidně z okna kouká.
Podškubou se husičky,
Opatříme dveří,
Nameleme pšeničky
A začnem drát peří.
Zatím celá příroda
Zponenáhla dřímá,
Až nám nové blahosti
Přináší zas zima.
Sníh když vůkol ukrývá
Dřímající světy,
Na oknech když maluje
Mráz stříbrné květy:
Tu se všickni shlukneme
U teplounkých kamen,
V nichž se čilým praskotem
Ozývá již plamen,
A tu začnou vrčeti
Kolovrátky prosté,
A na cívkách kopeček
Za kopečkem roste.
Tu se lecos prohodí
O minulém letě,
O Vídeňském strejčkovi
A o Pražské tetě;
Tu se také vypravuje,
Jak již u nás vůbec zvyk,
Jaké kousky provozoval
U Žandova Kovářík;
Jak své dobré paní mořil
Zlopověstný kníže Roul,

A jak divně hospodařil
V Krkonoších Rybrcoul.

O vánocích čarujem
S houskou, s rybí kostí,
Na tři krále s olovem,
S vodou v společnosti;
Co si každá ulejem,
To též každá máme;
Buď sedíme ještě rok,
Neb se ten rok vdáme.
Tu se šprýmy pomláskové
Dávají zas nazpátek;
Neb ten, kdo si nepřivstane,
Dostane hned mlaďátek.

Masopust náš trvá též tak
Dlouho jako v městách,
Po příjemnějších tu ale
Ubíhá nám cestách;
Třebas bylo bláta dosti,
Nežehráme na nebe,
Tančíme přec s veselostí,
Tančímeť jen pro sebe.
Ač nemáme žádných sálů,
Dost přec máme bálů;
Spokojní jsme s málem,
Každý nápěv jest nám hudbou,
Každá jizba sálem.
A třeba se v masopustě
Utěšeném nevdaly,
Počkáme si na zprovod tak,
Jako jiné počkaly.

Večery jsou ovšem dlouhé,
Trochu dýl též spíme;
Až nás květ uvítá z lučin,
Pak se probudíme.

Jsem jen prostá venkovanka,
A jsem tomu ráda,
A nad vísku mou si srdce
Více nic nežádá.

Moje přání.

Neračte se pranic strachovati,
Pánové a drahé milostenky!
Že snad budu povídati,
Co se rozmarince zdává,
Na růvku když utěšenky
Opuštěné postonává.
Mně dnes kyne jiné bůže,
Mně se jiné sny dnes zdají,
Aň se kol mne usmívají
Lilie a rajské růže.

Mám vám, okraso mé vlasti,
Dokazovat onu pravdu svatou,
Že je láska číší zlatou,
Naplněnou nejsladší všech slastí?
Mám věc dokázanou dokazovat,
Slunce světílečkem osvěcovat,
Léčit, koho pranic nebolí?
Nikoli!
Dobré se i dobrým pokazí;
Příliš mnoho důkazů
Bývá pravdě na zkázu;
Když se jich moc nahází,
Pak pro samé důkazy —

Veleslavné shromáždění! —
Samou pravdu ani vidět není;
A to by se mohlo, moji zlatí,
S naší pravdou také snadno státi.

Nebo mám snad rokovati,
Polka-li či valčík hezčejší?
To by bylo: mudrovati,
Jaké oči krásnější,
Zdali modré nebo černé;
Oboje jsou — někdy věrné,
Oboje jsou krásnější.

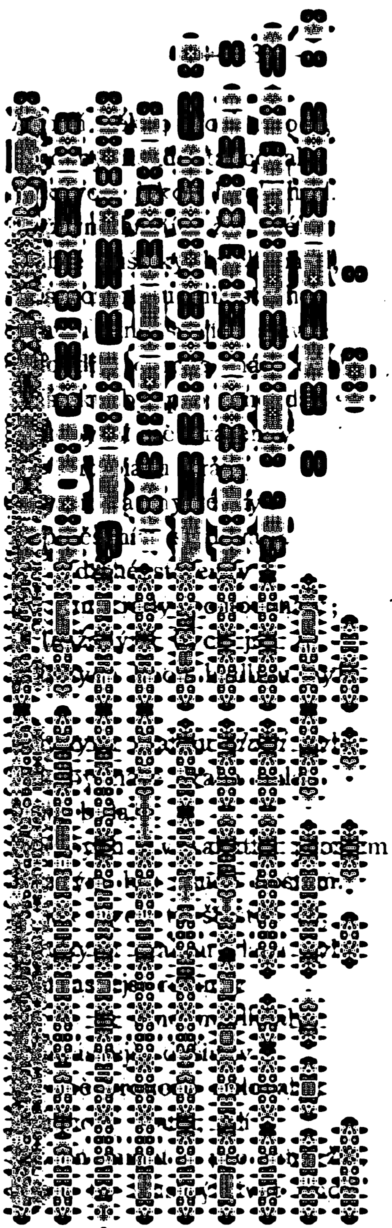
A přec máme, moji zlatí,
O něčem dnes rokovati!
Kam jít honem pro myšlénky?
Odkud vzíti
Krásné kvítí
Pro vás, drahé milostenky?
Mám se pustit v cizí kraje,
Do pustiny jíti z ráje? —
Nejdu, nejdu v cizí kraj,
Zde mé kvítí, *zde* můj ráj!
V lůně vlastenského kraje,
Kde se *česká* ústa usmívají,
Srdce láskou k vlasti plápolají,
Kde mi hudba poklid v srdce hraje,
Kde mě blaží nelíčený ples,
Kde je posud ještě milé dnes,
Slavné matky, drahé krásenky,
Růže, růžinky a sedmikrásky,
Pěstitelky dobra, krásy, lásky —
Krásné, nejkrásnější myšlénky!

Ach, já pro nebe
Zapomínám na sebe!
Líčit kvítka krásných rájů,
Může jen syn rajských krajů.
Takž tu na půl cestě musím státi,
Před mnou krásný, ale cizí svět!
Mám se s těžkým srdcem dále bráti?
Mám se vrátit ještě s těžším zpět?
Mám svým citům tón a barvu dáti,
Na které se nikdo netěší?
Mám své srdce nechat plápolati,
Nechat pláti a se strachovati,
Že se proti vám snad prohřeší?
Mám k vám poslat dítko mdlé a chudé
Nevěda, zdaž vítané vám bude?
Plamen srdce mraky mysli nerozšeří,
Pro mou touhu obraznost je vrátká,
Slovům mým snad nikdo neuvěří,
Pro můj cit jsou slova míra krátká.

Ano, kdybych *dneškem* byl,
To by se byl přece někdo
Aspoň trochu na mne těšil,
A já bych se tady jistě
Příchodem svým neprohřešil!
Někomu by přec můj vchod
Přišel vhod.
Mohl bych zde jenom tiše státi,
Žíti s vámi dál a dál,
A přec bych se, moji zlatí,
Zábavným a milým stal;
Vy byste mě, moji milí,

Zábavným a milým učinili.
Žil bych arci jenom krátce,
Pouť svou skončil ještě dnes;
Za to ale žil bych sladce,
Veledrahé, mezi vámi,
Růžemi a růžinkami,
Za mnou by šel dnešní ples.
Kdyby pak se doby nové
Přes můj růvek hnaly,
Pak by na mne andílkové
Jasnoocí zpomínali;
Pro památku mou by mělo
Mnohé svaté srdéčko,
Jež by teď se před mnou chvělo,
Nějaké přec místečko;
A ten, jenž byl z lásky ráje
Vypovězen v pusté kraje,
Stál by osloněný záři
V mnohém lásky kalendáři.

Kdybych libou *hudbou* byl,
Kadrilkou neb valčíkem,
Polkou nebo kvapíkem:
Pak by slovo moje čisté
Našlo jistě
Ku každému srdéčku
Nejrovnější cestičku.
Blaze, přeblaze bych žil,
Kdybych aspoň *polkou* byl!
Pak by snad přec k vůli mně
Někdo mile nožkou kročil,
Pak by se dle noty mé

Místo stárnutí bych mládl,
Soků neměl se co báti,
Jinoch sám by milku drahou
Vyučoval, jakou snahou
Mne by měla milovati!
Krásněj by se v světě celém
Jasným čelem nehonosil,
Jako kdo by v srdci vřelém
Mne a věrné moje nosil;
Sladce by se pro mne umíralo,
O mé blaho rádo pečovalo,
Na mé zdraví by se tancovalo;
A uprostřed krásotinek,
Jakých nyní kol mne vínek,
V blahém vytržení stoje
Moh' bych říci: Vy jste všecky moje!

Kdybych *láskou k vlasti* byl,
Pak byste mi zajisté již z dáli
Srdéčka svá podávali;
A tu stoje mezi vámi
Stál bych jako dobrý známý,
S nímžto obcování blahé,
Jehož každé slovo drahé.
Kéž bych láskou k vlasti byl!
V srdéčkách bych bydlel nejkrásnějších,
Z oček bych se díval nejjasnějších,
Nejčistějším ohněm plápolal;
Slavní činové by mnou se děli,
Básníci by o mně písně pěli,
Jmeno mé svět s úctou jmenoval,
Mnou by dostávaly svaté ctnosti

Milorajské barvitosti;
V svatý voj bych syny dostavoval,
Milostenky sváděl v ples;
Pak bych tuto radost často míval,
Že bych se jen na své ze svých díval —
Blaho, jaké cítím dnes!

Kdybych *krásotinkou* byl,
Jasné oči by mne přivítaly,
Všickni by se na mne usmívali,
Vítězství by bylo mé,
Než bych vešel do boje;
Pak by ostrá kritika
Neděsila řečníka.
Krásenky by místo poslouchání
Šatu mého módu mustrovaly;
Za to by zas naši páni
Na pochvalu studovali.
Moh' bych mluvit, co bych chtěl,
Kreditu bych ve všem měl;
Ze všech stran bych slyšel chvály,
Že mám zlaté myšlénky;
Z přátelstva by krásenky
Sestřince své zatleskaly;
Pánům — slavná společnosti!
Řeč má, byť i kyselá,
By se z pouhé zdvořilosti
Velmi líbit musela.
Kdybych krásotinkou byl,
Tu by se mi panáčků sbor dvořil,
Ve mne doufal, přede mnou se kořil,
Život svůj mi v oběť dal.

V moci své bych srdce jejich měl,
Jako s míčem bych si s nimi hrál,
A tak bych je očkoval,
Na jakou bych víru chtěl;
Pak by mnohý mému lhaní věřil,
Jenž mé pravdy s nedůvěrou měřil.
Kdybych krásotinkou byl,
Pak bych jednal, myslil, žil, —
K čemu ale hledat dýl
Malované konvalinky?
Pak bych právě tak jen žil,
Jako naše krásotinky;
Kdo by chtěl mi srdce dát,
Lásku svou mi v oběť klásti,
Musel by se láskou k vlasti,
Láskou k matce vykázat;
Kdo si nechce matku oblíbiti,
Může si též dceru ošklivíti!

Kdyby český mládeneček
Řečí jinou
Nežli milou mateřštinou
Přišel prosit o taneček;
Kdyby sebe krásněj prosil,
Ruce líbal, slze rosil,
Sebe krásnější byl chlapíček:
Přec by dostal na tom místě,
Ne-li košík, aspoň jistě
Roztomilý košíček —
Jenom krásotinkou být,
Věděl bych, jak blaze *žít!*

Dneškem nejsem ani *hudbou* blahou,
Nejsem *krásenkou*, ni *vlasti* drahou,
Nejsem *lásky k vlasti* sladkou snahou —
A přec cítím blahodatné slasti!
Jsemť já *synem* šťastné vlasti!
Také můj jest nelíčený ples,
Také já jsem tady dnes!
Mne též nese hudba k blaženosti,
Krásenkám jsem věrným přítelem
A pak drahé společnosti
Nelíčeným ctitelem!

Dluhy mít dobrá věc.

Divný duch teď vane světem,
Labyrint to věru pravý:
Na moudrosti důtky pletem,
Nemoudrostem věnce slávy;
Něco bychom pro nic za nic
Utopili v samé chvále,
Na něco zas pro nic za nic
Vyjíždíme neustále.
Jen co, moji rozmilí,
Dluhy v světě zkusily!
Já vám ale, moji zlatí,
Důkladně chci okázati,
Že dluh tvoří blaženosti,
Že i sílí, pěstí ctnosti,
Že má právo na věnec —
Zkrátka: že tu v našem žití
Hodně mnoho dluhů míti
Dobrá věc. —

Kdo má dluhy, má též jistě
Řeč i rozum na svém místě;
Musíť řeči plamenné
Hnát na srdce kamenné,
Moc se musí, duše zlaté,

Nakouřit a naprášit,
Než se z duše houževnaté
Tolar nechá vystrašit.
Dlužník je též jonák smělý
A nad šlaky chytrý pták;
Musíť panu věřiteli
Časem také vytřít zrak.

Dlužník, když je, jak má být,
Má vždy také outlý cit;
Neb se může chlubit směle,
Že on svého věřitele
V místě každém, každé chvíle,
Jistě cítí na půl míle.
Že má člověk zapřít sebe,
Tak nám káže dobré nebe;
Těžká věc to, tak se vzdát:
Dlužník ale, moji milí,
Ten se musí v každé chvíli
Aspoň dávat zapírat.

V hospodě kdo na dluh pije,
Ten tam jistě blaze žije,
Služka vždycky u něho jen stojí,
I sám pán se o něj bojí.
Ceho člověk za hotové
Dvaciášky nekoupí,
Toho, drazí příznivcové,
Také více podstoupí,
A jak jde mu pěkně k duhu.
Mnohý ztloustl jenom z dluhu!
A když přijde po předlouhém čase

Starý dlužník do hospody zase:
Tu má krčmář, drahé shromáždění,
Z něho ještě větší potěšení —
Jak je vidět z očí zářících —
Nežli ze sta platících.
Přátelství se tím nejvíce tuží,
Když se přítel od přítele dluží.
Kdo chce přítelínka mít,
O, ten musí, srdcem jak jen hne,
Také kapsu otevřít!
A též lásku, toto blahé snění,
Chrání mocně dluhy od loučení;
Ani vínek z rozmarinek,
Pleteneček z kudrlinek,
Ze rosičky černý háček,
Na peníze krásný sáček,
Kalendářek z brusu nový,
Čtverolístek jetelový
Neudrží lásky duhy,
Leda jsou-li při tom — dluhy.
Mnohý hoch by milce svojí
Milerád okázal paty;
Že však ale u pantáty
Jejího na řadě stojí,
Chuť si musí nechat zajít,
Starou lásku zase najít,
Opět vzdychat, opět lhát,
To jest — věrně milovat.

Dluhy mají mocné vnady:
Přízeň dobře tak jak lásku,
A pak — co již šťastných sňatků

Milé dluhy utvořily!
Více nežli Milek čilý,
Více nežli kupy statků.
Když tak člověk nemá svojí,
Když naň ani krásná Mína,
Ani přítel nezpomíná:
Tak tu nebožátko stojí
Jako kůl u cizí struhy —
Jestli totiž nemá dluhy;
Dlužník se však, moji zlatí,
Poušti té nemá co báti,
Neboť může doufat směle,
Že naň myslívají věřitelé.
Věřitel mu dobré přeje,
Ať se na něj štěstí směje,
Hojnost zdraví ku dlouhému věku,
Zvláště ale, jestli nemá
Tuze dobrou — hypotheku;
Nebť jen dlužník diletant
Věřiteli dává fant;
Mistři ale, majíc' hlavy,
Ti se dluží bez zástavy. —
A pak jak se, drazí moji,
O dlužníka pan věřitel bojí!
Schovat ho dá, hlídat ho dá
Vpřed i vzad,
Aby mu ho bezpochyby
Nikdo hned tak neukrad.
A tak přijde dlužník v místa,
V místa tajná, ale jistá,
Velké moci tající,
Do kterých se platící

Ani za peníze dané
Do své smrti nedostane.

Dlužník může klidně spáti,
Rajské sny si nechat snít:
Čeho se má také báti?
Věřitel zaň musí bdít.
Se spaním se ale málo baví,
Neboť každý dlužník pravý,
Dřív než jitro vysvitne,
Z lože jak pták vylítne;
Neboť páni věřitelé
Navštěvují lůžko vřelé.
Není-li to život vnadný?
O, blahosti takové
Neužije v světě žádný,
Kdo vždy sází hotové.

Co pak by si naši milí
Páni asi počali,
Co si hlavu ze vší síly
Paragrafy lámali,
Kdybychom tak dluhy milé
V světě více neměli?
To by jistě z dlouhé chvíle
Dluhy dělat museli.
Nenechte nás vytrhovat
Ze snění tak blahého;
Mnohý kdyby dluhů neměl,
Neměl by zde ničeho.

Prohlédněme všecky světa kruhy,
Uvidíme v každém místě dluhy;

Luna krásná s panskou tváří
Svoji poetickou záři
Již po roky tisíceré
Od slunce na veksle bere.
Hvězdičky se třpytící,
Záři zraky kouzlící,
Onu záři tisícerou
Také jenom na dluh berou;
Kdyby tak ji nebraly,
Tuť by smutně koukaly,
Jak by potmě plakaly.

O, jak by se v tomto světě
Dlužníkům všem dařilo,
Kdyby jen těch zpropadených
Věřitelů nebylo!

Svět má již tak velké oči,
Prchá tma, kam jimi točí;
Pohleděm jen na noviny:
Každý týden nález jiný;
A přec žádný z pánů zpytatelů,
Ač jim kyne ze všech světů vděk,
Nevynašel ještě prostředek
K vyhubení věřitelů.
Kdo by tu věc vystudoval,
Ten by jistě zasluhoval,
Abychom mu, moji milí,
Pomník na dluh postavili.

Jedinké teď nové železnice
Dlužníkům jsou pomocnice,

Hodny hojné odplaty;
Nebudouť moct víc tak směle
Dlužníkům svým věřitelé
Jak dřív šlapat na paty.

Svět by tonul v blaženosti,
Ráje by tu byly celé,
Kdyby bylo dluhů dosti,
Ale žádní věřitelé. —
A když zvadne žití květ,
Rád opouští dlužník svět;
Oko, kteréžto se mile skvělo,
To se klidně zavře cele,
Aby více nevidělo
Laskavého věřitele.

Již jsem, slavná společnosti,
Na dluh mluvil víc než dosti;
Pročež všecko na stranu,
A já raděj přestanu;
Jestli se to nelíbilo —
Mezi námi řečeno —
Odpusťte mi! vše to bylo
Jenom na dluh mluveno.

Na světě netrvá nic věčně.

»Dnes beseda naposledy.
Aj, toť musíš na ni tedy —
Byťs měl jíti o půl patě!«
Smyslil jsem si, jak říkáme, svatě.
Bych však nepřišel jen všelijak,
Poslal jsem si pro krejčího,
By mi přines' z brusu nový frak;
A jak spatřím tuto mužskou slávu,
Vyjasní se mi hned nebe.
Vjedu honem do rukávů,
Potom začnu obdivovat sebe;
Jako bych měl sedm nových hlav,
Točím se tu pyšně jako páv,
A již vidím tisíc krásných zraků,
Jak se otáčejí po mém fraku.
Frak byl ouzký, jak teď v modě jsou;
Já však zkouším všecky jeho ctnosti —
Až mi lokte ve vší zdvořilosti
Rukávy ven vylezou.
Na to spustím: »Tak vy tak?!
To má býti nový frak?«
Mistr krejčí ale odsekne mi řečně:
»Prosím, v světě netrvá nic věčně!«

Zaslechna to slovo zlaté,
Myslím sobě: »Dobře máte!«
A pak místo lamentace
počnu dělat meditace:
Ať si kvete nebo nekvete,
Nic netrvá věčně na světě,
Všude vidět jenom přetvory;
Na vinicích kolem Prahy,
Kde prý zrával hrozen drahý,
Kvetou nyní — brambory.
Lesk a slávu kryjou trávy,
Řím obrácen na ruby;
V sídle dóžů, v sídle slávy,
Hnízděj' se teď holubi.
Klesla Troja, město krásné,
Jerusalem s proroky;
Shasnou hvězdy, slunce shasne,
Všecko dá té ženě s kosou ouroky.

Když tak láska srdéčka dvě spojí,
Jako by je zefír v jedno svál,
Že by mnohý přísahal:
Ti dva budou svatě svoji,
Tuto lásku ani zlosti práce,
Ani hrob, ba ani kopulace
Na věky už nerozdvojí:
Přece — moji milí,
Přišly časy, že je rozdvojily.
Arci chodil sedm roků za ní,
Býval u večeře, na snídaní,
Nastokrát jí slovo dal:
Až jen budu v službě sedět,

Hnedle budu hledět,
Abych si tě vzal! —
Teď je hotov na čisto,
Dostal se již na místo,
Sedí, počal také hledět,
Ale starou lásku nechal sedět.
Lid se diví přesrdečně,
Jako by se div byl stal —
Ale mistr Jehla dobře povídal:
V světě netrvá nic věčně.

Až pak přijdou ty železné dráhy,
To bude kus lásky teprv drahý,
To budem jen jezdit a jen litat,
Budem se jen loučit a jen vítat;
Na milostné lásky bolestnění
Nebude už ani pomyšlení.
Kdož by potom za milenkou chodil?
Kdo ji blaze po pěšinkách vodil?
S Bohem, blahé myšlinky,
S Bohem, blahé pěšinky!
Není vám to platno nic,
Láska ta už jede pryč.
A co svět náš, moji milí?
Ten by pukl dlouhou chvílí,
Klesl noci v náruče,
Kdyby neměl kolem sebe
Železných dráh obruče.

Jsou to slasti přebledé!
Vždyť pak se nám tu i s hudbou
Naší lépe nevede.

Co tu bylo milostně a blaze
Jindy živo muzikantů v Praze —
A co v Čechách, drahé shromáždění!
Na to je teď smutné pomyšlení.
Nyní máme denně
Muzikantů méně;
Za to ale dávají nám losy
Nyní samé virtuosy!
Bude-li to takto pokračovat,
Mašiny a fabrikanty musíme mít konečně
Na ty české muzikanty,
Sic je budem bezpečně
Světu jako starožitnost ukazovat.

A což tanec? Ten má jíti také spát?
Ne, ne, ten nám nesmí s Bohem dát!
Losu nelze vzdorovat,
Člověk musí chtěj neb nechtěj
V potu tváře tancovat.
Taneček náš, — ten se nedá,
Ač i na něj osud pouto hledá;
On zná tvořit pravé divy,
Kouzelná jest jeho moc;
Z prachu nese v rajské nivy,
Den zná měnit v pustou noc.
Trhá prý též trochu zdraví,
Na čelo prý shání pot;
Za to ale, jak se praví,
Dělá — peršpektivy z bot.
Mocnost tance — ta se nedá
Ani zpívat ani hrát;
Mocnost tance — ta se nedá

Žádným veršem malovat.
Mocnost tance — ta se dává
Zase jenom tancovat.
Protož — co bych měl snad vypravovat,
Můžeme si potom dotancovat;
Pak si ale pospíšíme,
Bychom přišli ještě dál;
Neboť myslím, posud víme,
Co pan mistr povídal:
Nic netrvá věčně na světě —
I ten nejstrašnější zajde sen,
Zajde noc a přijde den,
Z trní růže vykvěte. —
Vlasti naší, matce milé,
Přišly také trapné chvíle;
Oplývajíc stříbrem, zlatem,
Plula v bujné hojnosti;
Ale v sadě lásky svatém
Rostly jí jen žalosti.
Cizincovi divem byla,
Hrůzou světa její síla,
Divem její dějiny;
Cizinec se před ní snížil,
S uctivostí se k ní blížil,
Co k tajemné svatyni:
A přec nešťastná to byla máti!
Vlastní děti, kteréž vychovala,
Že jim kvetly dnové zlatí —
Vlastní děti, kterým všecko dala,
Čím se může člověk šťastným stát —
Vlastní děti, kteréž milovala
Ty ji nechtěly pak znát,

Jenom na poklady její hleděly;
Za poklad však nejdražší,
Za řeč její nejsladší —
To se styděly.

Zašly však ty chmury černé,
Za hory již dálné plynou,
K matce pak, té spasitelce věrné,
Zas se dítky zdárné vinou;
Srdce své jí chtějí dáti —
Šťastné dítky — šťastná máti!

Také v cizině již věrné děti
Drahou matku vděčně světí;
A když jimi okouzlená:
»*Naši* jste!« si zvolá cizina,
Tu jim v dáli opuštěná
V mysli plane otčina;
»Čechové jsme!« hrdě praví,
A tak ze všech nejkrásnějších
Triumfů Čech triumf slaví!

A tu vínek kol mne milokrásný,
Čílka liliová, tváře růžounké,
Plamen oček přemilostně jasný,
A dušinky dobré, hezounké!
Na ten krásný obraz zřít —
To je chloubou Čechem být!

Škoda, že se mám s ním nyní,
Ach, tak záhy rozloučit!
Kéž bych mohl světu veškerému

Obraz tento představit!
Pak bych mohl hrdě k němu
V slova tato promluvit:
»Patř ty růže, patř ty růžinky,
Nad hvězdičky očka jasnější —
To jsou české dívčinky;
Ale jejich dušinky
Ty jsou ještě krásnější . . .«
Nyní však už nesmím dál!
Musím přestat, moji zlatí,
Neboť chci sám dokázati,
Že jsem také na to dbal —
Co pan mistr povídal.

Kdyby krásotinek nebylo.

Svět je přece jenom krásný!
Pohledněme kolem sebe;
Dobré srdce a duch jasný
Vidí zde už předsíň nebe.
Avšak o tom, rozmilí,
Nebylo by ani zmínky,
Kdyby v světě nebyly
S námi drahé krásotinky.

Kdyby krásenky nám nebe vzalo,
Jakž by tu as bylo reků málo!
Jenom vděkuplné krásotinky
Pletou slávě krásné vínky;
Jen kde milostenky hlesly,
Slibujíce věnec slávy,
Rytířové statně nesli
Do ciziny na trh hlavy.
Kdyby ale krásotinek nebylo,
Tuť by rytíř mysli smělé,
Nemaje svou krasavici,
Podal rezu meče skvělé,
A kdyby moh', nepřátele
Potřel by jen — rukavicí.
Kde nekvetou krásy kvítka,

Nekvetou též věnce slávy;
Kde nekvete žádná Jitka,
Nerostou též Břetislavi.

Kdyby krásotinek nebylo —
Tuť by zvuky hudby byly
Pouhé na mráz troubení;
A pak tanec, moji milí,
Tenť by byl jen blázněni;
Naše polka roztomilá,
Která bez všech povyků —
Ač jen Češka — okouzlila
I Pařížskou kritiku:
Tať by se, ach, netančila
Potom ani v Bráníku! —
Kdyby krásotinek nebylo —
Tuť by také svět náš vrátký
Ztratil básnické své látky;
Hlavičky tak blaze rozbolené,
Srdéčka tak vřele toužící,
Kadeře tak těžce zamyšlené,
Liliová čílka truchlící —
Ani Oh, ba ani Ach,
Nežilo by v našich krajinách!
Každý by jen všedně bledl,
Intresantně zastonat,
Nebo hezky zavzdychat,
To by nikdo nedovedl;
Kdo by musel smutnou pouť již konat,
Hleděl by jen na nebe;
A kdo by pak musel stonat,
Stonal by jen pro sebe.

Perle drahých slziček
Byly by jen trochu vody,
A náš krásný měsíček —
Ten by vyšel zcela z mody.
Pak by zašly v takovémto světě
Básníkům vše sladké vrtochy,
A kdo nyní verše plete,
Plet' by potom punčochy!

Kdyby krásotinek nebylo —
Zač by potom všecky bály
Na tom milém světě stály?
Vemte růži vonný květ,
Ať ji pak kam chcete dáte,
Přec jen samé trní máte;
Tak by bylo také zdeť.
Tady o besedě
Bylo by jak po besedě;
Kde nic tu nic, vpřed i vzad
Trochu staročeských brad,
Mužských kakad velké tíže
Dle Pařížské nové střiže,
Pár všetečných nosejčků,
Párek ostrých jazejčků,
Brejle na ospalém zraku,
Klíč od domu v černém fraku,
A při bledém světle svíček
Trochu bílých rukaviček,
Někdy trochu hudby milé,
Za to ale hodně dlouhé chvíle;
Trochu slov jak od ledu —
A tu máte celou besedu.

[illegible] —

[illegible]

[illegible] —

[illegible] —

[illegible]

[illegible] píli
[illegible] raden,
[illegible]

[illegible] —
[illegible]
[illegible] —
[illegible] uí,
[illegible] čí,
[illegible]

V ouzkém kabátku se točí,
Znaje líčidlo i pomádu:
Ten by po čas věku svého
Nosil potom kabát, v němžto jeho
Dědek honil parádu!

Kdyby krásotinek nebylo —
Tuf by mnohé místo utěšené
Stálo jako opuštěné;
Na Žofín by nikdo neputoval,
Jak by uzavřen byl závorou,
Zármutek by bašty opanoval,
Bubeneč by zas byl oborou;
Nedělím by zbledly tváře,
Masopust by musel z kalendáře,
I ta naše Praha skvělá,
Ztrativši své čárné moci,
Ubohá by vyhlížela
Tak as jako po nemoci.

Kdyby krásotinek nebylo —
Raděj ani živu být!
Všecko by se jen tak vleklo,
Jakby bez vody to bylo leklo,
Jakoby to užuž mělo mřít!
Napsat ňákou deklamaci —
Nevzal by si nikdo práci;
Nikdo by svou bystrou svádu
Neveď více na parádu;
Každý by jen, do prsou se bije,
Opakoval sobě truchlé zpěvy:
Co jsou bez pastýřek Arkadie?
Co jsou ráje, v kterých není Evy?

Pandořina skřínka aneb Konec zlatého věku.

Byly v světě někdy časy, byly,
Kdežto lidé v radosti jen žili;
Nikdo nebyl sluhou, nikdo pánem,
Jenom ctnosti byly oslavou,
Chyška byla dostatečným stanem,
Láska dostatečnou zábavou;
Tenkrát všickni na práci si hráli,
Žili jenom sestřičky a bratříčkové;
Jednou modlitbou se modlívali
Sprosťáci i mudrcové;
Nikdo neznal společenstva hrany,
Bez strachu se věrní milovali —
V Hymenův chrám chodívali
Jenom mládenci a panny;
Na slovo se tenkrát věřilo,
Podle oka všecko měřilo;
Netisklo se nic a psalo se jen málo,
Nad šťastnými krásné slunce stálo.

A kam prchly ony blahé slasti?
Odkud přišly naše trapné strasti?
Zevs — ten stvořil jenom slasti chrámy,
Strastí jsme si nadělali sami;
Což nám dosti dokazuje
Povídka, jež následuje:

V zemi řecké hora Olymp stojí,
Na té někdy nebeský dvůr stával;
Tam si Zevs s družinou svojí
Dlouhé věky druhdy hovívával;
Tam on z ruky Heby nektar píval,
Tam mu Apol hrál a písně zpíval,
Merkur snášel klevety;
Tam si na své mládí zpomínával,
Tam se s chotí svojí zlobívával,
Tam mu Momus frašky povídával,
Milek rovnal manšety:
Odtamtud se na svět díval,
Myslil si co chtěl — a zíval.

Pod Olympem, v krásném oudolí,
Trávil žití svého chvíle
Prometheus jakýs, na tři míle
Nejčilejší hlava v okolí.
Ač on stále doma seděl,
Přece o něm každý věděl;
Ač si chodil v šatě sprostém,
Vítaným byl všude hostem;
Ač již nebyl tuze mladý,
Přec ho měly dívky rády:
Mělť on samé krásné ctnosti —
Totiž hojnost nad hojností,
Srdce dobré, řeči vnadné,
A pak k tomu — dluhy žádné!

Nemuselť on myslit na starosti,
A přec v tiché domácnosti
Udělal si práce dosti.

Brzo barvil dětské hračky,
Hned zas učil mluvit špačky,
Prošlapoval záhony,
Nafukoval balony,
Vázal metly, pletl biče,
Přesazoval petrklíče,
A to všecko, jak se praví,
Při dobrém a stálém zdraví.

Časem také z hlíny bílé
Tatrmánky dělal roztomilé,
Které se mu vždycky podařily:
Jakýž div, že přišel na myšlénku
Utvořit si také milostenku.
Prometheus nebyl líný,
Nanosil si hnedle hlíny,
Do práce se pustil vesele;
Práce v rukou mu jen hrála,
A za čtyry neděle
Socha dívky před ním stála.
Krásné bylo na ní všecko,
A v té kráse všecko žilo,
Co kdy krasochutné Řecko
O kráse jen snilo.
Dalť jí zlaté skvělé vlásky,
V srdce napsal slovo lásky,
V liliové tvářinky
Vkouzlil mladé růžinky,
Očka jarou chrpou pomaloval,
Korálemi rtíky olemoval,
Pandorou ji pojmenoval,
V ústa vsadil perličky.

Ach, jen jedno usmání,
Dívka celá k líbání!

Celinké dny před ní Prometheus stával,
Stával zas a myslívával:
»Krásná jsi a roztomilá —
Kdybys jenom živa byla!«
A tak dlouho jí se obdivoval —
Až se do ní zamiloval.

»Do sochy se zamilovat,
V nížto duše, citu není?
Mrtvé kráse mír svůj obětovat?
Totě věru nad zblázněni!«
Takové se ovšem řeči povedou:
Velký div tu ale není k uhlídání;
Neboť takový kunšt naši mladí páni
Také dovedou!

Láska, slavná společnosti,
Nezná žádných nemožností:
Jak pak je měl, moji zlatí,
Prometheus znáti?
Chuďas nemoh' ani spáti;
Dnem a nocí študoval,
Jak by mohl život dáti
Dívce, již tak miloval.

Prometheusek byl čilá hlava:
Znal, co dívkám žití dává,
Dělal také vše, co věděl;
Celinké dny u ní seděl;

Do očí jí pilně hleděl,
Vzdychal, hrozil, prosil, lkal,
Krásné mincty jí hrál,
Snášel líky, snášel kvítí —
Dívka se však k živobytí
Nechtěla přec nijak míti.

Marné, marné všecko namáhaní,
Nový rozum, nové študování!

V čem pak vězí naše žití?
Smrt má ruce studené,
Život zraky plamenné;
Ano, teď to musí jíti;
V ohni pramen živobytí.

Hned se také z čista šcra
Nové methody své chopí,
Od rána až do večera
Samou rozmarinou topí;
Dívka ale milená
Zůstala přec studená.

Život dáti jest jen nebi přáno,
Od smrti jen nebe vykoupí.
Komu není s hůry dáno,
V apatice nekoupí.

»K nebi! tam kde slunce svítí,
Tam je pramen všeho žití.
Vzhůru tedy k žití pramenu,
K slunci pro kus plamenu;

Potom bude dívka má
Žít a myslit jako já.«

Jak se dostal ke sluneční záři,
O tom mlčí kronikáři;
Jenom to se praví jistě,
Jak se čte na mnohém místě,
Že náš pan Prometheus
Někde dostal slunce kus.
A že dívka naše krásná,
Jak se mile poohřála,
Očka pozvedla svá jasná,
Myslila a živá byla —
Jakou radost Prometheus musel mít,
Můžeme si snadno pomyslit.

V několika hodinách
Stálo v Olympických novinách:
»U Prometheusa kvete
Nejkrásnější dívka v celém světě.« —
»Půjdem podívat se na ni!«
Řekli Olympičtí páni.
Načež jejich milostivé dámy
Pravily: »My půjdem s vámi!«
Zevs přislíbil jitro krásné,
Juno snídaníčko časné,
Apollo že časně vyjede,
Merkur že je povede.

Matka noc se tiše přiblížila,
Děti svoje chladně políbila.
Již již milokrásní snové

Kouzlí tvorům nebe nové;
Prometheusa — ach! jen
Krutý strašil sen.

Tu Zevs kyne, tma se zakotoučí,
Démantové světlo obzor jasní,
Obrazové budí se v něm krásní;
Matka noc se se šťastnými loučí.
Jasoň jede z růžového moře,
Po blankytné báni žene oře,
Jasnooký před ním letí den.
Před ním prchá mrákota i sen,
Vše se k žití zlatému zas vine,
Vše zas v blahu nekončeném plyne,
Všecko plesá — kvítko, ryba, ptáče,
Jenom jitro pro svou matku pláče. —

A v tom krásném svitání
Snášejí se s výsosti
Prometheusovi k radosti
Starý Zevs *et Compagnie.*

Přijdou v jeho světnici,
Vyndávají kukrlátka,
Dívka dělá pukrlátka,
Mistr žmolí čepici.
Když se dosti nadívali,
Pana mistra pochválili,
Dívce dárek přislíbili —
Zas se dále ubírali.

Dívka byla nad tou slávou
Ubožátko celá pryč;
Prometheus vrtěl hlavou,
Neřek' tomu ale nic.

Daleko když byli dosti,
Rekla hrdá Juno k společnosti:
»Ouhledné je na ní všecko —
Mohu říci, že je krásná;
Krása ta je ale krása časná,
Ona sama křehké země děcko;
Lehká krása, krásná láce,
Zemský květ a lidská práce.«

Vesele si Lada skočí:
»Hezká je!« — tak k sobě praví —
»Plna vnad a plna zdraví;
Nemá ale černé oči!«

»Co mám říci k její slávě?«
Mudřena se slyšet dala,
Co ta liška povídala,
Obrázek když uhlídala
Ležet kdesi v trávě:
»Krásný's jako mladá růže,
Podle tebe krásné bůže
Bude stát co příšera:
Škoda jen, že v tvojí hlavě,
(Řekla liška usmívavě)
Není též — *et cetera.*«

Zevs pak, an se k Merkurovi shýbl,
Vece: »Věru, děvče není *übl.*«

Muselo to býti děvče sličné!
Důkazem jsou toho chvály —
Ač jen poloviční —
Kteréž jí tu dámy daly;
My pak víme, jak po všechny časy
Krasocitné milostenky
Přísné byly recensentky
Cizí krásy.

Druhého dne, časně z rána na to,
Přines' Merkur naší krásotince
Přislíbený dárek v krásné skřínce,
Povrch samé stříbro jen a zlato.
»Ach, tam budou věci krásné,
Kamínky a perle jasné!«
Začala se krásotinka radovati,
A již chtěla skřínku otvírati.
»Neotvírej lákavou tu skřínku!«
Zakřik' Prometheus krásotinku.
»Věř, perlinko, na mou čest!
Že v ní vězí ňáká lest.«
Znalť on všechny světa hrany,
Uměl dobře v očích číst;
Věděl, s velkými že pány
Není radno třešně jíst.

Krásotinka uvěřila,
Při tom si však pomyslila:
Až jen přijde chvilka příznivá,
Že se přece podívá.

Ženich náš, vstav jednou od oběda,
Dal si klobouk na hlavu,

Poroučel se a šel — běda! běda!
Ke kupci sám pro kávu.

Krásotinka naše nejkrásnější
Byla velmi ráda tomu,
Že přec ze všech nejmilejší
Jednou paty vytáh' z domu;
Ku skřínce se hnedle ubírá,
Víčko opatrně otvírá:
Jakmile však víčko zvedne,
Vyjde rána — dívka zbledne,
Žasne, klesá, trne,
Divý roj se z skřínky hrne:
Hádky, pletky, soudy, sváry,
Karty, kostky, biliáry,
Moda, pejcha, špičky, kříže,
Meče, hradby, zámky, mříže,
Žízeň, dluhy, dvojí křídy,
Veselé a smutné bídy,
Tupé vtipy, ostré kalupy,
Staří známí, nové salupy,
Šalba, lichva, špekulace,
Komplimenty, gratulace,
Silné strasti, štěstí vrátké,
Dlouhá chvíle, slasti krátké.

Prometheusek náš milý,
Kterýž právě v onu chvíli
Kávu od kramáře bral,
Zůstal, jako by ho sťal:
Porozuměl dobře tomu,
Věděl kolik uhodilo,

Letěl, až se s něho lilo,
Rovnou cestou domů.

Přijde, vidí prázdnou skřínku,
Polomrtvou krásotinku.
Vlasy sobě s hlavy rval,
Lítal, křičel, slzel, lkal:
»Měl jsem já to dříve vědět,
Že je síla dívek mdlá,
Byl bych zůstal doma sedět;
Po oučinku rada zlá!«
Nežli chuďas dívku drahou
Velkou prací, velkou snahou
K živobytí přived' zpět,
Sběh' se na něj celý svět,
Bouřil, cinkal, lál,
A tak se mu ze vší zdvořilosti
Za ty nové krásné hosti
Poníženě děkoval.

Sotva že se oudové té společnosti
Usadili v zemi milé,
Sedla na trůn dlouhá chvíle,
A hned bylo po radosti:
Tvorové se počnou chvěti
Nad propastí jisté záhuby,
Svět se začne obraceti —
Běda, běda! na ruby;
Tisíc hlasů prosbu opětuje:
»Slavný Zevse na výsosti,
Vem si nás, anebo naše hosti!«

Zevs se lekne, rychle k oknu spěje
A hned vidí, co se v světě děje.
»Safraperte, tyto kudrlinky,
Tento kousek třikrát zrádný,
Ten mi neudělal žádný —
Než ty naše krásotinky!
Honem lidem ku pomoci,
Ať je ve dne nebo v noci —
Sice se mi zblázní!«
A již s nebe letějí
Kredit s blahou nadějí.

Svět se ztišil, usnul mile,
A od této blahé chvíle
Mívá svět vždy stejné sny —
Strakaté, zlé, dobré dny,
Z nichžto, moji nejmilejší,
Pro mne dnes je nejkrásnější.

Opičákův rozsudek.

Chytrý kocour Moureček
Vyfouk' selce syreček;
Moudrý Morous pozor dával,
Když Moureček vydělával,
By mu někdo z podruží
Nepřijechal na kůži.
Syreček jakmile měli,
Zalezli si na dvoreček,
Kde se o svůj vejděleček
Řádně rozděliti chtěli.
Nemohli však svésti nic,
Neb chtěl dostat každý víc,
A tak místo dělenice
Krutá pošla hádanice;
Tepali se napřed slovy,
Pak by se byl Mourečkovi
Zlobivý pán z Morousů
Málem dostal do fousů.
Když se dost již pohádali,
Porvali a poškrábali,
Přišla rada zlatá:
Vzíti advokáta. —
Na štěstí v té vesnici
Měl pan správce opici,

Jejíž moudrost v blízku v dáli
Mudrci i blázni znali.
Bylť to také chytrý pták
Pana správce opičák!
Pročež také bez prodlení
Páreček náš milý šel
K půdě, kde náš vykřičený
Opičák svou boudu měl.
U půdy se zastavili,
Fousky sobě uhladili,
A tak každý ulíčený
Pomalounku vzhůru kráčí,
Kde ten moudrý vyvolený
Před svou boudou ležet ráčí.
Jak je zočí,
Povyskočí:
»*Servus! Servus!* moji zlatí,«
Ráčil hosti uvítati.
»Co pak jste mi přinesli?
Posaďte, se! k čemu státi?
Třebas tu kde pod sesli.«
Tu mu začal Moureček
Povídat své příhody,
Jak za šťastné náhody
Selce vyfouk' syreček;
Jak se o něj dělit chtěli,
A pak jaké při tom měli
Náhody a nehody —
S prosbou, by tak laskav byl
A je sám teď podělil.
»Hned to máme, moji zlatí!«
Řekl opičák náš drahý,

Vstal a vyndal z harampátí
Prastarého nové váhy,
Posadil se na bobeček,
Prosil vážně o syreček,
A jak mu ho Mourek dal,
Takto mluviti se jal:
»Oba dva jste pracovali,
Syreček jste oba vzali;
Neboť při tom činu celém
Jediným jste byli tělem,
Jeden rukou, druhý okem víc,
Jeden bez druhého nic.
Kdyby na vás tenkrát byla
Hospodyně přikvapila,
Do zajista by vás byla
Jedním bičem vypľatila.
Stejný trest
Byste byli dostávali,
Následovně slušno jest,
Byste také stejně brali,
Žádný míň a žádný víc,
Totiž: každý polovic.«

Soudní líce
Na se vzal,
A hnedle dvě polovice
Ze syrečku udělal.
Jako poklad předrahý
Položí je na váhy;
Práce však se nezdařila,
Jedna půlka těžší byla.
Opičák jsa hlava čilá,

Poznav hned, v čem chyba byla,
Těžší kousek s váhy vzal,
Ukous' s něho celou kůru,
A tak zase na váhu jej dal.

Kus ten, an se lehčím stal,
Se svou váhou spěje vzhůru —
Důkaz, že má tíže více
Zase druhá polovice.
Dělič, vida marnou práci,
Opakoval operaci:
Těžší půlku zase zvedl,
Ukous' od ní sousto malé,
To, co ukous', vážně snědl,
Neřek' nic a vážil dále.

Však co nechtí losy lstivé?
Má to zase jako dříve —
Nový malér, nová práce —
Opět stará operace;
Kousku, kterýž těžší byl,
Dělič zoubkem ulehčil.

Ubožátka kocourkové
Smutným očkem pohlídali,
Jak se jejich podílové
Na těch vážkách sesychali;
Dělič však byl mysli stálé,
Ujídal a vážil dále;
On byl švarný, on byl čilý,
Naši podílkové ale
Čím dál pořád menší byli,

Až z nich jenom tolik zbylo,
Že je sotva vidět bylo;
A přec nesrovnáno nic —
Z jedné strany bylo víc.

Když to nešlo nikterak,
Zapejří se opičák,
Utře sobě ostré fousky;
Vyndá z vah oba dva kousky —
A co nechce krutá doba?
Do huby je strčí oba,
Vyskočí si na boudu,
A tak bylo — po soudu;
Dělič slupl syreček,
Morousek a Mureček,
Ač jim bylo sušit zuby,
Museli si utřít huby.

Berličky.

Nedaleko moře kdes
Měla jedna velká ves
Věru přepodivný zvyk:
Každý její osadník,
Ať byl mladý nebo starý,
Z boudy jen anebo z rady,
Ať by se byl kde chtěl zrodil,
Každý po berlích jen chodil.
Starostlivé matičky
Robátkům svým dávávaly,
Jak si hráti počínaly,
Místo hraček berličky.
Dítky sobě s nimi hrály,
Chvilky sobě krátily,
Pak se, jak jen odrůstaly,
Po nich chodit učily.
Tak se nožky zanedbaly,
Slábly, chromly, umdlévaly,
A ti dobří lidičky
Nemohli již za pár roků
Bez příruční berličky
Učiniti ani kroku.
Na berličkách žitím putovali,
Na nich stárli, na nich umírali,

Ba i do hrobu je s sebou brali;
Nebť si ubožátka myslívali —
Duše dobré smyslu mdlého —
Že by se snad bez nich nedostali
Do království nebeského.
Ač by byli po svých nohou
Dojít mohli mnohem dál,
Přec se mnohý dost daleko
Na svých berlích dokulhal.

Ves tu zdědil mladý pán,
Který na studie dán
Moudrosti sklad domů nes'.
Vše se ve vsi klopotí,
A již pánu naproti
Kulhá skoro celá ves.
Jako stěna pán tu zbledl,
Jak svou čeleď chromou zhlédl.
A jak se mu duše vrátí,
Počne takto rokovati:
»Nosit berli, majíc celou nohu,
Zanedbati to, co Bůh nám dal,
Pro berlu, již truhlář udělal,
To jsou hříchy proti Bohu!
Stát se pro kus dřeva nevolníkem,
Mohouc žíti v krásné svobodě,
To jest proti svaté přírodě!
Pryč s tím bohaprázdným arcizvykem!
Kdyby měl lid po berlích jen chodit,
Musel by se každý s berlí zrodit;
Komu dal Bůh čtvero zdravých hnátů,
Netřeba mu mrzkých surrogátů,

Pryč s berlemi odhodlaně, směle!
Kdo tím ztratí? jenom berlaři,
Tesaři a truhláři:
Obecenstvo získá celé.« —

Mnozí tomu uvěřili,
Berličky své zahodili,
Myslíce svou myslí chudou,
Hnedlinko že lítat budou;
A kdo nechtěl dobrovolně
Berličkám svým s Bohem dát,
Ten to musel mimovolně,
Neb se k němu poslal kat.
V pár dnech v celé dědině
Berličky nebylo jediné.

Kochaje se ve snách slastných
Zřel již, jak se osadníci
Jeho bystře na svých vlastních
Prohánějí po vesnici.
Zmejlil se však velice!
Lidé měli ovšem vlohy
K chození, však slabé nohy,
A když se jim berlice
Bez milosti pobraly,
Plazili se, klesali,
A než se jim narovnaly
Nohy, chřadli, umírali.
A ti dobří lidičky
Vypouštějíc dušičky
Ještě teskně volávali:
»Kde jsou naše berličky!«

Klepny.

(Z Gellerta.)

»Paní kmotra! paní Klinkáčková!
Volá paní Sekáčková,
»Kdybyste jen věděla,
Kde jsem se teď zdržela!
Vše vám ale povím, posečkejte —
Jen se nelekejte!
Od Lucinky běžím celá zděšená;
Abych vám to krátce pověděla:
Lucinka, ta fiflena,
Ježto svými šperky
Nás a všecky městské dcerky
Vždycky zahanbiti chtěla,
Ba i kolikráte zahanbila —
Ta má dítě! až jsem se mu podivila!
Na mou duši —
Pán Bůh mi rač hříchy odpustiti —
Ale má vám jako zajíc uši,
Hrůza na ně popatřiti!
Ať se nehnu s toho místa zdravá!
Ohyzda to pravá.
Hrdopýška — nechci soudit žádného,
Co bych také z toho měla?
Však on Pán Bůh dobře ví, co dělá;

Nebude to pro nic dobrého.
Lucinku by to as nyní těšilo,
Kdyby se to pěkně ukrylo.
Inu, veliká to není chvála,
Jáť bych jí to sama přála;
Lid se toho však přec doví, paní teta,
Zpomeňte jen na mne — a pak veta;
Řeknem: co pak je nám do tebe?
My to podržíme pro sebe.«

Paní Klinkáčková, jako stěna
Bledá, chudák celá poděšena
Losem toho dítěte,
Přijde k paní Štěbetě;
Začínáť se jedna druhé ptáti:
»Kmotřinko, nu, jak se máte?
Jak jste spala, co děláte?«
A tu počnou vochlovati
Žínky, které dobře znají,
Jak se jiné pomlouvají. —
Necháme je zatím pomlouvati. —
Což pak kmotřinka své staré známé
Pranic nebude dnes povídati?
Věru pranic, již se bude ubírati,
Kam pak to jen zapsat máme?
Snad si, co si říci chtěly,
V krátkosti již pověděly?
O, v tom vězí něco jiného;
Nevědí snad ničeho!
O ničem pak hovořit se budou styděti.
A ba věru, již se stydí,
Že jsou dvě a že musejí mlčeti.

Ale, ale! kdo pak z lidí
By to žínkám za zlé měl?
Nesmí — ne! i kdyby chtěl.
Vímeť, s doktory že doktoři
S vtipem, rozumem a učeností
Celé dni a k tomu s horlivosti
O praničem hovoří.

Šla-li pak již paní Klinkáčková?
Ještě ne. Nyní však již dále spěje.
Aj, aj! což pak se to děje?
Zas se vrací — mluví znova:
»Na krátké jen slovíčko,
Zlatá kmotřičko!
Jak pak, nic jste neslyšela?
Lucinka — jak, vy byste to nevěděla?
Pranic že jste neslyšela, matko? —
Dneska na úsvitě
Viděla jsem Lucinčino dítě.
Matko — to je proti Bohu!
Hubičku má chlupatou to ubožátko
Jako zajíc — koňskou nohu —
A pak — kdož ví jaké ještě oudy!
Patrně tu vidět božské soudy:
Neříkejte ale nikde slovíčka,
Je tu jen o toho červíčka!«

Štěbetka se počne zaříkati:
»Což pak vám to může připadati?
Já — a něco někde povídati!
Mně co řekne, jak by to řek' sobě;
Co kde slyším, to jest u mne v hrobě.«

A tu počne teprv slibovati,
Že to pro sebe chce zachovati.
Já vím ale jistě,
Že to bude na každinkém místě,
Kde jen jakou najde matku,
S explikací povídati,
Slib že v malé chvilce zruší.

Napřed daly tomu ubožátku
Zaječí jen uši;
Kmotřinka je s péčí mnohou
Koňskou obdařila nohou;
Štěbetka pak — chudineček maličký
Zdá se ještě hezkým býti —
Musí něco připojiti;
Aby se přec zachovala,
Na obě dvě ručičky
Pazourky mu dala.
Tak ty paní kmotry v malé chvíli
Nemluvňátko ono ošatily.

Sotva že byl den as v polovici,
Létalo již tajemství to po ulici;
V několika hodinách
Celé město povídalo,
Co a kterak se to stalo.
Ze všech stran se ozývalo:
»Je« a »ach!«
Citlivými klepal strach,
Svědomité babičky
Kříž na kříž se křižovaly,
Starostlivé matičky

Na své dcerky dotíraly,
By se pejchy varovaly.
Do krve se chlapci prali,
Aby mocí dokázali,
Že ta historie strašlivá
Na slovo je pravdivá.

Když to k ouřadu až přišlo,
Byl tam poslán lékař — a co z toho vyšlo?
Místo odrůdy té vykřičené
Našel dítko celé podařené,
Jen že ouška trochu delší mělo,
Než je oko ženské míti chtělo.

Na města a na vesnice
Velký trest
Zvedená je klevetnice;
Tam, ach, kde jich mnoho jest,
Tam jsou hojné vždy různice;
V kterém místě klepny panují,
Odtamtud se mír a štěstí stěhují.
Trestat, trestat klevetivé kmotřičky,
Zašit jim ty štěbetavé hubičky,
Hubu zašit té, jež klevetá! —
Ale což pak si to myslíte?
Klevetnici hubu zašíte —
Ona ještě nosem štěbetá!

Nešťastné ženy.

(Z Gellerta.)

Města jistého — kdes za mořem prý stálo —
Dobyli jsou nepřátelé outokem;
Že to však dřív nešlo ouskokem,
A že mnohým pod hradbou se k smrti hrálo:
Tak se vítězové rozlítili,
Že si usmyslili,
Muže z města, ač jich bylo mnoho,
Zahubiti do jednoho.

Prosím, pomyslete, lidičky,
Jaký pláč a jaké naříkání,
Lamentací, křik a bědování
Vedly ubohé jich paničky!
Tisíc se jich dalo do křiku!
To muselo býti povyku —
Mně již oudy hrůzou drkotají,
Dvě-li se jen slyšet dají.

Jako bez rozumu po ulicích řádily,
Vlasy měly spuštěné,
Oči opuchlé a červené,
Sem tam bloudíc' ručinkama lomily,
A již strachy skoro v hrobě

Před vůdcem těch lotrů v pohodlné době
Na kolena sebou hodily,
O život svých mužů prosily.

Ani jedna panička
Mezi tisícem tu nebyla,
Jež by svého mužíčka
Ráda byla pozbyla?
Mezi tisícem žen ani jediné?
Ani jediné!
To jest mnoho; tenkrát byly, na mou duši,
Dobré časy ještě, jak se sluší.

Ač byl dosti nelidský pan generál,
Přece nemoh' při své tvrdosti
Vzdorovati ženské žádosti.
Jáť bych sám rád muže znal,
Jehožto by a byť třeba Turek byl,
Srdce z podšvu měl a s tygry žil —
Slzy ženské nedovedly obměkčiti.
Já bych nebyl směl tím generálem býti,
Před nímž krásotinky z desperace
Hlásky žalostnými
Předlouhé své pěly lamentace;
Jáť bych byl co děcko plakal s nimi,
Manželům bych nebyl život vzal,
Žínce každinké pak kterého již měla,
Ba i, kdyby byla chtěla,
Ještě dva i více za náhradu dal:
V generálu ale té roty
Nebylo tak mnoho dobroty. —

»Krásotinky,« jal se mluviti.
Krásotinky? — máme tomu věřiti?
Starý voják s hrudím jako kámen
Měl by »krásotinky« říkati?
Co si budem hlavu lámati;
On to řekl — a tím amen,
Starý vůdce, tak bych myslil sobě,
Musíval přec často slýchati,
Že se může ženským v každé době,
Třebas nebyly, přec krásotinky říkati.
»Krásotinky!« řekl generál,
»Chci vám muže vaše darovati;
Za to ale, že jsem vám je dal,
Musíte mi šperky svoje dáti.
Která dát by všecky nechtěla,
Jen to fikne, ztratí manžela.«

Jako osyky se žínky chvěly,
Jak ten strašný výrok uslyšely,
Třásti počaly se na těle,
Smrtelný pot stál jim na čele.
Věru nebylo se čemu smáti!
Která muže podržeti chtěla,
Všecky šperky obětovat měla,
Všecky šperky za jednoho muže —
Ten pan generál byl tvrdá kůže!
Co jim platna byla radost krátká,
Že je »krásotinky« jmenoval,
An je ubožátka
Jako bez svědomí sužoval?

Slyšte div! — všem budiž za to chvála! —
Ani jedinká se nezdráhala;

Všecky s velkou radostí
Snášely své skvostnosti;
O, v té době každá dáti chtěla
Víc než měla!
Však pan generál byl hořký host;
Na tom neměl ještě dost.
V pasti jeho mužové se potili,
Až přísahu žínky složily —
Dejte pozor! — přísahu až složily:
Dobrodiní to, co živy jsou,
Mužům svým že nikdy nevyčtou,
A že nebudou chtít, aby mužové
Za ty staré šperky dali na nové.
Nedivte se tomu, že to ještě chtěl,
Onť sám doma také ženu měl! —

Na to každá panička
Obdržela mužíčka.
Jakého tu vzniklo radování,
Toť se snadno může mysliti;
Darmo bych se snažil líčiti
Žínek manželů svých objímání,
S jakou chutí každá k svému letěla,
Jak se na hrdlo mu věšela —
To muselo býti podívání!
Nepřátelé z města chvátali,
Ženy chvilku státi zůstaly,
Za tím hostem zlým se dívaly —
Pak si každá svého chytila,
A s ním domů kvapila.

Jest už konec písničky?
Ještě není, lidičky!

Za několik dní a za několik nocí
Počala se všechnou mocí
Ženská mužnost krčiti;
Něco počalo je trápiti —
Ach, a velmi je to trápit muselo,
Co jim na srdéčku leželo,
Neboť přísahu-li zrušit nechtěly,
Žádnému se svěřit nesměly;
Jak by měly kruté ujímání,
Počínaly sobě ubožátka.
Bolestné to bylo na ně podívání,
Zkrátka:
Tajná bolest, jakážto je trápila,
Tak je za srdéčko chopila,
Až i na lůžko je vložila;
A než zašlo dnů a nocí dvakrát pět,
Zemřelo těch ubožátek devět set;
Kdo kde ženu měl — ach, ten ji pochoval —
O, nešťastný generál!

Muži v úzkostech a ve cviku.

(Deklamace k velikým plastickým obrazům na divadle Pražském, sestaveným roku 1837.)

I.

Mladá byla ještě česká Praha,
Byla však již tenkrát blahá —
A dle prastarého »v Praze
Blaze«
Snáze
Bylo radovat se v české Praze!
Škoda však, že na časy
Přicházejí nečasy!
Slyšte, co se posléze i v Praze dělo,
Člověku by divem srdce umrtvělo —
Maličkost vám chtěla býti velikánem;
Paní chtěla býti *pánem*!
Není-liž to motanice?
Chyba aspoň dozajista;
Řekneť každý grammatista,
Že to proti grammatice.
Žena pánem! — Muž je pán!
Ženám, aby poslouchaly, dán.

Na to ale krásotinky jasnočelé
Jako na smrt zapomněly;

Na to jejich oči skvělé —
Oči jasné nehleděly,
Že má vousy muž — a žena nic,
A že nebesa je muži nedala,
By ho žena za ně tahala;
Onať jeho pomocnice, a nic víc.

Tomu však ty členy krásné pleti
Náhle nechtěly ňák rozuměti;
Zalíbilo se jim hráti na pány,
Muže chtěly osedlati,
Ano, s košíkem a se džbány
Do trhu je posílati.
Zvláště jedna mezi nimi byla —
Vlasta, tuším, že jí říkali —
Ta se všecka pobláznila,
Ostatní pak po ní vřískaly.
Bylať Šárka, Pětisilka, Běla,
Hodka a jakž jiná jmena měla,
Slovem, co kde bylo ženského,
Chtělo rozsápati mužského.
Spikly se ty krásné dennice,
Nechaly své ubožátka manžely
Doma ležet v posteli —
Samy vzaly hřebla, vidlice,
Ba i meče nebo podávky,
Na koně si daly ohlávky —
A jak vosí roj se vyhrnuly,
Na muže se uvrhnuly,
Ano pozděj — o, ten zlostný roj! —
Celou českou zemi zvaly v boj.

Muži, jak to zhledli,
Lekli se a zbledli.
Zbledli! — Ne snad, že by moje slova
Pouhou byla pohádkou;
Staloť se, co tuto věstím znova:
Muži zbledli před tou čeládkou!
Muselať to být však hrůza! — Sto jich řvalo,
Sto jich kleslo, tisíc se jich pralo —
Mně je zle, když *jedna* rozváže;
Ta už toho dosti nakáže.
A tam k tomu ještě zbraň —
Bože chraň!
Já bych — kdyby se teď ženské spikly zas,
Já bych také utek', zaslechna dost malý hlas!
A takž také naši pradědové
Před ženskými nohy na ramena vzali,
Vykrákat si dali,
A pak byli zase hrdinové!

Dejte pokoj — jakž to možno! řekne mnohý.
I ďas strčí všude rohy,
A pak, milí páni — máme masopust!
Řekněm pro maličké vyražení,
Že se stalo — čeho, Bože, nedopusť —
Nejhorší to ze lží není,
Jimiž jindy ženské šálíváme,
A ba dvojí měrou splácíváme,
Co kdy mužům zlého dělaly.
Přejme jim dnes podívání
Na jich prababiček statné počínání —
Samyť sotva by cos takového začaly.

II.

Muži zbledli, řekli jsme, ba zarazili sněm:
A což medle uzavřeli v něm?
Že se muži musí podrobiti,
Ženským něco k vůli učiniti,
Moudřejší prý povolí;
A že čas,
Kterýž každou ránu zhojí,
Také ženské hněvy zkojí —
Pak že mužský bude pánem zas.
Avšak běda! — jak se octli v ženské moci,
Neměli než smutných dnů a těžkých nocí.
Ano k ženám chodit měli do školy,
Nemělo-li vládnout samé nevolí.

Ach, to byly ostré metly,
Jež si ženy na mužátka spletly!
Sama Vlasta na zelené pláni
Vysoké si místo vyvolila,
By se přesvědčila,
Jak se učí zbledlí páni.
Kolem ní pak, do půl kola,
Zavedena byla škola;
A tu nad bojácným mužíčkem,
Odsouzeným k přeslici,
Žínka stojí s pantoflíčkem;
Tam zas hoch se krčící,
V jedné ruce koště, v druhé peroutku,
Smítá blaho svoje do koutku,
Ten tu musí kolébati,
Ten se při punčoše mučí;
Ten se učí poslouchati,

A ten mlčeti se učí;
Ženy pak, jen jak by s pannami si hrály,
Žákům ubohým se smály;
Jestli však se v jedné srdce hnulo,
Jiných sto se na ni nahrnulo:
»Mlč, a nech jen, ať se krotí,
Ať se potí,
Nalopotí —
My jsme poslouchaly dlouho dost,
Ať i muži kousnou v tvrdou kost!«

Prosím vás, tak prý se jednou v Čechách dělo!
Ne, ne, — tomu nevěřím!
Hubování snad se ženským chtělo,
Upejpání,
Vzdorování —
Ale že by před hochy a muži
Mráz je potáhl byl husí kůží —
Lež to jest!
Kdo to dotvrzuje — na mou čest!
Tomu zase lžemi naměřím!
Ženské byly vždycky, jak je posud máme,
Milé ale *slabé* stvoření;
My jim ale radost uděláme,
Řkouce, že již jednou *panovaly*,
Nad mužskými kralovaly
K svému spasení.

Nyní však už nechme toho,
Řeklť jsem již skoro mnoho;
A co jsme tu za čtvrt hodiny
S těžkým srdcem rozjímali,

Jsouť již staré noviny,
Tedy snad již ani pravdivé —
Vše ty zprávy strašlivé.
O, dejž Bůh, by lživé býti chtěly —
A my z toho míti směli
Potěšení,
Že se někdy s žínkou blaze žilo,
A že aspoň jednou v Čechách bylo —
Co již není!

Všem se nelze zachovati.

Krásnou polku slyšet hrát,
A u prostřed krásotinek —
Jakých nyní kol mne vínek —
V blahém vytržení stát,
Stát a nemět tancovat:
»To je věru těžká věc!«
Řekne každý našinec.
K tomu, slavná společnosti,
Potřebí jest velkých ctností:
Věrnost k Mince vzdálené —
Srdce na vždy zrazené —
Moudrost víc než kopuletá —
Slovutnost a kuří oka.
Někdy tím však málo vyzískáno;
Nejlíp může onen vzdorovat,
Jemuž bylo nebem přáno,
Že neumí tancovat.

Získat lásku, získat slávu,
Chtít přivésti pod věnec
Srdéčko i moudrou hlavu:
To je také těžká věc.
To se můžem jak chcem soužit
Dnem i nocí v potu tváři,

Lásce a pak kalamáři —
Oběma tu nelze věrně sloužit;
Každý věrný vlastenec
Řekne: »To je těžká věc!«

Mlčet — slavná společnosti,
Také má své obtížnosti;
Poznat ono teskné chvění,
Zůstat doma s myšlénkou:
K tomu ani třeba není
Být a slouti krásenkou.
Řekneť každý milenec:
»Mlčet, to je těžká věc!«
Toto všecko, když jen chceme,
Přece někdy dovedeme;
Chtít se ale *zachovati každému*,
To se nepoštěstí žádnému.
Staral jsem se sám o to,
Ale věřte, nešlo to.
Pár obrázků na okázku!
Vyjdu si kdys na procházku;
Aj, tu klučík u silnice seděl,
Před ním v prachu prázdný klobouk stál.
Klučík mlčel, jak by nežebral;
Tak bolestně ale na mne hleděl,
Jako by chtěl k srdci mému lkáti:
»Dejte dárek, můžete-li dáti!«
S tváří jemnou, na smrt ale bledou,
Stár mch' být as osm roků,
S slzou v modrojasném oku,
Nastavoval ručinku svou hnědou.
Já svou kasu ohledám,

Vyndám groš a ten mu dám;
Kdyby tenkrát na mém místě
Z Vašností byl někdo stál,
Byl by mu byl jistě
Více dal.
Sotva se jmu dále bráti,
Slyším nahlas hubovati.
Co pak se to asi stalo?
Myslím — kouknu podle sebe,
Spatřím pána, jemuž nebe,
Jak se mi to z opodáli zdálo,
Tuze moudré oči dalo;
A ten lál:
»Blázen! celý groš mu dal.
Měl radš sáhnout po holi
A hnát kluka do školy;
Na takovou štědrotu
Vzít též něco ze plotu!«
Abych ušel ještě větší chvále,
Pospíšil jsem honem dále. —
Mohl jsem as deset minut jíti,
Zas tu na mne, co šlak nechce míti,
Jiný kluk ze škarpy vyskočí,
Hned se ke mně přitočí.
Já jdu ostře silnicí;
Klučík za mnou poklusává,
Nastavuje čepici
A žalostně odříkává
Řeči dobře studované:
»Pěkně prosím, jemnostpane!«
Již jsem mu chtěl, moji zlatí,
Také ňáký krejcar dáti;

Bych však nepad' do předešlé vady,
Uposlech' jsem obdržené rady,
Nesáhl však po holi;
Řekl jsem jen v dobrotě:
»Kluku, jdi radš do školy
A neuč se žebrotě!«
Jak ta slova byla vyslovena,
Vzal kluk nohy na ramena.
Mysle sobě,
Kdo ví jaký v této době
Hrdinský jsem kousek udělal,
Kráčím dál.
Tu však slyším ňáké ženské láti:
»Dělá pána, hlehleďte ho!
Jak by Praha byla jeho.
Teď se nechá pěkně prosit —
Počkej, počkej, můž' se státi,
Sám že budeš mošnu nosit.« —
Ať děláte, co děláte —
Všem se tu nezachováte.

Z náhody neb bez náhody
Zabluď někdy do hospody,
Pij o sklenku piva víc —
Hned se křičí z celých plic:
»Ten nebude do smrti mít nic!« —
Dej se vidět někde v bále,
V divadle a na šermířském sále,
Na koncertě a tak dále —
Hned je slyšet na sta hlasů:
»To je povedený synek!

Toť aby měl pan tatínek
Na něj důchodenskou kasu!«

Jsi-li častěj v společnosti,
Spřízníš-li se trochu s vínem:
To jsi svatě bez milosti
Nejmíň marnotratným synem.
Měníš-li kde dukáty —
Budeš prahy vytloukati,
Již tě dají pochovati
Na obecné útraty!

Nechoď nikam do hospody,
Hospodářství svého hleď,
V bázni boží doma seď,
Drž se kamen, drž se vody,
Dle svých příjmů zřiď své vydání —
A již křičí velcí, malí:
»Ten si dělá kapitály!
Od večera do svitání
Jenom do své kasy shání,
Ten ty groše škrtit zná!
Mezi námi řečeno,
Pro grešli si vrtat dá
Nebozezem koleno:
Ničeho si nepřeje,
Zaleze si do komůrky,
A tam louská suché kůrky;
Dědic se mu vysměje,
Groši říká: Milostpane!
Na hrob se mu hlíny nedostane.«
Přijď do hlučné společnosti

Se vší možnou šetrností,
Blíže dveří zůstaň stát,
Zraky své nech mírně hrát,
A jsa v plesu, světle jasném,
Srdce svoje pošli spat,
Jak by v tomto světě krásném
Nemělo už co dělat,
A co by si v oné době
Říci chtěl, jen mysli sobě:
Hnedle řekne, drazí moji,
Shromážděná společnost:
»Tam u dveří hezky stojí
Ňáký nepřítomný host!«

Pusť se mezi krásenky a pány,
Řež jim komplimenty na vše strany,
Jako mistr slavných Seladonů,
Štemuj srdce jejich do všech tónů,
Každou mžitkou měj vtip nový,
Zažehnávej dlouhou chvíli,
Házej překrásnými slovy,
Jak by letos darmo byly: —
Když již plesáš v naději,
Že ti kolem krku padnou,
Tu se za poklonkou vnadnou
Tobě pěkně vysmějí,
A již každý na tě má
Zhotovenou kritiku:
»Rozum ovšem, rozum má —
Ale jenom v jazyku.«

Drž se nejnovější mody,
Vypij denně vědro vody,

Duši svoji nech pak sušit
V poetickém zápalu,
Místo fraku dej si ušít
Zelenavou píšťalu,
Na ni přišit knoflíky
Jako talíř veliký,
Koukej, jako bys měl půst,
Hlásek tvůj buď smutný tón,
Nech si dlouhé vlasy růst
A la nový Absolon;
Pouhým dnem ti budiž svátek,
Važ si halabala šátek,
Kníry sobě stále hlaď
A nejdeš-li mezi dámy,
Na hlavu si klobouk vsaď
Florentinský — z české slámy;
Mluv, že láska bol je pouhý,
Choď po Praze nedbale,
V hanění buď hodně dlouhý,
Krátký ale v pochvale;
Myslíš, že ses zachoval?
To sis dal!
Odzvonil jsi novým fráčkem
Slávě svojí umíráčkem.

Dělej, jak říkáme, muže,
Neplač u vadnoucí růže,
Žij, jak moudrý člověk žije,
Nesuď, čemu nerozumíš,
Při tom také s tím, co umíš,
Nechtěj dělat komedie;
Srdce tvé buď nevinné,

Nezapomeň na nebe,
Bratrem budiž pro jiné,
Mudrcem jen pro sebe;
Nenos brejle vydlužené,
Kabáty nos zaplacené,
Milenku jen jednu měj,
Jí své žití celé dej,
A buď věren v blahu, v hoři
Jako skála v bouřném moři;
A tak cestou milé ctnosti
Kráčej k cíli blaženosti: —
Myslíš, že sis dobře vyšel?
Jako bych již mluvit slyšel:
»Dobrá duše, věc je jistá,
Ale špatný huboista,
Nechytí se v lidské paměti,
Pro devatenácté století
Patron ještě trochu tuhý.
Důvtip! důvtip! ten mu chybí!
Jedné dívce drží sliby,
Modlí se a nemá dluhy!«

Přítelem buď samolásky,
Pouští žití putuj sám,
Rci, že všecko blaho lásky
Jest jen sen, a sen že klam;
Když se počne ozývati
V srdci mladém lásky hlas,
Hleď ho jenom odbývati:
»Mlč, mé srdce, nemám čas.«
Máš-li potkat milostenku,
Krásnou jako dennici,

Na oči si pěkně stáhni
Klobouk nebo čepici.
Když se na tě usmívají
Očka chrpou svítící,
Dělej jako mající
Tam, kde jiní srdce mají,
Místo srdce vodnici!
A již slyším pokřikovat:
»Ten daleko nedojede!
Onť se ani zamilovat
Ubožátko nedovede!«

Zamiluj se v utěšeném mládí,
Dokud mamon v radě nesedí,
Kdež dušinky dobré nevědí,
Proč se vlastně mají rády;
Zamiluj se do dušinky krásné,
Nejčistším k ní ohněm plápolej,
Jí své blaho, jí své nebe dej;
Nebem tvým buď očko její jasné,
Na svou lásku přísahej,
Srdci svému
Nemocnému
Všechnu všudy péči dej;
Putuj často na cestičku,
Kterouž ona chodívá,
Modli se tu modlitbičku,
Již se ona modlívá;
Udus přízně čarnou moc,
Opusť radovánky, opusť ples,
Nocí čirou milce nes
Pod okénko dobrou noc. —

Myslíš, že ses zachoval?
Mám říc': Ano? — to bych lhal.
Co si myslí jiné krásky,
Smlčím ovšem — z pouhé lásky,
Sen ti krásný nechci bráti,
Jenž ti truchlé chvilky zlatí.
Nyní myslím, moji zlatí,
Okázal již našinec,
Že to velmi těžká věc,
Všem se chtíti zachovati,
Nečítám to pražádnému
Za hřích ani za chyby,
Neboť se mně samotnému
Také všecko nelíbí.
Na to nesmí člověk dbát:
Někdo má chuť na kapustu,
Někdo zase na salát;
A pak víme: proti gustu
Není žádný dišputát.

Neníť na tom světě člověk ten,
Jenž by zachoval se lidem všem.

Já však, věřte, moji zlatí,
Všem se nechci zachovati,
Já bych *na tom* již měl dosti,
Šťastným bych se jmenoval,
Kdybych se byl zachoval
Jenom vzácné společnosti.

Za sto let.

Svět náš pokračuje stále,
Roste, zraje v každém kroku;
Půjde-li tak ještě dále,
Jak ku cíli posud kráčí,
Daleko to v blahu, v pláči
Přivest může za sto roků.
Vím, že by si mnohý přál,
By mu někdo zprávu dal,
Jak to na naší as hvězdě chudé
Potom vyhlížeti bude.

Malá chvilka mnoho změní,
Lecos bude, co teď není,
Lecos ale, co teď je,
Za sto let již nebude.
Pročež vám chci, moji zlatí,
V pár obrázcích okázati
Jak as bude vyhlížet
Tento svět náš za sto let.
Kdyby se mne někdo ptal,
Odkud jsem to všecko vzal,
Jak to znám a jak to vím,
Zkrátka mu jen odpovím:
Slyšme z dávných časů hlasy,

Pozorujme děje minulosti,
Pozorujme naše časy,
Svoje vady, svoje ctnosti,
A pak hoďme bystrý hled
Jako let
Do omšené budoucnosti
Přes sto let:
A budoucnost, drazí moji,
Před zrakem již naším stojí.

Začátek — ten učiníme
Se zvířaty, o nichž víme,
Že na světě o nějakou chvíli
Ještě dřív než lidé byly.
Jak nám hodnověrné praví hlasy,
Dělaly se před dávnými časy
S čtvernohými zvířaty
Hrozně malé ciráty.
Valášek-li málo táhl,
Vozka na něj bičem sáhl;
Nebyl-li však bičem k hnutí,
Tu mu bičištětem dodal chuti.
Radostí se zajíc svalil,
Když mu lovec kožich spálil:
Velká čest se kočce děla,
Kuthany když vylizovat směla;
Z psů jen nejbedlivěj bdící
Směl si lehnout pod lavici,
A čeho to v celém žití
Nejvíc dostal — bylo bití.

Zvyk to trochu krutý byl,
Svět se polepšil,

Pokročiltě v humanitě
Za pár časů mocně, hbitě;
Že teď mnohá moudrá hlava,
Ba i celé společnosti
Zastávají zvířat práva,
Noviny jsou staré dosti.
Nechce-li teď koník jít,
Nesmí ho pán uhodit,
Nechce-li mít mrzutosti
S onou slavnou společností;
Mnohý koník má teď lepší časy
Nežli kterýkoliv člověk z chasy.
Kočičky si teď jen hrají.
Ba i mnohé paničky
O své psíky více dbají
Nežli o své dětičky.
Vyhlášení Klíšníci
Oslavují opici.
Učenci se nestyděli
Zapřaženým koněm být,
Komediantku když chtěli
Nejvyšší již slávou ctít.

Tak to honí ten náš svět:
Co pak teprv za sto let!
Že by v této humanitě
Krok učinil jeden zpět,
Neuvěří ani dítě.
Aby ostal ale stát,
Nesmí si již k hanbě udělat;
Svět ten musí dále jet —
Ano, drazí, za sto let

Zajíce se bude lovec hrozit,
Kůň se bude ve kočáře vozit,
Kozičkám se vystavějí sály,
Psi a kočky budou mívat bály.

Jindy bylo bálů málo,
Ty však za to zase stály:
Volné minetky se hrály,
Lehounce se tancovalo,
neboť staří říkávali:
»Volnou, pane rychtáři,
Minetek se podaří.«
Každý tancující host —
Mohla být i nejtěžší figura —
Nežli na něj přišla tura,
Moh' se vždycky vyspat dost.
Nyní máme kalupy,
V divém víru se vše točí,
Člověk trne — a co zočí?
Letící jen salupy,
Padne-li kus při tom plic,
Na to nedbá nikdo nic;
Jen když mohou říci v společnosti,
Že se vytančili dosti.
Za sto let
Budou tančit šípu let;
Hudba získá malou chválu,
Tanečnic-li polovic
Bez střevíčků a bez plic
Rovnou cestou hnedle z bálu —
Neodvezou do špitálu.

Před lety se čítávalo málo,
Malounko se také psalo,
Myslilo se ale víc,
Netisklo se ale nic;
Teď, jak člověk jenom piskne,
Druhý den to tiskař tiskne,
A než chuďas bláhový
Bedlivě a v potu tváře
Sčítá nové exempláře —
Má již patisk hotový.
Ano, teď se tiskne hned:
Co pak teprv za sto let!
Za sto let se, moji zlatí,
Nebudou víc knihy psáti;
Práci tuto jediná
Zastane již mašina.
Mrštní hoši budou lítat
Po městě s dagerotypy,
Na něž pilně budou chytat
Dobré nápady a vtipy;
Tyto zase hošík jiný
Setře pilně do mašiny,
Ta pak bude knihy psát,
Tisknout, vázat, prodávat.

Jindy slavní houslistové
Dobyli si dosti chvály,
Na čtyrech když strunách hráli;
Přišly ale doby nové,
Jiný čas chce div mít jiný;
Proto také Paganini,
Tento všech houslistů král,

Na jedné jen struně hrál;
Věděl ť dobře, jak má hrát,
Musel ť také dobře znát
Naše časy, chuti naše,
Nás i naše dvaciáše.
To chtěl míti náš již svět:
Co pak teprv za sto let!
Vystoupí-li pak houslista
Před lidmi co koncertista —
Chtě jen trochu lépe jet —
Bude muset, moji zlatí,
Bez strun již a beze šmyčce hráti.

Divadla se jindy také hrály,
S jejich ale princeznami
(To však zůstaň mezi námi)
Veliké se komedie nedělaly.
Když se někdy znamenitě hrálo,
Publikum jim slušně zatleskalo;
Zatleskat jen — to se zdálo
Našim časům býti málo;
Naši ochočení lvové
Vynalezli chvaly nové:
Herečka-li vyhlášená
Slušně být má oslavena,
Musí slavné publikum
Přijít aspoň o rozum,
Musí zuřit, bouřit, hřmít,
Holí, nohou půdu bít,
Dělat kruté rámusy,
Jak by ke cti bohyni
Celou její svatyni

Rozbit chtěli na kusy;
Věnce musej' pršet z lóží,
Galerie básně sít,
Cizinec že musí dít:
Totě dopuštění boží!
Potom musej' mladí páni
S chutí hned a bez zdráhání
Koňům do řemesla sáhnout,
A co ňákou bohyni
Divadelní rekyni
Aspoň k hospodě dotáhnout. —
Tak již třeští ten náš svět:
Což pak teprv za sto let!
Již to vidím, publikum jak hoří,
Jak se dívce jako modle koří,
Jak se svíjí, divadlo jak boří —
Kde tě vzíti, dostatečná chválo?
Koněm býti jest již málo.
V tom přilítnou krásní mladíci,
Opojení kouzelným pohárem,
Hned se stanou překrásným tu kočárem;
Ti ostatní třeštíci —
Lehnouc' tvoří silnici.

Chtěl-li někdo druhdy přijít
Do služby neb k důstojnosti,
Nemusel si časně vyjít,
Měltě vždycky času dosti.
Hošík pěkně v stálém zdraví,
Neboje se žádných soků,
Do dvanáctého až roku
Pásl hříbata aneb krávy,

Rosť a sílil na poli,
Pak šel teprv do školy;
Pak z nich přece, moji milí,
Velcí, slavní páni byli.
Ovšem tenkrát věk byl zlatý,
Člověk vytáh' ze škol paty,
A již služba nemalá
Skoro na něj čekala;
Ať cos věděl, neb nevěděl,
V pořádné hned službě seděl,
Bylať v službách velká láce,
Kdo chtěl dělat, dost měl práce. —
Kdo chce nyní pánem být,
Ten si musí pospíšit,
Sic proň zbude velmi málo,
Než se ze škol vysecká;
Služba naň již nečeká,
Jak to jindy bývávalo.
Kdyby po krk vězel v slávě,
Co můž' vědět, všecko věděl,
A kdyby i v jeho hlavě
Lykurgus a Solon seděl —
Musí čekat, a on čeká,
Ubíhá mu věku řeka,
A on ještě stále čeká,
Ano čeká a se diví,
Že mu služba žádná nejde;
Mladost prchne, síla sejde,
Moudrá hlava ošediví,
Zešpičatí bradička —
A přec nejde službička.
Myšlení tu na pomoc

Marné jest a pouhé snění,
Když tu prázdných služeb není
A hlav plných je tu moc.
Kdo se na víc než pět roků
Před svou smrtí v pilném kroku
K službičce přec doklestí,
Může mluvit o štěstí;
Kdo chtít bude za sto let
Před smrtí se dodřít místa,
Musí přijíti na svět
Aspoň již co principista,
By si mohl v jedenáctém roku
Doktorský kord připnout k boku;
Jinak se mu naděje,
Že by mohl v tomto žití
Ouředníkem ještě býti,
Jak se patří vysměje.

Spisovatelstvo a bídy
Od jakživa byly již
Nerozlučitelné vidy,
Jako umění a kříž.
Kdo chtěl žíti jen pro muzy,
Divokou měl světem chůzi;
Utopit se mohl v slávě,
A na jeho jasné hlavě
Věnec seděl bobkový —
Při tom byl však hladový! —
Náš svět ctí jen velké duchy,
Pro malé je slepý, hluchý,
Jeho jsou jen geniové,
Kteří staré světy boří,

Samostatně staví nové,
Z ničehož nic ráje tvoří;
A ty také, jak se ví,
Jako geniy jen ctí.
Ku nebesům s nimi spěje,
S nimi dřímá, s nimi skáče,
S nimi plesá, s nimi pláče,
Na ohni se jejich hřeje,
Oslavuje jejich vnady —
A nechá je umřít hlady.
Naši dobří druhové,
Že chybují, nevědí;
Myslejíť, že duchové
Nepijou a nejedí.
A kdo nechce takto domů jít,
Ten si musí pospíšit,
Aby k nebeskému městu
Ňákou jinou našel cestu!
Moji zlatí, za sto let
Nebude na tento svět
Genius již ani smět,
Sem se bude každý báti.
Kdyby se však mělo státi,
Že by přece na pár chvil
Některý sem zabloudil —
Ten se zčerstva domů vrátí.

Tak to bude, moji zlatí,
Za sto let tu vypadati;
Kdo však tomu věřit nechce,
Přesvědčit se může lehce;
Třeba mu jen ostat zdet
Těch sto let.

Kukačky.

Marná je to práce
Stíhat větrů vání,
Marnější však srdcí
Dívčích zpytování;
Kdo se nejvejš dostal,
Ten se nejhloub zvrátí;
Nejlépe je ten zná,
Kdo je nechce znáti.

Hrávala jsi se mnou,
Smávala a lkala;
Jinému však více
Nežli mně jsi přála:
Nemělas ty tenkrát,
Svůdná čarovnice!
Jistě srdce žádné —
Mělať jsi jich více.

Jedenkráte jsem s ní
Pod jabloní seděl,
Toužebně jí v očko
Modrojasné hleděl;
Myslil jsem, že hledím
Do sedmého nebe,
V blankytu jsem spatřil
V *očku jejím* — sebe.

Zaplesám a nebi
Vroucí díky vzdávám,
Bylť jsem na čas v ráji,
Jejž teď oplakávám.
O, ten darmo nebe
O milenku prosí,
Jehož ona v oku
A ne v srdci nosí.

Přes ty panské louky
Teplý větřík věje,
Lomelín se pyšní,
Bělinka se smějc.
Smějte se jen, smějte,
Vnislav vám to přeje;
Kdo se směje posléz,
Jenom *ten se směje.*

Dlouho jsem ji, dlouho
Hořce oplakával,
Slze v lůžko klesal,
Slze z lůžka vstával;
Snad by se mi rozum
Byl tou ztrátou zvrátil,
Kdybych ho již dříve
Láskou nebyl ztratil.

Kdo se jednou spálil,
Moudřejším prý bývá,

Po druhé-li se zas
Do ohně pouštívá;
S Bohem, zlaté dívky,
S Bohem, rajské kvítí!
Ne — já nechci v lásce
Ani *moudrým* býti! —

Slzičky.

I.

U Sázavy domek,
Kolem domku sádek;
Sádkem tím se vinc
Potůček jak hádek;
U potůčka olše,
S olše kvílí ptáče,
Sadem bloudí dívka
Hezounká a pláče.

Proč pak, dívko, pláčeš?
Což pak se ti stalo?
Což pak tě, dušinko
Dobrá, rozplakalo?
Opustil tě milý?
Nebo máti milá?
»Ach, já jsem se sama,
Sama opustila!«

Plála ke mně láskou,
Já ji ctil jen lehce;
Teď k ní láskou hořím,
Ona mě již nechce.
Ach, co já teď zkusím!

Nechtíval jsem chtíti,
Nyní museť musím.
Tak se zná čas mstíti!

Každou nemoc přece
Více léků zhojí;
Jediný, ach, jenom
Zhojí bolest moji.
Zapomenouti mám
Na Julinku svoji,
Nahradit si ztrátu,
Ztrátu jednu dvojí.

Nezapomenu já
Na Julinku svoji,
Ach, mou bolest ani
Věčnost nezahojí;
A kdybych přec na ni
Dlouho nezpomenul,
Naříkal bych potom,
Že jsem zapomenul.

Již jsem přestal věřit,
Již jsem přestal doufat.
Nechci žíti déle —
Běda! mám si zoufat?
Ach, já musím žíti —
Ach, co já tu zkusím!
Nevěřím, nedoufám —
Milovat však musím!

II.

Včera jsem vám ve snu
Božskou zhlédl krásku:
»Spas mě, dívko!« zvolám;
Ona: »Miluj lásku.« —
Z ráje svého prchá,
Kdo se lásky štítí;
Bídák zemře dříve,
Nežli počal žíti.

Violinka kvete
V stínu temném skrytá;
Violinka vadne,
Den jak nad ní svítá;
Tajná láska blaží,
Láska kvete v hrobě;
Miluji a ještě
Jsem to neřek' Tobě.

Zejtra bude svátek
Dívky srdce mého;
Což pak Ti mám, dívko,
Dáti vázaného?
Všecko, kdybych mohl,
Celou zem i nebe,
Nejraději ale
Dal bych Ti — sám sebe.

Neplač! dívko, neplač,
Neplač, prosím Tebe;
Rozpláčí se hvězdy,

Rozpláče se nebe;
Budou pršet slze,
A mně, dívko moje,
Nebude lze jíti
Pod okénko Tvoje.

Milostenko rajská!
Jednou Tě uzříti —
A žít s Tebou věčně,
Nebo hned zemříti!
Ach, já spatřil také,
Dívko, očka Tvoje;
Já jsem Tvůj, ach, Tvůj jsem,
A Ty nejsi moje!

Kdybys mojí Laurou,
Dívko, býti chtěla,
Věrného Petrarku
Mnou bys obdržela;
Nemohlť bych jak on
Velebit Tvé líce,
Za to bych Tě ale
Milovat chtěl více.

Myšlénkám se bráním,
Bránívám se spaní,
Abych jenom déle
Myslit mohl na ni;
A když se přec spánek
Na mé oči skloní,
Těším se, že se mi
Bude zdáti o ní.

III.

Zelená se růvek,
Kolem dýše kvítí,
Měsíček si na ně
Bledým světlem svítí.
Věje vánek — růže
Růžinku objímá —
Z hrobu kvete láska,
Kde milenka dřímá.

Vzali mi Tě, drahá!
Nelítostně vzali,
Cizímu tě muži
V chladnou náruč dali;
Slitovné však nebe
Jim zas Tebe vzalo,
Pokutu těm zlým — a
Tobě sebe dalo.

Osiřela chýžka,
Zahrádka je pustá,
Pěšinka k besídce
Travičkou zarůstá.
Pryč jsou krásní dnové,
Pryč ti snové zlatí:
Co je ztráta, ví jen —
Kdo milenku ztratí!

Naposled když se mnou
Pod okénkem stála:
»Zapomeň již na mne!«

Smutná zaplakala;
S prosbou uklonila
Hlavu na mé rámě;
Slzičky však lkaly:
»Nezapomeň na mne!«

Celý ráj mi osud
V jednom kvítku zvrátil.
Já jen vím a cítím,
Co jsem měl, co ztratil.
Ctnost a láska byly
Její léta cele,
Nemohlať již kvésti
Krásněj — ale déle.

Když jsou mojí milé
Chladné lůžko stlali,
Všecky oči pro ni
Smutně zaplakaly;
Každé srdce dobré
Bolně zavzdychalo,
Zalkal svět — a jenom
Nebe zaplesalo.

Všecko, vše mi vzala
Tebou losu ruka,
Zůstal mi jen život
A s ním jeho muka.
Aby nebe sňalo
Se mne dnů mých jarmo,
Modli Ty se za mne —
Já se modlím darmo.

Dřímej sladce, drahá!
Bolest ve mně hoří,
Vyprahlé však oči
Slz již neumoří!
Klekat jenom budu,
Denně klekat v chrámě,
Sepnuv ruce zalkám:
Modli Ty se za mě!

Konvalinky.

Jak je to tak divně
Na tom Božím světě!
Kam jen rukou sáhneš,
Všudy štěstí kvete;
Jedinké-li ale
Ztratíš v době zrádné,
Pak ti v světě šírém
Nekvete víc žádné.

I já býval šťasten,
Vše se na mne smálo,
A i ve snách se mi
Jen o rájích zdálo.
Prchli krásní snové,
Svět můj dřímá v mdlobě,
Ach, již jen jsem sochou
Na svém vlastním hrobě.

Chránil jsem se růže,
Trniska se boje;
Lilii jsem hledal
A v ní blaho svoje;
Lilie je svatá,
Bez trní to růže;

Ach, o ni se také
Upíchnouti může.

Okamžení sladké,
Utěšené chvíle
Na věky uprchnou,
Jak uprchnou mile;
Trpce-li se však cos
Dotkne duše naší,
To již zašlé ještě
Co bol mrtvý straší.

Když jsem svou Julinku
Po hájích hledával,
Vždycky u ní jiný
Blaženě sedával.
Nesedá tam více
Když tam kroky řídím,
A já ho tam přece
Vždycky sedět vidím.

Slýchával jsem vždycky
Lidi povídati,
Srdéčko že najde,
Kdo své srdce ztratí.
Snil jsem, že jsem našel
Srdéčko převnadné,
Srdce své jsem ztratil,
Nenašel však žádné.

Hrál jsem s dívkou blahou,
Srdce byla sázka,

A já vsadil život,
Výhrou byla láska.
Prohrál jsem, a nyní
Zničen musím lkáti,
S andělem si nelze
O srdce již hráti.

Srdce, lidské srdce!
Ty jsi tajné moře;
Hluboké tvé blaho,
Hluboké tvé hoře!
Blažen, kdo v svém srdci
Chová svoje nebe;
Žebrák, kdo ho marně
Hledá mimo sebe.

Přísahal jsem svatě
V blahém lásky bludu,
Julince že svojí
Věčně věren budu.
Věren jsem a pláču;
Ach, co ze mne bude,
Jestli každá věčnost
Věčně trvat bude!

Komu vezdejšího
Žití shasla svíce,
Toho prý nebolí
Na světě nic více.
Umřelo mé srdce,
V hrobě odpočívá,
A ono mě přece
Někdy zabolívá.

Hrňte se jen na mne,
Krutá losu muka,
Bdíť nad námi svatá
Lásky věčné ruka:
Z bouře kruté vzejde
Slunce záře vděčná;
Bol jen na čas trvá,
Radost bude věčná.

Rozloučen jsem se vším,
Co mi bylo drahé,
Vše mě opustilo,
Sám jsem v poušti nahé;
Ať se co chce děje,
Nebi vše poroučím,
Vždyť se jednou také
S sebou sám rozloučím.

Karafiáty.

Milostné mi nebe
Dalo přítelíčka,
K tomu krásnou dívku
Jako andělíčka;
Žil jsem jako v ráji —
Smutná připomínka!
Přítel mi vzal dívku,
Dívka přítelínka.

Lásko, blahá lasko,
Krásné jsou tvé ráje!
Škoda, že je vroubí
Smutné, pusté kraje.
Musímť z ráje lásky,
Anděl meč již tasí;
Koho chce los zničit,
Toho dříve spasí.

Kdo se má s kým loučit,
To se loučí mile;
V žalosti a blahu
Prchne krásná chvíle.
Také jsem se loučil,

Běda: — truchlé snění!
Mně se bylo loučit —
Ale bez loučení.

Opuštěn a zrazen
V klamuplném světě
Mám tu stát a tajit,
Tajit, co mne hněte!
O smrt bych se modlil
Stokrát každým vzdechem,
Kdybych neměl matku,
Kdybych nebyl Čechem!

Neplač, srdce, neplač!
Proč se bolu vzdáváš?
Nikdy nebyl ráj tvým,
Jejž tu oplakáváš!
On mým nikdy nebyl,
A přec musím lkáti:
Koho osud zradil,
I co nemá, ztratí.

Stonal jsem, ach! stonal,
Smrt již u mne stála;
Ona se však na mne
Ani nepoptala.
Kdybych se byl sklonil,
Kam se všecko kloní:
Byl bych se i v nebi
Věrně ptával po ní.

Nehledám jí více,
Netoužím již po ní:

Sotva oči zavru,
Zdá se mi přec o ní.
Nechci o ní zpívat,
Známť již písně nové:
Zpívámtě přec o ní,
Jsou to písní snové.

Pěla jsi mně písně
Smutné — já ti švarné,
Já o blahu lásky,
Ty o touze marné;
Poslouchal jsem tebe,
Až jsem písně svoje
Zapomenul — a teď
Musím zpívat tvoje.

Kvítko, krásné kvítko,
Všecko blaží tebe,
I když zaplakat chceš,
Dá ti slzy nebe.
A já nad svým hrobem
Sám tu musím státi,
Slzí více nemám,
A přec musím lkáti.

Slavíčkovi nebe
Víc než lidu přeje,
On svůj žal i blaho
Krásnou písní pěje;
S lidem ale osud
Jinak umí hráti:
Strast i slast svou musí
Člověk oplakati.

Pod večer když zalká
Zvonek po oudolí,
Vše se kojí blahem,
Mne však srdce bolí.
Modlím se a myslím
Na ni v teskném bolu,
Jak jsme pod večer se
Modlívali spolu.

S andělem se modlit
Blaze — v blahu, pláči,
Za ním se to svatě
K trůnu nebes kráčí.
S andělem jsem také
Cestu k nebi hledal,
Opustil jsem zemi —
On mi nebe nedal.

Ach, kdož tomu světu
Porozumět může!
Mně zde roste trní,
Jiným kvetou růže.
Takéť na trní jsou
Jejich růže vnadné,
Moje ale trní
Růže nemá žádné.

Jako kvítka kvetou
Milostenky vnadné,
Mne, ach! nepotěší
Více oko žádné.

Komu zde slunéčko
Zlaté již nesvítí,
Kolem toho darmo
Kvete rajské kvítí.

Již se nemilujem,
Lid darmo nás svádí,
Ach, my se již nikdy
Nebudem mít rádi!
Já ji nemiluji,
Až však odtud půjdu,
Pro Julinku svoji
Přece plakat budu.

Plačte, oči, plačte,
Slunce vaše hasne,
Že vás oklamaly
Oči modrojasné!
Plačte, oči, plačte,
Nechť se slze roní;
Ať vás kdo chce soudí,
Vy pláčete pro ni!

Až opustím tuto
Říši snů a bludu,
Na Julinku svoji
V nebi čekat budu.
Radostná to chvíle
Blahého shledání!
Přec bych ale raděj
Tady čekal na ni.

Pomněnky.

I.

Mezi hvězdičkami
Jedna hvězda skvělá!
Ach, což pak náš drahý
Antonín as dělá?
Miluji ho, ale
Dvěm' ho nelze míti;
Miluj si ho, vlasti!
Já ho budu ctíti.

Bojslave můj drahý,
Máti vlast jak děva
Láskou k tobě hoří,
Na mne však se hněvá.
»Miluji ho,« řekla,
»Nad jiných tisíce.«
Načež já jí: »Máti,
Že já ještě více!«

Tam v té dáli temné,
V Opočenském lůně,
Žije přítel věrný,
Žije, však mi stůně.

Bože, dobrý Bože!
Nedej mu umříti!
Z mých dnů vem a nech ho
Vlasti déle žíti.

U Rokycan růvek —
Tamo slyšet lkáti;
Jun to švarný úpí:
»Máti, dobrá máti!«
Neplač, synu, neplač,
Máť tvou blaží nebe;
Žij teď máti naší,
A tak spasíš sebe.

Ferdinande milý!
Za dne májového
Nahlédl jsem hloubě
V základ srdce tvého;
Spatřil jsem tam ráje,
Pokoj, lásku, nebe,
Spatřil jsem tam dívku,
Dívku tvou a sebe.

II.

Truchle se raduje,
Sám kdo má plesati;
Dvakrát ale pláče,
Sám kdo musí lkáti.
Odvykl jsem, běda!
Se již radovati,

A přec musím sám, ach!
Sobě jenom lkáti.

Vánkem klesá kvítko
Kvítku do náručí;
Snad se mají rády? —
Kdo je tomu učí?
Milovat se jest již
Tvůrcem tvorům dáno,
Nemilovat ale —
Ach — vymudrováno.

Koho těší soumrak,
V něm kdo ráj svůj cítí,
Ten si na něj jistě
Sluncem neposvítí;
Nespasí tě láska,
Nikdy není v stavu,
Máš-li srdce v hlavě,
Aneb v srdci hlavu.

Po světle kdo touží,
Plesá, když se šeří,
Ve mrákotách pustých
Světýlku uvěří;
Dívko! duše moje!
Ach, též slunce žádá,
Lži mi třebas, jenom
Řekni: »Mám tě ráda.«

Dívky, zlaté dívky,
Ach! vy krásně lžete,
A vy lžete, i když

Pravdu mluvit chcete;
Ač to, že nám lžete,
Velmi dobře víme,
Přec vašemu lhaní
Rádi uvěříme.

»Neplač! plesej, hoduj,
Po dívkách se dívej,
Cestuj, střílej, tancuj,
Pij a pij a zpívej« —
Mlč a nech mě lkáti,
Neposlechnu tebe;
Ty mi přeješ ráj, a
Já již viděl nebe.

Ach, to je vám děvče,
Krásnější než krásné,
Hebounké jí vlásky
Věnčí čílko jasné;
Zoubky má jak perle,
Milostných dvé líček,
Z každého jí očka
Kouká andělíček.

Kdyby tak Petrarka
Z hrobu vstal chladného,
A já mu okázal
Dívku srdce svého:
Že by se zarmoutil,
A v kvetoucím máji
Písničku nám zalkal
O ztraceném ráji!

A kdyby ji býval
Rafael uviděl,

On by se snad věčně
Za svou slávu styděl;
Zahodil by štětec,
Chtě jen žíti pro ni —
Jistě on by se mi
Zamiloval do ní.

Povídají lidé,
Že je ještě mladá;
Hrozí mi lidičky,
Že mě nemá ráda;
Mluvte si co chcete,
Nebudu se lekat,
Ona si pospíší,
A já budu čekat.

Dívko, zlatá dívko!
Až se uvidíme,
Pak si teprv všecko,
Všecko si povíme.
Ach, já myslím marně,
Mluvím jako děcko;
Až tě spatřím, pak, ach!
Zapomenu všecko.

Pak se budem učit
Jako dobré děti:
Já ti písně skládat,
Ty mně písně pěti.
Uč mě jakékoli,
Každé porozumím,
Jen ne: »Sil jsem proso« —
Té ne — tu již umím.

Květinoválka.

Báchorka.

I.

Asi před tisíci lety,
Jak nám staří
Vypravují kronikáři,
Náležely Krkonošské hřbety
Jakémusi *Krakonoši*,
Který také *Rybrcoul*
Slouti moh' anebo sloul.
O tomto si starcové i hoši,
Zletilé i mladé vesničanky
V českých horách, v českém kraji
Velmi často povídají,
Ve sněhu když po vesnici
Meluzina s chumelicí
Hlučné slaví radovánky.
Sejdou-li se do teplounké světničky
Se vřetýnky, s kolovrátky
Švitořivé kamarádky,
Hodnověrné babičky:
Tu ví každá o něm povídačku —
Jaké kousky provozoval,
Kterak prý se proměňoval,

Co potrestal posměváčků,
Jak bývalo v Krkonoších veselo,
Když to bůže na nich bydlelo.

Kde se mnoho povídává,
Tam se časem také trochu lhává;
Kdyby však jen polovička pravda bylo,
Co se nám již o něm namluvilo:
Tedy byl jen červ — ba ještě víc —
Doktor Faust byl proti němu míň než nic,
S celou svojí čarodějnou zběří.
Inu, pan Rybrcoul tropil kusy,
Jimž se člověk notně divit musí,
Pakli jim jen trochu věří! —

Slyšme tedy naši pohádku.
Ten pan Rybrcoul měl zahrádku,
Která sluje teď, a bude slout, jak sloula
Ode dávna, *sadem Rybrcoula.*
V tomto sadě, po lučinách řásných,
Kvetlo na tisíce kvítků krásných,
A ty kvítky kvetly neustále;
Neboť v sadě toho duchův krále
Věčný stánek rozbil sobě Máj —
Slovem: byl to druhý ráj.

Jedenkrát, když právě slunce vycházelo,
Konal bůžek ranní promenádu
Rovnou cestou na zahradu.
Oko jeho s potěšením dlelo
Na koberci z měnivého kvítí
(Muselof to velmi krásné býti,

Neb i sluněčko se na to smálo);
Každé kvítečko se zdálo,
Jakby v rozkošenství žaslo
Nad sličností vlastních barviček,
Na nichžto se množství perliček
Třpytící se rosy čile třáslo.

Čím však v krásu oko patří déle,
Tím se krásnější zdá být!
Oko ji chce pohltit,
Ona pohltí zas oko celé;
Myslíme v ní vidět nebe,
Víc a víc ji milujem,
Zapomenem na svět, sebe,
Jí svůj svět i sebe věnujem.

Čím dél v kvítky Krakonoš tu patří,
Tím se více s nimi bratří.
»Krásné jste,« tak myslí sobě;
»Vy však, že jste krásné, nevíte.
K věčné odsouzeny mdlobě,
Ve svém zrodíte se hrobě,
V něm jste živy, v něm i zhynete;
A co milostného nosíte,
Tím jen jiné blažíte.«

Tu mu v hlavě znikne myšlénka,
Jak by si as tato kvítenka
Počínala, kdyby řeč svou měla,
A pak dělat mohla, co by chtěla.
»Počkej, to je řádné!
To by muselo být vyražení,«

Myslil sobě, »jakéž od stvoření
Nespatřilo oko žádné!«

Jak se mile v lůně náchylnosti
Z pomyšlení žádost porozvine,
Ani hrstka času neuplyne,
A jest předsevzetí ze žádosti;
Předsevzetí, osud-li jen proti němu nehraje,
Snadno v skutek dozraje.

Kde se vůle pojí k síle,
Tam se lehce dojde cíle;
Krása-li jen zavzdychá,
Celý svět jí o půl noci
Ku pomoci
Pospíchá.

Krakonoš měl sílu ve své moci,
Vůli měl, i spěchalť ku pomoci.
Mile hleďě na koberec kropenatý,
Sáhne v ňádra, vyndá proutek zlatý,
Několikrát kolem sebe švihne,
Nad hlavu jej zdvihne,
Promluví tři kouzelnická slova,
Třikrát proutkem na tři strany kyne —
A hle div, a div tu opět znova!
V každé kvítko lidský život plyne,
Počneť myslit, a že myslí, žasne;
Cítí, že již cítí; hyne
V divu svém a hasne;
A zas v blahém vytržení
Počne žíti;

Již, co cítí,
Nechce skryto býti;
Ozvouť se tu bez prodlení
Všebarevná ústa vděčná,
Zazní hlasně,
Stříbrojasně,
Jako rajských pěvců pění:
»Krakonoši čest a sláva věčná!«

Divná věc,
Do stvoření neschopného
Vkouzliť volnost, mysl, řeč —
Totě něco přehrozného!
Avšak co se budem divit?
Darmo sobě hubu křivit!
Chcem-li z toho rozum míti,
Musíme si pomysliti,
Že je zkřísil prutem zlatým,
Ne železným, ani s lísky vzatým,
A že zlato samo v sobě
Divy činí v každé době,
Že jen tří slov zapotřebí máte,
Švihnete-li jím jen vícekráte —
Každý zemšťan dobře ví,
Který tuto modlu ctí.
Dejte takhle zlaté hroudy
Třebas Honzíkovi z Boudy,
Byť i jemu v mozku šťovík rosť,
Rozumu má hnedle dost,
A co vtipu, a co učenosti —
Věru, ještě víc než dosti!
Ba až trochu příliš zhusta

Otvírává zlatý klíček
Bránu k srdci, často pak i ústa,
Ježto pevně zamknul Tajemníček.
Zlato dělá hrozné kusy
V ruce mdlého dítěte;
Což pak teprv dělat musí
V mocné pěsti bůžete!

Že dal květinkám ten jasný hlas,
Jest to cos tak podivného?
A že za tak krátký čas
Zřetelně jsou proslovily,
Co si všecko v duchu utvořily,
Není nic tak nadpřirozeného!
Což pak není *Marjánek* a *Rosinek*
Aneb jiných ještě bylinek,
Které mají od přirozenosti
Převýborné vlohy k výmluvnosti?
Pak jest tomu lehce mluviti,
Kdo má hlas a umí — mysliti;
Co prý kolikrát je hovoření,
Při kterémžto na myšlení
Není ani pomyšlení!

Jakou radost Krakonoš tu musel míti,
Když ho vlastní dílo chválilo,
Může sobě každý pomysliti:
Komuž by to milo nebylo?
Krakonoše tak to těšilo,
Že byl radostí jak bez sebe,
Na svět zapomněl i na nebe.
Celinké dni v sadě svém teď býval,

Neustále hleděl na své kvítky,
Poslouchal je, s nimi hovoříval,
Jakby otec s milenými dítky.
Plamen lásky jeho k nim tak prudký byl,
Že ho čas, jenž všecko na rub zvrátí,
Tak malounko ochladil —
Že to sotva bylo znáti.

II.

Jedenkrát, když Krakonoš byl v radě
Velemocných kouzelníků,
Procházel se na zahradě
Tulipánek s *Růží* po trávníku.
Tu je stezka ku potůčku vedla,
U něhož se zastavily.
Když tu bez urážky hovořily,
Jak jest krásná která květinka:
Tu se nechtíc sličná Růžinka
Nad potůček mile naklonila;
Jak svůj obraz ve potůčku zhlédla,
Hned se roztomile zapýřila.
Sotva že ji zočil Tulipánek,
Jak tu hledá ve zrcadle sebe:
»Růže! dobré nebe« —
Jal se mluvit — »milovalo tebe
Ze všech dcerek teto květnice,
Na mou duši, nejvíce!
Krása sama v tobě
Utěšený stánek
Vyvolila sobě;

Kdo tě zhlédne, každý plesá,
Před tvou krásou každá krása klesá,
Ty jsi slávou, ty jsi chloubou naší!«

»Já jsem bídnou sestrou vaší!«
Řekla Růže pololkavě,
Trochu hravě, trochu upejpavě;
»*Lilie* — ta slávou naší!
Tak to osud, tak to Krakonoš chce míti.
Včera, prohlížeje tady kvítky,
Jak ji jenom uhlídal,
Hnedle se k ní vlekl,
Mnoho hezkého jí povídal.
Posléz jí též řekl:
Ty jsi okrasou mé zahrady; —
Lilie! — ta slávou naší,
Já jsem bídnou sestrou vaší!«

»Krakonoš je někdy divný pánek,
Míváť přepodivné nápady,«
Vece uštěpačně Tulipánek;
»Když je mu ta barva bílá
Tak náramně milá,
Když se jí jen klanět pílí,
Proč pak sobě tváře neobílí?
Bledost, věru, malá zásluha;
Bledost, to je neduha!
Bledým bývá ten, kdo stůně;
Panna, která hocha hledá,
Bledá jest; i smrt jest bledá.
Našinec se krásy její nebojí,
A ta její vůně

Za mnoho též nestojí.
Od té doby,
Co jí udělal náš pán to potěšení,
Že se k ní až vlekl,
A pak že jí řekl,
Jak je hezká a jak se mu líbí:
Zapomněla zcela na své mdloby,
Již si myslí, že tu nad ni není!
Však my dobře víme, co jí chybí —
A pak chvála velkých mladých pánů
Mívá víc než jednu slabou stranu.
Ať mi ukáže, kdo může,
Barvu krásnější, než tvá jest, Růže!
V záři růžové
Celý východ hoří,
Když se slunko vine ze kolébky své,
A kdy v kráse
Usmívá se,
Již se všickni zemští tvorové
V blahém zanícení koří;
Na oblouku divokrásných duh
Nejkrásnějším růžný bývá pruh:
K tomu všemu ještě, jaké záři
Obdivujeme se v nadpozemské tváři
Rybrcoulově?
Jistě barvy růžové! —
Jaké pak jsou na Lilii krasoty?
Trochu bídné bledoty,
Jižto všecky tvory plaší —
Ty jsi slávou, ty jsi chloubou naší!« —
Lilie to všecko slyšela,
Sklopila svou hlavinku a mlčela;

Hyacint pak, jenž tu opodál
Na kopečku jasném stál,
Nemohl to poslouchati déle,
Neb ta hana i ta prudká chvála
Mocně do duše mu prala.
Ujme Lilie se vřele,
Kteráž po ten celý čas
Jako bez duše tu stála;
A již slyšet jeho hlas:
»Neozvat se uštěpačům,
Shovívati pomluvačům,
Každou křivdu spokojeně snést,
Slabost jest!«

Obě strany v okamžiku
Tolik měly pomocníků,
Že hned řádnou hádku mohly začíti;
Sotva že počaly se vaditi,
Hned tu byly sbory poštěváčků,
Pochlebníků, klevetníků, posměváčků,
Mudrlantů, spekulantů, novinářek,
Ramenářů, krkáčů a pletichářek.
By se mohly pohodlně pohádati,
Rozstouply se pěkně na dvě strany.
Tu si teprv počly zřejmě povídati,
Pravdy peprné a čpící hany.
V kratičké však době
Byly svými důkazy zas v sobě.

Aj tu z hlučné chumelice
Vyjde vážně *Slunečnice*.
»Ticho!« zvolá ze vší síly

Na své rozdrážděné sestřinky —
»Ticho, sestry! na malou jen chvíli,
Můžete-li, sebe zapřete;
Až vám vyjevím své myšlénky,
Pak se opět hádat můžete,
Dokud jen se které bude líbiti!«

V krátké době
Bylo vůkol ticho jako v hrobě.
Slunečnice počne mluviti:
»Hádáním se velmi málo spraví;
Dobrotou se všecko spravit může.
Jedna strana praví:
Od počátku časů
Královnou všech květin že jest Růže.«

»Růže!« zaznělo as tisíc hlasů —
»Okrasou nám růže je!«

»Druhá strana,«
Mluví Slunečnice dále,
»Dokazuje stále,
Že prý bledolící Lilie.«

»Ať je zdráva!«
Ozve se tu strana pravá —
»Lilie vždy naše sláva!«

»Hádejte se třeba ještě více,«
Počne opět moudrá Slunečnice,
»Hašteřením pranic nesvedeme,
Za královnu dvě mít nemůžeme,
Sic by se nám vysmál celý svět.

Nejkrásnější květ
Jenom jedna míti může;
Která tedy? Lilie či Růže?« —

»Každá strana bude na svém státi;
Má-li se nám pravda ukázati« —
Věhlasná zas mluví paní
Po hlasitém rokování —
»Dlužno jedné každé straně
Uchopit se zbraně,
A tak zbraní
Udělat svou paní naší paní.
Až se vrátí zítra slunce zas,
Jak jen sejde rosa s nás,
Všecinky se shromáždíme
U pramene Královského;
Každý kvítek při své paní,
Zaopatřen zbraní.
Zbraní moudrou slavně rozsoudíme,
Lilie-li první nebo Růže.
Bude se tu ovšem o naše hrát kůže;
Ale byť i nás to víc než kůži stálo,
Za tu pravdu, které se tu dopídíme —
Sto životů dát jest málo!
Pro pravdu se sladko bojuje;
Zvítězí, kdo život pravdě věnuje!
Svedem bitvu; kdo v ní zahyne,
Toho sláva věčná nemine.
Kterou stranu zvítěziti uvidíme,
Té tu krásnou rekyni
Všeobecnou vládkyní
Jednohlasně pozdravíme.«

Umlkla — a v celém roji
Trvá ještě chvilku mlčení,
Počne hučení a hemžení;
Na to po veškerém roji
Zazní slavně: »Vzhůru, k boji!«

Přípravami unavily krásný den,
A on klesl v náruč noci temné;
Usnul svět, však duše kvítků jemné
Neoblažil žádný sen. —

III.

Když se noční temno rozplynulo,
A když slunko, opět beze změny,
Ze poupěte velerůžového
Na horách se rozvinulo:
Byly květinky již shromážděny
U pramene Královského,
Na dvě strany rozděleny
Připraveny k boji. —
Z jedné strany *Lilje* stojí,
Podle ní se skvějí
Druhové a outlé družky její,
Totiž: Slzičky a Žlutáčky,
Modrooký Zpomínáček,
Sprosté Kohoutky a Kukačky,
Reseda a Vlčí máček,
Hadí mlíčí, Pampelišky,
Kozí brada, Petrklíčky,
Slavný Břečtan, skromné Sedmikrásky,

Levandulky vonné, modré Klásky,
Ušlechtilé Konvalinky,
Boubelaté Medulinky,
Žluté Narcisky i bělounké,
Modré Zvonky, Violinky něžné,
Chudobinky útlounké,
Jahodníka kvítky sněžné,
Chrpy, Koukole a Měsíčky,
Pruhované Pentličky,
Mořské trávy, Rozmarinky zelené,
Balšam, Hyacinty milené,
Doušky mateří a Rosičky.
Kvítí barev všech a všeho druhu
Stobarevnou tvořilo tu duhu.

Z druhé strany
Stojí mládenci a panny,
Oni milení a tyto milené,
Kolem *Růže* červené:
Štíhlé Šípky, malované Tulipánky,
Plné Slizy, jednoduché Husičky,
Balzaminky, milované Majoránky,
Karafiátky a Vorlíčky,
Isop mocný, Astra divně barvená,
Krásný Prsták, suché Ostružiny,
Láska hořící a Pivoňka též zarděná,
Vonné Jericho a vážné Georginy,
Aurikule, Husí nožky, Maliny,
Šeřík, Bodlák, Heřmánky a Kaliny.
Vše to v živé tady kráse stálo,
Až se na to srdce smálo.

Pro sebe však v dáli
Obojetné s druhy družky stály:
Černobejly, Bolehlavy, Blíny,
Máty, Angeliky, Rákosiny,
Turan, Kapradí, Umrlčí kvítí,
Kopřiviny, Řimbaba a Sítí,
Hub též řady celé,
Které mohly doma ostat smělc.

V celém četném shromáždění
Nebylo však Slunečnice k uvidění;
Řečnice ta doma ostala!
Ona ale místo sebe samy,
Jak jsou dámy,
Moudré naučení plukům poslala:
Povinnost že kvítku každého,
Mužně, statně bojovati,
Smrti že se nemá nikdo báti;
Ten že věčně bude žíti
Ve paměti ostatního kvítí,
Kdo kus žití časného
Ve zápasu povinnosti ztratí:
Sama že jen proto doma ostala,
Aby mohla pilně pozor dáti —
Zůstane-li, až se budou rváti,
Nad porážkou jejich slunce státi;
Že se o to musí starati,
By se také budoucnosti
Marných hádek uspořilo,
Bylo-li to totiž v skutečnosti,
Kdy a jak to přece bylo:

Pak že někdo musí doma ostati,
K bitvě že jich bez ní bude dosti. —

Vše se chystá, vše se strojí
K obecnému boji.
Růže a ty křoviny,
Které z přízně její byly,
Špičkami se ozbrojily;
Ostružiny, Maliny,
A též jiné, by se zachovaly,
Podobnou zbraň na se vzaly.
Lilie i mnohé sestry milené
Šavle vzaly zelené,
Medulinka boubelatá med,
Blíny, Prstáky a Bolehlavy jed;
Isopy a Balšamy
Vzaly balsam na rány:
Turan, Kapradí a Angeliky
Čarodějné vzaly líky.
Láska hořící se krásou ozbrojila,
Jakoby to věděla, co reků
Krajin všech i všechněch věků
Krása v prach již porazila.

Když však mělo přijít k seči,
Nabádaly obě vůdkyně
Svoje reky a své rekyně
K udatnosti ráznou řečí.
Pak své vojsko, jen tak od ruky,
Rozdělila Růže na pluky;
Plukům svým též bez velikých křiků
Představila množství úředníků,

Ze svých přátel, ze svých společnic
Natvořila plukovníků, pobočnic.
Z Tulipána, svého chvalořečníka,
Upekla hned setníka.
Z které nemohla být pobočnice,
Hned z ní byla řádná desátnice;
Komu však se nedostalo důstojnosti,
Ten se chudák musel ke sprostnosti,
Chtěj neb nechtěj, sám již odhodlat;
Někdo musí přece bojovat!

IV.

Již hesla se
Po obojí straně nesla,
Aj tu zazní Růžin hlas:
»Vzhůru, sestry, již je čas!
Vzhůru, bratří, mužně k boji!
Vítězství nám osud strojí!«

A v té době
Táhnou vojska tiše proti sobě,
Vůdcové si v jejich čele
Počínají směle;
Zahlídnouce ale nepřítele,
Jenžto poslal napřed armádu —
Uklidí se pěkně do zadu,
Volajíce: »Nebojte se, s chutí na ně!«
V tom se v předu strhne hluk,
Šramot, křik a lomoz zbraně,
Nářek, pláč a bědování;
Mezi tím je slyšet hulákání:

»Nebojte se, s chutí na ně!«
Pluky, které v předu byly,
Na pláni se setkaly,
Na sebe se obořily,
A tak bitvu počaly.

Již se blíží k sobě houfy celé,
Za plukem pluk jako roj
Letí v boj —
Neohroženě a směle.
Již jsou vojska celá v bitvě tuhé,
Nesnáze a na sta muk
Strojí jedna strana druhé.
Víc a víc se množí hluk,
Víc a více lomoz zbraně;
Slyšet nářek, slyšet ryk,
Bolné lkání, divý křik
Na obojí straně.
Víc a víc se vojska rojí,
Dělí se a zas se pojí;
Tu se honí, tam se tlačí —
Bledá smrt
Jako chrt
Velikými kroky po bojišti kráčí,
Vše se před ní děsí, třese;
Kde se vidí pluky nejhoušť hnáti,
Tam svou krutou kosu nese,
Napořád jen všecko mlátí:
Kvítka zasáhnutá kosou chladnou
Klesají a vadnou.

Boj již trvá hroznou dýli,
Zuření již ochabuje;

Ještě však se neschyluje
K žádanému cíli.
Mlkne hlahol hlasů hrůzných,
Již se dusí temné hluky,
Rozptýleny jsou již pluky;
Bitva ve sborech přec různých
Krvolačně ještě žije.
Pro sebe se již jen bije —
Tulipán tu ze vší síly
Na Hyacinta se obořuje;
Hyacintek stále ustupuje,
Štíhlým mečem drahý život chrání.
Boj již trvá hroznou dýli —
Hyacint se více osměluje,
Obdržené rány oplacuje,
Víc a více na soupeře dotírá;
Tulipánek ochabuje,
Již v něm odvážlivost umírá,
Již se jenom slabě brání,
Couvá již, již poklesává,
Na outěk se dává:
Hyacintek po široké pláni
Zaslouženou mzdu mu platí;
Tulipánek všecky síly,
Kde má kterou, ještě sebere,
Houštinou se prodere,
Prchne, však v té píli
Všechnu vůni ztratí.
Hyacint ho chytit doufá,
Nadchází mu druhou stranou,
Kde se Břečtan s Růží planou
Drahný čas již potýká.

Nad vítězstvím Břečtan zoufá,
Pomalounku coufá, coufá,
Jak mu možno utíká;
Každý jeho zoufanlivý krok
Stíhá smrtonosný Růže skok.
Již již slábne, již snad zhyne,
Aj tu zhlídne Jilmu v lese,
Tam jej naděje a hrůza nese.
Již se k táhlé Jilmě blíží,
Již jest u ní, k ní se vine,
Kolem ní se točí, klíží;
Uleknuta stojí Růže
Na bojišti hrůzohrůzném.
Žádný lad již nepanuje,
Každý spěchá, kam jen může,
V matné různici a zmatku různém.

Chrpy zmodřené a Koukole
Utíkají mezi Klásky do pole,
Za nimi hned ze vší síly
Heřmánkové pílí;
Na příkopy, na meze
Sedmikráska zaleze.
Sítí, Bolehlavy, Třtiny,
Husičky a Rákosiny,
Přestavše již mnohé nehody,
Rozplašeny ubíhají
Do bažin a do vody;
Za nimi pak Žlutáčky,
Kohoutky a Kukačky
Přes palouky pospíchají.
Již se také Vlčí máček

Opatrně loudí z boje,
U potůčka Zpomínáček
Hledá blaho svoje,
Jahodníček v trávě husté,
Slzičky tam na té stráni pusté,
Smrž se strachy pod mech vrývá,
Violka se v roští skrývá;
Kam kdo může, kde jen spásu vidí,
Tam se, o hrdlo se boje,
Se vší udatností klidí.
Šípek ale, nad ouvozem stoje,
Kde se nejvíc chodit musí,
Hrdě spodem vonné Doušky dusí.

Tu se malý sborek ještě brání.
Tamto mocnější sbor utíká;
Zde zas chrabrá mysl setníka
Různé vojsko dohromady shání,
Onde pode mečem mstitelkyně
Slabší sestry outlý život chřadne;
Tam se bolně loučí přítelkyně
U otvoru hrobky chladné.
Celé bojiště již pokrývají
Kvítky svadlé, kvítky raněné;
Podle sebe mile spočívají
Bratříci a sestry smrtí smířené.
Sluněčko, co lampa v pusté hrobce,
Se zlatého kopce
Soutrpně si na ně svítí,
To, jež před chvilkou jim svítilo,
Když jim žilo v žilkách živobytí,
Když je světlo ještě blažilo.

Po bojišti šumí vánky jemné,
Ve šumné pak vání
Nesou nářky, nesou lkání —
K básníkům všem v dáli temné.
Vítězství však zaplacené draze
Na osudné ještě leží váze.

Již jsou všecky pluky rozptýleny,
Již jen spanilé jich vůdkyně,
Ode všech tu opuštěny,
V krutém boji
Stojí,
Jakby slávychtivé rekyně.
Lilie již poklesává,
Již se s nadějí svou rozžehnává,
Již již ubožátko klesá;
Již chce Růže slabé sokyni
Osudnou tu ránu zasaditi,
Která z ní má učiniti
Slavnou samovládkyni:
Již ta krutá rána letí — — divná moc
Vrhne v oudol černou noc,
Vítr hučí oužlabinou,
V háji, v lese,
V brlozích i nad skalinou;
Vše se třese,
Vše se hrozí, vše se děsí,
A ta všecka vše zas trnou,
Jak by bouří táhli běsi.
Houšť a houšť se mraky hrnou,
Jakby noci
Tajné moci

Otvíraly černé brány;
Aj, tu blesk
Projede tmu na vše strany,
V tom
Řinkne hrom —
Jakby prasknul světa kruh;
Strašně zarachotí třesk,
Ve veškerém stvoření
Zatají se duch —
Dlouhé mrtvé mlčení — —
Opět blesk
Křížem na kříž nebe projede;
Hromu třesk
K životu zas všecko přivede.

V.

Z půlnočního temna
Vyprejští se mžikem záře jemná;
V ní se divokrásné duhy
Hbitě krouží jako kruhy,
V kole světlo fialové svítí,
V němž se hvězdy démantové třpytí;
Na mráčku pak safirovém,
Z něhož rajské prší růže,
Zjevilo se krásné bůže
Ve kaftánku liliovém,
Po kterém se s jeho šije
Ve prsténcích zlaté vlásky
V něžné kráse mile krouží.
Oděv tílka růže v oko vije,

Jej pak jasnomodré pásky
Nad outlými boky ouží.
Z převelebných jeho tváří
Svatý hněv tu září,
Zlaté žezlo drží v ruce jedné,
V druhé drží větev zelenou.
Vše se před ním třese, hrůzou bledne,
Vše se koří s myslí zděšenou;
On pak zlatým žezlem kyne —
Všecko hyne —
Kyne větví zelenou —
V duši kvítků zničenou
Nový život plyne;
K žezlu větev připoje
Zdvihne oboje —
A hned rozvine se rouška pokoje.
Na to, slyš! co hudba zvonků jasná,
Z úst mu znějí slavně slova krásná:
»*Ráj* jest mír,
Svornost dítko vděčné;
Svár je štír,
Závist peklo věčné!
Vyhnaly jste z ráje samy sebe.
Po blesku jste slepě sahaly;
Hledaly jste v pekle nebe,
Hrob jste samy sobě kopaly.
Osud o vás málo pečoval,
Z pitomých vás žilek sesnoval,
Kořenem vás k zemi ukoval,
Místo smyslů dal vám slepé síly,
K bídnému jen utvořil vás cíli.
Já životu vašemu

Nový život dal,
Já jsem kvítku každému
Bělmo s očí sňal;
Já vám mysl, vůli dal a hlas,
Já jsem z hrobu vyveď vás;
Zle jste užívaly řeči,
Volnost vaše sáhla k meči,
Rozum přivedl vás k seči!« —

»Aj, ty Růže!«
Počne vážně k této bůže —
»Ty jsi k vůli slávě marné
V hrdlo smrti vedla moje dcerky zdárné,
Ty jsi chtěla vystaviti sobě
Slávy trůn, leč na svých sester hrobě;
Neměla jsi ještě na tom dosti,
Že je převyšuješ spanilostí?«

Růže ani nepozvedne
Hlavy své a zbledne. —

»A co tebe na bojiště zvalo,
Lilie má utěšená?
Srdce mé ti povždy přálo —
Bylo ti to ještě málo?«

Lilie se zastydí a začervená.
A jak oko jeho jemné
Violinku zhlédne v houšti temné:
»Což pak Violinku moji
Přivábilo také k boji?
Proč se skrýváš? Nevina se dívá
Směle do očí, jen hřích se skrývá! —

»Slyš mne, Růže! slyš mne, Lilie!
Na znamení,
Svár že mezi vámi nežije,
Upřímné si dejte políbení!«

V tom se k sobě
Lilie a Růže naklonily,
A v té době
Nevina se s krásou políbily.
Všecko chválí velebného krále,
A on vážně mluví dále:

»Co být nechce moudrým v slávě,
Budiž mdlým!
Štěstí nerozumné hlavě
Bývá zlým!«
Řekne Krakonoš, a žezlem kyne —
Mysl, hlas i vůle kvítkům hyne;
Každé ostalo hned tak,
Při čem bylo, kde a jak.

Od té chvíle
Máme růže červené a bílé,
Od té doby strašlivé
Máme také dvojí liliátko,
Zprovinělé neviňátko:
Bělounké a ohnivé.
U potůčka kvete zpomínáček,
Podnes na poli neb u pole
Kvetou chrpy modré, vlčí máček,
Heřmánky a koukole;
Jahodníček v trávě husté,

Slzičky pak na stráni zas pusté,
Na lučinách žlutáčky,
Kohoutky a kukačky.
Třtinám, rákosu a sítí
Posud ve vlnách je žíti,
Kolem jilm se břečtan ještě vine,
Hyacint nám s vršku kyne,
Šípek, kde se chodit musí,
Podnes outlá kvítka dusí.
Od té doby zradné
Nemá tulipánek vůně žádné,
S bělohlavem černý blín má jed,
Boubelatá medulinka med;
Turan, kapradí a angeliky
Kouzelné zas mají líky.

Na památku toho dne a na znamení
Smíření se lilie a růžinky —
Vkouzlil bůžek jejich políbení
V líce švarné dívčinky;
Violinky něžné líčko krásné,
Jež se po očinku tenkrát dívala,
Lilie když růži líbala,
Vkouzlil v její očko jasné.
Proto se tak libě usmívají
Záře oněch květinek
S tváří švarných dívčinek,
Že tak krásné sídlo mají;
Violinka na ně pokukuje
Z okenečka skvělého —
Z očka dívky mírného —
Jak tu jedna druhou okrašluje,

Liliátko-li se čČrvená,
Čili bledne růže milená,
Aneb cele smířeny
Obě kvetou bez změny.

Proto violinka modřená
Vůní svou své blaho jeví háji;
Jakmile však prvně v jarním čase
Nade háji *zahřmí* zase:
Sebe i svou vůni tají,
Kvete, leč jak zapřená.
Kdyby měla ještě mysl svoji,
Myslil bych si, že se bojí
Příchodu snad druhého
Krakonoše mocného,
Nese-li jí ve hřmění
Trpké vysvobození
Ze žaláře blahého —
Z očka dívky mírného!

Veselá píseň zarmouceného.

Ať žije pivo! pivo a zpěv!
Pivem a písní mladí se krev;
Pivo a píseň rozhřeje hruď!
Pito a pito a zpíváno buď!
Pivo a zpěv —
Množí nám radost, dusí nám hněv,
Mladí nám krev a hřeje nám hruď;
Pito a pito a zpíváno buď!

Přijdeme sem — svět pustý je krám,
Pandora všecko zkazila nám, —
Blaho již pryč a slasti ty tam,
Náděje prý jen zůstala nám,
A ta je klam!
Takových braků netřeba nám!
Kdo ji chce mít, aj! ten si ji vem —
My chceme pivo, he, pivečko sem!
Život náš pln jest trampot a psot,
S čela se leje krvavý pot;
Přátelství, láska, sláva i čest —
Sluncem prý ve tmách egyptských jest;
Sláva i čest,
Přátelství, láska — slast hořká jest,
Ten kdo chce v světě vesele žít,
Musí jen zpívat a zpívat a pít!

Láska-li tebe do ráje zve,
Klaní se jiný milence tvé,
Vadne tvůj ráj, pln krásy, pln vnad,
Srdce užírá žárlivý had.
Milovat? — pít!!
Láska — ta nechce přátele mít;
Pivečko nezná žárlivý vtip,
Pivo chce hosti — čím více, tím líp.
Když tě od milky, z ráje tvých muk,
Zapudí bídný, ničemný kluk,
Potom se s losem, můžeš-li, suď,
A kluka žehnej: »Zatracen buď!«
Co z toho máš? —
Pivo-li, bratře! pivo-li znáš,
Sklenky se chop a zvolej: Tys má!
Věrnost jen sklenka — sklenka jen zná.

Štěstí-li máš — toť milený host!
Přítelkyň, přátel všude máš dost!
Štěstí je vrátké, přátelství klam,
V neštěstí, v nouzi zůstaneš sám.
Přízeň chceš znát?
Dej si jen sklenku pivečka dát:
Pivečku jenom přátelství, čest,
Věrnoť i v bídě vždy věrnému jest.

Lásky se štítí, lásku kdo zná,
Zklamaný láskou k slávě se má;
Láska dá žalosť, sláva dá strach,
Věneček slávy pouhýť je prach.
Sláva i čest
Rájem i peklem manů svých jest,

Slastí a strastí věčný to boj —
Radostí ryzích jen v pivu je zdroj.
Přijde-li stáří vyzáblých líc,
Sláva i láska neblaží víc;
Stařečka déle nešálí mam,
On ve své poušti běduje sám.
Pivečko jen
Starcovi jasní pošmourný den!
Co mu vzal rozum, co mu vzal čas —
Vrátí mu sklenka a pivečko zas.

Pak přijde smrt a zhasí nám svit,
Přestanem zpívat, přestanem pít;
Život náš klesne do mdloby z mdlob —
Poslední přístav lidstva jest hrob.
Buď si jak buď —
Hrobe, ty hřej nás, nebo jen studˇ;
Dokavad ale hřeje nás hruď,
Pito a pito a zpíváno buď!

Při měsíčku.

Sviť, měsíčku, jasně,
Ať vidím ty kraje,
Kde si s mojí milou
Libý spánek hraje:
Věj, větérku, mírně
Po tom pustém lomě,
Nezbuď mou milenku,
Snad se jí zdá o mně.

Má drahá milenka
Je děvčátko české,
Srdéčko má dobré,
Tvářinky má hezké;
Srdéčko má dobré,
Tváře jako růže;
Kdož takové dítko
Nemilovat může?

Dívko srdce mého!
Rád na tě myslívám,
A když na tě myslím,
Vždycky se rmoutívám;
Vždycky se rmoutívám
Jak po velké ztrátě,
A přec nejraději
Myslím, dívko, na tě.

Někdo se rád směje,
Někdo zpívá, skáče,
Někdo si zas nejradš
V samotě zapláče;
Pláč ulehčí srdci,
Slzinka nezhřeší;
Přejtež mi mé slzy,
Když mě slzet těší.

Kdo se zamiluje,
Velmi mnoho zkusí;
A kdo nemiluje,
Bez slasti žít musí.
Smutné jest to věru
V našem živobytí,
V tom a nebo onom —
V jednom musím dlíti.

Měsíčku, měsíčku,
Rád se na tě dívám,
A když na tě patřím,:
Vždycky si myslívám
Jestliže to přece,
Co bylo a není
V skutečnosti bylo,
Neb je blahé snění.

Nebyl to sen žádny,
Nebylo to snění;
Sen jest, co se zdává,
Sen tak živý není.
Byl-li to však přelud

Obraznosti vřelé,
Tedy je sen dlouhý
Žití naše celé.
Někdy jsou sny strašné,
Někdy divokrásné,
Buď nám nebe kalí
Neb je činí jasné.
Třebať bychom stále
Ve snu jenom dleli:
Kdybychom jen směli
Sníť, co bychom chtěli.

Když jsem já svou milou
Ponejprv uviděl,
Ona se mě bála,
Já jsem se jí styděl;
Potom se mnou často
O samotě stála,
Já se styděl stydět,
Ona bát se bála.

Měsíček se díval,
Když jsem s milou stával,
Když jsem na dobrou noc
Hubinku jí dával;
Hubinku jsem dával,
Nechtěla ji bráti;
O hubinku prosil,
Nechtěla ji dáti.

Proč pak ten potůček
Pod tou skalou hučí?

Snad že onu skálu
Milovati učí!
Uč jen, uč svou milou
Žalostivým hlasem;
Co se nedá chvílkou,
To se poddá časem.

Když jsem já svou milou
Milovati učil,
Ach, co jsem se já jí
I sebe namučil!
Častokrát mě při tom
Velmi rozzlobila,
Nechtěla se učit,
Přec se naučila.

Ach, co je to za lid?
Všecko se mi směje,
Že mi modrooké
České děvče přeje!
Kdyby jí jen jednou
V jasné očko zřeli,
Zas by mi ji všickni
Jistě záviděli!

Proč pak ten slavíček
V háječku běduje?
Snad že jej milenka
Jeho nemiluje.
Kdyby mně má milá
Nevěrnou se stala,
Duše má by věčně
Pro ni žalovala.

Jak se nad západem
Nebe jasné černá!
Nevím, ostane-li
Mně má milá věrná;
Dívky jsou lehounké,
Paměť jejich krátká,
A ta nejvěrnější
Jest jen nejmíň vrátká.

Když mi má milenka
»*S Bohem*« již dávala,
Ach, jak sobě na mém
Srdci zaplakala!
Z každinké slzinky,
Již sil její pláček,
Vykvetl v mém srdci
Krásný zpomínáček.

Bude-liž přec mojí
Dívčinka ta drahá,
Budu na něj rosit
Slzy svého blaha;
Nebude-li nám však
Přáno žíti spolu,
Budu na něj cedit
Slzy svého bolu.

Viz! tam na kopečku
Kostelíček stojí,
Bude-li má milá
Přece někdy mojí?
Pánbůh je sic mocný,

Já však pochybuji;
Lidé, zlostní lidé
Ti nás rozlučují.

Ji-li nedostanu,
Jinou nechci míti;
Nemůžeť než jedna
U mém srdci dlíti.
Budu očekávat,
Až nás nebe spojí;
Tam již naši lásku
Nikdo nerozdvojí. —

Ukolébavka.

Hajej, hajinkej!
Máti bude kolébati,
Andělíček s tebou spáti,
Pánbůh ti dá krásný sen,
Karloušku můj, spinkej jen.

Hajej, hajinkej!
Hajej, hezky spinkej, nynej:
Ty jsi můj, a žádnej jinej,
Maminka tě, zlatinký,
Za svět nedá celinký.

Hajej, hajinkej!
Sousedova Karolinka,
Ta už dávno hezky spinká,
Holouškové šli též spát,
Ty však nechceš hajinkat.

Hajej, hajinkej!
Přijde-li se bubák ptáti,
Šel-li Karloušek náš spáti,
Řekne jemu maminka:
Karloušek už hajinká.

Hajej, hajinkej!
Až tě moje políbení

K libějšímu zbudí snční,
Zlaté vyjde sluníčko —
Spinkej, moje hlavičko!

Až se probudíš:
Klobouček ten hezký nový
Dá maminka Karlouškovi,
Malovaný bubínek
Koupí jemu tatínek.

A co ještě víc —
Půjdeš s Dorotkou na táčky,
Dám ti dolů všecky hračky;
Nebudeš si smět však hrát,
Nebudeš-li hajinkat.

Hajej, hajinkej!
Máti bude kolébati,
Andělíček s tebou spáti,
Pánbůh ti dá hezký sen —
Karloušku můj, spinkej jen.

Zpomínky Jinošické.

Známť já jedny krásné háje,
Znám v těch hájích šťastnou ves!
Tam si ještě staví máje
Nevinné milosti ples.
To jsou háje jako ráje —
Tam mou píseň, vánku, nes:
Přes ty hory, přes ty doly,
Přes ty vody, přes ten les.

V hájích oněch rozkvétají
Okotěšné květinky,
Po kvítkách se kolébají
Medoplodné včelinky;
Šípy mají, nepíchají
Hájův oněch růžinky:
O takové jenom v ráji
Vykvétaly bylinky!
A v té vísce dorůstají
Roztomilé dívčinky,
Na líčkách se zardívají
Vábivé jim malinky;
A kdy hrají, usmívají
Modré jim se očinky:
Takovéto jenom v ráji
Naleznete dušinky.

Tam jsou dívky jasnočelé,
Tam jsou švarní junové,

Oči mají černoskvělé,
Tváře mají růžové;
Pro přítele — nepřítele
Plaší jejich zrakové:
Tam jsou Češi v kráse celé,
Tam jsou čeští Čechové.

Láska, věrnost v onom háji
Jako sestry domují;
Tam své plesy slavívají,
Kdož se vroucně milují,
V žití máje z ráje k ráji
Ruku v ruce putují;
Neboť, komu ruku dají,
Tomu srdce věnují.

Tam na větve vyhazují
Dívky věnce májové,
Tam se ještě ohlašují
Předků našich zpěvové,
Připravují, proskakují
Svatojanští ohňové:
Tam se ještě pamatují
Staročeští zvykové.

Jinošické jsou ty háje,
Jinošice jest ta ves,
Kde si ještě staví máje
Nevinné milosti ples;
To jsou háje jako ráje —
Tam mou píseň, vánku, nes:
Přes ty hory, přes ty doly,
Přes ty vody, přes ten les.

Horymírův skok.

I. Velký žel.

Na pahorku stojí hrad,
Jehož pozlacené báně
Přes daleké hledí pláně;
Pod hradem se táhne sad,
Táhne se až k jasné stráni,
Na ní lípa v rozkvétání. —
Pode lípou sedátko,
Na sedátku děvčátko,
Děvče, jako jarní květ,
O dvě víc než třikrát pět
Sotva čítá let.
Rozmilá to dívčinka:
Očko její modré, krásné —
Jako jitřní hvězdinka,
Která jitrem zorním hasne —
Jeví, ač to tají kráska,
Že je hasí žel a láska.
Bílá růže s violinkou modrookou
Krášlí její kaštanové vlásky,
Jak sníh padlý skvělý šat
Šlechtí dívku outlobokou;
V bledé tváři však je znát

Touhy žel a bolest lásky;
Děvčátko, ač bleďounké,
Hezčí přec než hezounké.

Sadem libý vánek věje,
Plané růže provívá,
S jabloní květ vonný seje,
Kvítím stezky posívá;
S páskou dívky sobě hraje,
Líbá její líce jemné,
Nese vzdechy její temné
V dálné kraje. —
V dálné kraje
Bolestně se dívka dívá —
Setře sobě s oka slzičku,
Vezme loutnu, smutně hraje,
Hraje truchle, truchle zpívá
Z útrob srdce písničku:

»Spanilá růžinka
Na vesnu čekala;
Ač čekala dlouho,
Přece se dočkala.
Vesna přišla z ráje —
Růže se usmála,
A perlinku drahou
Slasti vyplakala.« —

»Ach, co jsem se já již
Také načekala!
Ach, co jsem se já již
Také naplakala!

Slíbil mně, že přijde,
Sníh než s lučin sejde;
Sníh již s lučin sešel,
A on ještě nejde!«

Víc se dívka zarmoutila,
Vzdychla sobě z přehluboka;
Z modravého se jí oka
Jasná slza vyperlila.

S blahem svým se rozžehnává,
Nejzrádnější ze všech zrad
V srdéčku svém oplakává,
Vezme loutnu — spěje v hrad.

By trapné ušla samotě,
Ke staré spěchá Dorotě,
A v ňádra služky bedlivé
Své líce skrývá ohnivé,
A lká a vzdychá ouzkostně:
»Ach, pryč jsou doby milostné!
Mé krásné sny, můj ráj je pryč —
On nejde, on nepřijde víc!«

II. Krutý čin.

Černá noc své hroby otevřela,
Mrtvé stíny klesly v oudolí,
Po umlklém vůkolí
Čirá tma se rozletěla.
Půlnoc tichá — volně plyne čas,

[illegible] sněnί:
[illegible] hlas,
[illegible] ch chvění,
[illegible]

[illegible] je,
[illegible]

[illegible] mes!
[illegible]

[illegible] lid,
[illegible] bíd;
[illegible] n,
[illegible] — —

[illegible] nálo,
[illegible]
[illegible] hor
[illegible]
[illegible] ka.
[illegible]

Že ho nyní vedou k Praze,
Kde zaplatí čin svůj draze. —
Mnozí hlučně hlásali,
Že v tom smělém mladíku
Horymíra poznali;
Mnozí se i dokládali,
V bělounkém tom koníku
Semíka že uhlídali.

III. Přísný soud.

Velká síň —
A v té síni vše je černé,
Jako noci hrobům věrné
Truchlý stín.

Nade síní v slávě svojí
Spravedlnost svatá stojí;
V tváři její božské tahy,
V jedné ruce meč a v druhé váhy.

Sudí vstane; vše se pokloní až v zem,
A on počne: »Lotra sem!«

V soudní síň hned vkročí kat;
A již juna s tváří bledou
K soudu biřicové vedou;
S ním jde jeho advokát.
Za nimi se kovkopové,
Vrátní, drábi, pochopové
Do soudní síně tlačí,
Že sotva dvéře stačí.

Tu sudí stáhl obočí,
A jinochovi do očí
Takto se mluvit jal:
»Jako šelma přišels v noční době,
Kovkopům jsi hroby zahrabal;
Nemáš za to ležet v řádném hrobě!
A když oni s svými manželkami
V teplých lůžkách sobě hovili:
Zapálils jim střechy nad hlavami,
Byli by se lehko spálili,
A snad, kdo ví, zdali neupekli,
Kdyby byli neutekli.
Smrt chtěls v klidné lože hoditi —
Za to nemáš v loži zemříti! —
Kdybych to vzal jenom napolo,
Zasloužil bys přijít na kolo,
Neb aspoň na notnou šibenici;
Abysi však nemoh' žvát,
Že jsme hrozní ukrutníci —
Budeš sťat!
Všecko jistě,
Všecko čistě,
Jako zlato,
K tomu ještě všecko zkrátka.
Puntík! teď jen na to
Ještě trochu posejpátka —
Nuže, bohaprázdný synu!
Mluv, a zlehči svoji vinu.«

Jako hříšník Horymír tu stál —
Jeho tváře ještě bledší nežli prvé,
Sotva by se jeho krve

Snad i řezník dořezal.
Ač bolesti cítí steré,
Po mužsku se přece chová,
Všech pět dohromady sbere,
A as v tato mluví slova:
»Již co dítě
Zakusil jsem mnoho zlého,
Neboť hnedle na úsvitě
Žití mého
Krutý los mi otce vzal;
Máti moje byla sama —«

Sudí.

Tyť začínáš od Adama!
Vem to dál!

Horymír.

Zamiloval jsem si sličnou pannu —
Otec její sám mi přál —

Sudí.

Láska patří do románu —
Vem to dál!

Horymír.

Bych se dívky hoden stal,
Opustil jsem blaho svoje,
Do krutého táh' jsem boje,
Pro svou vlast jsem bojoval.

Sudí.

O tom dosti,
To bylo tvou povinností —
Jenom dál!

Horymír.

Mezi tím se správce kovkopů
Milence mé loudil na stopu;
Zďenka moje, dívka stálá,
Lichotníka odbývala;
Ač sliboval hory zlaté,
Světila své sliby svaté.
By vítanějším hostem byl,
Milence mojí namluvil,
Že buď jsem v bitvě zabit byl,
Neb jinou sobě oblíbil,
Že proto jen nepíšu nic —
Zkrátka, že nepřijdu víc. —
Dnem a nocí jedu z boje,
Bych neztratil blaho svoje,
Dnem a nocí jsem se hnal.
Aj, již zírám kraj ten milý,
Již se blížím k svému cíli —
Osudný již den se chýlí;
Tu toky vidím zvodněné
A můstky schvalně stržené,
Své namáhání zmařené.

Sudí.

Jen dál, jen dál!

Horymír.

Jak bez dechu jsem tu stál,
Spěchal jsem — a nemoh' jsem dál.

Sudí.

Jen dál, jen dál!

Přísedící.

A kdo ty můstky rozboural?

Horymír.

Vůdce zrádný kovkopů
S hejnem zlostných pochopů.

Přísedící.

A proč to medle udělal?

Horymír.

Táhnoucímu do krutého boje
Přísahala milenka mi moje,
Že chce na mne čekat rok a den;
Však jakmile prchne ten,
Že jsou ničím naše svazky,
To že koncem naší lásky. —
Válku skončil krutý boj;
Many své u vojště nechám,
S věrnými opustiv voj
Knížecí, a k milce spěchám;
Osudný se končí rok,
Můj však sok,
Dostav zprávu o mém příchodu,

Strhal mosty — lotr ten!
Osudný se chýlil den,
A já nemoh' přes vodu!
V krutém bolu, hněvem zapálen,
S lidem svým jsem hnedle jel
Tam, kde sok své statky měl;
Co jsem činil tam,
Povědomo vám.

Sudí.

Hezky umíš povídat,
Za svůj čin však přece budeš sťat.

Sbor.

Má se stát!

Advokát.

Vy si do úst nevidíte!
Zdali sobě na rozumu nesedíte?
Což pak z toho míti budete,
Jinochu když outlému
Život vezmete?
Hrob vám nezalehne žádnému.
Sudí! jste-li pak přec lidé?
To si pomyslit přec můžete:
Tím že, co mu vezmete,
Žádnému nic nepřibyde.
Pamatujte na nebe —
Vždyť je člověk tvorem věčným!
On vám může býti vděčným —
Pamatujte na sebe.

Sudí.

Fiat justitia — mundus pereat!

Sbor.

Má se stát!

Advokát.

Co tím ale medle chcete,
Že mu kouska života,
Jenž jest holá trampota,
Nepřejete?
Šetřte juna outlého,
Nezhanobte jeho jméno!
Vy tím neztratíte ničeho —
Jemu bude zpomoženo.

Sudí.

Však my sobě rozumíme:
Zkažen budiž jedovatý květ!
Sic se vysměje nám celý svět,
Odsoudit že neumíme.

Advokát.

On má milku, českou krásku —
Jí přísahal svoji lásku;
Do boje šel k vůli krásce,
Čin ten spáchal k vůli lásce:
Laskavější k němu buďte,
Vinu lásky láskou suďte!

Sudí.

My mu z lásky k právu
Vezmem hlavu!
Spravedlnost naše svatá
Musí na ten krutý čin,
Byť ho spáchal její syn,
Volat kata.

Advokát.

Což pak také udělal?
Na jedinký došek oheň dal!
Že pak chytly také trámy,
Chalupa že celá shořela,
A že chytlo chalup víc —
Do toho mu není nic!
Ty se zapálily samy —
On zapálil jenom kousek slámy!

Sůdí.

Já mu také, moudrý pane,
Jenom hlavu srazit dám;
Jestli se mu více stane,
Tím on bude vinen sám.

Advokát.

Doubek outlý, ten se ohnout nechá:
Chraňte juna — budoucího muže,
Šetřte bratra, šetřte Čecha —
Z trní vykvétají růže!

Sudí.

Polepšení u vraha!
Neznáš několik těch slovíček:
Čím ti jednou hrníček
Navře, tím že dlouho zapáchá?
Pro takové děcko zrádné
Spravedlnost nemá uší,
Nemá také srdce žádné,
Jak se sluší! —
Ves skoro celou vypálit!
Stoletou práci zavalit!
On nemá v srdci lidský cit!
On v těle nemá žádnou čest,
On lotras, palič, šelma jest —
A šelma nesmí žít!

Advokát.

Kdybyste mu hnedle život vzali —
Lidstvo tím nezíská nic;
Světu bude jedno, má-li
O jednoho šelmu míň neb víc.
Račte outrpnost s ním mít!

První přísedící.

To nemůže být —
Vinník musí přijít o hlavu!
Lid se těší na tu popravu,
Lidu se ta radost nesmí zkazit,
Vinníku se musí nejmíň hlava srazit,
Tak se musí, musí dít!

Druhý přísedící.

Optime, to byla pravda svatá!
Palič musí ztratit hlavu!
Nač pak měla by tu obec kata?
Toť by bylo proti všemu právu!

Třetí přísedící.

Nevím! — na věčnost ho poslat bez hlavy
To nás málo oslaví!
Já ho bránit nebudu;
To však patrno jest dosti,
Že nám ten chlap na věčnosti
Bude dělat ostudu!
Jinak jsme to určit měli!

Sudí.

Ah — vy vždycky něco víte;
Vy tomu as rozumíte!

Advokát.

Tu není dobré duši zdrávo,
Tu rozum zdravý zpitomí;
Kde nahlas může mluvit právo,
Má též smět mluvit svědomí.

Sudí.

Jazyk vždycky za zubami měj,
Co chce právo, to též chtěj!
Nehas, co tě nepálí,
Pak tě moudrý pochválí.
Palič zlostný budiž sťat —
Tak chce tomu právo svaté!

Sbor.

Má se stát!

Sudí.

Horymíra vem si, kate — —

Hned biřici a pochopi
Se Horymíra uchopí;
Sbor drábů, vrátný, dlouhý kat,
Kovkopové i advokát
Se z soudní síně tlačí,
Že dveře sotva stačí.

IV. Dlouhá chvíle.

Dlouhé, pusté sklepení;
Hleď kam hleď,
Všudy zeď,
Z níž mrtvý dech zavívá,
Již chladný pot polívá —
Toť Horymíra vězení!
On kráčí sem a kráčí tam
S skloněnou k zemi tváří,
On kráčí, neví ale kam,
Po truchlivém žaláři.
Do trudu se zabírá,
A na černavém sklepení
Svit, jenž celinké vězení
Osvěcoval, umírá, —
A půlnoc hrobům věrná

A v tu dobu,
Jak mě zhlédneš,
Černá máti — zbledneš.«

»Měj se dobře, krásný světe:
Pro mne svadl již tvůj květ.
Však co jest to — světa květ?
A co jest to, co v něm kvete?
Chuďasa marný smích —
Zbořený ctnosti chrám —
První družičky hřích —
Svatě líčený klam —
Poslední bídy stesk —
Smrt vstávající z mdlob —
Oka hříšnice blesk —
Zmrzlého orla hrob —
Zapomenutý dluh —
Z poušti do poušti let —
Z hříchů zkovaný kruh —
Vyzáblé tváře květ —
Věčně hladový chrt —
Vejskot — slzy a smrt!« —

»Ha, co to všecko mluvil jsem?
Co se to se mnou děje?
Jaký pak život mě to hřeje?
Zdali pak je to ještě zem,
Kam noha moje kročí?
Vše se mnou se již točí —
Jsem-li pak tím, čím dřív jsem byl?
Žiju-li pak, jak dřív jsem žil? —
Ach, tím jsem ještě, čím jsem byl!

Ach, mně teprv bude jíti,
Sluněčko kde jiné svítí! —
Půjdu, půjdu — půjdu spat.
Spánek můj ten bude chladný;
Kdo mně bude lůžko stlát?
Lůžko stlát — ach, žádný!
Ó, má drahá vyvolenko!
Moje drahá, dobrá Zdenko!
Ty mě neuvidíš víc —
Z naší svatby nebude již nic!«

Zvolav vzdychl, v bolu klesl,
Na kamení studené
Oudy složil zemdlené,
A duch jeho v blažené
Kraje dnů se mile vznesl.

V. Hrozný skok.

Což pak se to asi děje? —
Kdo jen může, z domu spěje,
Staří těžce, mladí lehce,
Žádný vzadu ostat nechce;
Ze všech bran,
Ze všech stran,
Z dolů, s hor
Za sborem se táhne sbor:
Starci, muži, juni, děti,
Vše to spěchá, vše to letí!
Tu zas řada dívek skvělá;

Stařeny, jež Mořena
Na životu zapomněla,
Suchá ohýbají kolena.
Bože! co pak se to děje,
Že to všecko k Vyšehradu spěje?
Snad tam bude v Pankraci
S Fidlovačkou regrací?
Anebo tam někde vzadu,
Velmocného Vyšehradu
U paty,
S nebe prší dukáty?
Snad tam někde blíže vody
Nové mody
Vyrostly neb rozkvetly —
Že se všecky krásotinky vyvlékly?
Aneb v městě pravda svatá
Mocně někde vyniká,
Že ta řada kropenatá
Z Prahy utíká?

Zevšad, zevšad k Vyšehradu —
Co to asi znamená? — —
»Rytíř jeden, spáchav hroznou zradu,
Mečem skončiti dnes život má!«
Takto hlásá lidstvo jedním tónem,
Mezi tím však: »Pojďme honem!«

Tam na slavném Vyšehradě
Množství lidu pohromadě;
Uprostřed se černá lešení
Pro jinocha nešťastného;
Podle něho

Pro sudího sezení.
Víc a víc se lidstvo sbíhá.
Tu se staví, tu se míhá,
Tu se těší, tam se leká —
Na zločince každý čeká.

Již se žalář otevírá —
Každý výše vystupuje,
Každý krk svůj natahuje —
Aj, již vedou Horymíra!
Kat ho drží rukou snědou,
A lid volá: »Již ho vedou!«

Dlouhý kat
Vyveď jej až na lešení,
Kde chudinec musel stát,
Ztýrán jako umučený,
A ta jeho dušička
Byla v něm již malička.

Lid se hemží, lid se rojí,
Vše se na vězného kouká,
Tu se hučí, tu se brouká,
Každý počne vésti svoji.

Kostelník.

Je to kousek hodně hloupý!
Člověk z rodu možného
Si zadarmo věčnost koupí,
Bez funusu, bez všeho!

Hrobník.

On tak lehce z světa vyjde —
Jak však hrobník k tomu přijde,
Že má tratit svoje akcidence?
Lid mře beztoho až hanba tence!

Mladá panička.

Jak chudáček hlavu svoji
K prsoum kloní!
Snad se také smrti bojí!

Učený pán.

To by se měl čeho bát!
Smrt jak počne počínat,
Již jest po ní.

Jinoch.

Má prý na venku
Velmi hezkou milenku.

Zkušený pán.

Ta měla jíti za něj prosit!
Mohl ještě dlouhá léta
Hlavu nosit.

První přistojící.

Nebo jakás možná teta!

Druhý přistojící.

Aspoň jakýs možný strejček —
Nezpíval by mu teď sejček!

Pozorovatel.

Tu je zase pěkně zříti
Jeden notný světa zmatků:
Ten má konec živobytí
Na začátku.

Krásotinka.

To jsou líce! to jsou oči!
Jak je chudák po nás točí!

Vážná paní.

Spravedlnost musí oběť mít,
Tu se může co chce dít!

Druhá krásotinka.

Tomu by se vyhovělo lehce:
Ať jí dají přistárlého,
Nebo třebas takového,
Který se již ženit nechce!
Dát jí ale mladého,
Který může každou chvilku
Žínkou učinit svou milku,
Dáti hocha jí tak hezkého —
To není nic hezkého!

Třetí krásotinka.

Za to zasluhuješ pochvalu!
Ženichů je beztoho teď po málu!

Čtvrtá krásotinka.

To je pěkné řízení —
My tu přijdem k zkrácení!

Elegista.

Smrt mu přejme — bude spát,
Bude se mu o milence,
Jak mu v ráji plete věnce,
Mile zdát.

Prosaista.

Máte-li pak rozum zdravý?
Jak pak bude moci snít?
Vždyť nebude hlavu mít;
K snění potřebí jest hlavy!

Měšťan.

Ten své mládí zahodil!

Baba.

On se jistě narodil
Na nešťastné planetě!

Druhá baba.

Neb na ňáké kometě!

Třetí baba.

Kdo chce kam,
Pomozme mu tam.

Kovkop.

Vše to dobře — žádné chyby!

Latinář.

Hodie mihi a cras tibi!

Fatalista.

Neštěstí-li má kdo mít —
Jak by je již jistě měl!
Tu se může co chce dít,
A on dělat, co by chtěl —
Třeba nebyl ledakdos —
Pomoci mu není žádné:
Na rovině čisté padne —
Na znak padna rozbije si nos.

Dobrá máti.

Ta nebohá matka — smutná máti,
Dočkala se pěkných radostí!
Ona zemře lítostí,
Ona žalem rozum ztratí!

Dceruška.

Ta nebohá dívka jeho,
Ta se celá poděsí!

Její přítelkyně.

Ona se snad pověsí —

Zkušený študent.

Na jiného! — —

»Ticho!« zahřmí sudí — lid se leká —
»Horymíre, připrav srdce své!

Dělej brzo — kat již čeká,
Smrt a lešení tě zve.«

I dí jinoch: »Chci dle slova tvého
Osudu se volně podrobit;
Než však zcela živobytí mého
Poslední, ach! zhasne svit:
Dovol, bych jen ještě jedenkráte
Na svém oři projeti se směl,
Jenž mě k slávě nesl tolikráte!« *)

Pousmál se sudí: »Má se stát!
Bychom se však neměli co bát,
Že bys nám ukázal paty,
Zaopatříme se vraty.«

Přiveden byl junův kůň, a zavřela se vrata;
Po hradě se hostí tichost svatá.

Sudí Horymíru pokyne,
Jun se na Šemíka vyšine;
Oř, jak pána na svém hřbetě cítí,
Hrabe, řehtá, očma divně svítí.

Na koni svém Horymír jak seděl,
Nový život jemu v žíly vjel,
A tak klidně vůkol sebe hleděl,
Jak by na veselku jeti měl.

V tom Horymír stiskne oři boky —
A Šemíček milovaný

*) Jindřich Marek.

Přeukrutné počne dělat skoky;
S křikem couvá lidstvo na vše strany. —
Dvakráte již mocí divosmělou
Obejel si jinoch hradbu celou;
A když objíždět má po třetí,
Proti zdi se strašně rozjede —
»Vzhůru, Šemíku!« zní jeho hlas,
Oř se vzepne, a co divý ďas
Hradbu nad Vltavou přeletí,
Rázem letí s Vyšehradských skal;
Temně zní: »Ha, ten si dal!«

Lid se kříží, probírá se z mdlob,
Vše již ku Vltavské hradbě spěje,
Každý zřít chce junův vlhký hrob;
On však se jim, jak nám Hájek praví,
V dobrém zdraví
Se *Smíchova směje*.

Baba.

Vždyť jsem si to pomyslila, že to nějak vyvleče.

Druhá baba.

Blázen! od nejpěknějšího uteče. — —

Lid šel potom bez pochyby domů.
Kousek ten byl všude povídán;
Křesomysl (byl to dobrý pán)
Uslyšev to, pousmál se tomu,
A dal Horymíru bez prodlení
Zkázat — odpuštění.
S rytíře jak spadla klatba,

Jako srnec sobě poskočil,
K ženění se hnedle přitočil,
A za tři dni — slyšte! — byla svatba.
A to byla také svatba!
Lidé zlatí, to byl ples!
Pozvala se k němu celá ves;
Malá byla pánům hostům hradba,
Po tři celé dni se hodovalo,
Jedlo, pilo, tancovalo.
Kde kdo byl,
Jeď a pil,
A kdo přišel, nesměl stát,
Chtěj neb nechtěj musel tancovat.
Všichni se tu dobře měli,
Hoši dívky prováděli,
Žádná dívka neseděla,
Každá tvář tu byla skvělá;
I ta stará Dorota,
Vtělená ta dobrota,
Nechtěla sic dlouho zapřít zdrželivou pannu,
Posléz ale prý si přece říci dala,
A za zdraví mladých pánů
Celinké dvě polky tancovala.

Jako každé věci pod oblohou,
Přišel také konec této svatby;
Všickni hosté s díkou mnohou
Valili se z hradby;
Všecinky to těšilo,
Vše se dobře skončilo;
Jenom Šemík chudák byl v tom bledě:
V tom přehrozném skoku

Strh' si něco v boku,
Chřadl chuďas vůčihledě;
A než celý měsíc odploval,
Za své vzal.

Od té doby,
Co slavnému Šemíku
Klesnout bylo mezi hroby,
Žilo v Čechách mnoho koníků,
Mnohý z nich byl koník řádný —
Šemíkem však nebyl žádný;
Žádný kouzlům jeho nerozumí,
Cizí prý jím vládlo bůže;
Každý skáče tak jak umí,
Každý skáče tak jak může.

Obraz večerní.

Sluněčko se za bor chýlí,
  Den se k hrobu ubírá,
Nad údolí soumrak pílí,
S vížky hlásek zvonků kvílí,
  Krásný den již umírá.

Chvíle svatá! — Mlknou pláně,
  Rolník končí práci svou;
Klinkot opětují stráně,
Lid se modlí: Anděl Páně!
  Utišenou krajinou.

Víc a více světlo hasne,
  Černí rostou stínové;
Chmury kalí nebe jasné,
Jenom západ divokrásné
  Barví pruhy růžové.

Pastýř, sehnav různá stáda,
  Volně k vísce putuje;
Pustě černají se lada,
Na lučinách bludná řada
  Světýlek si hopkuje.

V prostřed návsi, u studánky.
Jinoši se scházejí,
S nimi čilé vesničanky
Hlučné světí radovánky,
Staří si již hovějí.

Hejna broučků větrem bzučí,
Netopýři litají;
V staré věži sova skučí,
Pod skalinou potok hučí,
Mlýny v dáli klapají.

Aj, noc temná žezlem kyne,
Tma se sype pustotou;
Nad propastí měsíc plyne,
Patří, bledě jak se vine
Družka země mrákotou.

Tiše plynou v šeru kraje,
V chaloupky se loudí sen:
Opuštěné strmí háje,
V nich jen slavík klokotaje
Oplakává — zašlý den.

Zpomínky na Kolín.

I.

Labe, naše Labe!
Ty máš břehy krásné,
Hájek podle hájku,
V nich pahorky jasné.
Labe, milé Labe!
Voda tvá je tichá —
Na tvém břehu se to
Utěšeně vzdychá.

O ty háje stinné!
O to doubí husté!
Tam mnohý ukrývá
Srdéčko své pusté;
Tam se mnohý skrývá,
By moh' sobě lkáti,
Kde se mnohý učil
Milovat a lháti.

O to doubí stinné!
O ty jasné pláně!
Ach, co já se za den
Nazpomínám na ně!
Tam vám kvetou kvítky

Milé, vady prosté; —
Škoda, že tam také
S kvítím bodlák roste!

II.

Stůjme! kam nás vedeš,
Odvážlivý duchu?
Vody tu, tam háj, a
Hudba hřímá k uchu.
Cesta kluzká — nazpět! —
Blázne, nedbej na to:
Oheň tráví dřevo,
Čistí ale zlato.

Kde jsme se to octli —
Nebe, dobré nebe!
Bludiště to černé —
Já se hrozím sebe!
„Kde se nesmí myslit,
Tam se nemá soudit, —
Než jít trapně dobře,
Líp jest hezky bloudit.“

Nebe, dobré nebe!
Co pak se to děje —
Svatá cnost tam lká, tu
Hřích se nahlas směje! —
Vyplač se jen, ctnosti,
By ses mohla smáti;
Směj se, hříchu, směj se,
Brzo budeš lkáti!

III.

Hudba slavně hrála,
Všickni tancovali;
Upřímná srdéčka
Sebe tu hledaly,
Na očka se očka
Mile usmívala.
Srdéčka se našla,
Očka zaplesala.

Nelíčená radost
Párky kolem nesla;
Nová radost zkvetla
Tam, kde první klesla.
Proč pak ta srdéčka
Blízká osud dvojí? —
Nelkej, nelkej, on je
Krásněj' zase spojí.

Těšme se jen, těšme,
Dokud nás to těší:
Koho ještě těší
Těšit se, nehřeší,
Smějme se jen, smějme,
Dokud nám do smání:
Přijdou dny a bude
Nám snad jen do lkání.

Výstraha.

U ohně se hřeje.
Kdo se zhřívá z dáli!
Do ohně kdo leze,
Ten se jistě spálí.
Láska hoří také,
Zhřívejme se z dálí;
Každý oheň hřeje,
Každý oheň pálí.

Julince.

Nejsladší prý bývá
V blahém lásky snění
Poslední a první
Milých políbení.
Julko! až si budem
Hubinky zas dávat,
Budem si jen první
A poslední dávat.

Elegie.

O vy kraje, kraje divokrásné,
O vy břehy tiché Sázavy,
Předměty mé bolné zábavy,
K vám duch zalítá, když slunce shasne.

Tam jsme v blahém snění bloudívali,
Já a modrooká Julinka;
Slast nám nesla každá květinka,
Písně ptáčkové nám štěbetali.

Tam jsme trhávali růže vnadné,
Pěstované bůžkem milosti,
V nich se rděla láska s blahostí,
Neznali jsme losu trny zradné.

Avšak prchlo, prchlo zlaté snění,
Uhasly nám jasné hvězdičky,
Neukojné, věčné sudičky
Do dnů našich vpředly — rozloučení.

Poslední jsem dívce s Bohem dával,
Slzou se jí očka zalila,
Na prsa mi hlavu sklonila —
Chvíle bolná, tebe jsem se bával!

O jak letmo každá chvilka mine!
Ještě jí se chceme blažiti;
Ňadra se již mají děliti,
Srdce však se k srdci opět vine.

Zvonek klinká na vysokém chrámě;
S Bohem, milko, slyš můj vroucí hlas!
Zalká ubòžátko: Vrať se zas,
Vrať se zdráv a nezapomeň na mne!

Políbiv ji v tváři poslzené,
Opustil jsem břehy Sázavy,
K hrdým městům slavné Vltavy
Řídil jsem své kroky unavené.

Zašly za mne kraje mého blaha,
Den se chýlil v západ sinavý;
Zahalená v oblak modravý
Čněla před mnou smutná pro mne Praha.

Tam jsem, veden na rozcestí černé,
Jedné povinnosti všecko dal,
Zemský život jsem jí věnoval,
Náležící Julince mé věrné.

Mezi družinkami veselými
Tají v ňádrech boly zavřené:
Nechtíc kanou slzy zapřené,
Cizí ubohá jest mezi svými.

Neplač, nenech hasnout oči skvělé,
Poklid srdce bude navrácen;
Mysli, vše že bylo plachý sen,
Zapomeň, a v jiné doufej směle.

Kdybys na mne déle myslit měla,
  Proti sobě bysi hřešila,
  Na mne bysi kletbu svalila,
Kteráž nad milostí naší bdèla.

Nechtěj život mladý provzdychati,
  Kvete ještě tobě naděje:
  Na mne však se teprv usměje,
Až se budu z těchto krajů bráti.

Umíraje žehnat budu tebe,
  V život věčný nesa obraz tvůj;
  Tady rozloučena pevně stůj,
Tam nás navždy spojí dobré nebe.

Pouť života.

I.

Mdlé se dítko v život pustý vine
  Kletbou obtíženo — z blahé otčiny
  Nahé vyvrženo v nahé pustiny,
Kde již ve poupěti radost hyne.

Sotva že je první mdloba mine,
  Křehkost cítí zemské rodiny;
  Před ním jako temné končiny
Zpurné moře živobytí plyne.

Ubožátko! jak se jeho rtové
  Chutě k usmívání chystají!
Nevíť, co mu vyřkli osudové.

Ve tmách hasnou prvotinní dnové,
  Dokud um a žádost dřímají —
Pustí jsou to, avšak — blazí snové.

II.

Nový svět si jarý jinoch tvoří,
  Kouzelnou říš blahé naděje;
  Hrady staví, jak se usměje,
Mžikem vystavené mžikem boří.

Blaho v ňádrech citupIných hoří,
  Když je plamen lásky rozhřeje;
  Však to blaho, které zaseje
Láska v srdce outlé, také moří.

Nových hledá srdce potěšení,
  Zraky bloudí mrtvou pustinou,
Stínu věří mysl u nadšení.

Pohroužený v tuhé klamné snění
  Volí stezku k cíli jedinou —
Často z vášně, zřídka z předložení.

III.

Muž se vrhne v život skutečnosti,
  Heslo jeho: Přízeň, pravda, čest!
  Vynalezti trojlist ten, kde jest,
Koncem bývá trapné pečlivosti.

Pravdu hledá v říši pochybnosti,
  V rouše přízně k srdci tiskne lest;
  V zradné modle planou najde čest,
Jí se klaní v slepé zmatenosti.

Žravá chtivost jej i ve snu souží;
  Sotva žádost jedna ztišena,
Po jiném již stupni vášeň touží.

Ku poznání lidské mdloby slouží
  Rozum, jenž ho k světlu vésti má —
A takž poslední mu rozkoš ouží.

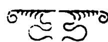
IV.

Klesna posléz věku v lokty chladné,
 Bolně skládá oudy zemdlené,
 Jako plavec, jehož zbouřené
Moře vymrštilo v břehy zradné.

Nevítají ho tu slasti žádné,
 Ač již bouře v srdci ztišené;
 Vášně doutnají jen zdušené,
Však i schránka jejich — tělo vadne.

Na břehu své pouti v temnu sedá,
 Až se dnové jeho schýlejí:
Však ten večer útěchy víc nedá.

Čeho srdce darmo světem hledá,
 Teprv nová světla zjasnějí,
Když mu zavře oko mdlé smrt bledá.

Pomněnky na Julii.

Víš-li pak, Julinko,
Ještě, jak jsme spolu
V zahrádce běhali
Nahoru a dolů?
Ach, ti krásní dnové
Svaté minulosti,
Ti, jen ti jsou mojí
Podnes přítomností.

Trhala růžinku,
A jak shýbla kmínek,
Prstíček jí barvil
Krvavý rubínek.
»Píchla jsem se!« vzdychla;
Píchla? Dobré nebe!
Neplač, já radš budu
Plakat místo tebe.

Na spanilá ňádra
Tiskla kvítko vnadné;
Přeblažený kvítku!
Běda, on již vadne!
Vadni, kvítku, vadni,
Hřích pro tebe lkáti:

Tak, ach, tak bych sám chtěl
Věčně umírati!

Jednou jsem s ní seděl,
A jsa v blahém snění
V jasné jsem jí čílko
Vtiskl políbení.
»Mně dát políbení!
To se musí splatit!«
Zkřikla. Já však: »Nechceš?
Můžeš mi je vrátit.«

Co pak je ti, dívko?
Jak mě mile zhledneš,
Sklopíš oči modré,
Mlčíváš a bledneš.
Přítomnost-li má tě,
Dívko zlatá, hněte:
Odpusť, že mi žít jest
S tebou v jednom světě.

Kaž mi co chceš, dívko!
Poslušné jak děcko
Podrobím se všemu,
Podstoupit chci všecko;
Jenom pokyň, a já
Odřeknu se nebe —
Co chceš, jen ne abych
Nemiloval tebe.

Darmo lkám, ach, darmo!
Vše poroučím Pánu;
Vždyť já to vím jistě,

Že tě nedostanu.
Tam, kde času není,
Vše kde žije láskou:
Tam budeš, Julinko,
Ty jen mojí kráskou.

Tam se sejdem všickni,
Sejdem a poznáme;
Ach, to jest to blaho,
Slast co moji láme:
Pozná-li mě Julka,
Tam až budem žíti,
Ona mě snad ani
Tam nebude chtíti.

Ten měl rozum!

Sil jsem v háji konvalinku,
Trhat však ji nepůjdu;
Měl jsem dívčinku Bělinku,
Já však její nebudu.

Kde jsem zasel konvalinkou,
Narostly mně kukačky;
Kdybych chodil za Bělinkou,
Měla by dva miláčky.

Co jsem já se, pro nic za nic,
Jenom za ní nachodil,
Pro ni bych byl šel v kraj světa,
Život bych byl zahodil.

Nestrhnu si proto hlavu —
Rozumný si nezoufá;
Pánbůh nikdy neopustí
Toho, který v něj doufá.

Nebudu se ani rmoutit,
Dám si klobouk na stranu:
Za nevěrné jedno děvče
Kopu věrných dostanu.

A co bych se také rmoutil?
Vysočany nejsou svět;
Za horami také dívky,
A mně pět čtyřikrát let.

Tam si zajdu, tam si najdu
Modrookou dívčinku,
Nevinnou co holubinku,
Krásnou jako růžinku.

Měj se dobře, má Bělinko!
Měj se dobře, jsme si kvit:
Můžeš ty beze mne býti —
Já bez tebe mohu být.

Stesk a touha.

Ach, můj milý Jeníčku,
Jak se nám to strojí,
Nevím, nevím, budem-li
Přece někdy svoji.

Máti jsem se přiznala,
Že se máme rádi,
A matinka pravila,
Že jsme ještě mladí.

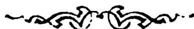
Tatínka jsem prosila,
By nám dal své: »Ano,«
A tatínek povídal,
Že není zmeškáno.

Za kolik let budeš mým,
Hájku jsem se ptala,
A z háječku žežulka
Stokrát zakukala.

Ať se nám to, Jeníčku,
Nechť chce jak chce strojí:

Však ty budeš přece mým
A já přece tvojí.

Vždyť žežulka kukavá
Také všecko neví,
Když rodiče přivolí —
Žežulinka sleví.

Na hrobě

Josefa Vlastimila Kamarýta

v Klokočech v srpnu 1834.

Ztratili jsme Čecha věrného

V. Nejedlý.

Tiše, větérkové, tady vějte,
  Ať klid v říši mrtvých nezhyne!
Polehounku, skřivánkové, pějte,
  Kdy se z mrákot jitro vyvine;
Aneb rozbij, bouře, chladný stánek,
  Rozži, blesku, znova muži den,
Jehož ukryl nekonečný spánek
  Po skončené pouti v rajský sen!

Ještě jednou sni ten život krásný,
  Jakýs, milovaný, světu žil,
O němž kroků tvojích strážce jasný
  V skálu věčnou šípem svatým ryl:
»Nehledaje v světě světské slasti
  V sadě Páně pilně pracoval!
Církvi svaté, bližnímu a vlasti
  Vše, co měl, i sebe věnoval.«

Zhasla hvězda česká! — »Otce není!«
Z chyže k chyži šlo to v oudolí;
»Bolest naše není k vyléčení —
Otce laskavého nic už nebolí.«
Tenkrát hrany temně hlaholily,
Hrobník slze kopal chladný hrob;
Naší slasti hrany hlaholily,
Naší slasti hrobník kopal hrob!

A když temně hrany odzvonily,
Truchlé blížilo se loučení;
Slzami mu lůžko vykropili
Osadníci, jím tu cvičení.
Přetěžké naň prsti nahrnula
Chladná ruka losu tvrdého,
V lůno věčné opět přivinula
Máti vlast miláčka bledého.

Nemožno již déle schránce slabé
Bytem býti ducha mocného;
Prach si opět v prachu lůžko hrabe,
Duch jen letí z rmutu zemského;
Letí k říši třikrát požehnané,
Kdežto v rajském světle plyne čas,
A tam bydle, žehná milované
Čechy, aneb ulituje nás!

Věčně doba ustupuje době,
Maříc památníka rytinu,
A ty zvěsty: kdo zde dřímá v hrobě;
Mramor pyšný sklesne v rovinu.

V srdcích našich ale jméno jeho
Neuchvátí časů proudové;
Žehnat budou otce laskavého
Ještě vnuků českých vnukové.

Kdo, jak on, vždy věren stavu svému,
Za nejsladší v světě mívá slast,
Věnovat své blaho obecnému,
V srdci nosit církev, krále, vlast:
Ten si k věnci slávy nekončené
Nevadnoucích kvítků připravil;
Jmenoť jeho na věk oslavené,
V srdcích sobě pomník postavil.

Pomněnky tu kvefte s fialkami,
Ctnosti jeho outlí kvítkové!
Svět se vděčí jenom pomněnkami,
Palmu dají rajští hájové;
A když tady v soumrak bude jemně
Rolník lkáti: »On nás miloval!«
Opětujte, české hory, temně,
Požalujte: »On nás miloval!«

Památce

mého milého strýce

JANA NEJEDLÉHO.

zesnulého v Pánu dne 31. prosince 1834.

Lidské
mdloby
kryjí
hroby,
Umlkněte soudné hlasy;
Hrobem vládnou hrobní časy!
Volnost
činu
zemských
synů
Dá na váhy zlaté
Soudce lásky svaté!
Zanevřelo na vlast naši nebe,
Strašná mračna nad horami stála:
A tou nocí hrozná kletba vála,
Nemohl již poznati Čech sebe.
Světýlko jen malé v temnu plálo,
Ba i to se zhasínati zdálo;
Čech, pozlátkem zaslepený cizím,
Opovrhl vlastním zlatem ryzím.

[illegible] činů
[illegible] nů,
[illegible] ali,
[illegible] pali,
[illegible] osti
[illegible] nosti.
[illegible],
[illegible]
[illegible] světlo!
[illegible] vítá,
[illegible] –
[illegible] větlo.
[illegible] ísně,
[illegible] u vine,
[illegible] písně,
[illegible]
[illegible] nou moci
[illegible]
[illegible] hlásá:
[illegible] uhy
[illegible] kruhy;
[illegible] pása.
[illegible] emné,
[illegible] né;
[illegible] náti
[illegible]
[illegible] vat,
[illegible] zývat,
[illegible] skončil žití;
[illegible] hroby,
[illegible] hé doby,
[illegible] s svítí.

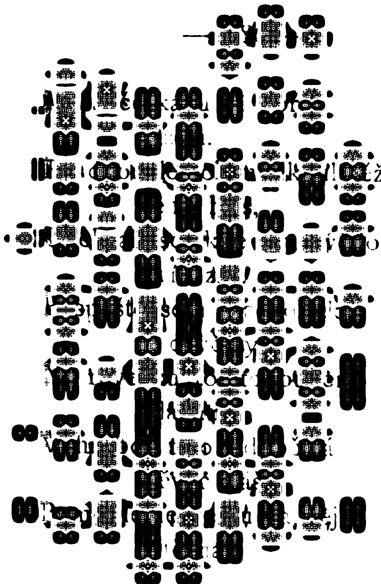
Buď mu lehká země vzdáleného rovu!
Neputují k němu osiřelé dítky,
Slzinkami kropit zdobící jej kvítky;
Neuslyšíš nad ním lkáti vdovu.
Záhy zasvětiv svůj život vlasti drahé,
Neměl radost z dítek, neznal choti blahé;
On svůj celý život, i života slasti
Již co jinoch outlý obětoval vlasti.
Tak kdo vynaloží chvíle svého žití,
Toho jméno žádné neuchvátí hroby;
Slzte pro něj, Češi, — Onť nás zkřísil z mdloby,
On nám rozžal světlo — a to věčně svítí!

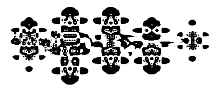

Na hrobě
Karla Sudimíra Šnaidra.

Pospěšte sem, pacholátka
s děvčaty,
Jinoch bude s lyrou v ruce
zpívati.
O stařečku bodrém píseň
jeho zní,
Který v hrobce této věčný
sen již sní.
Snad že na nás s nebe hledí
jeho duch,
Nakloňte mi, drahocenní,
mile sluch.
Tam kde slavný nad Vltavou
Čechův trůn,
Byl před lety oslavován
švarný jun.
V ruce zlatou, cizokrajnou
lyru měl,
Jeho zpěv po vlastech dálných
libě zněl.
Tam mu prchli blazí dnové
mladosti,

Ježto pěvec v rajské trávil
radosti.
Co muž jarý k břehům Labským
putoval,
A tu pěvec věhlasným se
soudcem stal.
Opovrhnuv lyrou cizí,
českou jal,
Mnohé písně krajanům svým
zazpíval —
Písně, jež i Čechův soused
v úctě měl,
Ježto Bowring v Albionu
bratřím pěl —
Písně, které v hájích českých
stále zní,
Ač jich tvůrce oslavený
v hrobě spí.
Tam však plamen dvakrát ztrávil
pěvcův krov,
Statek jeho proměnil se
v černý rov.
Tamť mu osud milovanou
družku vzal,
S ní své blaho, s ní svou radost
pochoval,
Poslední dny žití svého
neviděl,
Nepříznivý osud mu jich
záviděl.
Od té chvíle lyra jeho
ležela,

Děvám českým.

Minulých dnů krásní snové
Z přítomnosti pukův kvetou,
Z květu pak se věnce nové
K blahé budoucnosti pletou.

Růže v poupěti je krásná,
Krásnější však v rozkvétání;
Pak nás jako hvězda jasná
Těší v blahém zpomínání.

Děvy české, růže krásné,
Dovolte, z Vás věnce víti!
S Vámi budem doby spasné
V jednom světě třikrát žíti.

Lev, medvěd a vlk.

(Z. M.)

Vlk a medvěd jednou honili,
A co za celý den slovili,
K nohoum krále svého složili.
Lev jim učinil to potěšení,
Že se sám dal do dělení.
Pomysleme si tu jejich podivení,
An si nejpěknější kusy vybíral.
Medvěd jak to zpozoroval,
Zlostí celý umíral;
Vlk jen milostně naň pokukoval.
Pan lev trochu příliš na se pamatoval,
Kozy dvě a jelena
Nechal sobě za dělení;
Lovcům lačným za honění
Nezbyly než ňáké kolčavice,
Kočka hubená
A nic více.
Mrzutý pan medvěd počne bručeti:
»Zač to stojí? nejlepší si vybere!
My snad zasluhujem něco víc;
Nechme mu to všecko ležeti,

Ať si hltoun všecko sežere;
Než ten brak mít, raděj nic!«
Načež vlk: »I to by se mi také zdálo —
Já mu neodpustím ani chlup.
Tím bysi mu vyvzdoroval málo;
Smál by se a všecinko by slup.
Tím se jenom jemné srdce trestává,
Ne však ziskuchtivost špinavá.«

Orel a kohout.

U vrat parku venkovského
Na kraťounkém řetízku
U kamene přikovaný
Orel seděl;
Jako otrok pána zlého,
V truchlém snění pochovaný,
Chladně před svůj žalář hleděl. —
Marný kohout, poblízku
Vážně stoje na smetišti,
Na pána hrál velikého.
Hejno slepic v ratolišti
Stálo kolem něho.
Tu pan kohout slípkám vypravoval,
Jaké byl kdy přestál boje,
Kolik soků
V kterém roku
Za vrata již vyobcoval,
Zkrátka, všecky kousky svoje.
Na to laskavě jim v oči hleděl,
Na každé zřel něco hezkého,
Každé něco sladkého
Říci věděl.
Jedna měla párek bystrých oček,
Druhá přemilostný kroček,

Třetí hezkou chocholku:
Zkrátka, všecky ve spolku,
S hřebínky i chocholaté,
Malé, velké, kropenaté,
Černé, bílé —
Všecky byly roztomilé.
Aby ještě více času promrhal,
Natahl svůj krk a kokrhal.
Když si v mrvě pohrabaly dosti,
Řekl kohout slípkám s šetrností:
»Prosím, račte nyní se mnou putovati,
Ještě něco vám chci ukázati.«
A již táhl s celou drůbeří
Tam, kde orel seděl u dveří.
Jak ho milé slípky zhlédly,
Jako bez duše hned stály,
Hřebínky jim hnedle zbledly,
Krok již udělat se bály.
Kohout hned zas počal žvát:
»Prosím, milostenky májové!
Čeho pak se medle račte bát?
Neračte jen být tak bláhové,
Což pak se vám může zlého stát?
Vždyť tu nejste samy —
Já jsem s vámi;
Tento, jenž zde u těch vrat
Jako hastroš v máku stojí,
Ten je rád, že může stát,
Toho neračte se bát;
Patřte naň, on nás se bojí,
Ó, ten nám již neublíží!« —
Celý sbor se k orlu blíží;

Tu se kohout statně postaví,
Hřeben svůj a ostruhy si opraví,
A pak počne po řečnicku hlásati:
»Račte mi teď, krásky, sluchu dopřáti,
Pohleděte na tohoto pána:
Den jak den tu od milého rána
Do saminké tmy co vězeň sedí,
A vždy tak, jak nyní, hledí.
O, to býval někdy velký pán;
Chtěl být ale ještě větším pánem,
A jen pýcha jeho tento stan
Učinila jeho stanem.
Patřte naň! tu jest ten pán,
Který na mlhách se houpal,
Který ve sluneční záři
Mocné peruti své koupal,
Sám jen vždycky smělou tváří —
Jak se často chlubíval —
V oko nebes hledíval;
Kterýž u svém marném snění
Myslil, že již nad něj není.
V utěšených dolinách
Nebyl ani k spatření,
Na nejvyšších skalinách
Bylo jeho bydlení.
Naším bratrem být mu bylo málem.
On měl v mozku jiné myšlénky;
Smějte se mu, drahé krásenky!
On chtěl býti naším králem! —
Nyní peruti své nekoupá
Jako někdy ve sluneční záři,
Na mlhách se také nehoupá;

On tu nyní s mudrlantskou tváří
Hezky nízko, pěkně tiše sedí,
A tak krotce hledí,
Jako když ho vykoupá.
Teď to snad již pochopuje,
Když jest pouty obtížen,
Že ten, kdo se povyšuje,
Pěkně bývá ponížen.
Já však po celinký čas —«
Aj, tu zazní orlův hlas:
»Odejdi jen v pokoji,
Marný mluvko, na stranu;
Ty vždy budeš, čím jsi byl —
Slepičákem na hnoji;
Já však třebas v poutech žil,
Orlem přece ostanu!«

Vrabec a kůň.

Nad ouvozem na roštině
Švitořivý vrabčík seděl,
Vůkol sebe po krajině
Potutelným očkem hleděl;
Vrtěl sebou, poskakoval,
Na pocestné pokřikoval,
Pronikavým hláskem svým:
»Čimčarara čim čim čim!«
Ouvozem tu kůň jde starý,
Přijde k vrabci, mluví k němu:
»Uleť, vrabče, chutě vary!
Kocouři se ženou k sněmu,

Již se blíží tuhle dolem,
Co nevidět půjdou kolem;
Prchni, sic tě sklidí —
Víš, co kocour nevyslídí?« —
Vrabčík se naň podívá,
Usmívá se, usmívá,
Pak mu pyšně odsekne:
»Dobře, dobře — vyřídíme,
My se u nás nebojíme,
Našinec se nelekne.
Ať še každý o svou kůži stará,
Čim čim čim čimčarara,
Čimčarara čim čim čim!
Co mám dělat, to já vím.«
Kůň jde volným krokem dále,
Vrabec svou však vede stále:
»Hlehle pána rozumného
Z kraje trochu loudavého,
S hlavou k zemi sklopenou,
Jak mi s tváří učenou
Moudré dává naučení!
Vždyť má uši,
Které oslu jenom sluší —
Ať mě luňák — když to osel není!
Nebojím se sedláků,
Jiných přece jonáků,
Nehrozím se —« však hle! šust —
Kocour divě z roští vyletí,
Vrabce lapí — chňap a chrust —
Naučí ho věčně mlčeti.

—x—

Něco na cestu.

Nuže jděte, moje ubožátka!
Ach, snad nikdo na vás nečeká!
Vaše pouť, ta bude daleká,
A pouť slabých bývá zlá a vrátká.

Netěšte se na přístavy vnadné,
Blesk se jenom v blesku těšívá;
Chudý přítel vítán nebývá,
Kvítko prosté nevídáno vadne.

Nebojte se, nebožátka milé!
Že jste slabé, že jste skromňounké
Přijmou-li vás chýžky nizounké,
O pak blaze, pak jste došly cíle!

Z pahorečku vzrostou Krkonoše,
Zrnko-li se denně přiloží;
Siré moře krůpěj rozmnoží,
Každý drábek ducha přidá soše.

Jděte, jděte, dokud jíti jisto,
Nebojte se, nehrozte se nic,
Třebas nulou byly, což je víc?
Vždyť i nula vyplňuje místo.

[illegible]

[illegible] kraje jisté,
[illegible] posílám;
[illegible] znám,
[illegible] é.

[illegible] mladé
[illegible]
[illegible]
[illegible] e.

[illegible] ké sklady;
[illegible] děte;
[illegible] e —
[illegible]

[illegible] ěty nové
[illegible]
[illegible] ají,
[illegible] sní snové:

[illegible] lahé zdání!
[illegible] ylo,
[illegible] onilo
[illegible] ání.

[illegible]

FRANTIŠEK JAROMÍR RUBEŠ.

NÁSTIN ŽIVOTOPISNÝ.

NAPSAL

J. L. TURNOVSKÝ.

POMOCÍ ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA I. PRO VĚDU, SLOVESNOST A UMENÍ.

V PRAZE.

NAKLADATEL ALOIS HYNEK, KNIHKUPEC.

J. Rokyta v Praze.

Kdo správně chceš souditi o činnosti spisovatele nebo jinak vynikajícího člověka, měj na zřeteli dobu, kdy působil, prostředky, kterých používati mohl a postavení, které ve společnosti zaujímal. Nad to všechno pak jest třeba podržeti na mysli příčiny a podněty, které vynikajícího pracovníka k činnosti přiměly.

Má-li takováto zásada platna býti vůbec, tím více jest toho dbáti, aby stala se platnou zvláště při posuzování našich prvovlastenců literarních, kteří zjednali sobě nesmrtelnou zásluhu o znovuzrození našeho národa, o jeho opětné pošinutí v řady národů kulturních, rozhodujících o své samobytnosti.

Naši buditelé chtěli zvelebiti, povznésti, k vědomí přivésti národ svůj a za nejlepší prostředek k tomu uznávali tištěné slovo.

Pustili se na dráhu spisovatelskou, aby dobré slovo na prospěch vlasti šířili.

Avšak doba jim vykázala dráhu jen úzkou. Byli nuceni voliti jen slovo opatrné, krotké. Tak psáti, jak cítili a byli by chtěli, nemohli. Censura, která po krátké době volnosti v letech osmdesátých století osmnáctého zadržovala ruku a krušila svobodnou mysl tím více, čím dále zavládala nehybnost, strnulost státního a všeho veřejného života v této říši, nedopouštěla vzletu myšlenky ani vřelejšího slova. Tato důležitá okolnost obyčejně při posuzování předbřeznové literatury české se přehlíží a hledí se k ní brejlemi přítomnosti, čímž nesprávný názor a závěr o naivnosti našich buditelů vzniká.

Avšak naši buditelé byli přece na cestě správné. Lid český byl dlouholetými nátisky otupělý, upomínky na lepší minulost českou

byly téměř vyhlazeny, český lid znal své slavné muže z věků zašlých jen ve znetvořené podobě, v jaké mu je představovala zlovůle. Jazyk český zazníval už jen v chatách venkovských, kdežto ve městech mluvila po česku jen vrstva nejnižší; lid byl k rodu a jazyku svému lhostejný, netečný.

Tuto netečnost lze vykládati jedině jakousi zoufalou resignací, zavírající v sobě vědomí úpadku, z něhož není vykoupení. Toto vědomí vyjádřoval lid český prostými, případnými výroky: »Čeština je teď zavržena« — »Čech už je ničím, Němec je všudy pánem« — »s Čechy je už amen.« Lid tedy pociťoval své pokoření a měl o tom vědomí, ač nejasné, že jindy bývalo jinak, lépe; že Čech míval svou platnost, že jazyk jeho nebyl povrhován, že v Čechách nebýval vždy pánem Němec. A z tohoto vědomí přirozeně plynula touha, aby zase lépe bylo, aby Čech ve své vlasti platnost měl, avšak lid nevěděl, zdali a kterak bylo by možno nápravu zjednati.

A kdo z lidu obecného o tom přemýšlel, dospěl k mínění: »Jen kdyby měly Čechy svého krále v Praze!« kteréžto mínění stalo se téměř běžným pořekadlem. Lid si představoval, že by král v Praze sídlící nestrpěl, aby měl Němec v Čechách nějakou přednost. Při tom o nějaké nepřízni nebo zášti k Němcům nebylo ani stopy. Lid předáctví německému se podával jako něčemu, co se prodlením doby vyvinulo. Němci nikterak viněni nebyli; řevnivost a vzájemná nechuť vznikla teprv mnohem později, asi v letech třicátých a čtyřicátých, kdy Němci svou panovačnost nad Čechy, k novému životu se budícími, na jevo dávali a dokonce když Slovany vůbec a Čechy zvláště za plémě nižšího řádu vyhlašovali. Za takových okolností vznikl u Čechů uvědomělých odpor, který se tím více šířil, čím úsilněji Němci svou přednost ve veřejném životě hájili, až konečně volání po rovném právu národním stalo se vlastností každého Čecha věrného.

Rozvoje takového naši prvovlastenci nikdy se nenadáli. Vždyť považovali jazyk otců svých i sám všechen národ český za zmrtvělý.

Zpomínky na někdejší samostatnost a slávu země České byly už jen jako ozvěnou doby dávno zašlé.

Neměli naděje, že z lidu českého, kleslého a otupělého, dala by se vykřesati jiskra nového života. Vzdělanci čeští měli v dějinách rozličných národů cizích i v polabských Slovanech příklady naprostého zaniknutí, i myslili, že ani národ český osudu takovému neujde. I usilovali jedině o to, aby jazyk český aspoň v slovnících a gramatikách zachovali jako nabalsamovanou mumii potomstvu na památku.

O možném dosahu své činnosti neměli tito první novodobí literáti čeští ani tušení a sám Josef Jungmann, patriarcha novověké literatury české, za nejvyšší cíl svého snažení považoval zavedení češtiny jakožto povinného předmětu na gymnasiích v českých městech! Že by střední školy také české býti měly, o tom nebylo tehdy potuchy.

Za těchto a takových okolností spatřil světlo světa muž, jenž za krátkého života svého úspěšnou činností svou plnou měrou si toho zasloužil, aby památka jeho byla navždy celým národem uctěna — *František Jaromír Rubeš.* Příčinu této úcty stručně a případně vytkl zvěčnělý Fr. L. Vorlíček, jenž o Tylovi a Rubešovi napsal:

»Tito dva muži naučili mnohem více Čechů česky čísti a ku českému jazyku se hlásiti, nežli celé sklady pověstných českých gramatik.«

Působení Rubešovo, či jak lid říká Rubšovo, bylo pronikavé již za jeho let studentských, kdy trávíval prázdniny v Kolíně, rodišti a pozdějším bydlišti ovdovělé své matky. Vlastenci kolínští říkávali: »Rubeš nás učil od slabikáře.«

Šíření a upevňování národního vědomí, vzbuzování lásky k vlasti bylo tehdy hlavním účelem činnosti našich spisovatelů. A před rokem 1848 ani jinak býti nemohlo, za tehdejších okolností byla politika z veřejného snažení vyloučena. A přece mají naši buditelové národní v novověkých dějinách českých nemalou důležitost

politickou. Rovné právo národní, kdyby i zákonem naprosto zabezpečeno bylo a žádné úhony u odpůrců nedocházelo, zůstávalo by asi bez účinku, kdyby národ sám je zanedbával, veřejně je nehájil a lásku k jazyku svému neosvědčoval. A právě tuto lásku rozněcovati a živiti uměli naši buditelové, a to byl věru důležitý výkon i pro naše časy, kdy rovné právo jazyka národního napořád předním článkem naší politiky zůstává.

Dnes ovšem samo sebou se rozumí, že každý Čech, jenž jména toho zasluhuje a ve škole aspoň čísti a psáti se naučil, jest vlastencem. Tehdy však bylo vlastenectví české jen při malém počtu vyvolenců, kteří troufali si zdvihnouti zdeptaný, rozervaný prapor český právě v době nehybné strnulosti a pohodlnosti státního i vůbec veřejného života, která následovala po přemožení velikého hnutí evropského za válek smělého Korsikána Bonaparta. Jako nad pouští skalnatou vznesli se tou dobou do výše dva mocní orlové, zašelestili perutěmi nade vlastí, zahlásali dávnou její slávu a volali syny k její obnově: Jan Kollár svými znělkami vábil k nové práci na dědičné roli národa a František Ladislav Čelakovský zapěl a vydal své Básně smíšené, a brzo potom Ohlas písní českých. Tisícové naslouchali nadšeným zpěvům a bylo mnohým, jakoby měli se připraviti ke spolutvoření, k literární součinnosti vlastenecké. Také Rubeš k nim náležel.

I.

František Jaromír Rubeš narodil se v Čížkově, dědině asi dvě hodiny od Pelhřimova vzdálené, dne 16. ledna roku 1814.

Svědčí o tom sežloutlý, na tuhém ručním papíře psaný a velkou pečetí opatřený dokument, jejž s jinými písemnými zůstatky propůjčili pisaři této knížky příbuzní básníkovi: křestní list, vydaný farním úřadem v Nové Cerekvi dne 29. března 1834. Křestní list po tehdejším spůsobu psán jest jazykem německým a zní v doslovném překladě takto:

Království České.
Táborský kraj.

Diecese Budějovická.
Farní okres: Nová Cerekve.

Křestní list.

Podepsaný dosvědčuje dle křestní matriky vsi Čížkova z r. 1784 str. 11., že v roku tisícím osmistém čtrnáctém — 1814 dne 16ho ledna narozen a téhož dne v novocerkvickém farním kostele sv. Tomáše mučedlníka od veledůstojného pana P. Vincense Rubricia, tehdy děkana, pokřtěn byl: František Rubeš, manželský syn Josefa Rubeše, sládka z Čížkova č. p. 2., a matky Mariany Harrerovy z Kolína, obou katolických rodičů. Kmotry byli: Matyáš Štědrý, pekař z Nové Cerekve, a Mariana, manželka pana Václava Dannera, pána statků Čížkova a Nové Cerekve.

Na potvrzení toho dolepsaného vlastnoruční podpis a přitištěná obyčejná farní pečeť.

Na faře v Nové Cerekvi dne 29ho března rokem tisícím osmistým třicátým čtvrtým.

Josef Janda, místní farář.

Otec Františkův Josef Rubeš, roku 1780 rozený, jsa nájemcem kteréhos malého pivovaru blíž Kolína, roku 1809 oženil se v Kolíně s Marií, dcerou koželuha Harrera (r. 1801 u věku 39 let úbytěmi zemřelého) a manželky jeho Kateřiny, roz. Schmuckerové, Němky z Jihlavy, která r. 1802 podruhé provdala se za koželužského chasníka Ignace Riedla, Němce, jenž řemeslo dále vedl.

Roku 1811 najal Josef Rubeš pivovar v Čížkově blíž Pelhřimova, kde držel pivovar v nájmu po šest roků, i přesídlil s rodinou r. 1817 do Cerhenic blíž Velimě, kde od správy velkostatku pražského ústavu šlechtičen najal pivovar, opět na šest let.

Otec Rubeš byl správný, hospodárný muž, jemuž nebesa na rodině i statku požehnávala. Rubešovi měli sedm dítek: pět synů a dvě dcery. Nejstarší syn Josef narodil se r. 1810 a zemřel jako sladovník r. 1843: druhý, Karel, rozený r. 1812, stal se učitelem

ve vojenské vychovatelně a zemřel r. 1848. Třetí byl náš František Jaromír, po něm dcera Marie, rozená r. 1817, provdala se za řezníka Jana Tučka v Praze a dočkala se vysokého věku; rovněž syn Ignac, roz. 1820, mistr kožešnický a vážený měšťan kolínský, i druhá dcera Antonie, provdaná Berounská v Praze, těší se vzácnému stáří, kdežto poslední syn Jan, pekař, zemřel u věku mladém jako tři nejstarší jeho bratří.

František Rubeš a jeho sourozenci chodili do školy v Čerhenicích. Spolužákem a soudruhem Františkovým byl tam Filip Weber, synek hospodářského ředitele na velkostatku ústavu šlechtičen. Filip Weber byl Františkovi společníkem při hraní a dětské kratochvíli, i byl toho svědkem, kterak jednou kamarád František na rybníce do ledu se probořil a byl by utonul, kdyby chasník z pivovaru v čas mu nebyl ku pomoci přispěl. Později byl Filip Weber povýšen ve stav šlechtický s predikátem z Ebenhofu a stal se královým náměstkem v Praze.

Náš František byl pacholík osmiletý, když otec se mu nebezpečně roznemohl. Stýskal si, že mu žaludek netráví, a dal si od lékařů doraditi, aby vypravil se k léčení ke zřídlům do Karlových Varů. Otec Rubeš, tehdy muž teprv 42letý, odebral se na cestu, ale dojel pouze do Prahy, kde navštívil bratra svého, sládka »U kamenné panny« na Starém Městě. Cestou unavený ulehl Rubeš a požádal o lékaře. Byl zavolán vrchní lékař z blízké nemocnice Milosrdných bratří, jenž ohledav nemocného prohlásil, že na další cestu vydati se nemůže. Nemocnému bylo po celou noc zle a nazejtří skonal.

Četná rodina osiřela.

Byla to rána krutá. Ovdovělá, teprv 31letá paní se sedmi dítkami, z nichž nejmladší Jan byl teprv půlletý, byla žena statečná a nesla neštěstí své důstojně. Živnost pivovarskou vedla dále, pokud nájemní smlouva nevypršela, avšak potom přesídlila s rodinou do svého rodiště Kolína, kde měla vlastní usedlost. Bratr její, koželuh

František Harrer, měl po otci koželužnu, r. 1803 nově stavěnou, která byla spolu hospodářským dvorem se zahrádkou. Tato koželužna stávala v Kolíně při Labi pod městskou zdí u mostu, tam kde v novější době postaven lázeňský dům Kargerův. Ten dvůr Harrerovský koupila Marie Rubešová r. 1818 od svého bratra za 4000 zl. vídeňského čísla (asi 3200 korun) a zároveň koupila od něho pět korců pole za 3000 zl. víd. č. O rok dříve koupila od své matky Kateřiny, podruhé provdané Riedlové, za 800 zl. zahradu na zálabském předměstí. Tento majetek přimnožila pak jako usedlá měšťka r. 1830 koupí čtyř korců pole na Zálabské straně od bratra svého Františka za 1080 zl. víd. č. Když pak roku 1832 matka Riedlová zemřela a krom jiného majetku asi 20 korců pozemků zanechala, zdědila dcera Marie třetinu pozůstalosti po rozdílu s bratrem a sestrou Alžbětou Vlkovou.

Od roku 1824, kdy rodina do Kolína přesídlila, chodil František Rubeš do školy Kolínské za ředitele P. Vojtěcha Sitte, a sice do třetí třídy k učiteli Josefu Slukovi a do čtvrté k Josefu Prokšovi, který učil realiím a kreslení. Odtud vzala původ svůj Rubešova zručnost v kreslení, kterým se s potěšením do svých posledních dnů zabýval.

Páter Sitte upozornil matku na vlohy Františkovy a radil k studiím. Matka, o výchovu dítek vždy pečliva, uposlechla a dala Františka na gymnasium do Německého Brodu roku 1826.

Za let pacholetských býval Rubeš hravý a těkavý, velmi přítulný, šil pro své mladší sestry na panenky šaty a obratně nožem ze dřeva všelicos vyřezával. Jinak zvláště nevynikal leč pilností ve škole. K hudbě měl nemalou náklonnost a učil se hráti flétnu a klavír.

Teprv později, asi ve dvanáctém roce svém, vyvíjela se u něho hbitost vtipu a hovory jeho a odpovědi podněcovaly veselost. Vypravuje se, že kdysi jeho kmotr, chtěje ho při pískání na flétnu poškádliti, pravil k němu: »Ale Františku, ty hraješ zrovna jako

král David, jen že ne tak pěkně.« — »A vy, pane kmotře,« odsekl mu malý Rubeš, »mluvíte zrovna jako král Šalomoun, jen že ne tak moudře.«

Tehdy, a také ještě v prvních letech studentských, dědíval Rubeš oděv po svých starších bratřích, jak v rodinách bývá obyčejem. Tu jednou při počátku školního roku, kdy Rubeš do čtvrté nebo páté třídy gymnasijní vstupoval, obdržel od matky zcela nové šaty, a odívaje se do nich pravil: »No, teď mě ani náš domácí krocan více nepozná. Křičel na mě vždycky: ‚hadry, hadry, hadry!‘ — teď už takto křičet nemůže — leda by lhal.«

Náklonnost k žertování, při němž mu býval řízný vtip předním pomocníkem, provázela jinocha i muže jinak vážného, ano i zádumčivého, celým životem. Pilné učení na gymnasiu v Něm. Brodě nebránilo mu provozovati všeliké šprýmné kratochvíle studentské, jimiž stal se u soudruhů velmi oblíbeným.

Rubeš bydlel v Německém Brodě v malém domku, jenž náležel měšťanu Kasalovi. Laskavostí vnučky jeho, paní Anny Jahodové v Německém Brodě, dostalo se mi některých záznamů ze studentského života Rubešova, i neváhám dáti jim tuto místa.

* * *

Bude asi méně známo, že jadrný humor u Rubeše počal se vyvíjeti již v prvých letech jeho gymnasijních studií a že láska k jazyku mateřskému, tehdy povrhovanému, bývala pružinou jeho počínání.

Rubeš vida, kterak v Něm. Brodě vše, co jen poněkud nároky činiti mohlo, aby k elitní společnosti se čítalo, mateřskou řečí opovrhuje a němčinu jakožto řeč jedině pro vzdělaného člověka se hodící vyvyšuje, mrzel se nad tím nemálo; nemoha ale co studující veřejně ničeho podniknouti, umínil si v přestrojení nemškutáry pokárati. K tomu účelu pořídil si oblek černokněžníka a v době masopustní vypravil se do hostince »u Fettrů« (nynějšího »u anděla«),

kde se tehdejší elitní společnost Brodská, záležející z mladých párků, k zábavám scházívala. Veselá společnost přivítala novou tuto zábavu s nadšením a obklopila černokněžníka, chtějíc ho poznati; ten však učinil holí kruh kolem sebe a varoval, by žádný, kdo se dobrým Čechem necítí, do kruhu nevstupoval, jinak že by propadl mocnostem zlým; se smíchem odstoupili všichni. Nyní začal černokněžník svá kouzla provozovati. Otáčeje se v kruhu, mumlal slova nesrozumitelná, při čemž vytáhl z kapsy balíček lístků a dal společnosti na srozuměnou, že chce každému z nich hádati; přistoupiv k jednomu párku, dával mu z balíčku lístek vytáhnouti; i vytáhli si veršovaný epigram, právě na ně se hodící a jejich odnárodněnost a všeliké jiné chybičky ostře jim vytýkající, a tak se dělo i všem ostatním. Ustrnutí a podivení dosáhlo u společnosti stupně nejvyššího; nemohli pochopiti, jak jest to možné, že si každý se svým jmenem a na své poměry se hodící lístek vytáhl; nenadálť se ovšem, že si nastávající humorista zvláštní lesť vymyslil; znaje totiž poměry každého z účastněných hostí, udělal tolik balíčků, kolik osob bylo, kterým chtěl hádati, a v každém balíčku všechny lístky byly stejným veršem opatřeny, tudíž nemohlo být jinak, než že si každý pro sebe lístek vytáhl. Obratným otáčením v kruhu bylo mu možno, vytáhnouti z kapsiček v taláru skrytých balíček na jméno toho, kterému chtěl hádati. Rozčilená společnost snažila se nyní černokněžníka poznati, on však rychlým obratem uklouznuv jim zmizel! Byloť by se našemu Rubešovi zajisté špatně vyplatilo, kdyby ho byli poznali, neb ve společnosti nacházel se též rektor gymnasiální. Druhého dne byl v Brodě poplach nemalý, hádáno všelijak, kdo by to mohl býti, ale nedopátrali se ničeho, a dosud snad žádný z Broďáků netuší, že to byl tehdy Rubeš, jenž jim tak řiznou satyrou posloužil.

V předměstí, t. zv. Bělohrady, žil tehdy jakýsi podivín, obecně »potrhlý Vojtíšek« zvaný. Byl to starý mládenec, jehož utkvělou myšlenkou bylo, že musí nějaký poklad nalézti. I pátral po místech,

kde by nějaký poklad byl ukryt; celé večery a noci chodíval s motykou, kopaje v místech, které mu lidé, těžící z jeho nerozumu, za peníze označovali. Jedenkráte dozvěděl se, že v onom předměstí stával kdysi za dávných dob hrad, od něhož ono předměstí jméno Bělohrad obdrželo.

Zpráva tato rozčilila pošetilce onoho na stupeň nejvyšší i chodil jak pomaten, nemaje nic jiného na mysli, než jak by ono místo, kde hrad stával, vypátral, doufaje v jeho sklepích žádoucího pokladu nalézti. Rubeš slyše o něm vypravovati, umínil si starocha způsobem žertovným z jeho pošetilosti vyléčiti. K účelu tomu hodil se mu výborně uschovaný oblek černokněžníka, jehož byl již jednou s prospěchem tak dobrým použil.

Zasvětiv do svého plánu jednoho ze studujících, kteří s ním bydleli, a sice v malém domku na předměstí Karlově, kde nyní lázně v t. zv. Mexiku jsou, a umluviv s ním potřebné přípravy, vydal se jednoho večera přestrojen na Bělohrad do bytu Vojtíškova. Představil se mu jako zaklínač pokladů a ujistil ho, že ví o místě, kde starý hrad stával, v jehož sklepích prý poklad uložen jest; toho všeho že dočetl se v jedné staré knize, a proto prý se hned vydal na cestu místo naznačené ohledati a poklad vyzvednouti; což však se ale může státi jen pomocí ještě jednoho člověka, poněvadž on na poklad sáhnouti nesmí. Radostí a rozčilením celý se třesa, uchopil ho Vojtíšek za ruku a prosil, by ho za společníka přijal, on že vše vykoná, co mu poručí; Rubeš ochotně přivolil a vysvětloval mu s vážnou tváří, co vše činiti třeba, by šťastně poklad vyzvedli: Předně, by nezapomněl nějaký svěcený růženec s sebou vzíti, kterým by modrý plamínek na místě pokladu hořící přehodit mohl, dále svěcenou vodu a křídu, kterou prý se musí kruh utvořiti, by před zlým duchem v něm chráněni byli.

S dechem zatajeným a s hrůzou naslouchal Vojtíšek, slibuje ničeho neopominouti. Po té vzal ještě motyku a kráčeli k místu, kam dříve Rubeš kolegu svého poslal, by tam poklad připravil a

líh zapálil, což mělo hořící peníze představovati. Přicházejíce k místu, viděli již z daleka plamínek se modrati; tu však ztratil Vojtíšek všechnu svoji zmužilosť a zdráhal se dále jíti. Rubeš sliboval mu polovičku pokladu, a tím ho konečně k místu dostal a k přehození plamínku přemluvil. Rubeš zatím křídou kruh utvořiv, poručil Vojtíškovi v něm kopati. Tento, dříve plný bázně, se zmužil a vida, že žádný ďábel ve způsobě černého psa u pokladu nesedí, kopal v potu tváři po delší dobu. Pojednou dokopal se velikého hrnce a byl by snad radostí vzkřikl, kdyby si nebyl vzpomněl, že mu to černokněžník zakázal; rychle vytáhl hrnec, který byl poklicí přikrytý, a ubíhal s ním, nikam se neohlížeje, k domovu. Jaké asi bylo jeho ustrnutí, když přijda do svého domku, poklici odkryl a místo peněz v hrnci jen střípky nalezl! Tu asi rozblesklo se teprv v jeho mozku, že někdo pořádný žert si s ním ztropil; kdo by to asi byl, sotva se dozvěděl, ale jisto jest, že od té doby z hledání pokladu na dobro byl vyléčen. —

„U Sázavy domek,
u domečku sádek"

pěl náš humorista Rubeš, kochaje se ve vzpomínkách na blažená léta studentská, prožitá v domečku tom nepatrném a v sadě dokola jak věnec jej obklopujícím. Vzpomínám též ráda na starý dřevěný ten domek, jenž při každém silnějším vichru hrozil sesutím, jehož okénka byla malá jako u chaloupek z Betléma a dvéře domovní podle starého zvyku ještě na petlici se zavíraly; často mihne mi v mysli vzpomínka na útulnou světničku, v níž prožila jsem asi 16 let po Rubešovi dětský svůj věk; jako bych doposud viděla ten nízký, černý trámový strop, velká kachlová kamna s kamnovcem, do nichž dědoušek můj, Rubešův »milý pan otec«, jak ho rád nazýval, v zimě pařezy vidlicemi s pravou chutí nakládal; obzvlášť u večer, kdy očekával návštěvu starých svých soudruhů, kteří každého dne k němu na besedu chodívali. Tyto zimní večery bývaly pro mě pravou rozkoší; usedla jsem si obyčejně na nízkou stoličku u nohou

dědouškových a naslouchala dychtivě vypravování dobrých těch staroušků; začínalo se obyčejně o válkách, o všech evropských potentátech, zvlášť o Napoleonovi I., o němž se mezi nimi mínění vždy rozcházelo, každý posuzoval jinak jeho jednání. Vypravováno též o obtížích, jaké otcové jejich měli v mnohých těch válkách, které na počátku tohoto století se vedly, s ubytováním vojska, jak našeho, tak nepřátelského, zvlášť na Bavory tu mnoho stýskáno; pak došlo na rok osmačtyřicátý, na nějž měl dědoušek upomínku, totiž chochol a červenobílou kokardu za zrcadlem zastrčenou, bylť tehdy též gardistou; tu býval pak ve svém živlu a zdálo se, že omládl, když vypravoval o tehdejším nadšení, o těch velkých obětavých vlastencích, i o těch, kteří lid z dvěstěletého spánku svými spisy budili; tu vzpomínal se slzami v očích svého milého Františka, jak Rubeše nazýval, a litoval předčasné jeho smrti, která ho ku škodě národa v nejlepším věku stihla; vypravoval horlivě, kterak svými spisy a deklamacemi, které u lidu českého ve velké oblibě byly, mnoho o národní probuzení se přičinil. Spisy ty, hned po vyjití Rubešem mu zasýlané, choval dědoušek ve velké vážnosti. Vzpomínkou na svého oblíbeného chovance býval vždy tak dojat, že obyčejně umlkl; zábava pak vázla, a besedníci se rozešli.

Takovéto náhlé zakončení mě velmi mrzívalo, neb nebylo pozornějšího posluchače nade mne, když se o Rubešovi vyprávělo; mojí dětské mysli stal se častou dědečkovou chválou ideálem, bytostí vznešenou; chápala jsem se pak každé příležitosti, bych dědouška na něho upomenula, a prosívala tak dlouho, až mi nějaké podrobnosti z jeho života vypravoval.

V létě, když jsme sedávali pod starou hruškou, ukazoval mi jeho oblíbené místo, kde v trávě na znak leže se učil a Numu Pompilia čítával; knihu tuto měl dědoušek od něho schovanou, neb prý bývala jeho nejmilejší četbou; ukazoval mi, jak v staré hrušce nožíkem své jméno vyřezal a svatý obrázek do otvoru od něho vydlabaného zavěsil; obrázku toho vážil si velmi co upo-

mínky na dědečkova otce, od něhož jej darem obdržel a jehož velmi miloval. Bodrý ten stařeček v starodávném kroji, s copánkem v týle, dovedl poutati nadšeného studenta vypravováním starých dějů a pověstí rodného svého města a též i dějů své vlasti. Když zemřel, želeli jej všichni studenti, kteří v chaloupce na bytu byli, nejvíce ale plakal Rubeš pro starého svého přítele. Když na to v postě na popeleční středu psal »pan otec« na dvéře latinský nápis: Crux, Hominem, Redemit, Invenit, Salutis, Titulum, Virtute, Sua, tu všichni s pohnutím vzpomínali na dobrého toho stařečka, jehož potěšením bývalo nápis ten psáti a před studenty kusem latiny se pochlubiti, což ostatně bylo jeho i dědouškovou slabou stránkou, slova latinská mezi řeč vplétati, jak v tehdejší době mezi měšťanstvem v obyčeji bylo. Nápis tento, jakož i význam jeho pověděl stařečkovi tehdejší děkan Brodský P. Ant. Stamitz; napsal se na popeleční středu a poněvadž obsahoval tolik písmen, kolik je postních dnů, smazala se poslední písmena v úterý v pašiovém týdnu. Začáteční písmena slov dají jméno Christus.

Studenty zajímal velmi, takže bývali mezi nimi hádky o to, který bude písmena umazovati; dědoušek musel je porovnati, by každý jeden týden smazoval. Rubeš pak, jsa miláčkem obou, měl výhodu, že vždy začínal, což mu půldruhého týdnu umazování vyneslo. Takovými zábavami a pak čtením vyplňoval Rubeš prázdný svůj čas za doby zimní. Letního času bylo pak často vídati černovlasého studenta s malým stařečkem v starosvětském kroji a později zas »s panem otcem« konati daleké procházky v okolí a nejvíce k zříceninám Ronovce. Doba letní měla ale také pro Rubeše své stinné stránky, neb se velmi bouřky bál; říkával dědoušek, že byl k neutišení, jakmile se obloha mraky zatahovati počínala; jak se prvně zablesklo, tu prý již úzkostlivě hledal místo, kde by se nejlépe ukryl. Strach před bouřkou neopustil ho ani v pozdější době, kdy již co syndikus dědouškovi se svěřil, když u něho v Načeradci návštěvou meškal; přátelství jejich trvalo stále a často se navzájem

navštěvovali; potrvalo až do smrti Rubešovy. I v zápiskách svých věnoval Rubeš něžnou vzpomínku prosté chaloupce a »panu otci«.

Když r. 1863 ve Skutči postavili mu pomník a měl být odhalen, došla poptávka na brodského pana děkana, zdali starý pan otec ještě žije; ten ale již dřímal kolik roků věčný sen na hřbitově sv. Vojtěšském, a chaloupka smetena s povrchu zemského; na její místě stojí besídka u budovy lázeňské. Místo celé je k nepoznání přeměněno a jen v mysli mé utkvěl obraz chaloupky s nízkou světničkou, v níž prožil náš nezapomenutelný humorista Rubeš léta studentská.

Dle matčina vypravování býval Rubeš jako student vždy vesel a zpěv miloval velice, ačkoliv mu bylo často s nesnázemi zápasiti, neb ovdovělá matka, jíž se bylo ještě o více dítek starati, nemohla ze zbytku jmění na něho velký náklad vésti; ošacen prý býval dosti nuzně a knihy učební musel si dlužiti u svých soudruhů; v té příčině nejvíce ho podporoval jeho nejmilejší soudruh Leopold Živný.

Jak jsem výše podotkla, miloval zpěv velmi, k němuž pobádal i ostatní soudruhy své. Někdy až pozdě do noci z chaloupky zpěv zazníval; nějakou náhodou dozvěděl se toho tehdejší přísný katecheta P. Emerich Kryštůfek, a šel jednoho dne k chaloupce na zvědy, zdali snad to není zpěv z opilství, a nahlížel do okna; dědoušek spatřiv temnou postavu u okna a maje za to, že to zloděj, vyběhl ven a chytil domnělého zloděje za límec. Když však v blízkosti ho spatřil, poznal ho okamžitě, ačkoliv byl v plášť zahalen, ale nedal toho na sobě znáti; uražen jsa touto nedůvěrou, umínil si za to jej poněkud postrašiti, a táhl ho k Sázavě, která jen několik kroků od chaloupky tiše šuměla. P. Emerich tvrdošíjně mlčel, nechtěje se prozraditi, a bránil se co mohl; dědoušek ale, jsa silnější, vlekl ho neuprosně dále; v tom ale přihnali se již studenti z chaloupky, v jich čele Rubeš, který poznav katechetu vzkřikl: »Pane otče, to není zloděj, to je náš pan katecheta!«

Teprv nyní pustil dědoušek domnělého zloděje, omlouvaje se, že ho nepoznal, aniž prý se nadál jeho návštěvy v tak pozdní době.

Od té doby prý se žádný z profesorů k chaloupce na zvědy nevydal.

* * *

Že však Rubeš při všech těchto a podobných avanturách byl v Něm. Brodě studentem pilným a výborným, dokazuje kniha: »Liber calculorum caesareo-regii Gymnasii Teuto-Brodensis ab anno 808 usque ad 842 inclus.« Tam v latinských zápisech vidíme při jméně Rubešově po všech šest ročníků značnou převahou eminence, ostatně ademinence aneb aspoň známky dobré, které tehdy naznačovány jedničkou. Nižší známku než dobrou Rubeš vůbec nikdy nedostal. Zde buď položena přehledná tabulka o třídění Rubeše na gymnasiu Německobrodském:

Třída	E Moribus	E Diligentia	E Doctrina Religionis	E Latinae linguae studio	Ex Auctor. interpr. et stilo.	E Graecae linguae studio	E Geogr. et Histor.	E Mathesi	Rok
In Ima Gramm. Classe	em.	em.	em.	1 ad em.	—	—	em.	em.	1827
In IIda Gramm. Classe	em.	em.	em.	1	—	—	em.	1 ad em.	1828
In IIItia Gramm. Classe	em.	1 ad em.	1 ad em.	1	—	em.	1 ad em.	1	1829
In IVta Gramm. Classe	em.	em.	1 ad em.	1	—	em.	em.	em.	1830
In Ima Hum. Classe	em.	em.	1 ad em.	—	1	em.	em.	1 ad em.	1831
In IIda Hum. Classe	em.	em.	1 ad em.	—	1 ad em.	em.	em.	1 ad em.	1832

II.

Po šestiletém pobytu na gymnasiu v Německém Brodě odebral se Rubeš do Prahy na studia filosofická. Tehdy bývala gymnasia šestitřídní, kdežto t. zv. filosofie byla jaksi přípravkou pro vysoké školy a trvala dva roky. Odbyv oba ročníky filosofické, logiku a fysiku, vstoupil Rubeš jako bohoslovec do pražského semináře. Chtěl jako kněz státi se učitelem lidu.

S počátku si v semináři liboval. Byl pilným a zjednal si spokojenost rektorovu. Ale ještě před skončením půlletí počal si u příbuzných stěžovati na kázeň až příliš pedantskou a nemístnou. Jednou byl obžalován, že při společném modlení ani ústa pořádně neotevírá. Byv volán k rektorovi, aby se zodpovídal, řekl, že modlí se tiše, i že Bůh takové modlitbě také rozumí.

»Nechcete snad otevírat ústa, že z nich páchne tabák; milujete snad více dýmku než modlitbu,« vece rektor.

»Miluji Boha, knihu a také dýmku, to nezapírám.«

»Jděte s Bohem!«

Byl propuštěn beze slůvka domluvy.

Jindy byl obžalován, že dostává příliš mnoho dopisů od přátel a příbuzných, že zodpovídáváním stráví mnoho času a tudíž svým povinnostem seminářským dostáti nemůže.

Takovým a podobným žalobám Rubeš se smával, ale přece mu nebyly lhostejny. Počal se viklati v úmyslech svých a říkal, půjde-li to v semináři takto dále, že vystoupí.

V druhém roce svých studií bohosloveckých měl zkušební kázání, které se mladým posluchačům líbilo, nikoli ale představeným. Vytýkali mu přílišné světáctví, svobodomyslnost, a mladý kazatel povolán k zodpovídání. Znělo takto:

»Chci býti knězem spravedlivým a kazatelem pravdomluvným. Nemohu-li to býti, budu rolníkem.«

Pro slova tato nebyl sice kárán, avšak zůstavil u představených nemilý dojem.

Rubeš čím dále tím více uznával, že o budoucím povolání svém se klamal. Poznal, že jako kněz nebyl by na svém místě. Na sklonku druhého ročníku netajil své mínění, že lépe bude opustiti seminář. Několik soudruhů se k němu připojilo, zastesklo se jim po svobodě.

Rubeš volán k výslechu. Obvinili ho, že svádí bohoslovce k vystoupení.

»Nesvádím nikoho; ale nebudu zde také nikoho zdržovati,« pravil.

Propuštění nešlo tak snadně. Bylo mu uloženo zodpovídání nějakých otázek. Rubeš dostál tomu úkolu. Po té mu dána lhůta na rozmyšlenou.

Rubeš trval na svém, že vystoupí.

Mezitím přátelskou přízní bylo mu opatřeno místo vychovatele u poštmistra Köhlera v Nové Bystřici u Jindřichova Hradce.

Rubeš je přijal.

A když vystoupil z fortny semináře, vítal ho poštmistr, jenž si pro něho přijel. Rubeš vstoupil do jeho vozu, vozka přivázal v zadu jeho truhlici, a vyklouzlý bohoslovec ujížděl vyšehradskou branou do Bystřice. O svém vystoupení dal Rubeš zprávu do Německého Brodu Kasalovi. Starý přítel si zpomněl na dopis, jejž mu byl Rubeš již dříve poslal a v němž stálo:

»Pane otče, kdybyste mne v té kutně mohl viděti, myslím, že byste nade mnou plakal, jak se k sobě nehodíme — ona na mne a já do ní.«

Tehdy Kasal nevěřil, že by Rubeš vystoupil; myslil, že v semináři zvykne.

Nezvykl.

V trudných chvílích obíral se tam Rubeš literaturou. Čítal mnoho a jal se i psáti. Ještě před vstoupením do semináře r. 1834 uveřejnil v Květech své prvotiny, čtyři znělky ve slohu Kollarově, nadepsané »Pouť života«. Líbily se, a to mladého, dvacítiletého

básníka pudilo k další práci. Napsal v srpnu 1834 srdečné verše »Na hrobě Josefa Vl. Kamarýta v Klokotech«. Rokem 1835 počal psáti své Deklamovánky, jimiž v krátké době tak proslulým se stal. Jedna z nejlepších byla báseň »Já jsem Čech«, v níž velebil mluvu mateřskou a vlasť rodnou, kde

každý strůmek má své dobré bůže,
každá chyžka vlastní pohádky,
každé místo svaté památky,
pěstitelku svoji každá růže;
každý pahorek má jmeno svoje,
každá kaplička své ctitele,
každá studánka své přátele,
každá lípa včeliček svých roje,
každý háj svá místa utěšená,
zpěvce své a vánky jemné,
každý les své háje svatotemné,
každý rov svá kvítka poslzená,
každý kámen má své zvěsty dávné,
každá ves své muže veleslavné — —

A dále hlásal slávu předků, jejich zápasy pro obranu vlasti, kterak byli milovni míru, ale rekovní v boji:

A tam, kde válčil český lev,
tam zkrotnul zhoubců krutý hněv,
tam Češi byli vítězi,
a nepříteli, který klesl,
Čech vstříc vždy palmu míru nesl,
a ne otrocké řetězy;
Čech válčil jen, když hájil své,
on neveď války z návodu,
on nemá ruce krvavé,
a nezná kletbu národů. —

Když Rubeš r. 1836 ze semináře vystupoval, vezl si v truhlici do Bystřice již hezky mnoho papíru vlastními verši popsaného, pokud jej nebyl odevzdal přátelům svým Tylovi a Jablonskému, z nichž onen »Květy« redigoval, tento nový almanach, »Vesna« zvaný, k vydání u Pospíšila chystal.

Mělť již r. 1835 ve Květech několik svých deklamací otištěných; zejmena tam umístěna »Šňupka« a »Dýmka«; dále jest tam »Elegie«, vzpomínka to na pobyt v Německém Brodě, báseň »Památce mého milého strýce Jana Nejedlého« (zemřelého 31. pros. 1834), idylická píseň »Obrazy večerní«, jižto Fr. Kaván nápěvem opatřil, a žertovná stať »Obrazy ze spaní mého«. Za pobytu svého v Bystřici zvýšil svou činnost básnickou a jméno jeho mělo již dobrý zvuk, když roku 1837 do Prahy se vrátil a práva studovati počal.

Mezitím byl vyšel prvý ročník »Vesny«, kde otištěna Rubešova půvabná báchorka »Květinoválka«, která k němu nemalou pozornost upoutala.

Tím časem učinil Jaroslav Pospíšil Rubešovi nabídnutí stran souborného vydání jeho Deklamovánek a r. 1837 vyšel první svazeček s titulem Deklamovánky a písně.

Vycházely v malém formátě šestnácterkovém, v úpravě dosti prostinké, avšak ty modré svazečky šířily se po vlasti velmi rychle. Knížečky ty byly pravým plodem své doby, a vznikly, kdy jich zrovna bylo potřeba. V Praze i na venkově pořádaly se tehdy zábavy s deklamacemi, besedy a akademie ke probuzení ducha národního a k osvěžení myslí a srdcí českých. A tu byly deklamovánky Rubcšovy vítanou pomůckou, ba rceme prostředkem k dosažení cíle. Vážná i žertovná slova Rubešova nalezala všude ohlasu, každý svazeček jeho veršovaných prací byl drahým darem, jejž srdcc básníkovo národu podávalo.

Rokem 1840, kdy vydány byly čtyři svazečky Deklamovánek, populárnost Rubešova tou měrou vzrostla, že vedle Tyla byl nej-

oblíbenějším spisovatelem českým. Toho roku počal vycházeti nákladem Jana Spurného sborník »Vlastimil, přítel osvěty a zábavy«, jejž redigoval Tyl. V prvním svazku tohoto sborníku v rubrice »Literarní besedy« umístěna jest recense Karla Sabiny o Deklamovánkách a písních Rubešových. Kritické úvahy bystrého Sabiny nepozbývají podnes své platnosti, a jedna z nejlepších jest právě ta o Rubešovi. Správněji sotva lze dnes posouditi a oceniti význam básní Rubešových, než učinil tehdy Sabina, pročež neváháme úvahu tuto, otištěnou v I. svazku »Vlastimila« na stránce 99—101, položiti zde doslovně:

»Když r. 1837 první ročník almanachu Vesny na světlo vystoupil, nemalé přízně a pozornosti obecenstva i kritikův obrátila na sebe umístěná v ní báseň Květinoválka, a nadějné vlohy skladatelovy vzbudily všeobecného přání, aby básník této podařené báchorky brzo zase přispěl literatuře naší podobným plodem Musy své. Básník ten byl pan Frant. Rubeš, kterýžto nesklamav naději obecenstva, — jako se u nás bohužel často již dělo! — k potěšení čtenářstva našeho v krátkém čase 4 svazečky Deklamovánek i písní na světlo vydav, již již vůbec mezi nejoblíbenější národní básníky Československé se počítá. — V oboru pěkné literatury naší obzvláštních básnických povah ovšem na zbyt nemáme, protož také, jestli se kde nějaká vyskytne, pozornost i uznání obecné jí nemine; čtenářstvo naše s básníky svými cítí; se skoumateli rozmýšlí a duševních pěstounů srdečně si všímá. Tato všeobecná pozornost, toto účastenství na nových podařilých spisech vlasteneckých jest pak zvláštním půvabem rozkvétající literatury, a půvab tento jest i pohnutkou mladých spisovatelů k činnosti. Není tedy divno, že i pan Rubeš vydáním svých Deklamovánek všeobecné, každým novým svazkem se obnovující a množící obliby dosáhl.

Doslechli jsme, že pan Rubeš u vydávání prací svých — alespoň v té formě a tou cestou, jakož posud činil — na čtvrtém svazečku Deklamovánek přestane; slušno tedy, aby již i kritika básníku

tomuto zaslouženého místa v letopisech literatury naší přisoudila. Dvoje vlastnosti nade vše při každém básníku, neobyčejně nadaném, zajímají nás i rozhodnou oblibu jeho u národu a působení jeho na krajany své: cizotou nezkalený pramen obrazotvornosti a opravdivost citu. U všech skoro národů vzdělanějších nalezalo se geniálních básníků a posud se jich nalezá, kteří buď v čele věku svého stojíce, buď jej docela předčíce, právě od svých krajanů nepochopeni zůstávali, malého mezi nimi soucitu nalezali a v dědině vlastní ohlasu nepatrného zbudili. Jsouť to duchové vystoupivší z okresu čtenářům obyčejným nepovědomého, jichž city a myšlenky — buď vypěstované v temnotách obecenstvu neprozračných, buď cílící po výšinách všednímu lidu nepřístupných — proto že z kořenů života národního nepocházejí, v národu se neujmou. Slova i obrazy jejich jeví se co mámivé přízraky na obzoru života i poezie; mnozí jim se obdivují, málo kdo však jim rozumí. Komuž ze znalcův literatury cizokrajné v ohledu tom nenapadne geniální Schelley, nešťastný syn Albionu a soudruh nesmrtelného Byrona? Komuž z našincův nepřipadne Hynek Mácha, jehož hluboký cit a těžká mysl od některých za šílenost považována byla? —

Z větší obliby a z četnějších příznivců se těší básníci z oboru národního a z těchto zvláště onen, kterýž v lůně života společenského vychován, s otevřeným srdcem, s jasnou myslí, s pochopitelným citem a tváří přívětivou k obecenstvu se přibližuje. On jest přirozenějším, zábavnějším — protož i vítanějším. Každý nový spis pravého národního básníka jest nové pozdravení jeho, všem pobratřencům ve vlastech poslané, jesti dar, kterýž na pouti své v říši ideální básník pro obecenstvo uschránil a z jakéhož se lid těší. Podejte dítěti meč, samo se jím raní a konečně jej odhodí; podejte mu obrázky — potěší se jimi. Větší díl obecenstva podobá se dítěti — a národní spisovatelé, zvláště básníci, mohou i mají státi se jeho vychovateli. Pan Rubeš jesti národním básníkem. Básně jeho vinou se z českého srdce tak nenuceně a lehce, jakoby mluvil

slova obyčejná, a přece by zřídka komu se povedlo, takové důkladné pravdy podobnou lehkostí pronésti. Povaha jeho básnická jest lahodný rozmar. Kdy žertuje a se posmívá, již i útrpnost s vadami lidskými na čele mu psána, a obecenstvo satyrou svou trestaje, podobá se člověku vytýkajícímu dětské nezpůsoby, jež ho byly právě k smíchu donutily. Jakž by tedy čtenářstvo básníka tohoto bylo nemělo radostně uvítati? Mluvíť on mluvou národu svého, přináší mu zábavu, soucit, útrpnost a lásku, vzbuzuje neškodný úsměšek a jeví pramen citu, který se žádnému ani co přepjatý, ani co vymyšlený zprotiviti nemůže. Pan Rubeš nevychoval obraznost svou na výjevech divoké, vznešené přírody, ani na pobouřeném moři lidských náruživostí, ani na širém poli světohistorických dějin. Okres jeho jesti vlast a národ, jak se jeví v pospolitém životě. Tamť on je pánem, a ostrozraku jeho neujde tak snadno směšná vada, kterákoli se tam zjevuje, a kterouž pak on — sine ira et studio — jako v zrcadle čtenářům před oči staví.

V oboru duševního života Čechoslovanův (kdežto posaváde kritika poněkud stranná dosti pánovitě si počíná, kdežto nedůvěra ve vlohy mladších básníků z jedné a přecenění jich z druhé strany stejnou měrou na literaturu i na literatory škodlivě působí) — zde tedy lze nových převratů očekávati od mladistvých, i vážnost literatury, i slávu a pokrok národu na mysli majících spisovatelů. Hlavní však jejich účel, všaký nevkus ledasjakého čtenářstva zvrátiti a vědomosti literární, jakož i vzdělanost právě člověckou a národní rozmnožiti, dá se jenom neustálou pilností dosáhnouti, a tudíž je potřebí, abychom překvapovali obecenstvo nepřetrženou činlivostí a podnikavým zápalem pro svatou věc národní. — I zde nesmí pochvala pana Rubeše minouti, a ničeho nám tedy nezbývá, nežli rozvážiti, z jakého kmene se vyvinula ratolest básnictví jeho, jejížto časné plody nad obyčej lahodné se jeví.

U čtení Deklamovánek páně Rubešových dva předchůdcové jeho na dráze básnictví mimovolně na mysl nám padají, jichžto pří-

buzenství — v jistém ohledu — s mladším skladatelem Deklamovánek zapříti se nedá; jsouť to p. p. V. Klicpera a J. Langer. Nemíníme tím říci, že Rubeš pouhým následovatelem těchto dvou, v mnohém poměru geniálních Čechů jest; nýbrž raději za nastupitele jisté dráhy jej považujeme, kterouž oni dva u nás proklestili. Co do formy a výrazu nejblíže pan Rubeš stojí Klicperovi v téhož »Mlynářově opičce« a »Chvále pivečka«. Tyto dvě básně tak se podobají směru básnictví Rubešova, že na počátku zdají se býti pásma, mladým tímto básníkem dále rozvinutá a prodloužená, s tou však vyjímkou, že Klicpera jasnějším a veselejším, Rubeš ale rozmarnějším a potažlivějším se ukazuje.

Příbuzenství páně Rubešovo s p. J. Langerem záleží však na jich básnické povaze. Oba kořenů svých v půdu národní založivše, jako mezi horami domácími vyrostli, s pravočeskou tváří na obzoru literatury naší se vyskytli, oba s podobnou nadějí a laskavostí od národu uvítáni byli a za dokonalé Čechy z kmene cizotou neporušeného pozorováni býti musí. U vyjevení nadání jejich přece však pozorujeme velikého rozdílu. P. Langer má více ideálnosti, pročež u něho i vyšší zápal a výlet, jako i poetičnější názor přírody a života pospolitého. Rubeš však jest opravdivějším u vystavení obrazů svých ze života, a věc jím vyobrazená sama sebou stává se směšnou, bez vylíčení a namáhání se strany básníkovy. Langer tepe v satyrách, Rubeš baví v obrazech, Langer chtěl uvésti v posměch mnohé vady pospolitého života, u Rubeše vady tyto samy sebou co směšné se představují — protož Langer co satyrik, Rubeš co humorista se zjevuje.

Vidímeť ze spisů jeho, že pan Rubeš ve světě se ohlédnul, že nikoliv z dálky, nýbrž na blízku pozoroval život — zvláště krajanů svých — že neidealisoval, alebrž nynějších časů společenství okreslil, tudíž i plody jeho zajisté obecné pozornosti zasluhují.

Však ta sama nenucenost a pravdivost, jakou se Deklamovánky jeho vůbec vyznamenávají, i v lyrických výlevech jeho mile

a příjemně čtenáře zajímá. Neníť zde ovšem citů vznešených, ani zápalu nadoblakového; alebrž něžnost a mírný elegický vzduch vane z těch skromných květin májových, aniž ve formě a povaze děl jeho národní smýšlení básníkovo upříti se dá. Připomínáme na „Zpomínky jinošické — Slzičky — Při měsíčku“ atd., jichžto směr dokazuje povolání skladatelovo, i najdou zajisté takové obliby u našeho čtenářstva, jako humoristické skládání téhož samého básníka. Přáli bychom, aby pan Rubeš neohlížeje se na pokoutní nepříznivce — (kdo jich nemá?) — a svatou věc vždy na mysli maje, národ svůj plody ducha svého potěšovati a literaturu naši obohacovati nepřestával, pamatuje na slova našeho nevyrovnaného Sv. Presla: Vlast ti život dala, jí jej obětuj zas!«

Názory o spisech Rubešových tehdy Sabinou vyslovené srovnávají se po celém půlstoletí s míněním znalců souvěkých. Náš akademik Adolf Heyduk v roce 1894 napsal o povaze a účincích veršů Rubešových: Ačkolivěk kráčel již ve stopách Langerových a Klicperových, přec dovedl nad ně opanovati srdce česká svým nenuceným tonem u vypravování, lehkostí mluvy, lidovým rčením a hravostí verše, čímž dosáhl rázem všeobecné obliby u lidu, jenž sahal nejraději po drobných jeho spisech, ač tou dobou mnohý vzácný květ krásného písemnictví českého po vlasti milou vůní dýchal. Rubeš svou dobu opanoval . . . Verše Rubešovy byly vždy svižné a plynné, ať byly již směru vážného neb žertovného, a vždy zračil se v nich hluboký cit a upřímná dojímavost. Vše bylo bezprostředně pověděno, jak to v hloubi mladé duše kvetlo; bylo prosto hledanosti a theatralnosti.

Asi tou dobou, kdy Sabinova recense vyšla, ukončil Rubeš svá studia právnická. Jako na gymnasiu vyznamenal se Rubeš i na vysokém učení, čemu na důkaz klademe tuto doslovný překlad německého vysvědčení, jaká se tehdy absolvovaným právníkům vydávala. Přeložili jsme je z původní, náležitým kolkem patnáctikrejcarovým opatřené listiny. Zní takto:

Podepsaný dosvědčuje, že pan FRANTIŠEK RUBEŠ, z Čížkova v Čechách rozený, na c. k. vysoké škole v Praze, předepsaný učební kurs právních a politických studií ukončil a po veřejných zkouškách tyto třídy obdržel:

Ze studií řádných	Mravy	Pilnost	Prospěch	Poznámka
V roce 1837:				
Z encyklopedického přehledu juridicko-politických studií Z přirozeného práva soukromého Z práva veřejného Z práva trestního Z vědy o státech evropských Z vědy o státech rakouských	úplně řádné	velmi pilný	první třída	
V roce 1838:				
Z římského práva občanského Z práva církevního	úplně řádné	velmi pilný	výtečně	
V roce 1839:				
Z rakouského práva soukromého Z práva lenního Z práva obchodního a směnečného	úplně řádné	velmi pilný	výtečně	
V roce 1840:				
Z politických věd Z politického zákonoznalství a zákonníka o těžkých přestupcích policejních	úplně řádné	velmi pilný	výtečně	
Ze soudního řízení ve věcech sporných Ze soudního řízení ve věcech nesporných Ze slohu	úplně řádné	velmi pilný	výtečně	

K potvrzení toho jsem toto vysvědčení svým podpisem a pečetí c. k. ředitelství juristicko-politických studií opatřil.

V Praze, 2. dne měsíce října 1840.

Leopold Hasner šlechtic Artha m. p.
c. k. ředitel právních a politických studií.

Poznáváme, že při své pilné a vydatné práci literární Rubeš nikterak nezanedbával studia svého povolání.

Skončiv studia právnická, jal se Rubeš psáti jednu z nejlepších svých žertovných povídek: »Pan amanuensis na venku, aneb Putování za novelou«, v jejíž prvé kapitole, nazvané »Absolvovaný právník«, uvádí spisovatel rozjímání z vlastního života.

Roku 1841 vyšel »Pan amanuensis« tiskem a nákladem Jana Spurného. Spisovatel nazval dílo své »Obrázky ze živobytí lidu«. Na titulním listě vytištěn jest rok 1842, činíť podnes někteří nakladatelé knihy své o rok mladšími. Knížka ve dvanácterce na 105 stránkách tištěná dělala furore — tolik jadrného, zdravého, přirozeného humoru nebylo do oněch dob v žádném spisu českém snešeno. Náklad 1000 výtisků, na tehdejší dobu zajisté značný, byl záhy rozebrán a r. 1845 opatřeno u Jaroslava Pospíšila druhé úhlednější, spisovatelem pozměněné vydání. Osoby v půvabné humoresce této jednající staly se vzory pro jiné práce toho druhu. Venkovský správec patrimoniální a jeho pravá ruka pan Franc, vrátný, sedlák Vomastek, bodrý mlynář Jaroš jsou pravé typy venkovské z oněch dob.

Mstylačný, škodychtivý výrok všemocného, domýšlivého a při tom pošetilého pana správce: »Nepozdravil u vrbiček«, stal se příslovným k označení malých lidí, kteří nešťastnou náhodou nějaké hodnosti se dočinivše, zle se hněvají, neklaní-li se jim bližní dosti hluboko. Rubeš postřehl tuto slabosť malicherných obmezenců zevrubně a vytvořil svým správcem postavu tak působivou, že navždy bude míti účinek u čtenářstva, poněvadž pošetilci toho druhu snad nikdy nevymrou.

Rubeš věnoval tento spis nejstaršímu tehdy vlastenci Šebestyanu Hněvkovskému, který poslal mu vzácný prsten s vyrytým nápisem: »Frant. Jar. Rubešovi na památku od Hněvkovského.« Prsten dostal se Rubešovým příbuzným.

Roku 1844 vyšla od Rubeše práce vážná, »Harfenice«, ná-

kladem Martina Neureutera. Povídka tato jest nejobjemnější prosaickou prací Rubešovou, jenž dokázal i tímto směrem své nadání vypravovatelské. Avšak v této práci uchýlil se nikoli prospěšně od svého přirozeného, realistického spůsobu psaní a zabíhal do romantismu, v jakém si tehdy někteří cizokrajní i domácí vrstevníci jeho libovali. Ještě větší měrou zabředl do romantismu v povídkách »Mstitel« a »Pod hroby«. Povídky tyto, jakož i stejného druhu pověsť »Cerhenický vaz« drží sice jistou cenu, nedostihují však svou hodnotou humoristické práce Rubešovy a sluší tudíž jen přisvědčiti ustálenému mínění, že Rubeš byl svého času naším nejlepším humoristou.

Ve »Květech« roku 1844 položena jest o »Harfenici« úvaha bystrého K. B. Štorcha, jenž dobré stránky tvorby uznával, avšak její vad nezamlčel. Klademe ji zde doslovně rovněž jako průkaz, kterak se tehdy o zalíbeném spisovateli soudilo:

Harfenice. Obrázky ze života od Františka Rubše. V Praze, 1844. Nákladem Martina Neureutera, knihkupce. — Str. 141 v 12. seš. za 16 kr. stř.

Harfenice? ptá se snad mnohý přísný mravohlídce a odstrkuje Rubešovu knížku, aby snad domů ji přinesa, pohoršení nezpůsobil. Harfenice? ohlíží se outlomravná dívka, a ostýchá se snad nahlédnouti do spisu, majícího za předmět nebohé stvoření, o němž bezpochyby málo kdy co dobrého zaslechla. Nebojte se nikdo této harfenice; každý otec může si přáti dceru takovou, a žádná dívka nepohřeší nic z jemného prášku panenských svých cností, jsouc jako harfenice tato. Nechte se jen vésti jménem Rubšovým, kteréž tak dobrého zvuku u vás má, vezměte »Harfenici« do ruky, čtěte ji a zajisté že ji neodložíte, byste jí několik outrpných, sladkobolných slzí, spisovateli pak upřímné poděkování za užití chvil nevzdali, které jste jeho Muse obětovali: budete-li čeho želeti, bude zajisté jen to, že vám urputným osudem ubohou Lidunku a s ní též vypravování o jejím krásném srdci odníti nechal.

Jak čtenář pozoruje, je to pole sentimentálnosti, na němž se

Rubeš opět jednou pokusil, a tato něžná vonnodechá kvítka, jež nám na něm v jeden věnec uvíti dovedl, dávají nám v skutku želeti, že se častěji a pilněji neobrací v onen obor, na kterémž, nemejlíme-li se, prvními tak mile přijatými pokusy dráhu svou před obecenstvem nastoupil.

Nehádejme se s ním ale dále; vždyť bez toho neušel trestu, a zanedbaná jeho nejvlastnější Musa, na jejížto tváři se slza s úsměchem a elegický pocit s bystrým, vtiporodým žertem střídá, potrestala jej tím, že mu jeho nejnovější dítko v oběť beznadějnému a snad napolo i bezjmennému bolu propadnouti dala. Máme čtenáře s krátkým chodem této povídky seznámiti? Nikoli, nechť ji sám čte, nic se neboje toho, co jsme mu vyzradili o jejím konci, kterýž se sice citlivého srdce bolestně dotýká, spolu ale hned osladu svou při sobě má a tak dozvukování melancholických tonů harfy se podobá, kteréž jemně se ztrácejíce, do posledního tetelení ucho libě jímati nepřestávají.

Máme-li co při této práci želeti, je, že nám spisovatel místo obrazů, aneb jak již titul napovídá, obrázků, raději dokonalou, ouplně zaokrouhlenou povídku nepodal, — ne snad že by spisu tomu něco scházelo, že by neouplný byl; spisovatel provedl jej do nejposlednějšího konce; nýbrž proto, že poměrové jednotlivých částek nesrovnalé jsou, a my tak ani opravdovou povídku, ani opravdové obrazy nemáme. Nehodíť se každý předmět, aby ve způsobu obrazů vzdělán byl; tiché, více do vnitřku a z něho jdoucí, jemně splývající jednání, zasahující mnohonásob do sebe a mající mnohé uzly své v časech dřívějších, nesnáší dobře slovesnou formu, již nám titul udává, a Rubeš, chtěje se jí držeti, byl by všecko, možná-li, jinak uspořádati musel. Ostatně je také viděti, že jí spisovatel oumyslně nezvolil, nýbrž teprvé později názvem jejím některé vady své práce přikrýti chtěl. Ale proč nevážil raději tu práci, aby je odstranil, neboli lépe, aby jim ani vzniknouti nedal? Pouhým názvem se nic nespraví, věc desetkráte pokřtěná zůstane touž i po jede-

náctém pojmenování, a Rubeš nesetřel jmenem »obrazů« základní povídkový ráz své práce. — Co s tím celým nočním výjevem na Pohořelci? Je to pěkné studium, ale mělo se k jiné práci zůstaviti; či snad je něco v naší povídce platno? zasahá něčím v její děj, by se zvláště tak zevrubné vymalování jeho omluvilo? Tak poněkud i bálečni vyražení u pí. Rozkošné, kde zvláště nezvané ony pozorovatelky u klíční dírky překážejí a tón celku ruší. Nemohl si spisovatel jinak, nějakým vhodnějším způsobem pomoci? V intrikantech Lorencim a Lovelu libuje si také více, než třeba bylo, a konečně snad ani takových charakterů do této povídky nepotřeboval. Za to byl by mohl raději zvadnutí nebohého kvítka, naší Ludmily, snesa je s jeho téměř pouhé etheričnosti, přidáním některého ostřejšího tahu o něco pevněji motivovati. V čem se ale s naším spisovatelem nejméně smířiti můžeme, je motto od něho vyvolené, a tak přísné starozákonní provedení jeho! to je přílišná spravedlnost osudu, a nechť se spisovatel sám zastane proti výčitkám, které by mu snad mnohá lítostivá čtenářka učiniti chtěla. Podobné fatum patří k osudům velkým, do hranic starého světa; náš svět má milostivějšího Boha, a čím se děd i otec v bolestném překypění srdce provinili, nebylo takové, by pozdějším vlastním jich utrpením smyto býti nemohouc, novou ještě a tak nevinnou oběť zastihnouti muselo. Nemíniž spisovatel, že bychom jemu za zlé pokládali, že srdci tak krásnému puknouti dal; zůstaveno je geniovi jeho, co s výtvory svými učiniti zamýšlí, a samo hasnutí této hvězdy je tak krásně, tak dojímavě líčeno, že se s plným svým účinkem nemine; jediné nemělo se do oné perspektivy osudu krutě stíhajícího postaviti. Rádi bychom zde ještě něco připomenuli, co s jinou, s vrchu již dotčenou okolností souvisí. Nezdá se spisovateli, že vypravování tohoto posledního výpadku příliš dlouhé je v poměru k tomu, co z našeho spisu k předmětu jeho vlastně náleželo? Chtěje spisovatel Lidunku tak před našima očima nechat uvadnouti, měl jí dříve dát více žíti. Nechceme vypravování tomu, o kterém právě mluvíme,

ceny ujímati; zajisté že velmi tklivé a podařilé je; ale básník, vůbec spisovatel a ba nikdo nesmí pro částku na celek zapomínati.

Velmi zajímavé, dobře vypravované jsou poloepisody o Velenském a starém Dominikovi, a čtenář se těm nešťastným trpitelům z celého srdce soucitem svým přikloní. Co má ale Jaroš zde dělati? Jeho osoba je beze vší potřeby vstrčena. Či musí nám snad pověděti, že by se nebyla nikdy jeho babička jeho babičkou stala, kdyby Dominika nebylo bývalo?

Povaha Jesenského není dost vyvedena; jednání jeho kolisává sem tam bez dostatečného odůvodnění; spisovatel měl tuto jednu z hlavních osob na lepší nohy postaviti, a snad jí i něco přidati, co by jí lepšího účastenství v mysli čtenářově získalo. Z počátku mnoho slibujíc, neukazuje později než malátnost a nechává sebou strkati, kam se komu líbí. Ani Aurelie není v hlavních rysech domalována, a pokud se pozná, obětoval by ji každý miláčku básníkovu, milostné harfenici.

Vůbec potřebuje poměr tří těchto duší neboli vlastně srdcí bližšího, určitějšího ustanovení, a kdo ví, zdali by to, stanouc se, spisovatele k tomu nepřivedlo, aby Jesenskému vadnoucí jeho přítelkyni jako milenku k novému životu zbuditi dovolil.

Vytýkali jsme této práci mnoho? ano, nejednu věc, jak čtenář vidí; zbývá v ní ale při všem tom tolik dobrého, ba výtečného, vyskytují se takové stopy nadaného ducha básnického, zvláště v líčení dětinné oddanosti, tichých hnutí srdce, upřímných citů a rozmanitého, Bohu obětovaného utrpení, vůbec umí spisovatel tak srdce dojímati, že ji nicméně nikdo bez opravdového potěšení neodloží. Rubešovo nadání je tak nevšední a obliba jeho u našeho čtenářstva tak pevně založena, že doufáme, že nejnovějšímu jeho dílu tímto naším míněním neuškodíme; naopak, právě proto cítili jsme povinnost, ponuknouti ho, aby s dráhy od nějakého času nastoupené se uhnuv, místo chvilkových, ledajak a ledakde dobytých

efektů raději trvalého si hleděl, především ale většího měřítka na své práce přikládati se odhodlal.

Opravdového žalu hodná škoda byla by pro naši literaturu, kdyby Rubeš na poloviční dráze ustanouti a na těch prospěchách přestati chtěl, kterých posud pro sebe i pro nás nabyl. Jméno jeho je všude oblíbeno, dárek, pocházející od něho, nalezne všude vítané místo; nuže, nechť toho k něčemu lepšímu ještě, vyššímu použije. Humor jeho a trestající rozmar nalezne Bohu díky dost práce v naší vlasti; i něžných srdcí, jež by kvítím poesie obsypal, žije dost v hlubinách mysli jeho; jen ať vybírá, co by darů jeho hodno bylo, ať nelituje práce, a vděčné obecenstvo bude rádo, kdykoliv přikáže, s Musou jeho smáti se i — plakati.

Vypravování je, jakéhož se od Rubeše jinak nadíti nelze, snadné, živé, obrazy a podobenství šťastné, trefné, ráz prostonárodnosti šťastně dochován. Co do jazyku byli bychom si ale větší pečlivost, větší přesnost a uhlazenost přáli. Některé výrazy, jako na příklad ňákej, brejlatej, malér atd., mající tomu onomu větší výraznosti dodávati, nejsou zde na místě; dramatik si snad v tom může volněji počínati, novelista je více vázán a způsob, jak, i meze, pokud se i v jazyku charakteru povoliti aneb dokonce sprostnost líčiti smí, jsou vedle oboru aesthetického dost přísně určeny. Nač to o Lotince, že se radovala »na konto budoucí besedy?« A takových věcí je více. Častěji se potkáváme s podivnou, nepravidelnou, ba i nejasnou konstrukcí, ku př. str. 66.: »dlouho hleděli oba na divnou zprávu přinášejícího posla«; str. 79. »a oči venkovana opět radostně hrály, více nedbajícího o společníky«; str. 71. »a tak magickým světlem nad dřímající Prahou vzešlého měsíce osvícenými ulicemi«; co je to, na str. 51.: »jehož ušlechtilé tahy mrakové zpustlosti darmo zohyzdit se namáhali?«

Vydání není špatné, ale bylo by se spíše pro nějaký spisek pro děti hodilo. O korrektorovi nesmíme říci: Interdum bonus atd., poněvadž náš Homer tuze často si podřímnul. Některé akcenty

přestěhovaly se na jiné písmeny, vklouzlých několik literek z latinského písma zdají se nám vyjevovati přání po ozdobné latince, v které čtenářstvo lepší plody naší literatury přijímati i žádati uvyklo.«

* * *

Doba nejpilnějšího literarního působení Rubešova jsou leta 1837—45, kdy meškal jako vychovatel v Praze. Pobyv rok a několik měsíců v Bystřici, vrátil se koncem roku 1837 do Prahy a bydlil na krátko v Liliové ulici v malém pokojíku, kde býval přáteli svými navštěvován. Obydlí toto nazvali přátelé »herberkem spisovatelským«. Rubeš tam opatřoval stěny všelikými veršíky a nápady, jakož míval ve zvyku i později v jiných obydlích.

Brzo po návratu do Prahy dostal Rubeš místo vychovatele v domě měšťana a sládka Jana Boreckého na Malé Straně »u Karabínských«. Svěřen mu desítiletý sládkův syn Jan a téhož bratránek Edvard. V domě Boreckých byl Rubeš náležitě opatřen. Obýval s chovanci svými místnosti v druhém patře, prostrannou předsíň a dva pokoje. Předsíň bývala obílena a Rubeš psal tam opět po stěnách svoje verše, vtipy a okamžité nápady, jichžto pak, pokud se hodily, ve spisech svých reprodukoval.

Oba chovanci byli úplně jeho péči svěřeni; bez jeho vědomí nesměli ničeho podnikati, na vycházky mohli jen s ním a také na delší cesty v prázninách s ním se vydávali. Obyčejně navštívili Kolín, kde ostatně malý Jan Borecký i zkoušku na tak zvané normální škole vykonal, než na gymnasium se odebral. Z Kolína putovali všichni tři dále. Jednou vydali se na Mladou Boleslav, Mnichovo Hradiště a Turnov, tam v romantickém okolí se pokochali a zastavili se v Libuni u děkana Antonína Marka. Odtud přes Jičín vydali se do Aderspachu, kde Rubeš hochům výklady o skalních útvarech činil; vystoupili na Sněžku, sešli na půdu pruskou a ubírali se po horách pohraničních až do Warnsdorfu.

Podruhé ubírali se k severozápadu, zahnuli do Děčína, odtud dále se brali do Drážďan a Lipska a na cestě zpáteční prodleli v Teplici, kde s paní Boreckou setkali se a společně do Prahy se vrátili.

Rubeš býval jako vychovatel přísný, avšak dopřával chovancům svým také dosti kratochvíle. Chodíval s nimi za bránu, nejčastěji na Smíchov, kde Rubeš na chvíli do některé hospůdky zasedl a chovancům venku volnosti dopřál, avšak na zavolání bylo jim se dostaviti.

Sládek Borecký vykázal Rubešovi jako domácímu vychovateli a synu svého soudruha v povolání značnou míru piva a Rubeš touto laskavostí nezhrdal. Také své hosti mohl Rubeš pivem po libosti častovati. Nejčastěji docházeli k němu Filípek a Hajniš, někdy také bohoslovec Tupý-Jablonský ze Strahova, řídčeji Tyl, jejž Rubeš nejvíce si vážil a pokyny i rady jeho rád přijímal.

Někdejší chovanec Rubešův, rada vrchního zemského soudu pan Jan Borecký, líčí svého vychovatele, s nímž po osm roků v otcovském domě žil, asi takto:

Rubeš byl muž dobromyslný, doma obyčejně málomluvný, často i zádumčivý, i nebyl by v něm nikdo v takové chvíli humoristu hledal. Pravou veselost nikdy u něho pozorovati nebylo. Miloval však hudbu a zpěv, hrál na flétnu a loutnu, při čem mladý Jan Borecký někdy klavírem ho provázíval. V prázdných chvílích, zvláště za počasí nepříznivého, chodíval po veliké předsíni, kouřil z dlouhé dýmky a chvílemi usedna psával nebo četl. Na chovance své zřídka se hněval, avšak stalo-li se to, býval neúprosný, a kdy bylo třeba, dal jim přísnost svou i výpraskem pocítit. Rodičům si hoši postěžovati nesměli, Rubeš měl jejich plnou důvěru.

Kdežto chovanec jeho Jan Borecký připravil se k studiím právnickým, zvolil druhý chovanec Eduard Borecký studie filosofické, potom vojenské povolání, obdržel místo v ministerstvu války a vyslouživ jako plukovník na odpočinkek se odebral.

Rubeš zůstal u Boreckých, i kdy chovanci jeho pro vysoké učení dospěli. Pohostinní manželé Borečtí zvykli jeho společnosti a nepropustili ho, pokud mu prospěšnými býti mohli. Sládek Borecký náležel k tehdejším nemnohým vlastencům z měšťanstva pražského, kteří obětivost ve věcech národních a humanních jako občanskou povinnost vykonávali.

U Boreckých byl oblíben nejen Rubeš, ale i jeho přátelé bývali tam vítáni. Tam také uzrála myšlenka o literarním podniku, kterým Rubeš dovršil svou popularnost. V předsíni Rubešově u Boreckých dohodli se Rubeš, Fr. Hajniš a Václav Filípek o vydávání periodického spisu obsahu žertovného. Nakladatel byl brzo nalezen, Jan Spurný dělal tehdy značnou soutěž závodu Pospíšilovu, i jali se naši tři přátelé roku 1841 vydávati nákladem Spurného svazečkový spis »Paleček, milovník žertu a pravdy.« Tímto spisem otevřelo se našim humoristům široké pole působnosti. Ročně vycházelo s počátku šest svazečků v illustrované obálce s nějakým obrázkem v textu. Celkem vyšlo do roku 1847 devatenáct svazečků.

Paleček byl podnik slibný. Pestrý obsah prvého svazečku zjednal mu nejlepší rekomendaci, nad to pak byl hlavním účastníkem a pořadatelem Rubeš, jenž stál tehdy s Tylem na výsluní přízně obecenstva. Spis byl tištěn švabachem, jako tenkráte téměř všechna zábavná literatura, kdežto jen vědecké a některé jiné vážné spisy počínaly se tisknouti latinkou. Titulní list zněl:

PALEČEK,
milovník žertu a pravdy.
Na světlo posílán
od
Fr. Rubše, Fr. Hajniše
a
Ještě-Někoho.
V Praze 1842.
Tiskem a nákladem Jana Spurného.

Obálka přinášela vyobrazení švarného šaška s čepicí s rolničkami a bičem satyry v ruce, kterak velkému, smějícímu se zástupu výklady činí.

Obsah prvého svazečku počíná úvodní básní od J. K. Tyla:

Tu mě máte, paničky a páni!
Přicházím jak lehké větru vání,
bez rekomenda a bez pozvání.
Naběhav se po cizinské pláni
kam jsem zalít na rozličné zpytování,
vracím se již do vlastenských strání — —

A takž každý verš celé básně končí rýmem »ání«. K básni připojen praktický článeček stran ceny a předplacení. Následuje předmluva s titulem: »Toto není předmluva«, v nížto Tyl po řádném doporučení nového podniku umístil několik známých šprýmů bratra Palečka, domnělého šaška při dvoře krále Jiříka z Poděbrad; hlavní pak obsah podal Rubeš, totiž jadrnou humoresku »Pan Trouba, nebo když chybí učený, chybí hodně«; dále je tu žertovný »Stoletý kalendář«, na konci pak humorné »Nejnovější vynálezy«. Při každém dalším svazečku jest hned u titule nějaký žertovný obrázek, z nichž některé Rubeš sám kreslíval. Obrázky jsou provázeny vtipnými texty. Ve svazečku druhém umístil Rubeš svou deklamovánku Láska, ve třetím Pandořinu skřínku a humoresku Dlouhá předmluva ke krátké povídce, ve čtvrtém deklamaci Všem se nelze zachovat, v pátém humoresku ve formě dopisu Smutné vyražení ve Hvězdě, která má v šestém ukončení s titulem Druhé psaní po slavnosti ve Hvězdě, v sedmém položena deklamace Dodatek k obraně krásného pohlaví, humoreska v dopisu Flamendr a drobotina Kupte kalendáře-lháře. Svazeček osmý přinesl humoresku Ostří hoši, devátý deklamaci Berličky, desátý deklamaci Za sto let a žertík Svědomitý popis jedné lahvičky, která

se v Kocourkovském Museum za diskreci ukazuje, jedenáctý humoristické čtení Předmluva, pomluva a domluva, třináctý humoresku Lehce nabyl, lehce pozbyl, čtrnácty Listy Ladislava Dloubálka z Prahy příteli na venku, patnáctý báchorku Bratří, šestnáctý deklamaci Dluhy míť dobrá věc a humoresku Zlomek ze životopisu Sylvestra Seyčka, sedmnáctý obrázek z pražského života Blahosti tanečních škol.

Položili jsme sem přehled o příspěvcích Rubešových do Palečka, abychom doložili, že větší část obsahu byla od něho, ač kromě Hajniše a Filípka měl Paleček ještě jiných spolupracovníků. Pověděli jsme již, že úvodní báseň a článek poskytl Tyl, jenž přispěl též do svazečku pátého dalším článkem Několik listů z mé staré tobolky. Kromě Tyla přispěli do Palečka i jiní spisovatelé anonymně, dále nalezáme tam jména: Ferd. Kop a Jan Možný, pak rozličné šifry.

V posledních dvou svazečcích Palečka příspěvků Rubešových již není.

S počátku vycházely svazečky Palečka pravidelně šestkrát ročně. Tak bylo v letech 1842 a 1843. Avšak již roku 1844, kdy pilný spolupracovník Frant. Hajniš za úřadním povoláním svým jako poštovní úředník Prahu opustil, vyšly již jen tři svazečky, roku 1845 jeden, roku 1846 dva a roku 1847 jeden — poslední.

Rokem 1845 nastoupil Rubeš dráhu úřadnickou, která ho s dráhy spisovatelské svedla. Tudíž Paleček objevoval se řídčeji, a když konečně r. 1847 Rubeš z Prahy odešel a do Načeradce se odebral, Paleček zanikl. Některé svazečky Palečka vyšly ve vydání druhém i třetím, rozšířenost jeho byla tedy značná, vždyť nad Palečka v dobách předbřeznových populárnější publikace české vůbec nebylo, i nemohla býti příčinou zaniknutí Palečka lhostejnost obecenstva, nýbrž neblahá sudba malého národa vůbec a českého zvláště, že i nejlepší jeho spisovatelé bývali a jsou podnes nuceni vyhledávati si výživu něčím jiným, než k čemu jsou duchem svým

povolání. Rubeš a Hajniš odešli z Prahy za chlebem a Filípek sám podnik neudržel.

O úspěchu Palečka zaznamenal Hajniš hezkou pamětnost, která i jinak tehdejší vzájemnost nakladatelů a spisovatelů illustruje. Klademe tu vlastní slova Hajnišova:

»Nakladatelé českých knih neb básní mohl ubohý spisovatel spočítati na prstech, a ne snad na prstech obou rukou, nýbrž jen jedné ruky; proto také vypadal honorár, jako by se řeklo: Levice nemá vědět, co dává pravice, a kdyby se byl někdo otázal pravice, co as dala, tato vymluvila se na levici: a obě svému svědomí ulehčily. Někdy se honoráry platily i v naturáliích, tak jako pánům Francům deputát, v kterém začasté i čtvrtce ovsa byla. A přece nakládali tito nakladatelové z pouhé obětavosti a nakládali se spisovateli velmi milosrdně ba i honetně. Já se pamatuji, jak jeden z těchto nakladatelů příteli Tupému (Jablonskému) si stěžoval, že se stále jen obětuje a na budoucí časy celou naději skládá, že při nákladě na dílo od Tupého mu podané předvídá ztrátu a prodělek, ale že již zvykl se obětovat. A Tupý měl tak zatvrzelé srdce, že přijmul tuto oběť ve jménu vlasti. My jsme byli tak naivní a věřili jsme pánům nakladatelům; kdo jim nechtěl uvěřiti, nebyl k tomu nucen.

Každá reforma jde pomalu ku předu; tak se dělo i s těmi honoráry. Páni nakladatelové byli zvykli bez honoráru tisknouti, a mnohý spisovatel se pokládal za šťastného, když jeho díla vůbec zdarma se vytiskla.

Když příteli Rubešovi, mně a Ještě-Někomu nebožtík Spurný za každý svazeček Palečka bez ohledu na počet archů dvacet zlatých, to jest: dvacet zlatých na stříbře přislíbil, — jakého tu bylo divení; a když nám je konečně v hotovosti vyplatil, nemohli jsme se samým divením ani vzchopiti. Vypátravše při třetím svazečku, že Spurný prvního svazečku druhé vydání byl vytiskl a rozprodal, ba že prý se chystá k třetímu vydání, jen tak ostýchavě-

a mimochodem zmínili jsme se o této pověsti. A když nám vlídně a dobrovolně beze vší odpovědi za tuto pověst desítku přidal, pohlédl každý z nás na druhého velmi významně a já při odchodu příteli Rubešovi řekl: »Pan Spurný — to je kos!« což on poopravil, odvětiv: »Co ti napadá, kos, on je bílá vrána.«

Že jsme tak skromní byli, mělo ještě jinou příčinu; my jsme totiž té cti, redaktory býti, více si vážili nežli tisíce zlatých, a tuto částku připočítali jsme k honoráru. Redaktorů bylo tenkráte pořídku, Rubeš i já jsme se na to trochu pyšnili; leč naši známí nám té radosti nepřáli a jmenovali každého z nás jednoduše: »Paleček.«

K tomuto vypravování Hajnišovu ve příčině objemu Palečka jest třeba doložiti, že spis vydáván byl v malém formátě dvanácterkovém (arch o 24 stránkách) a že převážnou většinou měl každý svazeček 60 stránek, žádný však nepřevyšoval počet 72 stránek či tří archů. Dostávali tudíž spisovatelé Palečka za tištěný arch průměrem něco nad 8 zl., kterýžto honorar byl ovšem na tehdejší čas dosti slušný, uvážíme-li průměrný honorar spisovatelský o půlstoletí pozdější.

Avšak ani Spurného či kteréhokoli jiného nakladatele slušný honorar nebyl nikterak pružinou činnosti našich spisovatelů. Šli prostě za pudem srdce svého, že snažili se lid čtením obveseliti, pobaviti, k lepšímu poznání vésti. Dílo to dařilo se jim utěšeně, lid chápal se čtení, pokud se mu podávalo záživnou, lehkou, pochopitelnou formou, a v tom byl vedle Tyla mistrem náš Rubeš.

Na titulních listech Palečka jest zjevno, kterak nedůsledně už tehdy jako podnes jmeno Rubeš skloňováno. Jedni píšou v genitivu Rubeše, druzí správněji Rubše, jak mluví také náš lid venkovský v krajinách, kde je mluva česká zachovalejší. Z jmén: Kubeš, Tomeš, Hrubeš, Dobeš, jakož i Holec, Skopec, Koštěnec a p. při skloňování se písmě *e* vysouvá a má se tudíž psáti: Kubše, Kubši (Kubšovi), Kubšem — Holce, Holci, Holcem, Tomše, Tomši, Tomšem a t. d. Avšak pravidla toho se nešetřívá v písmě ani

mluvě, i říká a tiskne se napořád: spisy Fr. J. Rubeše neb Rubešovy, při kterémž spůsobu i my zůstali. Na titulním listě prvého svazečku Palečka čteme: »od Fr. Rubše, Fr. Hajniše a Ještě-Někoho«; na svazečku druhém je týž titul, avšak genitiv hlavního pořadatele zní Rub*e*še. Na třetím svazečku stojí opět Rubše, na čtvrtém a pátém Rubeše; na šestém je změna podstatná: »Od Fr. Rubše a Několika-Jiných«, na sedmém se dí, že Paleček je na světlo posílán od Fr. Rubše a V. Filípka, osmý a devátý hlásá, že od Fr. Rubeše a Ještě-Někoho, desátý nese genitivy: od Fr. Rubše a Ještě Někoho, kdežto jedenáctý až čtrnáctý je od Fr. Rubše a V. Filípka, patnáctý má jména Fr. Rubeše a V. Filípka, a poslední čtyři, šestnáctý až devatenáctý, nesou jména Fr. Rubše a V. Filípka. Tedy třináctkráte vyšel Paleček od Rubše, šestkráte od Rubeše.

Zůstavuji našim brusařům českého jazyka, aby nadiktovali pravidlo.

Hajniš opustil Palečka před vydáním svazku šestého, kdy bylo mu z Prahy se odebrati.

Rubeš pokoušel se také v oboru dramatickém, avšak bez výsledku. Když počátkem let čtyřicátých počalo se opravdově mluviti o brzkém zřízení zvláštního divadla českého, které potom skutečně od J. A. Stögra v Růžové ulici zřízeno bylo, jal se Rubeš v blahém zanícení psáti činohru »Marie« zvanou. Dokončiv dílo to, chvátal s ním k příteli Tylovi, bezpečnému rádci všech mladších spisovatelů. Tyl měl nemalé potěšení, ale brzo byl o ně připraven. Hra Rubešova pěkně se čtla, ale ke provozování málo se hodila. Rubeš byl trpce zklamán. Nevěřil s počátku příteli jindy vždy osvědčenému, i pokoušel se o vytištění své dramatické prvotiny. Avšak nabízel dílo své marně, i chtěl je obětovati plamenům a hodil hru do kamen. Soudruh Rubešův, Václav Filípek, o tom vypravuje:

»Stalo se to v tiskárně Jana Spurného, v pokoji, kdežto se Šumavského slovník sestavoval; já, právě jsa přítomen, šťastně jsem

… ve svém stolku ji uza-
… mohru požádal, udávaje,
… Kam se poděla, není
… hlubě, v jakouž již jednou

… vatel o jiné drama se
… roku 1842 pro divadlo
… epilog zvaný »Starý rok
… l se.

… při patrimonialním úřadě
… ovskou náležitě prokázal.
… ož německé vysvědčení
… kazuje. Doslovný překlad

… ahy uděluje panu Fran-
… a 1840 po celý rok při
… t službu konal, po ten
… ávností aktuarisoval, jak
… ených s obzvláštní obe-
… protokoly pořizoval, při
… používání zákona expe-
… příslušného radního spi-
… ivé horlivosti důkladnou
… obou jazyků zemských
… příčinou své bezvadné
… ným se stal.

… čef.)

Jiné vysvědčení, v pověřeném opise nalezené, jest toto:

»Františku Rubešovi na základě soudcovské zkoušky z civilního a trestního oboru s ním vykonané, při nížto dobré schopnosti dokázal, uděluje se právo k vykonávání úřadu soudcovského v německých a českých místech, a ukládá se mu, aby za příčinou složení soudcovské přísahy při tomto c. k. apelačním soudu některého dne k zasedání ustanoveného ráno o 9. hodině se přihlásil. Příloha čís. 7483 ai 1844 se vrací.

Z apelačního a hrdelního vrchního soudu.

Kutscha m. p.

V Praze, 16. července 1844. šl. Ruhwald m. p.

N. E. 12.357.

Porovnáváno a s originalem, na 30krejcarovém kolkovaném papíře vyhotoveném, doslovně stejným shledáno.

Místní soud v Karlíně, 18. května 1847.

Přibyl,
justiciar.

Aktuarem v Karlíně, kde vrchností jeho byl pražský konvent Křížovníků s červenou hvězdou, byl Rubeš necelá tři leta, i zjednal si tam svou soudcovskou rozšafností přízeň hlavně svým snažením, aby sporné strany smiřoval. Úřadní práce nedopouštěly, aby tou měrou jako dříve literarně činným byl, však aspoň pro Palečka neustával pracovati.

Rokem 1847 uprázdnilo se místo syndika v městečku Načeradci, Rubeš o to místo požádal a obdržel je. Přátelé pražští loučili se s ním neradi. Tušili, že na venkově bude Rubeš pro literaturu ztracen. V Praze bylo středisko vlasteneckého snažení vůbec a literarního zvláště. Na venkově pozbýval spisovatel styků a přátelského podnětu.

Resignací Rubešova na úřad aktuarský v Karlíně byla vyřízena tímto přípisem:

N. E. 5286 pol.

Ze soudního úřadu v Karlíně.

Panu Františku Rubešovi, syndikovi v Načeradci, pošta Vlašim.

Služební resignace, jižto jste sem dne 29. listopadu 1847 čís. 5180 podal, byla od veleslavné vrchnosti dle dekretu ze dne 7. prosince 1847 čís. 1940 kladně na vědomí vzata, a jste tudíž koncem listopadu 1847 svých povinností jakožto zdejší soudní aktuar dle vlastního přání svého sproštěn.

O čem se Vám tímto vědomost dává.

Ze soudního úřadu v Karlině, 16. prosince 1847.

Přibyl,
justiciar.

Před svým odchodem z Prahy poctěn byl Rubeš schůzí přátelskou a společnou hostinou »U červené hvězdy« v Karlíně, kde se s ním přátelé tklivě rozloučili.

Odchod Rubešův z Prahy byl také asi příčinou, že ustalo se u vydávání jeho spisů, jichžto roku 1847 vyšel pouze první svazek s titulem: »Povídky, obrazy ze života, národní pověsti a báchorky« nákladem synů Boh. Haase. Rubeš souborného vydání spisů svých již se nedočkal, neboť došlo k němu teprv sedm let po jeho smrti r. 1860 nákladem Kobrovým. Byla to první část Spisů výtečných českých básníků novověkých. Vydání toto bylo rozvrženo na čtvero dílů. První díl obsahuje Deklamovánky, druhý Písně a jiného druhu básně, třetí a čtvrtý Povídky, pověsti, obrazy ze života. Připojen byl stručný životopis od V. Filípka. Spisy Rubešovy rychle byly vyprodány a již roku 1862 učinil I. L. Kober druhé vydání, později pak vyšlo v Národní bibliotéce vydání třetí.

III.

Rubeš odešel z Prahy na venek a tu počal nový způsob, nový oddíl svého života. Vymkl se z dosavadních kolejí, opustil dráhu spisovatelskou a ponořil se téměř úplně v akta úřadní.

Je-li za dob našich, na sklonku devatenáctého století, českému literátu velmi obtížno, aby pouze literaturu měl za životní povolání, totiž za povolání, které by ho živilo, bylo to před půl stoletím takřka nemožno. Kdo z českých spisovatelů byl by se k tomu odvážil, mohl svůj život po stránce hmotné považovati za ztracený.

Naši přední spisovatelé měli buď nějaký důchod nebo úřad, který jim více méně bezpečnou existenci pojišťoval. Bez této kotvy byla by lodička jich života zmítala se bez přestání.

Literaturu pěstovali z lásky k národu, puzeni šlechetným hnutím vlastenecké mysli, dle okolností trvale nebo dočasně, jak právě živnost dopouštěla.

Kdo z literátů českých v dobách předbřeznových měl tolik odvahy, že vrhl se zcela pouze na pole literární, nebo lépe řečeno: kdo neměl tolik odvahy či štěstí, aby si opatřil zaměstnání výživné, dospěl ke koncům truchlivým.

Některý takový truchlivý příklad měl již Rubeš před očima, když Prahu a s ní i literaturu opouštěl.

Cit povinnosti v úřadním povolání bránil mu pracovati mimo kancelář. Dostal se v nezvyklou sféru, měl pevnou vůli v nové poměry se vpraviti a v úřadě doplniti a nahraditi, co za jeho předchůdců bylo zanedbáno.

V prvních měsících svého pobytu v Načeradci pracovával často do noci v úřadních věcech. Vzav k sobě matku svou, která mu mládeneckou domácnost spravovala, žil skrovně a s přáteli svými v Praze zřídka si dopisoval. V novém postavení svém potřeboval klidu, aby svým povinnostem dostáti mohl.

V tichém městečku venkovském klidu nabyl, avšak již po třech měsících venkovského pobytu byl z něho vyrušen.

Ode dne 24. února 1848, kdy v Paříži svržen s trůnu král Ludvík Filip Orleanský, nastal v Evropě ruch, který každým dnem se zmáhal a roznítil touhu po svobodě i v Čechách. Ve spolku »Repeal« v Praze, v němž byli členy mnozí čeští literáti a umělci, pochopili situaci a chystali veřejnou schůzi, v nížto by se o časových potřebách pojednalo. Schůze ta konala se, jak známo, v sobotu dne 11. března 1848 ve dvoraně Svatováclavských lázní a zpráva o ní bleskem rozletěla se po vlasti a ozářila rázem zachmuřený obzor. A čtvrtého dne po schůzi Svatováclavské došla z Vídně zvěst o prohlášení konstituce národům v soustátí rakouském. I rozlehl se jásot po vší zemi — obzvláště pak českému národu slibem o rovném právu národním jakoby rozžehlo se slunce, o němž naši otcové jen snívali . . . .

Rubeš nebyl by musil být vřelým národovcem, aby byl zůstal nedotknut a nerozechvěn březnovým převratem. Jako každý Čech upřímný a muž svobody milovný vítal novou dobu, k nížto svou literární činností bezděčně lid český připraviti pomohl, nadšeně a pln nadějí. V květnu na nějaký čas opustil úřad svůj i Načeradec a chvátal do Prahy, kde zdržoval se u své sestry Marie, provdané Tučkové, na Starém městě u sv. Haštala. Slovanský sjezd měl pro něho nemalý půvab, za to nijak ho netěšily třenice mezi studentstvem, které stále hlučněji si počínalo.

V ten čas v obydlí jeho sestry v domě nesoucím číslo 811 navštívil ho Ferdinand Mikovec, praporečník sboru Svornosti, i vyzýval Rubeše jmenem některých mladších přátel svých, najmě studentů, aby jakožto oblíbený spisovatel účastnil se vedení studentstva, které jest mu nakloněno a dojista dbalým bude jeho rady, kterak by si v kritické době té počínati mělo. Rubeš nedůvěřivě vrtěl hlavou, přece však dal se aspoň k tomu pohnouti, že odebral se s Mikovcem do Klementinské koleje, kde studující legionáři byli shromážděni.

Tam shledal Rubeš nelad a jen poskrovnu kázně, i slyšel řeči, z kterých nucen byl souditi, že bouřlivý ruch mezi studenty a některými jinými živly schyluje se ke koncům nedobrým. K umírněnosti a opatrnosti napomínající slova Rubešova účinkovala na rozjařenou mládež nevalně a Rubeš všecek uzarděn a upocen vrátil se do obydlí Tučkových a jakož vypravuje paní Tučková, pravil k svým nejbližším asi tolik: »Nic platno, takto bychom ničeho nesvedli, nejsme k tomu zralí, to by se snad mohlo státi asi o padesát let později, teď ne.«

A v starostech o dny budoucí odejel Rubeš brzy potom do Načeradce nevyčkav ani národní besedy, která se ke dni 10. června na Žofíně připravovala.

V málo dnech po Rubešově odjezdu, dne 12. června, vznikly známé bouře svatodušní, které skončily dne 17. června hořícími staroměstskými mlýny, zanícenými pumami velícího generala knížete Windischgraetze a krvavou řeží v nádraží běchovickém, kde husaři sekali do venkovských gard z východních Čech, jedoucích do Prahy ku pomoci.

V Praze bylo zatýkání skutečných nebo domnělých účastníků svatodušních bojů v plném proudu, když do Načeradce přijel neznámý mladý muž bledého, sympatického vzezření. Byl návštěvou u Rubeše.

Matka Rubešova marně se poptávala, kdo by ten neznámý pán byl. Rubeš ho nejmenoval a požádal matku, aby se sousedy o jeho hosti nemluvila. Rubeš sám jmeno jeho tehdy nevyslovil, prohodil pouze v několika dnech po jeho odjezdu, že to byl člověk pražským vojenským soudem stíhaný.

Fáma si pak vytvořila z tajemného hostě pověstného agitatora ruského Michala Bakunina, jenž v pražských potržkách svatodušních, jak známo, účasť měl a po smutném jich konci některými oklikami z Prahy do Vratislavi prchl.

V pravdě však byl to Josef Václav Frič (* 1829, † 1892 v Praze), jakož o tom sám svědčí ve svých Pamětech, kde

atodušních mezi jinými vy-

přítelem Rubešem, ovšem
veselé a zároveň smutné
pan aktuár za krátký ten
žskému ruchu nápadně od-
o svatodušních událostech
národa živé účastenství be-
vypravování kýval a někdy
někdy se zvláštní trpkostí.
týkající se hlubších příčin
chopil mne za ruku a za-
eláře, kdež blíže poledne,
Octnuv se tam se mnou
stolek a položil přede mne
lářů guberniálního praesidia

zaslali — dnes tomu bude

nás byl kdo v kanceláři
n pro jistotu odebral se ra-
do zadní síně. I zočil jsem
sdělení aby nerozevřelo se
ležitých událostech v Praze!
dy vzíti si věrný opis ne-
eakce chystala překvapení,
pravená, vzíti si jakoukoliv
adčanské smíšené komisi,
akožto nejvhodnější species
a jeho přátel pletichy.
ndejších c. k. úkazů sdílelo
du, že státu i »pravé svo-

bodě« nebezpečné snahy některých domácích rušitelů občanského míru a klidného konstitučního vývoje, srozuměných s emisary všeobecné evropské revoluce, dozrály konečně (již počátkem června!) ku zřejmé vzpouře; proletariat se studentstvem v čele, rouhaje se všelikému jak božskému, tak světskému řádu, že na potkání vše drancuje a pálí. Tudíž ať z řádných, vlasť i pořádek milovných venkovanů, zvláště pak z národní obrany nikomu nenapadne, v domnění snad, že země i zaručené občanům svobody jsou ohroženy, spěchati hlavnímu městu na pomoc; raději nechť každý domov svůj střeží, bedliv jsa vlastního bezpečí. Úřad má pilný pozor míti na podšepty a buřičské řeči podněcovatelů, zvláště na emisary z Prahy. Všeliké město i každá dědina mají se připraviti, aby doma pořádek udrževše, nebyly od rozprášených rot přepadeny. Cirkulář ten končil pokynutím, aby se loyalní občané všech měst a obcí navzájem v udržení pořádku podporovali a zeměpanským úřadům k témuž cíli po ruce byli.

Jest se věru co diviti, že přes tyto roztomilé, tajné instrukce, kterým však předbřeznoví, napotom malomocní úřadové patrně velkou váhu nepřikládali, tolik tisíců národních obranců ze všech skoro dědin českých, a sem tam i německých, z domovů svých se vypravilo a přec jen ohrožené Praze ku pomoci pospíchalo. Všestrannější ostražitosť a všeobecné opravdivější přípravy z naší strany byly by z překvapující této uvědomělosti probuzeného venkova mohly znamenitě kořistiti. Dvojnásob žel, že skutečně na vše připravených a k tomu odhodlaných, cílů svých jasně vědomých mužů pro ten čas ani v Praze ani na venkově nebylo.

Katastrofou pražskou zarmoucený a i pobytem svým v kraji poněkud vystřízlivělý, v sousedstvu svém osamělý Rubeš nesliboval si ovšem od mého záměru, svolati k úpatí Blaníka tábor lidu, značného úspěchu, ač neprotivil se možnosti, že snad v blízkém Táboře naleznu spíše ohlasu a také spolehlivější živly, ochotné seřaditi se k společné branné výpravě, ano slíbil mi, že mi k tomu cíli přidá

spolehlivého, sobě důvěrného občana, který, znalý tamějších poměrů, má mnoho přátel v starém tom městě, božími bojovníky proslulém. Slíbiv, že toho horlivce předvolá, načež se spolu o podrobnostech poradíme, pozval mne zcela prosaicky, to k stolu svého představeného, pana správce totiž, k obědu. Na mou obavu, aby mne ten pán, jak pravdě podobno, nepovažoval za jednoho z těch podněcovatelů a emisarů, kterých stíhati bylo mu přec úřadně uloženo, ujistil mne s úsměvem, že to sice dosti úzkostlivý, ale z gruntu dobrosrdečný pán, jemuž naopak bude vítáno uslyšeti z mých úst něco souvislého o pražských událostech. Rubeš s právnickými svými vědomostmi byl starému patrimoniálnímu úřadníkovi pravou rukou a jakožto joviální společník zvláště mu milý; nebylo tedy obavy, že by přítele pomocníka svého jednou pohostiv, tomuto ublížiti zamýšlel; že se budu při svém vypravování poněkud mírniti, rozumělo se samo sebou. Nalezl jsem pana správce, či direktora, jak mi ho byl přítel aktuár vylíčil: co jej nepálilo, toho nehasil, a poněvadž slyšel z mých úst dosti zábavných anekdot, prohodil po výtečné tabuli, abych tam raději zůstal, pokud mi bude libo; učiníť prý opatření, že mne tam u nich ani Belzebub nevyčuchá.

Bylť jsem ještě dalek úmyslu položiti se kdekoliv za pec sebe vábnější a bezpečnější, pročež děkoval jsem jen vřele a připomenul Rubešovi slib, že po jídle s kýmsi třetím o dalším se poradíme.

Pro všechny možné případy radil mi Rubeš, abych se kdesi příhodným pasem ozbrojil, neboť takový žádal tehdy každý písař u brány a kdekoliv nahodilý policajt císařský aneb obecní na každém pocestném, jmenovitě na noclehaři. Zarazil se poněkud, když jsem takový průvodní list na něm samém, co od úřední osoby požadoval; zamyslil se, zpytoval své svědomí, až po chvíli zavedl mne opět do kanceláře, kdež násilím příhrádku rozevřev, poukázal mi k celé sbírce domovských listů a vandrovních knížek, z nichž volno mi bylo vybrati sobě, co by se poněkud na mou osobu hodilo, mezi čímž odskočil znovu do zadního pokoje, aby nebyl svědkem mého,

vážné paragrafy zákonníka porušujícího počínání. Nevím již, kterého to občana k Načeradci příslušného oloupil jsem tu o příslušnou mu listinu, arciť pouze na den, neboť netroufaje si prokázat se jí kdekoliv, poslal jsem ji dobře zapečetěnou hned z Budějovic příteli Rubešovi zpět.

Rozžehnav se s tímto i s panem správcem co nejsrdečněji, uháněl jsem se svými bujnými koníky ve společnosti doporučeného mi načeradského národního obrance, kterýž jediný zdál se »míti chuti na ty vrahy,« k staroslavnému Táboru.« — —

Mezi tím byl Rubeš osobností v Praze často hledanou. Přicházeli do domu k svaku jeho Janu Tučkovi přátelé Rubešovi Emanuel Arnold, J. K. Tyl, V. Filípek, nejčastěji pak František Hajniš. Také mnozí studenti docházeli do domu, zvláště v osudných dnech svatodušních. Kteréhos dne, právě kdy zatýkání domnělých spiklenců bylo nejhojnější, přišlo několik mladíků žádati Rubeše o ochranu. Rubeš však, jak pověděno, nebyl již v Praze, za něho však pomohl skrývajícím se studentům svak jeho Tuček tím, že zavezl jich ve výpalečním voze hezky daleko za Prahu do bezpečí.

Zvěděv Rubeš o té věci, schválil ovšem dobrý skutek svého svaka, studenty však při každé příležitosti napomínal, aby méně dobrodružili a více se učili, aby dříve něčím se stali a potom teprv, majíce pevnou půdu pod sebou, ke zdaru národa a obecného dobra působili.

Nemenší horlivost jevil Rubeš roku 1848 vůči venkovským občanům, jimž ruch svobody v uši zalehal, k mozku stoupal a někdy k výstřednostem sváděl. Když v bouřlivé té době, kdy o zrušení poddanství šlo, lid z okolí Načeradce se shlukl a útok na zámek učiniti se strojil, Rubeš vešel mezi lid a důrazně varoval před všelikerými násilnostmi. Ano hájil i zámeckého pana Müllera, k jehož dobrým vlastnostem ukázal a doložil, že takového nevděku nezasluhuje. Kdosi v zástupu připomenul těžkou práci na robotě a nouzi mezi lidem, kdežto páni na zámku žijí v hojnosti; tu Rubeš po-

…em také člověk pracující, …kojen, ačkoli loketští páni …

…zhořčení zaujala veselost a …

…a právě tak oblíben, jako …bytu se jinam ubíral, ne- …

…850 byl totiž Rubeš jme- …této vlastnosti dosazen do … presidenta vrchního zem- …:

Č. 218.

…bě c. k. zemskému soudu …most za tím účelem, abyste …ružního nařízení ze dne 30. …lečně s panem předsedou …a s panem generálním pro- …prohlásil, zvláště pak abyste …i počínal.

…vrchního zemského soudu:
…rabě Mittrovský.

…skultantu, toho času v Na- …

…vě v době, kdy tam Karel …očal. Znali se z Prahy, kde … usadil a hned také národ- …

…žilých mužů v Hoře Kutné,

za okolností zcela jiných, nikterak neumenšilo někdejší přátelství; když však po vydání čtvrtého svazku »Slovana« počalo stíhání redaktora a vydavatele, radil Havlíček Rubešovi, aby na svůj prospěch zachovával k němu jistou zdrženlivost. Přátelé si posteskli, scházeli se řidčeji, ale rozuměli si i bez řečí.

Ostatně Havlíček v Hoře Kutné Rubeše přečkal. Již po půl letě byl Rubeš přesazen k soudu do Karlína, odkud r. 1851, jmenován byv adjunktem, do Skutče se odebral.

Také ve Skutči žil Rubeš jako panic s matefí svou, která mu hospodařila. O nedlouhém pobytu jeho ve Skutči zachovala se některá pamětnost.

V Chrudimských novinách roku 1891 uveřejnil major Zástěra o rodišti svém Skutči pěknou stať, v nížto praví:

»Zmizela i podloubí a s nimi i mnohá upomínka na starou Skuteč. Zejmena jedna »podsíň« u domku, na kterém zasazena jest pamětní deska Rubešova, měla svou upomínku i historickou. Tam na pilíři mezi dvěma okny přistavena byla lavička, na které podvečer, než se do hostince odebral, sedával náš František Jaromír Rubeš, blahé paměti, zahalený v tmavomodrém »burnusu«. — »Kluci, pojďte sem!« volal často na procházející se studenty — většina nás byla buďto v první podreálce aneb první latinské — a vyptával se každého o pokroku atd.

Byly to krásné, bezstarostné doby, které jsme zažili! Avšak i ty zmizely jako zmizela i světnička v hostinci starého p. Rybičky — nyní »u zlaté ryby«, ve které se sousedstvo i úřednictvo předobře bavilo. V této malé, nízké, kouřem naplněné světnici býval Rubeš každý večer hostem a do noci se v ní zdržel, aniž by mu byl zlý kašel, na který si ustavičně stěžoval, v tom překážel. Před rozchodem vždy společně zazpíváno: »Blahý, kdo dle povolání...« »Nemohu-li »Ponocného« zpívat, neusnu,« říkával Rubeš.

Rubeš požíval všeobecné vážnosti mezi občanstvem, ba lid venkovský ho jako spravedlivého úředníka takřka zbožňoval. Zejména

z obce František mnohý měl se zodpovídati z toho, že z panského lesa nějaké to polínko neb smrček si »vypůjčil«. Trest za to obyčejně nebyl žádný, neboť žalovaný dostavil se k soudu vždy, třeba i v té nejbouřlivější sněhové vánici; za to ale žalobníka nebylo nikde: »pan fořt« na spěch neměl a hověl si raději někde u teplých kamen. »Nevídáno pro kousek dřeva!«

* * *

Náš básník Adolf Heyduk, rodem z Rychmburka nedaleko Skutče, poznal Rubeše jako jinoch osmnáctiletý, když roku 1852 domů na prázdniny zavítal. Rubeš chodíval procházkou ze Skutče do panské zahrady v Rychmburce, kde býval hostinec, v němžto Rubeš s přáteli svými se bavíval. Také tam ve velkém altanu tanečním Rubeš dle zvyku svého psal po stěnách verše a poznámky. Do literárního almanachu, Uměleckou Besedou na rok 1893 vydaného, napsal Heyduk ze svých vzpomínek, kterak do panské zahrady v Rychmburku, kde osmihranný altan stál, chodívali též úředníci okresního soudu ze Skutče, jen asi půl hodiny cesty od Rychmburka vzdálené. Heydukův otec vypravoval synovi, že »dochází sem také pan adjunkt Rubeš, tuze hodný pán, ale trochu churavý.«

»Hořel jsem touhou,« vypravuje dále Heyduk, »abych poznal osobně muže, od něhož uměl jsem a posud umím je z paměti — hojnost drobných deklamací, kterým jsem se učil z části pro školu a z části pro študentské naše besedy. Nemohl jsem se neděle ani dočkati, a do Skutče, kam jsem ondy musil co den k panu učiteli Dreyerovi na němčinu a latinu, nerad jsem o prázdninách chodíval. Otec, jenž znal Rubeše z rozmanitého soudního řízení, ukázal mi jej v panské zahradě ve společnosti skutečských i rychmburských úředníků. Seděl opřen volně o stěnu altanu, maje levou nohu pohodlně na lavici položenu; před sebou měl džbánek s pivem a číši, v ústech pak dlouhou sádrovou dýmku. Byl obého vroucím ctitelem, jak

tomu nasvědčují »Veselá píseň zarmouceného« a deklamovánky »Pivo« a »Dýmka«, ač v prvém nikdy nevycházel z míry.

Díval jsem se na něho s jakousi posvátnou úctou, srdce se mi chvělo a bušilo zrovna tak, jako když jsem poprvé spatřil K. J. Erbena, ba snad ještě více; ta chorobná snivá tvář v kontrastu s veselými deklamacemi hluboce mne dojímala. Vzpomněl jsem si na všecky ty milé chvíle při čtení jeho deklamovánek, na jeho přerozkošné listy žertovné, jež vtipem jen sršely, na jeho roztomilou povídku »Pan amanuensis na venku«, na jeho čtení »Člověk malá pohádku«, na »Harfenici«, plnou něhy a citu, atd.

Chtěl jsem znáti každý rys jeho milé, ušlechtilé a veselé ondy povahy, oka nemohl jsem od něho odtrhnouti, vše mimo něj bylo pro mne mrtvo; vždyť jsem si bezvolně vzpomněl na slova svého milého učitele Krejčího, jichž pravda posud nesetřená v mé duši plane: »Paleček naučil více Čechů česky čísti, více duší získal našemu národu, než všecky sklady gramatik; jeho zásluhy o národnost naši jsou nesmrtelny!«

Zahleděv se na Rubeše, tenkrát asi čtyřicetiletého, jenž profilem ke mně jsa obrácen hovořil, často při tom pokašlávaje, s mladým rychmburskym farářem, P. Brychtou, který tenkráte napsal pěknou monografii panství rychmburského, nepozoroval jsem ani že shromáždění objednali si též skrovnou zahradní hudbu. Byl to známý po vůkolí vyškolený harfeník Procházka, pěkně urostlý člověk, jenž si nemálo zakládal na svém umění a slušném zpěvu.

Procházka — potulný hudebník lepšího rázu — býval od rychmburských úředníků vždy rád vídán; měl ještě dva druhy, houslistu a violistu. Hráli všelijaké kusy taneční a doprovázeli rozmanité vlastenecké i veselé písně, jež Procházka barytonem dosti slušně zpíval. Přehráli vždycky jakýs kousek taneční — v neděli se též v panské zahradě tancovávalo — pak následovala píseň a tak střídavě.

Náhle ohlásil Procházka sáhnutím do strun, že bude zpívati

»Veselou píseň zarmouceného«, k níž official Morávek, Mýťan rodilý, jako k mnoha písním Rubešovým složil nápěv. Procházka zpíval s jakousi vervou a okázale, až se to po celé panské zahradě rozlehalo a hudbu skoro dusilo:

»Ať žije pivo, pivo a zpěv!
pivem a písní mladí se krev;
pivo a píseň rozhřeje hruď,
pito a pito a zpíváno buď!«

a kdo byli Češi mezi přítomnými, ba i někteří Bavoráci, kteří se písni částečně přiučili, zpívali dále s Procházkou v chóru:

»Pivo a zpěv —
množí nám radost, dusí nám hněv,
mladí nám krev a hřeje nám hruď;
pito a pito a zpíváno buď!«

A Rubeš se napil a ostatní s ním. Zatím Procházka dále zpíval:

»Přijdeme sem — svět pustý je krám,
Pandora všecko zkazila nám,
blaho je pryč a slasti ty tam,
naděje prý jen zůstala nám —«

a chór zase vpadl:

»A ta je klam!
Takových braků netřeba nám!
kdo ji chce mít, aj, ten si vem —
My chceme pivo, he, pivečko sem!«

Veselí se rozproudilo zahradou, Rubeš se spokojeně usmíval; těšilo ho to, a zas si zavdal. Když po nějaké chvíli hudebníci přehráli dva neb tři kousky, přiblížil se pan Brychta k Procházkovi a šeptal mu něco do ucha. Procházka kývl hlavou na důkaz, že rozumí, když pak znovu dal znamení, že hodlá zpívati, a lomoz hráčů

u kuželek utichl, zazněla z úst jeho zamilovaná Rubešova píseň: »Zpomínky Jinošické!«

Hleděl jsem stále na Rubeše. Sotva zaslechl první sloku písně, sklonila se hlava jeho ku předu, oko se přimhouřilo, bledá jeho tvář zvolna se ruměnila, a ruka odkládala dýmku. Poslouchal tiše, neodváživ se ani odkašlati, což před tím dosti často a někdy i dosti namáhavě se stávalo, jen prsa rychleji zdála se pracovati a popadati dechu; churavěl již delší čas velmi povážlivě. Zdálo se mi, že každou novou slokou tvář Rubešova více rudla a hlava ku předu se klonila, konečně rukou čelo podepřel a oči sobě přikryl; ostatní sdílně naň pohlíželi. Píseň vždy dál a dál se rozvíjela, až s jakýms upřímnějším a vroucnějším tonem Procházka zakončil:

»To jsou háje jako ráje —
tam mou píseň, vánku, nes:
Přes ty hory, přes ty doly,
přes ty vody, přes ten les!«

Když skončil, ozvalo se tu a tam obligatní tleskání, ale Rubeš ani hlavy nepozvedl, dumal a bloudil asi dále ve vzpomínkách jinošských a jinošických, v myšlénkách o svém mládí, své Julii, svém štěstí v písni a neštěstí v životě, a když opětně pozvedl hlavu, zdálo se mi, že oko jeho zarudlé bylo, jen tvář stejně bledá, jako před zpěvem, byla ještě bledší. Té noci nespal jsem dlouho; divně se mi dělo v hlavě i v srdci; mé duše zmocnila se jakás nevýslovná soustrast, jež tím více rostla, čím více jsem se dovídal o jeho životě.

Chodil jsem častěji do Skutče, abych opět spatřil Rubeše, ale nespatřil jsem ho; odcházíval hned z úřadu za město, kráčeje mimo rodný dům skladatele Tomáška ke hřbitovu a do polí s hlavou k zemi schýlenou, často pokašlávaje. Snad hledal své ztracené štěstí! Později ulehl, jak otec se mnou sdělil, a když jsem rok na to přišel na prázdniny a tatíčka na něho se tázal, odpověděl mi smutně: »Ten dobrý pán, samá srdečnost, včera zemřel, a zítra má pohřeb.«

Nebyl jsem na něm — na pohřbu své předrahé matičky nebyl jsem také; srdce hrozilo mi puknouti.

Studenti nesli ho k hrobu; tam leží skoro uprostřed na hřbitově skutečském pod prostičkým železným pomníkem, a nedaleko něho leží můj drahý, starostlivý otec. Když jest mi navštíviti hrob tatíčkův, zastavím se také na hrobě Rubešově, na hrobě našeho prvního a posud nepřekonatelného humoristy.«

* * *

Rubeš ochuravěl brzo po svém přesídlení z Prahy na venek. Jeho matka, která mu skrovnou domácnost spravovala, postřehla u něho chorobu po slavném svěcení praporu gardistského v Načeradci. Po slavnosti, spojené s malou hostinou, při níž přípitek pronášel, Rubeš domů se vrátiv stěžoval si, že je mu nevolno. Od té doby postonával, však býval při tom dobré mysli. Teprv ve Skutči choroba se horšila a přátele starostmi naplňovala.

Roku 1852 navštívil Rubeše ve Skutči přítel Hajniš, i ulekl se, když přítele chřadnoucího a sklíčeného nalezl. Hajniš a jiní přemlouvali ho, aby si dovolenou vymohl a do Karlových Varů nebo jiných lázní k léčení se odebral. Avšak Rubeš odpíral. Byl mrzut a ochablý, nerad slýchal napomínání, aby zdraví svého dbal. Hajniš se domníval, že snad podnebí Rubešovi nesvědčí. Jiní však tomu odporovali. Krajina Skutečská je zdravá, lesy prostoupená; do lázeňského místa U svaté Anny, kam obecenstvo na letní pobyt za příčinou lahodného vzduchu dochází, je z města nedaleko. Rubeš rád v okolí se procházíval, avšak množství práce úřadní ho tížilo.

Chtěje ho na nějaký čas od únavné práce odvrátiti, zaslal mu Hajniš po odchodu svém ze Skutče veršovaný dopis, který také v Lumíru r. 1852 na str. 384 otištěn byl a takto zní:

Tam kde slyšet šumící Chrudímku,
Sedláček kde seje, v hubě maje dýmku;
Zajíc kde si hoví v zelenavém chrastí,

Za černými bory, za městečkem Chrastí;
Na kostelní věži kulíšek kde skučí,
Dobrou noc kde slyšíš chytrou dávat lišku:
Tam jsem Tebe v chladné Skutči
Našel, příteli Rubíšku!
Ach, jak jsi tam zakopaný!
Ze práce do práce hnaný!
Přítele slyš upřímného hlas,
Jenž má o Tvé zdraví strachy!
Vymkni se na krátký čas,
Kancelářské setři prachy!
V zdravý kraj se odeber,
Starosti s sebou neber!
Až pak Karlovými Vary
Mysl trudnou zotavíš,
Dříve než se v život starý
K práci staré dostavíš:
Pobuď trochu mezi svými,
Vypusť milované rýmy!
Vydej, prosím, staré hlasy,
Ježto jsi nám drahné časy,
Ukrutníče, zadržel!
Já jsem pevné v Tebe víry:
Že se chopíš zase lyry,
Že jsi nám neoněměl!
Vymkni se z té trudné mdloby,
Ať se vrátí krásné doby,
Kdež Tvoje deklamovánky
Působily radovánky;
Kde jsme prosti každé tísně
Vespolek se radovali,
Kde se rozmilé Tvé písně

Po všech vlastech ozývaly.
Vyslyš prosbu mou, Rubíšku náš!
Buď, čím jsi byl, starý hochu!
Trampotám se vyhni trochu,
Ať se všem Ti milým zachováš!
Ptáš se nyní, kdo Ti píše?
Jest to lístek od

Hajniše.

Vše bylo marné, Rubeš nedal se nikým a ničím pohnouti, aby místo svého úřadního působení opustil. Příteli Hajnišovi ani neodpověděl. Pracoval dále, a není divu, že jako člověk chřadnoucí počínal si někdy mrzutě. V kanceláři kouříval z dlouhé dýmky a se stranami jednaje křičíval. Avšak obratem se zase mírnil a nikdo si do něho nestěžoval, spíše vzbuzoval soustrast, že v letech mladých vůčihledě hyne.

Nejčastěji s ním tehdy obcoval kaplan skutečský Jan Bezdíček, v celém okolí jako výborný kazatel známý, a farář z Rychmburka Alois Brychta. Také berní official Ig. Morávek míval s Rubešem styky přátelské a jakožto skladatel hudební některé jeho písně průvodem opatřil.

V měsíci červnu 1853 Rubeš těžce sklíčený ulehl. Avšak i tu ještě dával si přinášeti akta z kanceláře a pokud mohl jich vyřizoval. Posílali mu do bytu aktuára, jemuž Rubeš v posteli sedě diktoval. Aktuár byl mladý šviháček, jemuž jednou Rubeš, pročítaje, co mladík napsal, v nevoli řekl: »Navoněný a naškrobený jste, ale pravopisu neznáte.«

Ke konci července ustal Rubeš od práce. Slábl každým dnem. Chvílemi se obíral svým zalíbeným kreslením a jakoby někdejších dob vydávání Palečka vzpomínal, načrtával karrikatury.

Do domu byly posílány květiny, na něž nemocný se zalíbením pohlížel. Poslední kytice byla mu poslána k večeru 9. srpna. Po-

stavili ji na stoleček u jeho lože. Rubeš v noci, nemoha spáti, chopil se tužky a jal se podobu kytice kresliti. Několikkrát ustal a podřimoval. Za svítání na loži usedl a kreslil dále. Náhle zasténal: »Už nemohu!« Hlava sklesla mu na podušku, tužka mu vypadla z ruky. Po chvíli jal se šeptati. Matka se k němu nachýlila s láskyplnými dotazy, čeho by si přál.

»Ničeho,« pravil namahavě nemocný. »Tuhne mi jazyk, zdá se mi, že umírám — omývejte mne!«

Matka mu svlažovala čelo a líce. »Také jazyk,« žádal Rubeš. Bylo mu vyhověno, avšak matka cítila, že milovanému synovi líce stydnou.

Rubeš vypustil ducha.

Dostavili se přátelé, mezi nimi kněz Bezdíček, jenž ho byl před tím připravil k míru svátostnému. Nemnohé rukopisy zesnulého, jednotlivé verše a úryvky, odevzdala truchlící matka přátelům na památku.

Rubeš nedovršil ani 40. rok svého věku.

Za příčinou smrti Rubešovy přinesly »Pražské Noviny« ze dne 18. srpna 1853 dopis ze Skutče tohoto znění:

»Dne 10. t. m. o 5. hodině ráno odebral se náš proslavený básník František Rubeš po dlouhé nemoci na věčnost, a tělo jeho bylo dne 12. t. m. slavně a důstojně v zem posvěcenou uloženo. Již v poledne řečeného dne sjížděli se přátelé zesnulého z vůkolí, jmenovitě z Chrasti a Rychemburka, ba i z Chrudimi 2½ míle vzdálené přijelo několik pp. úředníků, aby poslední úctu vzdali zvěčnělému, jejž všichni vysoce ctili a milovali. Při smutném hlaholu zvonů a valně shromážděném obecenstvu vedl o 4. hodině průvod zdejší veledůstojný p. děkan u prostřed domácích, i z okolí k této smuteční slavnosti četně přišlých pp. duchovních. Za rakví kráčela stařičká, truchlící máteř a bratr, jakož i přátelé a ctitelé zvěčnělého. Se zvláštní ochotou spěchal každý, bez rozdílu stavu, aby nešením rakve zvěčnělému poslední úctu prokázal; pročež častěji vystřídáno,

tak že pp. c. k. úředníci, pp. měšťané, c. k. četnictvo a finanční stráž a studující ze Skutče a Chrasti pozůstatky jeho střídavě nesli. Potěšitelný to opět důkaz, kterak lid náš český šlechetného, o vlast zasloužilého muže ctí a miluje. A tímto mužem byl Rubeš; ode všech, kdož ho znali, ctěn a milován, byl té cti a lásky v plné míře hoden. To dosvědčí Karlín, Kutná Hora, to Kolín, to Načeradec, to Skuteč a tisíce přátel jeho po celé vlasti. Rubeš byl muž, s jakým bychom hned při prvním shledání na věky se rozloučiti nechtěli. Svou šlechetností, přímostí, srdečností, nepředpojatostí a jemností citů všech srdcí sobě získal. A jeho zábavné rozprávky dojímaly brzy co nachové vlny, jemným, vřelým citem, brzy zas co laškující větřík lehkým, živým humorem. Zbytečné by bylo jeho zásluhy o literaturu naši rozbírat; on jest svými deklamovánkami nedostižen. Nebylo žádného plesu, žádné zábavy v Českém kraji, kde by jeho deklamovánky nebyly obecenstvu přednášeny a s potleskem nelíčeným vítány. Rubeš byl zamilovaným básníkem krásné pleti naší a v tomto ohledu přispěly spisy jeho velice k rozšíření národnosti české. Humor jeho — ba i život — má cos podobného s humorem výborného Gogola. Jeho »Pan amanuensis na venku« učinil furore na český spis nevídané. Pokoj popeli básníkovu! Tělo jeho náleží zemi, ale památka Rubešova nám. Chladná země nebude jej tížit, jako tísnil něžné jeho srdce spor světa.« —

U prostřed hřbitova skutečského postaven byl Rubešovi pomníček hlavní péčí kaplana, potom administratora a děkana Jana Bezdíčka, jenž za tím účelem byl sbírku pořídil. Pomník byl ulit v železných hutích hořovických ve slohu gothickém, shora jest ozdoben arabeskami a kolem mříží opatřen. Pomník nese prostý nápis:

FRANTIŠEK RUBEŠ

zemřel 10. srpna 1853.

Věnováno od jeho ctitelů 1856.

Nákres k pomníku poskytl asistent na pražské polytechnice Zach.

Okázalejší oslavy, než postavení skrovného pomníku r. 1856, dostalo se památce Rubešově v desátém roce po jeho smrti. Šlo tehdy o zasazení pamětní desky na domě ve Skutči, v němž básník skonal, a o zřízení studentského nadání nesoucího jmeno Rubešovo. Za tím účelem zřízen zvláštní sbor, jenž dne 1. března 1863 úředního schválení došel. Dne 25. března vydáno provolání, v němžto nevšední zásluhy Rubešovy o povznesení národa se připomínají a obecenstvo k účasti se zve. Dále se v provolání praví:

»Horlivý národovec vel. p. P. Bezdíček již před sedmi roky se postaral o zbudování pěkného náhrobního pomníku Rubešovi na hřbitově našem; pomník ten však neoznačuje místo, kde tělesné ostatky Rubešovy odpočívají; proto mají se ostatky ty v neporušitelnou skříň uložiti a s příslušným obřadem k pomníku přenésti. I dům, v němž Rubeš žil a v němž zemřel, nenese posud známku své důstojnosti pro každého Čecha; protož má býti označen památní deskou s poprsím oslavence.«

V provolání vyslovena prosba za hmotnou podporu, neboť bylo to právě v roce po velikém požáru, jenž dne 7. května 1862 ve Skutči 102 domy a 44 stodoly zahubil.

Malé město Skuteč, málo zámožné, bylo požárem ochuzeno, neboť škoda páčila se na 200.000 zl., více než dvě stě rodin zůstalo bez přístřeší a bída nastala nesmírná. I měl tedy slavnostní výbor velikou odvahu, že po takové těžké ráně neobával se pořádati nákladnou slavnost národní a dovolával se k ní pomoci téhož obecenstva, které krátce před tím vzýváno bylo o pomoc pro nešťastné pohořelce.

Odvaha slavnostního výboru dá se vysvětliti jen tou okolností, že v prvních letech šedesátých, v prvních to letech obrozeného ruchu národního, všechno obecenstvo české nadšeno bylo jarým postupem, kterým tehdy národ náš, jak se podobalo, k cílům dávno toužených měl dospěti. Nezapomenutelný, neodvolatelný císařský diplom ze dne 20. října 1860, jenž na samosprávu a rovné právo

národní vyhlídky činil, naplňoval hruď českou nejkrásnější nadějí v lepší budoucnost. Proto tehdy každému podniku vlasteneckému se dařilo, proto s dokonalým výsledkem pořádány mnohé slavnosti národní, obzvláště šlo-li o uctění památky zemřelých buditelů a zápasníků národních. K nejzdařilejším slavnostem toho druhu z té doby náležejí Tylova v Hoře Kutné, Havlíčkova v Borové a Rubešova ve Skutči dne 10. srpna 1863, v desátý výroční den smrti Rubešovy.

K slavnosti skutečské vydán byl pěkný almanach nazvaný »Po desíti letech«, jejž pořádali studující Alois Machatý, Ant. Pražan a Jos. Štěpánek. Pracemi svými přispěli do almanachu hlavně mladší básníci, zvláště pak cenné články byly od Karoliny Světlé, Karla Sabiny, Fr. Hajniše, Fr. Douchy. Úvodní článek K. Světlé, nadepsaný Mládeži naší, jest příkladnou epištolou o lásce k vlasti a povzbuzením k zachování a šíření dobra, které bylo vůdčí hvězdou národních buditelů.

Almanach s vyobrazením náhrobku Rubešova vyšel v Praze u Nováka a Vilímka ve prospěch nadání pro skutečské studující.

Pamětní deska z šedého mramoru zasazena na domě nesoucím číslo 144 a náležejícím občanu Janu Zástěrovi, klempíři a obchodníku nádobím. Na pamět oslavencovu má závod Zástěrův název: »U Rubeše«. Nápis na desce zní:

Zde zemřel 10. srpna 1853
František Jaromír Rubeš,
spisovatel český.

Slavnostní řeč při odhalení desky učinil Josef Barák. Obral si za heslo nápis na věkopamátných Thermopylách, kde rekovný král Leonidas se svými Spartany zahynul: »Poutníče, zvěstuj Lakedemonským, my že tu mrtvi ležíme, jak zákony kázaly nám.« Řečník dovozoval, kterak i malá hrstka nadšených a hrdinných bojovníků vykonati může skutky veliké pro čest, slávu a svobodu svého národa.

Rubeš náležel k takovým bojovníkům.

Když prodlením času pamětní deska skutečská sešla a zlatá písmena dešť vyhladil, byla znova černě natřena a nápis obnoven.

O nadání Rubešovo pro studenty skutečské zasloužilými se stali kaplan skutečský Josef Vlach, potom farář v Lužci, obchodníci Jan Přibyslavský a Josef Vlach, oba ve Skutči. Pohříchu nevzrostla jistina nadání Rubešova na výši žádoucí k plnění svého úkolu. Dnem 1. července 1895 uložená jistina činila 1550 zl. 35 kr. Po Janu Přibyslavském převzalo nadání Rubešovo v ochranu městské zastupitelstvo ve Skutči.

Také v Čížkově na domě, v němž Rubeš se narodil, zasazena jest pamětní deska zasluhou »Záboje«, zpěváckého spolku Pelhřimovského. Rubeš dle rodiště svého Čížkova psával se také někdy Čížkovský.

Pseudonym Čížkovský spůsobil Rubešovi mrzutosti s censurou, jížto se nechtělo líbiti, podpisoval-li se publicista jiným než svým skutečným jmenem rodným. Censor se mrzel na Tupého, Tyla a Filípka, že dali si jmena Jablonský, Skalný či Horník, Líp atd. A když k tomu přidáno ještě nějaké zvučné jméno křestní, po němž ve křestním listě stopy nebylo, jako Jaromír, Břetislav, Vladivoj, Přemysl, tu censor horlil bez míry, i býval spisovatel nucen vykázati se, kterak se skutečně jmenuje. Ani Rubeš takovému stíhání neušel.

Censoři mívali také jiné vrtochy. Známá jest příhoda Tylova z roku 1835, kdy ke představení ochotnického divadla v Kajetánském divadle na Malé Straně napsal proslov, v němž byly verše:

Zde Thalii na oltáři
klaďte oběť s jasnou tváří.

Censor ty dva veršíky škrtl a Tyl marně mu domlouval, že bez těch řádků celá báseň smyslu nemá. Po delším vyjednávání poradil censor Tylovi, aby tam na místě padlých veršů napsal:

Kladťe oběť s jasnou tváří,
Thalii zde na talíři,

to že prý bude jistě významnější. Tyl odešel a odpoledne přednášel jiný, ovšem neviňoučký variant:

S jasnou tváří oběť kladťe
a chudým dny trpké slaďte.

V jedné básni padly v nemilost censorovu verše:

A tu vojín vůdci svému,
by uhasil žízeň hořící,
nesl vodu ve své přílbici.

Censorovi se přílbice nelíbila, i škrtl řádek a napsal tam:

nesl vůdci vodu v čepici.

V básni jiné napsáno:

A již co povyrostlé děcko
volal: Vlasti má mi nade všecko!

Ale tenkrát nesměla být vlasť ani dítěti ani dospělým nade všecko, tudíž censor změnil druhý verš takto:

volal: Matka má mi nade všecko!

Básník ovšem kladl váhu na slovo vlasť i stěžoval si censorovi, který odpověděl, že blíže těchto veršů jmenoval básník také svou matku, i doložil: »Tu ji tedy máte, tu svou matku.«

V popěvku V. J. Pickově Políbení na čele jest sloka:

Patřte v oči zbožné panny,
srdce musí plesat,
budete co před svátostí
v modlitbě chtít klesat.

To asi považoval censor za profanaci i škrtl poslední dvě řádky nadobro.

V básni Boženy Němcové »Slavné ráno«, jížto se probuzení Čechů velebí, jsou verše:

Vzhůru, ženy! panny! Vždyť duch Páně
v outlou pannu vstoupil v Orleaně.

a dále:

Protož vstaňte v novočeském ránu,
Blaník otevírá již svou bránu.

To všechno vzbudilo v censuře nelibosť; censor patrně si myslil, že tenkrát, roku 1843, je trochu brzo na vypuštění rytířů z Blaníka, i škrtl raději celou báseň, která teprv po letech vytisknouti se mohla.

Ze sterých případů, vážných i komických, uvedeny tuto jen některé na doklad, že tenkráte nebylo tak snadné psáti pro veřejnost, psáti tak, jak spisovatel chtěl a cítil. Zejmena publikace vlastenecké byly přísně posuzovány a často si dávali censoři spisovatele zavolat, aby mu po řádném ústním vyplísnění pověděli, že se spis vytisknouti nesmí.

I bylo k tomu třeba velikého sebezapření, aby za takových okolností Rubeš a jeho vrstevníci v literárním působení vytrvali.

IV.

Pokládám za zbytečné, v tomto nástinu životopisném rozepisovati se zevrubně o umělecké hodnotě a povšechném významu spisů Rubešových po tom všem, co o nich napsali r. 1840 Sabina, roku 1844 Storch a roku 1893 Heyduk a co jsem na některých místech předcházejících stránek této knížky dodal. K tomu všemu kladu sem ještě slova kulturního historika naší doby Karla Adámka, učiněná v jeho Úvahách a rozhledech o Národopisné výstavě československé v čís. 203 Nár. Listů ze dne 25. července r. 1895. Pojednávaje o vzkřísení a obrození národa našeho a vývoji literatury české, praví Adámek:

»Jakým pokrokem byly v tomto vývoji publikace Krameriovy a jaký pokrok označen jest od těchto publikací k Tylovi, Rubešovi, Klicperovi a j.?

A neznamená-li tvorba Jungmannova, Kollárova, Šafaříkova i Palackého přímo lví krok ku předu?

Který národ vykonal v době tak krátké a za poměrů tak nepříznivých v literatuře dílo tak veliké?

V naší době již ani nepostihujeme plný význam a důležitost prvotné naší literatury na probouzení a mohutnění našeho národa; v naší době již nepostihujeme nedozírný vliv na př. Rubešových a Klicperových deklamací, Tylových novel a lidových divadel na vývoj národního života v našich vlastech.

Význam těchto apoštolů toliko v ústrojném spojení s jich dobou plně vyniká a proto není správno, ani spravedlivo, posuzují-li a odsuzují-li se toliko měřítkem naší doby.

Žili v době, kdy bylo na př. v Praze dovolení českých pozvání na besedu velkou událostí národní a politickou a kdy bylo pořádání deklamačních zábav a ochotnických divadel na venkově vrcholem a největším úspěchem práce národní.

Vděčíme pořadatelům výstavy naší literatury, že v oddělení tomto s dojímavou pietou oslavili památku těchto skromných a přece tak velikých bojovníků božích, kteří plnou silou duše a s celou vroucností srdce, nedbajíce úkladů nepřátel ani nevděku svých vrstevníků, s posvátným zápalem apoštolovali v opuštěné domovině, jiskrami ducha svítíce na cestu z těžkých mrákot se probouzejícímu, v pološeru a mrákotách kolisajícímu pokolení současnému.

Celý národ putuj k této svatyni naší práce duchové, v níž vystaveny jsou relikvie nejšlechetnějších synů naší otčiny!«

V krátké stati Adámkově ozářen všechen význam činnosti Rubešovy a jeho literárních vrstevníků, kteří upřímně vyznali perem Jos. Kaj. Tyla, proč se dráhou literární pustili. Učinili tak, aby mohli »o našich nejsvětějších záležitostech mluviti.« Úspěchy umělecké, sláva spisovatelská nebo dokonce prospěchy hmotné byly jim věci vedlejší, ne-li naprosto neznámé. Při tom však i směrem uměleckým tak znamenitých výsledků se dočinili, že i po uplynutí

půlstoletí přese všechen moderní pokrok ve tvorbě literární napořád záliby i u čtenářstva nejmladšího docházejí, nechť již čtenář dovede se vmysliti v povahu doby předbřeznové čili nic.

Jakž teprv tito naši duchovní velikáni byli od národních probuzenců velebeni v době, kdy dospěli na vrchol své publicistické a vlastenecké působnosti!

V almanachu »Po desíti letech« poznamenal Hajniš některé příklady zanícenosti obecenstva pro vlastenecké spisovatele. Vypravuje, kterak jednou přibylo do Prahy několik občanů z krkonošských hor, jimž Hajniš na základě přátelského doporučení byl průvodcem po Praze. Líbilo se jim v Praze nemálo, avšak největší touha jejich byla, poznati básníky a spisovatele osobně. Hajniš zavedl občany do kavárny k »Červenému orlu« v Celetné ulici, kde scházívali se Hanka, Čelakovský, Franta, Tomíček, Tyl a jiní. Když z kavárny vycházeli, pravil jeden z venkovanů: »Blažený orle, pod svýma křídloma chováš pravé poklady!«

Nazejtří ráno čekal s nimi průvodce v Karlově, tehdy zvané Jezuitské ulici blíže Klementina, kudy tou dobou chodíval prefekt staroměstského gymnasia Josef Jungmann. Když přicházel, všichni smekli a upřenými zraky za Jungmannem pohlíželi, pokud nezmizel. Nejstarší z nich obrátil se k Hajnišovi a pravil: »Pane, vy jste nás velice oblažil, díky vám. Ach, jak nám toho venku budou záviděti že jsme viděli Jungmanna!« A slza jeho byla výmluvnější než ta slova.

Dále vedl Hajniš venkovany do Pospíšilova knihkupectví, které tehdy v Liliové ulici umístěno bylo. Když tam nakoupili, přišel právě Rubeš a Tupý (Jablonský) do krámu; později přibyl k nim také Tyl. Uslyševše, kdo ti páni jsou, nechtěli venkované z krámu, ačkoli již nakoupeno měli. Knihkupec Jaroslav Pospíšil se jich tázal: »Pánové, račte ještě něco?« Na to odpověděl jejich řečník: »Prosíme za odpuštění, ale my jsme venkovské mušky a rádi bychom trochu ve stínu těchto lvů pobyli.«

Téhož dne k večeru zavedl Hajniš venkovany do hospůdky v domě Neureutterově. Tam náhodou přibyli Filípek a Rubeš, s nimiž průvodce venkovany seznámil. Všichni si hodinku přátelsky pohovořili, a když Rubeš s Filípkem odešli, pravil jeden z venkovanů: »Jak se budou diviti, až budem povídat, že jsme celou hodinu mluvili s panem Rubešem! Oč, že nám to nebudou věřit, až jim řekneme, že pan Rubeš právě tak vypadá a mluví, jako jiný člověk.«

Takový byl pohnutlivý zápal pro věc vlasteneckou v dobách našeho probuzení. A tehdy Rubeš byl na svém místě, i razil s přáteli svými cestu národnímu vzdělání do kruhů, do nichž by jinak nebylo tak brzo proniklo.

Slavně pověstné besedy a bály české, v nichž Rubeš v letech 1840—45 vynikající účasť míval, byly mocnou propagandou české myšlenky v kruzích měšťanských, poněmčilých. Na těchto besedách přednášeny deklamace Rubešovy, Tylovy, Klicperovy, Trnobranského. Jakožto deklamatoři vystupovali často i oba přátelé básníci Rubeš a Tyl.

Obyčejně přednášel Tyl básně Rubešovy a Rubeš Tylovy. V těchto zábavách soustřeďoval se společenský život český, jenž vzbuzoval ohlasy a touhy v kruzích stále se šířících. O jedné takové besedě, dávané v podzimu 1844 na Žofíně, uveřejnil kterýs účastník ve »Květech« oslavnou báseň, v nížto položeny také tyto verše:

Na to vystoupil náš Tyl,
Jenž prý, jak se doslýchám,
Před lety už mezi pány byl,
Ježto k našim besedám
První základ položili,
Život společenský probudili.
Uvítán byl tleskem hlučným,
Přednášel nám hlasem zvučným

Od Rubeše deklamánku;
Vždyť to, bratře milý, znáš!
Co napíše Rubeš náš,
Jak to množí radovánku.
Nejnovější toto dítko,
Rozmilé to vtipu kvítko,
S plesem všichni přijali,
Po výslechu díla
Rubeše i Tyla
Hlučně volali.
Zpěvec pak na slovo vzatý,
Všechněm známý pan Strakatý,
Pochoutky nám dopřál,
Každý při tom zpěvu okřál.
Zpíval též: »Adámku náš!«
Vždyť tu milou píseň znáš.
K besedě ji tisknout dali,
Tam ji hostům rozdávali — atd.

Tak a podobně, veršem i prosou oslavovány české zábavy, jimiž se v srdce našich otců a matek vlastenectví vštěpovalo.

* * *

V životě soukromém byl Rubeš, jakož dosvědčují jeho vrstevníci, mužem povahy skromné, každému ušlechtilému hnutí přístupné a dobro obecné vyhledávající. Býval vřelým přítelem, uctivým synem a milujícím bratrem, co nejedním šlechetným skutkem osvědčil. Svým bratřím a sestrám i jich dětem býval ochotným pomocníkem a rádcem. O jeho přichylnosti k rodině svědčí dopis, jediný z pozůstalých listů jeho, jenž se písaři této knížky do rukou dostal — psaný na ozdobném osmerkovém papíře, na jehož okrajích vyobrazena jest hostina svatební. List svědčí bratru Ignacovi jakožto ženichu a zní doslovně:

Milý Bratře!

S radostj bych neyslawněgšjmu dnu Twého žiwota do Koljna přigel; sám ale nahljdnout musjš, že mně to při mém nyněgšjm postawenj takořka nemožno; měgž mne tehdy wymluwena, že ani Twému ani swému přánj za dost učiniti nemohu. — Třebas wzdálen gá byl, mé srdečné přánj wšude tě prowázet bude. Buď zdráw a degž ti Bůh w twém nastáwagjcjm stawu štěstj; našj nastáwagjcj panj šwagrowou a gegj páni rodiče ljbám; a těšjm se, až mně bude popřáno u prostřed wás několik šťastných dnů prožjti.

Panjmámě poníženě ruce ljbám.

Buďte šťastni a spomeňte si na mě.

František Rubeš,
upřjmný bratr.

Dne 15ho května 1841.

Roku 1841 prodala Rubešova máteř svůj dům se zahrádkou při Labi v Kolíně za 3000 zl. stříbra či 7500 zl. víd. měny Janu Marčínovi, zlatníku. Ale kupec položil málo peněz na ten trh a proto, když r. 1843 nastala expropriace mnohých domů a pozemků v Kolíně za příčinou stavby státní železné dráhy, byl ten dům Rubešovský od státu koupen za 7195 zl. 2 kr., z čeho paní Rubešová vzala, co jí dle proporcí náleželo. Tehdy listem ze dne 19. listopadu 1843 básník náš Rubeš postoupil dědičného podílu své matce pro dobro bratří a sester. Paní Rubešová pak odstěhovala se z Kolína k dceři své Marii Tučkové do Prahy. Později, koncem r. 1847, vzal Rubeš máteř svou k sobě na venek. Sestry Rubešovy s dítkami svými často na venkově bratra a matku navštěvovaly.

V rodině Marie Tučkové zachovány jsou dvě souvěké podobizny básníkovy. Jednu menší maloval Karel Javůrek (nar. 1816), jemuž r. 1839 Rubeš seděl. Náš umělec, jenž později malbami historickými, podobiznami a oltářními obrazy dobrého jmena si zjednal, doznal sám že tehdy jako jinoch třiadvacítiletý a pouhý začátečník v podobiznářství, výrazu tvářnosti Rubešovy nevystihl. Rubeš vyobrazen tu

sedící na březové lávce v moderním oděvu tehdejší doby, v nezbytném fraku. Druhou, velkou podobiznu maloval r. 1843 Josef Božetěch Klemens. Umělec vyobrazil básníka v široký plášť zahaleného s krkem odhaleným a se svitkem písma v pravici. Klemensův obraz uznává rodina za zdařilou podobu básníkovu, proto jsme ji v pečlivé reprodukci přičinili k této knížce.

Roku 1845 vyšla Rubešova podobizna lithografovaná od Fr. Šíra. Květy (čís. 37 ze dne 28. března 1845) oznámily vydání Rubešovy podobizny takto: »Podobizna našeho Rubeše! Kdož by ji rád neviděl? Kdož by ji ve svém pokoji do řady oněch mužů nepověsil, jižto jmena svá plamenným písmem do srdce národa vepsali? Pravímeť našeho Rubeše, — a on toho v skutku zasluhuje před mnohými jinými. Onť je vyrostlý z čisté krve národa; onť je náš srdcem, hlavou a ústy: jmeno jeho poletuje se rtů ke rtům, a péro jeho způsobilo k probuzení ducha národního — byť i třeba někdy neuvědoměnému — více, nežli si mnohý za svým stolem, mezi těsnými stěnami své zaprášené studovny pomyslí. Podobizna jeho bude tedy vítaný dar všem přátelům a ctitelům jeho lahodné Muzy. Vyšlať prací p. Šíra a kamenotiskem vdovy Machové — i může se k nejzdařilejším výtvorům řečeného umělce přičísti.«

Roku 1863 vyšla opět podobizna Rubešova u Farského. —

Rubeš zůstal panicem. Nebyl nepřístupný dojmům, které pěkná pleť u mladého muže vyvolává, avšak byl toho pamětliv, že neradno jest spoutati vlastními osudy ženu, pokud muž není s to poskytnouti jí slušnou výživu. O těch věcech uvažoval Rubeš střízlivě — a když konečně dočinil se bezpečnější existence, dostavila se choroba, která mu bránila v uskutečnění jinošských snů a ideálů, jichž předmětem bývala s prvu Františka Fettrova, básníkem Julie přezvaná, dcerka hostinského v Německém Brodě, která mu bývala upřímně nakloněna a podala i později nejeden důkaz, že jeho obraz v duši jí utkvěl, kdežto Rubeš v mladém zanícení básnickém zbudoval jí pomníček tklivými písněmi: Při měsíčku, Slzičky, Pomněnky na

ého. Jmeno Julie, Julinka
ešových nejčastěji, zejmena
postavy spanilé.
k dceři svého někdejšího
idylickém domku po šest
kdys v letech čtyřicátých
de Rubeš tehdy práva stu-
Zdá se, že tehdy již obraz
že srdce jeho na čas opa-
tomto milostném poměru

adě patrimonialním přilnul
ého »U města Hamburku«
tato byla Rubešovi vděkem
mírně zakročil v její rodině.
otiž na manželku svou z ne-
opustil. Rubeš vlídným do-
ec vrátil se domů k svým
dcery změnil se ve vroucí
seznámil milenku se svými
Barušce přítelkyní. Od-
r. 1847 Rubeš nikterak ne-
k sňatek zůstal předmětem

ušku k oltáři povede, jak-
ne. Kdy však se tak stalo,
něr jeho překazila.
ešovi věrnost až za hrob.
ovala se s rodiči do Prahy
inskou živnost po několik
Rubešovy památky národní
níkova, aby věncem ozdo-

bila jeho rov. Při kladení základního kamene k Národnímu divadlu roku 1868 v zástupech obecenstva se nalezajíc, zaslzela v sladkobolném zpomínání, když na praporu některého pěveckého spolku spatřila jméno »Rubeš«. Ještě roku 1869 přihlásila se slečna Pirníkova u Rubešových příbuzných, aby vyslovila jim soustrasť za příčinou úmrtí Rubešova svaka Jana Tučka. Žila v soukromí svým vzpomínkám na blahé doby svého mládí a přečkavši milence svého 39 let zemřela v Praze r. 1892, majíc věku svého 63 leta.

Rubeš býval sdílným a ochotným nejen k svým pokrevencům a přátelům, nýbrž k bližním vůbec. Přátelskou úslužností dostalo se nám o tom dokladu, který neváháme tuto položiti.

V malém domku v Německém Brodě bydlel soused Š. Byl to dobrý, ale velmi prostoduchý člověk, který se byl z nějaké venkovské samoty do města přistěhoval a zde si domek zakoupil. Učinil tak z lásky k svému synkovi, který obecnou školu s dobrým prospěchem odbyl a o němž se učitel vyjádřil, že má dobré vlohy k studování. Vystudoval v Brodě skutečně na gymnasiu a odebral se k dalšímu vzdělání do Prahy, kde mu Rubeš kondice zaopatřil a jsa starší, všemožně se o něho staral. Když ho prvního dne ulicemi pražskými prováděl, obdivoval se studentík nelíčeně všem těm krásným věcem ve výkladních skříních vyloženým; do největšího nadšení přiváděly ho ale rozličné pochoutky, jež zde na odiv vystaveny byly. Vychován jsa při venkovské stravě, neznal těchto lahůdek. Že měl ještě peníze, jež mu rodiče na nejpotřebnější věci dali, projevil přání, něco z těch skvostných věcí si koupiti; Rubeš mu bránil předstíraje, že chudý student na podobné věci pomýšleti nesmí, chce-li v městě tak velkém žíti; radil mu, aby si peníze jen na nejpotřebnější věci uschoval, poněvadž rodiče jeho, nejsouce mohoviti, mnoho mu posílati nebudou. Slova Rubešova nepřesvědčila mladého studenta; zíral jak okouzlen na cukrářské výrobky, jež ho mocí neodolatelnou k sobě vábily. Přese všechny rady svého staršího přítele vešel do krámu a za všecky peníze, jež u sebe měl,

nakoupil cukrovinek, které mu velice zachutnaly; po prvním okusení toužil po nich neustále a zaopatřoval si jich, jak jen mohl. Touha po této mlstvě stala se u něho náruživostí, které se oddával čím dále tím více. Nemaje k ukojení své náruživosti peněz, prodával peřiny i věci, jež si byl z domova přivezl.

Rubeš dozvěděv se toho, zhrozil se velmi a navštíviv ho, domlouval mu co nejdůtklivěji; představoval mu, jak je nedůstojno studenta takové směšné slabosti se podávati. Ale všecko napomínání nemělo na mladého studenta žádného účinku; odpověděl mu krátce: »Nemohu si již odvyknouti, umřel bych snad, kdybych toho některý den neměl!«

Zdá se to k víře nepodobno a přece jest to pravda, že mladíkovi stalo se mlsání nezbytnou náruživostí, jako jinému pití, karban, kouření neb jiná daremná věc. Prodal posléze i prádlo a knihy. Rubeš nevěda si s ním již žádné rady, psal rodičům, aby do Prahy přijeli. Přibyla matka a vidouc svého Jeníka pouze na slamníku ležeti a v jednom prádle, vypukla v hořký pláč. Zvěděvši od Rubeše, že syn ty věci prodal, aby si zbytečných mlsek nakoupil, rozhněvala se velmi a rozhodla, že ho z Prahy domů odveze.

Milý student ulekl se velmi vida, že to matka do opravdy míní a že by musil Prahu, kdež se mu tak líbilo, opustiti. Prosil matku, aby ho zde nechala, že se polepší a mlsání zanechá; Rubešovi bylo mladého druha líto a proto se za něj přimluvil, slibuje matce, že mu vždy tuto chvíli připomene, kdyby té náruživosti opět podlehal. Matka svolila, spolehajíc na slib Rubešův, a vrátila se domů. Po jejím odjezdu nespustil Rubeš jinocha s očí. V první době zdálo se Rubešovi, že ta nešťastná vášeň studenta již na dobro opustila; později ale uchvátila ho znova a on prodával opět, kde co mohl. Rubeš mu již nedomlouval, neboť zpozoroval, že napomínání na něho žádného účinku nemá, ale umínil si jinak ho napraviti a zušlechtiti; brával ho na procházku, kdež mu slovy nadšenými vléval do srdce lásku k mateřskému jazyku a rodné zemi; zavedl

ho do kroužku svých přátel stejně s ním smýšlejících, kde se též podobné hovory vedly a úrady dály, jakými prostředky by se nejlépe mohla tehdy zavržená a zapomenutá drahá mluva mateřská povznésti.

Takovéto okolí působilo blahodárně na srdce jinak nezkaženého jinocha a vznítilo v něm posvátný plamen lásky k vlasti a ideálům; četl mnoho a účastnil se horlivě všech snah tehdejších nadšenců, kteří nezištně o probuzení národním pracovali. Mysl jeho byla nyní cele zaujata těmito vznešenými ideami, tak že mu ani nenapadlo lahůdkami život si oslazovati. Vzpomněl-li si na bývalou svou vášeň, zastyděl se; zbylo-li mu něco z peněz, jež si kondicemi vydělával, koupil si knihu, která se mu stala pramenem ušlechtění a zábavy. Děkoval Rubešovi, že jeho přičiněním se vyléčil z té směšné slabosti a poznal pravé povinnosti českého studujícího jinocha. — —

Jiný příklad své šlechetnosti podal Rubeš v Karlíně za svého úřadování r. 1846. Pro kterýs nepatrný přestupek pohnán tehdy k soudu cizinec, rozený Vlach, který po vysloužení vojenské kapitulace zůstal v Karlíně u své milenky, s nížto domácnost sdílel a tři dítky měl, jakož při soudním jednání vyšetřeno bylo. Patrimonialní soud rozhodl, že oba ti lidé mají býti posláni postrkem do příslušných obcí, avšak Vlach prohlásil, že domova nemá. Milenka jeho bědovala, že bude žebračkou i s dětmi, bude-li nucena odebrati se do rodné obce, kde nikoho nemá a nezná. Rubeš ujal se těch nešťastníků, poskytl jim pomoci, vyjednal jim sňatek a opatřil Vlachovi zaměstnání. Proti pobytu manželů v Karlíně nebylo pak námitky a žili tam dále bez překážky zpomínajíce vděčně svého dobrodince.

Jako k rodině a k bližnímu lnul Rubeš s láskou i k svému domovu, za který považoval město Kolín, rodiště a bydliště matky své. Nejeden spis Rubešův zavírá v sobě zpomínky básníkovy na Kolín. Povídka »Pod hroby« jedná o Hrobském mlýně, který zašel povodní r. 1689.

[illegible] roků níže než dům Rube-
[illegible] ábi velký a dlouhý ostrov
[illegible] duby, buky a jiným stro-
[illegible] ým hojně třísla. Hnízdilo
[illegible] 1843 za oběť stavbě že-
[illegible] u a rameno labské podél
[illegible] na němž Rubeš velmi rád
[illegible] rdce Rubešově zvěčnělého,
[illegible]

[illegible] ženo vše, co podstatného
[illegible] ouhých pověstí a nezaru-
[illegible] ota básníkova jest v tomto
[illegible] ání příbuzných, soudruhů a
[illegible]

[illegible] soukromém měl vlastnosti
[illegible]

[illegible] pověděno zevrubněji. Do-
[illegible] dost ušlechtilou, jako bylo
[illegible]

[illegible] básni své, kde ze srdce
[illegible]

[illegible] ěty nové
[illegible] jí,
[illegible] znají,
[illegible] rásní snové:

[illegible] lahé zdání!
[illegible] bylo,
[illegible] vonilo
[illegible] nnání.

OBSAH.

Stránka

Příznivcům svým . . . 3
Já jsem Čech . . . 6
Básník . . . 11
Mužská prosba . . . 19
Jindy a nyní . . . 25
Co je pravda, to je pravda; s pravdou ven . . . 32
Pivo . . . 43
Mlynářova chlouba . . . 49
Dýmka . . . 57
Chvála malých . . . 67
Láska . . . 72
Ženit nebo neženit? . . . 84
Obrana krásného pohlaví . . . 91
Dodatek k obraně krásného pohlaví . . . 101
Kterou bych rád? . . . 112
Jakého bych nerada . . . 120
Deklamace v kaputě . . . 128
Moda . . . 138
Každý chce být trochu živ . . . 149
Člověk malá pohádka . . . 158
Venkovanka . . . 169
Moje přání . . . 180
Dluhy mít dobrá věc . . . 189
Na světě netrvá nic věčně . . . 198
Kdyby krasotinek nebylo . . . 203
Pandořina skřínka aneb Konec zlatého věku . . . 208
Opičákův rozsudek . . . 220
Berličky . . . 225
Klepny . . . 228
Nešťastné ženy . . . 233

Stránka

[illegible] 238
[illegible] 244
[illegible] 254
[illegible] 264
[illegible] 267
[illegible] 274
[illegible] 278
[illegible] 283
[illegible] 288
[illegible] 316
[illegible] 319
[illegible] 325
[illegible] 327
[illegible] 329
[illegible] 358
[illegible] 360
[illegible] 363
[illegible] 364
[illegible] 365
[illegible] 368
[illegible] 371
[illegible] 374
[illegible] 376
[illegible] 378
[illegible] 381
[illegible] 384
[illegible] 387
[illegible] 388
[illegible] 390
[illegible] 393
[illegible] 395
[illegible] 1–78

